

Operationelt program for udvikling af den danske fi- skeri- og akvakultursektor 2007-2013

Med ændringer som godkendt af Europa-Kommissinen den 14. juni 2012 (C(2012) 4087)

Den Europæiske Fiskerifond

Danmark og EU investerer i bæredygtigt fiskeri og akvakultur

Forord

Dette program er afløseren for FIUF-programmet. FIUF har skiftet navn til EFF – Den Europæiske Fiskerifond. EFF-programmet er den nye ramme for, hvordan vi i perioden 2007-2013 kan understøtte en bæredygtig udvikling, der giver størst mulig vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor.

Foruden navnet er der flere andre nyheder. Der skal som noget nyt udarbejdes en strategi som grundlag for programmet. Strategien udgør den overordnede ramme for programmet og indeholder de overordnede mål for udviklingen af den danske fiskeri- og akvakultursektor. I programmet er analysen af sektoren og begrundelsen for de forskellige foranstaltninger uddybet, og programmet indeholder oplysninger om, hvordan det vil blive gennemført, om finansiering, administration, overvågning, kommunikation og meget mere. Programmet udgør den operationelle del.

Programmet støtter de enkelte led i værdikæden. Fra fisk og akvakultur til havne, forarbejdning og afsætning. Hertil kommer muligheden for bl.a. at støtte kompetenceudvikling samt udviklings- og pilotprojekter, der har en bredere interesse. Der er fortsat fokus på bæredygtighed og tilpasning af fiskerikapaciteten. Men med den Ny Regulering af dansk fiskeri er tiden moden til at styrke udvikling frem for at støtte afvikling af flåden. Pengene vil altså blive brugt på en ny måde. Der er fortsat fokus på en bæredygtig udvikling af akvakultur, og som noget nyt kan udviklingen i fiskeriområderne understøttes, ikke på basis af fiskeri- og akvakultursektoren, men ud fra områdernes behov.

Program og strategi er udarbejdet af en projektgruppe i Direktoratet for FødevarerErhverv med repræsentanter fra Fiskeridirektoratet, Fiskeribanken, Danmarks Fiskeriundersøgelser, Fødevarerøkonomisk Institut og Direktoratet for FødevarerErhverv. Derudover har en række organisationer, institutioner og myndigheder bidraget og inspireret arbejdet. Programmet blev godkendt nationalt den 22. marts 2007.

*Fødevarerministeriet
Direktoratet for FødevarerErhverv
December 2007*

Indholdsfortegnelse

1.	TITEL PÅ DET OPERATIONELLE PROGRAM OG MEDLEMSSTAT	9
2.	GEOGRAFISK STØTTEBERETTIGELSE	10
3.	ANALYSE	11
3.1.	Ny regulering af dansk fiskeri	12
3.2.	Fiskebestandene	14
3.3.	Fiskerflåden	18
3.3.1.	Flådestruktur	18
3.3.2.	Landinger	23
3.3.3.	Arbejds miljø og beskæftigelse	23
3.3.4.	Udviklingstendenser	24
3.4.	Uddannelsesniveau og alder i fiskeriet	24
3.4.1.	Fiskeriet	24
3.4.2.	Akvakultur	26
3.4.3.	Forarbejdning og engroshandel	26
3.5.	Fiskerihavne	27
3.5.1.	Havnestructur	27
3.5.2.	Udviklingstendenser	29
3.6.	Akvakultur	31
3.6.1.	Struktur	31
3.6.2.	Udviklingstendenser	34
3.7.	Forarbejdning og engroshandel	36
3.7.1.	Forarbejdningssektoren	36
3.7.2.	Produkter	37
3.7.3.	Engroshandel	38
3.7.4.	Arbejds miljø	38
3.7.5.	Udviklingstendenser	39
3.8.	Markeder og forbrugere	42
3.8.1.	Forbrugsmønster og markedsstruktur	42
3.8.2.	Udviklingstendenser	45
3.9.	Fiskeriområderne	47
3.9.1.	Indledning	47
3.9.2.	Socioøkonomisk analyse af fiskeriområder	48
3.9.2.	Udviklingstendenser	54

3.10.1	Evaluering af FIUF-programmet 2000-2006	57
3.11.	SWOT-analyse af fiskeri- og akvakultursektoren	63
3.12.	Miljøsituation og resultat af den strategiske miljøvurdering (SEA)	70
3.12.1.	Beskrivelse af miljøsituationen	70
3.12.2.	Resultater af den strategiske miljøvurdering	74
3.12.3.	Ikke-teknisk resumé	75
3.12.4.	Information om høringer med offentlige myndigheder og miljømyndigheder	76
3.12.5.	Oversigt omfattet af artikel 9 – oversigt over miljøhensyn og holdninger	77
3.12.6.	Beskrivelse af overvågningsforanstaltningerne i programmet	83
3.13.	Ligestilling	85
3.14.	Hovedresultat af analysen	88
4.	STRATEGIEN I DET OPERATIONELLE PROGRAM	90
4.1.	Overordnet mål og impactindikatorer	90
4.2.	Særlige mål og resultatindikatorer	91
4.3.	Tidsplan og mellemliggende mål	92
5.	RESUMÉ AF FORHÅNDEVALUERINGEN	94
5.1.	Indledning	94
5.2.	Konklusioner og anbefalinger	94
6.	PROGRAMMETS PRIORITEREDE AKSER	110
6.1.	Indledning	110
6.2.	Sammenhæng, begrundelse og mål for de valgte prioriterede akser	111
6.2.1.	Sammenhæng	111
6.3.	Begrundelse og målsætninger for akserne	116
6.3.1.	Prioriteret akse 1	116
6.3.2.	Prioriteret akse 2	117
6.3.3.	Prioriteret akse 3	118
6.3.4.	Prioriteret akse 4	119
6.3.5.	Begrundelse for medfinansieringssats	119
6.4.	Prioriteret akse 1: Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EU-fiskerflåden	120
6.4.1.	Justering af fiskeriindsatsen	120
6.4.2.	Investeringer om bord på fartøjer og selektivitet	122
6.4.3.	Særlig indsats til reduktion af brændstofforbruget i fiskerflåden i medfør af forordning 744/2008	126
6.4.4.	Socioøkonomiske foranstaltninger	128
6.4.5.	Endeligt ophør af fiskerivirksomhed	130
6.4.6.	Midlertidigt ophør af fiskerivirksomhed	132
6.4.7.	Afgrænsning – foranstaltninger til tilpasning af EU-fiskerflåden og fiskeriindsatsen	134

6.5	Prioriteret akse 2: Akvakultur, forarbejdning og afsætning af fiskeri- og akvakulturprodukter	135
6.5.1	Produktiv investering i akvakultur	135
6.5.2	Miljøvenlige akvakulturforanstaltninger	137
6.5.3	Dyresundhedsforanstaltninger	139
6.5.4	Folkesundhedsforanstaltninger	139
6.5.5	Forarbejdning og afsætning	139
6.5.6	Afgrænsning – akvakultur, forarbejdning og afsætning	142
6.6	Prioriteret akse 3: Foranstaltninger af fælles interesse	143
6.6.1	Fiskerihavne og andre landingssteder	143
6.6.2	Kollektive aktioner	145
6.6.3	Udvikling af nye markeder og forbrugerkampagner	146
6.6.4	Pilotaktiviteter	148
6.6.5	Beskyttelse og udvikling af den akvatiske flora og fauna	149
6.6.6	Ombygning af fiskerfartøjer med henblik på anvendelse til andre formål	152
6.6.7	Afgrænsning – foranstaltninger af fælles interesse	152
6.7	Prioriteret akse 4: Bæredygtig udvikling af fiskeriområder	155
6.7.1	Afgrænsning – bæredygtig udvikling af fiskeriområder	158
6.7.2	Procedure og tidsplan for udvælgelse af fiskeriområder og lokale grupper	159
6.7.3	Mål og foranstaltninger for drift af lokale grupper	168
6.8	Prioriteret akse 5: Teknisk Bistand	168
7.	FINANSIERING	170
8.	GENNEMFØRELSE AF PROGRAMMET	176
8.1	Udpegning af myndigheder	176
8.2.	Udbetalinger og kontrol	178
8.3.	Administration af ansøgninger	180
8.3.1.	Procedurer for at udvælge projekter	181
8.3.2.	Nationalt netværkscenter	182
8.3.3.	Koordinering med andre fællesskabsfonde	183
8.3.4.	Afgrænsning til Landdistriktsprogrammet og strukturfondsprogrammerne	185
8.4.	Elektronisk udveksling af data mellem Kommissionen og de danske myndigheder	186
8.5.	Overgangsordning	188
9.	PARTNERSKAB OG KOMMUNIKATION	190
9.1.	Partnerskab	190
9.1.1.	Parallel proces for Den Nationale Strategiplan og en national handlingsplan for fiskeri og akvakultur	191
9.1.2.	Resultaterne af partnerskabet	192

9.2.	Overvågningsudvalget, evaluering og overvågning	194
9.3.	Kommunikation og information	195
9.3.1.	Indledning	195
9.3.2.	Formål	196
9.3.3.	Målgrupper	197
9.3.4.	Strategi	197
9.3.5.	Budskaber	198
9.3.6.	Initiativer over for potentielle støttemodtagere	199
9.3.7.	Information til støttemodtagere	200
9.3.8.	Initiativer over for den brede offentlighed	201
9.3.9.	Organisation og vejledende budget	202
9.3.10.	Mål- og succeskriterier for kommunikationen	202

BILAG

- I.** Partnerskabsliste
- II.** Forventede grupper inden for fiskeriområder
- III.** Sammenhæng med målene i den nationale strategiplan

Indledning

Den stigende globalisering betyder, at de økonomiske, sociale, miljømæssige og politiske forhold er under konstant forandring. Dette giver også ændringer og udfordringer for den danske fiskeri- og akvakultursektor - øget koncentration, ændret arbejdsdeling og outsourcing. Støtteinstrumenterne skal tilpasses disse forandringer og udfordringer.

Den danske fiskeri- og akvakultursektor har gode forudsætninger for at bevare og styrke sin position som global aktør.

EU's fælles fiskeripolitik giver rammerne for den danske fiskeripolitik. Den fælles fiskeripolitik har haft et betydeligt strukturelt islæt og har i de sidste tyve år bidraget til en betydelig modernisering af den danske fiskerisektor. Dette arbejde bør fortsættes, idet der lægges særlig vægt på øget værditilvækst og en tilfredsstillende økonomisk levedygtighed i sektoren.

Programmet for Den Europæiske Fiskerifond 2007-2013 skal understøtte en bæredygtig udvikling af fiskeri- og akvakultursektoren, såvel økonomisk, socialt som miljømæssigt. Programmet skal bidrage til at udvikle viden og metoder, der kan sikre grundlaget for, at den enkelte virksomhed investerer innovativt.

Foranstaltningerne skal endvidere bidrage til at erhverve viden, der er nødvendig for bæredygtig udnyttelse af fiskeressourcerne og sikre en kompetenceudvikling, bl.a. med henblik på at tiltrække de unge til sektoren og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder.

For at tage større hensyn til erhvervets særlige karakter, der følger af sektorens sociokulturelle og naturbetingede forhold, målrettes foranstaltningerne mod en bæredygtig udvikling af fiskeriområder. Foranstaltningerne komplementerer de øvrige EU-instrumenter, herunder EU's strukturfonde.

Definitioner

Fiskeri- og akvakultur-sektor eller fiskerisektor	Inkluderer alle fiskerirelaterede aktiviteter i Danmark, herunder fiskeri, akvakultur, forarbejdning, engroshandel, detailhandel, havne, fiskeriets serviceerhverv og offentlige aktiviteter i tilknytning til fiskeri og akvakultur såsom forvaltning, kontrol, rådgivning, innovation og forskning.
Branche	Erhvervsgren, der producerer samme type af produkter, og som er i direkte konkurrence.
Convenience-fødevarer	Færdiglavede eller semi-færdiglavede fødevarer
EFF	Den Europæiske Fiskerifond
Fiskeriområder	Geografisk afgrænset landområde med kyst eller fjord kendetegnet ved erhvervsmæssig og sociokulturel tilknytning til fiskerisektoren.
Funktionelle fødevarer	Fødevarer, som har fået tilført bestemte egenskaber, fx øget/ændret vitaminindhold.
Innovation	Kommerciel anvendelse af ny viden eller kendt viden på en ny måde.
Overvågning	Overvågning, måling og registrering.
Omregningskurs	€ 1 = DKK 7,45
SWOT-analyse	Analyse af styrker, svagheder, muligheder og trusler
Værdikæde	Angiver fiskens vej fra hav til forbruger gennem alle de led, hvor fisken tilføjes værdi, fra den fanges eller opdrættes, via forarbejdning, engroshandel, detailhandel til slutforbrugeren.
Værditilvækst	Værditilvækst er et mål for samfundets samlede produktion og opgøres som forskellen mellem produktionsværdi og forbrug i produktionen. Værditilvækst angiver den værdiforøgelse, der sker ved forarbejdning af råvarer og ved videresalg af råvarer og færdigvarer.

1. Titel på det operationelle program og medlemsstat

Operationelt program for udvikling af den danske fiskeri- og akvakultursektor 2007-2013

Medlemsstat

Danmark.

2. Geografisk støtteberettigelse

Dette program gælder for Danmark, som *ikke* er omfattet af konvergensmålet, som blev introduceret på mødet i Det Europæiske Råd i Berlin i 1999. EU's konvergensmål omfatter de mest ugunstigt stillede områder i EU. Programmet giver rammerne for ydelse af offentlige tilskud, hvortil der er medfinansiering fra Den Europæiske Fiskerifond.

I programmet opstilles Danmarks særlige mål og prioriteter for fondens indsats på fiskeri- og akvakulturområdet på baggrund af de strategiske retningslinjer for den fælles fiskeripolitik.

3. Analyse

Den danske fiskerisektor hører til blandt de største i Europa. Baggrunden er bl.a. Danmarks placering mellem rige fiskeressourcer i det nordatlantiske område og markeder i Europa, medlemskabet af EU og de tætte forbindelser til Norge, Færøerne og Grønland.

Til trods for den danske fiskerisektors relative størrelse er sektorens økonomiske betydning begrænset. Beskæftigelsen udgør kun ca. 0,5 % af den samlede beskæftigelse i Danmark, og værditilvæksten kun ca. 0,7 % af det danske bruttonationalprodukt. Både beskæftigelse og værditilvækst har været faldende i det sidste årti. I tabellen nedenfor er angivet et antal nøgletal for den danske fiskerisektor.

Tabel 1 Nøgletal for fiskeri- og akvakultursektoren 2004

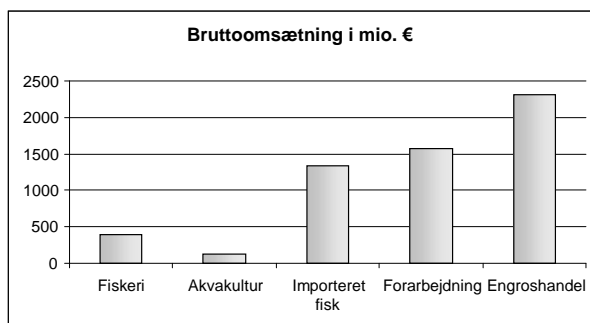
	Fiskeri	Akvakultur	Forarbejdning	Engroshandel	I alt
Antal arbejdssteder	1.361	420	146	278	2.205
Antal medarbejdere	4.002	721	6.332	2.989	14.044
Værditilvækst i mio. €	125,1	21,3	246,7*	138,7*	531,8

Note: Antal arbejdssteder og antal medarbejdere: pr. 30. november 2003.

*) Tal for 2003

Kilde: Arbejdssteder og medarbejdere: Danmarks Statistik. Værditilvækst: Fødevareøkonomisk Institut og Fiskeridirektoratet vedr. forarbejdning og engroshandel.

Figur 1 Bruttoomsætning i fiskeri- og akvakultursektoren, 2004

Kilde: Fødevareøkonomisk Institut og Fiskeridirektoratet

Note: Forarbejdning og engroshandel 2003

I 2004 blev der udbetalt € 33,1 mio. i statsstøtte til den danske fiskerisektor (FIUF), hvoraf € 19,13 mio. var finansieret af EU.

3.1. Ny regulering af dansk fiskeri

I efteråret 2005 blev der i Danmark indgået politisk aftale om indførelse af en ny regulering af dansk fiskeri – Ny Regulering. Formålet med aftalen var bl.a., inden for rammerne af den fælles fiskeripolitik, at skabe grundlag for en ny regulering af det danske fiskeri, med henblik på at den enkelte fisker får bedre mulighed for at drive et fiskeri, der passer til hans fartøj og fangstmetoder, at sikre fiskeriets samlede indtjeningsgrundlag og at iværksætte og udvikle et reguleringssystem, der fremmer en mere bæredygtig udnyttelse af fiskebestandene, først og fremmest ved at begrænse udsmid af fisk. Med den nye regulering får hvert fartøj, som fisker i overensstemmelse med ordningen, tildelt en andel af den samlede kvote, det vil sige en årsmængde eller en fartøjskvoteandel (FKA). Den nye regulering vedrører: De vigtigste konsumkvoter samt sild i Østersøen og brisling i Nordsøen. Ud over de fiskekvoter, der reguleres med fartøjskvoteandele, kan visse industrifiskerier reguleres med individuelle overdragelige kvoteandele (IOK) fra 1. januar 2007.

De danske fartøjer opererer således inden for tre overordnede reguleringssystemer: 1) IOK (individuelle overdragelige kvoteandele), 2) FKA, MAF og ØF¹ (fartøjskvoteandele) og 3) fiskerier med fiskerlicens.

Dansk fiskeri er baseret på tildeling af fiskerettigheder. FKA-systemet repræsenterer ca. 55 % af den samlede fangstværdis, IOK repræsenterer 35 % og fartøjer med fiskerlicens 8 %.

I det nye reguleringssystem for fartøjskvoteandele (FKA) opdeles fartøjerne i tre forskellige hovedgrupper:

- Fartøjer med fartøjskvoteandele (FKA-fartøjer)
- Mindre aktive fartøjer (MAF-fartøjer)
- Øvrige fartøjer (ØF-fartøjer)

FKA-fartøjer

Et fartøj opnår FKA-status, når følgende to betingelser er opfyldt:

1. Fartøjet havde generelt en bruttoomsætning i 2004 eller 2005 på mindst DKK 224.000 eller en gennemsnitlig bruttoomsætning på over DKK 205.000 i 2003-2005.
2. Fartøjet har haft landinger i 2003-2005 inden for kvoteandelene under ordningen for FKA-fartøjer.

Landingerne i referenceperioden 2003-2005 af de forskellige arter med FKA-kvoteandele danner grundlag for tildeling af fartøjskvoteandele.

¹ Bekendtgørelse 1535 af 18. december 2006 med senere ændringer.

MAF-fartøjer

MAF-fartøjer opfylder ikke betingelserne for FKA-fartøjer. De berørte fartøjer er hovedsageligt mindre fartøjer på under 12 m, som er rettet mod FKA-arter i referenceperioden 2003-2005, men som ikke opfyldte det generelle krav om bruttoomsætning. Disse fartøjer fisker på rationstilladelser.

Øvrige fartøjer (ØF-fartøjer)

Denne gruppe omfatter fartøjer uden historiske landinger (2003-2005) af FKA-arterne. Fartøjerne er overvejende meget små.

Tabel 2 Fiskearter dækket af FKA

Alle områder	Nordsøen	Østersøen	Nordsøen	Fartøjer i industrifiskeri
<i>Torsk</i> <i>Søtunge</i> <i>Rødspætte</i> <i>Jomfruhummer</i> <i>Mørksej</i> <i>Kuller</i> <i>Rejer</i>	<i>Kulmule</i> <i>Pighvar</i>	<i>Sild</i>	<i>Havtaske</i>	<i>Brisling</i>

Kilde: Fiskeridirektoratet

Når en fartøjsejer eller en ejerkreds ejer flere fartøjer, kan de flytte de samlede fartøjskvoteandele, som er tildelt ét fartøj, til et eller flere andre fartøjer. Et fartøj eller den tonnage, der er knyttet til et fartøj, som står tilbage uden FKA, må i henhold til den nationale regulering ikke skifte ejer i to år efter FKA-overførslen. Et FKA-fartøj, som er blevet "tømt" for FKA, må ikke deltage i rationsfiskeri eller i kvoteandele uden for FKA-systemet.

I praksis betyder dette rettighedsbaserede system, at FKA-andele eller fiskerettigheder bliver koncentreret på færre, men mere effektive fartøjer. Fartøjer eller tonnage uden tilknyttede FKA-andele kan ikke optages i FKA-systemet igen, uden at der købes FKA-andele (og tilknyttet kapacitet) fra et andet fartøj, og dermed opnås en reduktion i fiskerikapaciteten.

Det er også muligt for FKA-fartøjer at indgå i en pulje. Inden for en pulje etableret med et antal fartøjer kan fiskere indbyrdes bytte mængder, så den enkelte fiskers fiskeri kan optimeres.

Fiskerne får således mulighed for langt større fleksibilitet i planlægningen af deres fiskeri og herved for at optimere deres indsats. Endelig forventes det også, at den nye ordning vil betyde stærkt forbedrede muligheder for fiskere for, at de kan opnå finansiering, idet der nu er knyttet en fangstrettighed i form af en kvoteandel til fartøjet.

Den nye fiskeriregulering trådte i kraft den 1. januar 2007. Regeringen har med et opsigelsesvarsel for ordningen på otte år betonet, at der er etableret et langsigtet reguleringsinstrument, som fiskerne kan planlægge deres fiskeri og foretage investeringer ud fra, uden at skulle risikere, at de danske kvoteandele bliver inddraget det kommende år.

Det er forventningen, at det forøgede råderum vil blive udnyttet af erhvervet til at udvikle erhvervets eget ansvar for, at fiskeriet drives i overensstemmelse med aftalens hensigter og i øvrigt på et bæredygtigt grundlag.

Som en del af aftalen om den nye fiskeriregulering blev det besluttet at gennemføre en ophugningsordning gældende for 2006. Formålet med ophugningsordningen var bl.a. at lette overgangen til den nye fiskeriregulering. Den nye fiskeriregulering giver fiskerne mulighed for og et incitament til at tilpasse fiskerflådens størrelse til fangstmulighederne. Ophugningsordningen skal bl.a. understøtte denne udvikling.

Ophugningsrunden og den nye fiskeriregulering betyder, at antallet af fartøjer reduceres. Der forventes således at ske en væsentlig tilpasning af fiskerflådens størrelse til fangstmulighederne. På baggrund heraf forventer Danmark, at flådeudviklingen i det nye program i mindre grad end hidtil vil afhænge af ophugningsstøtte og i højere grad af modernisering og nybygning af fartøjer (sidstnævnte uden offentlig støtte). Hastigheden, hvormed flåden vil kunne fornys, afhænger bl.a. af gennemførelsen af en række initiativer, der skal skabe øget værditilvækst i fiskeri- og akvakultursektoren, bl.a. gennem investering i kølekæder, søpakning af fisk og frysning af fisk til havs.

3.2. Fiskebestandene

De vigtigste farvande for dansk fiskeri er Østersøen, Kattegat, Skagerrak og Nordsøen. I disse farvande udnytter danske fiskere en lang række fisk og skaldyrsbestande. De fleste bestande deles med fiskere fra andre EU-lande, fra Norge (Nordsøen og Skagerrak) og fra Rusland (Østersøen), og kun et meget begrænset antal kystnære bestande udnyttes kun af danske fiskere. Det generelle fiskeritryk skyldes mange nationers fiskerivirksomhed på de samme fiskebestande.

Situationen for de enkelte bestande varierer alt efter omfanget af fiskeriet i forhold til ressourcens produktivitet, samfundsøkonomiske faktorer med betydning for fiskeriet samt miljøforhold for de marine økosystemer i disse områder.

Inden for den fælles fiskeripolitik har genopretning af overudnyttede fiskebestande fået utvetydig høj prioritet. I dag har man genopretningsplaner for torsk i Skagerrak, Kattegat og Nordsøen samt en flerårig plan for Østersøtorske, som omfatter en genopretnings- og forvaltningsfase for torskebestanden i Østersøen, hvor forekomsten på 75 % af kommercielle fiskebestande vurderes til at være uden for de sikre biologiske grænser. Der er også udviklet en forvaltningsplan for rødspætte og søtunge i Nordsøen. I det meste af den nordøstlige del af

Atlanterhavet er forekomsten på 62-91 % af kommercielle bestande uden for de sikre biologiske grænser.

Konsekvenserne af overfiskeri i det danske fiskeri på kort sigt, varierer fra bestand til bestand afhængig af de nærmere omstændigheder for de udnyttede ressourcer og deres betydning for den samlede fiskerisektor.

Østersøtorske tages i et målrettet fangstområde, i de fleste områder med en minimal bifangst af andre fisk med kommerciel betydning. Der er målrettet fiskeri efter fladfisk i visse Østersøområder med bifangst af torsk og ikke-kommercielle arter. Sild og brisling fanges i pelagiske trawlfiskerier, herunder fiskeri, hvor begge arter fanges samtidig. Man ved kun ganske lidt om den reelle sammensætning af pelagiske fangster for nogle fiskerier, da landingerne tilskrives arter i overensstemmelse med målarterne i visse statistikker om landinger. Trawlere med maskestørrelser på under 32 mm bruges i fiskeri til industriformål. Ved anvendelse af masker på over 31 mm antages det, at trawlerne fisker til konsumformål.

Figur 2 Status for udnyttede fiskebestande i Østersøen

Species	State of the stock		
	SSB in relation to precautionary limits	F in relation to precautionary limits	F in relation to high long-term yield
Cod in 22–24	At risk of reproductive capacity	Undefined	Overexploited
Cod in 25–32	Reduced reproductive capacity	Harvested unsustainably	Overexploited
Herring in IIIa and 22–24	Undefined	Undefined	Overexploited
Herring in 25–29 (excl GoR) and 32	Undefined	Harvested sustainably	Undefined
Herring in the Gulf of Riga	Full reproductive capacity	Harvested sustainably	Overexploited
Herring in 30	Full reproductive capacity	Harvested sustainably	Undefined
Herring in 31	Unknown	Unknown	
Sprat in 22–32	Full reproductive capacity	Harvested sustainably	Underfished
Flounder	Unknown	Unknown	
Plaice	Unknown	Unknown	
Dab	Unknown	Unknown	
Turbot in 22–32	Unknown	Unknown	
Brill in 22–32	Unknown	Unknown	Unknown
Salmon in Main Basin and Gulf of Bothnia	Low at-sea survival in recent years threatens stocks		
Salmon in Gulf of Finland	The condition of the wild stocks is poor		
Sea trout			

Kilde: ICES 2007. Arbejdsgruppens rapport om vurderingen af bundfisk i Østersøen (Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the Baltic Sea), 1. – 8. maj 2007 (ICES CM 2007/ACFM: 18).

Østersøen er forurenet med dioxin og PCB fra affaldsbehandling og papirfremstilling. I 2006 trådte der nye grænser i kraft for dioxin og det samlede niveau for dioxin og dioxinlignende PCB. Danmark har på grund af denne regulering forbudt salg af store laks og sild fra Østersøen.

Blandet fiskeri og samspil mellem fiskerier

Demersale fiskerier i Nordsøen er blandede fiskerier, hvor mange bestande udnyttes sammen i forskellige kombinationer i forskellige fiskerier. De dårligst stillede bestande, især de, hvis reproduktionsevne er reduceret, er et altovervejende problem i forvaltningen af blandede fiskerier, hvor disse bestande udnyttes, enten som målart eller som bifangst.

Udnyttelsen af søtunge og rødspætte hænger tæt sammen, idet de fanges sammen i fiskerier, som primært er målrettet mod den mere kostbare søtunge.

Rundfisk fanges primært i skovlrawl- og notfiskeri med en maskestørrelse på mindst 120 mm. Disse er blandede demersale fiskerier, som er mere præcist målrettet mod enkelte arter i visse områder og/eller sæsoner. Torsk, kuller og hvilling udgør størstedelen af fangsten af rundfisk i de blandede fiskerier, selvom der kan være betydelige bifangster af andre arter, især mørksej og havtaske i den nordlige og østlige del af Nordsøen og jomfruhummer i de dybere jomfruhummerområder. Der har været en stor del udsmid i de fleste af fiskerierne (hvilling, kuller, rødspætte og torsk), men denne forventes at falde med den nye regulering, hvor muligheden for at lægge fiskerettigheder sammen i puljer vil kunne bane vej for bedre planlægning af fiskeriet. Forbedringer i redskabsselektiviteten, der vil kunne bidrage til en reduktion i fangsten af små fisk, skal også tage højde for konsekvenserne for de andre arter i det blandede fiskeri.

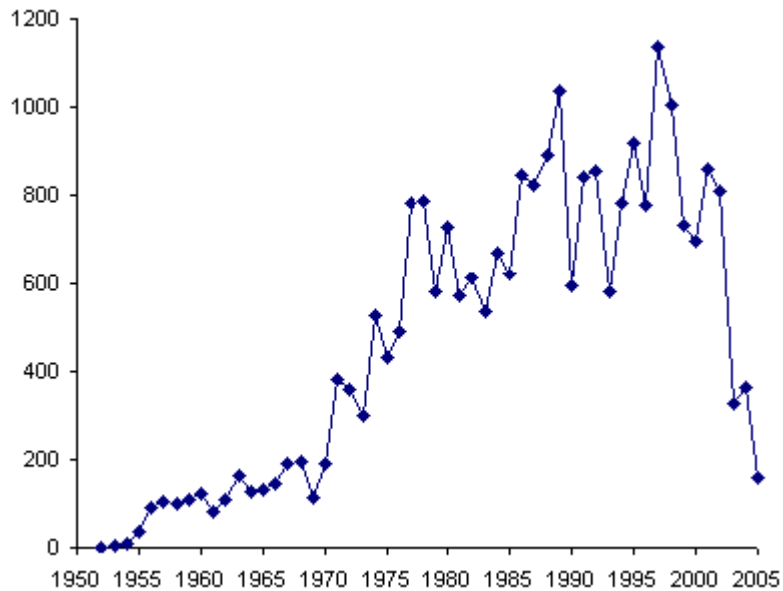
Figur 3 Status for udnyttede fiskebestande i Nordsøen

Species	State of the stock		
	Spawning biomass in relation to precautionary limits	Fishing mortality in relation to precautionary limits	Fishing mortality in relation to high long-term yield
Cod in the North Sea, Eastern Channel and Skagerrak	Reduced reproductive capacity	At risk	Overexploited
Cod in Kattegat	Reduced reproductive capacity	Unknown	Unknown
Haddock in the North Sea and Division IIIa	Full reproductive capacity	Harvested sustainably	Overexploited
Whiting in the North Sea And Eastern Channel	Unknown	Unknown	Overexploited
Saithe in the North Sea, Division IIIa and Subarea VI	Full reproductive capacity	Harvested sustainably	Overexploited

Kilde: ICES 2007. Arbejdsgruppens rapport om vurderingen af demersale bundfisk i Nordsøen og Skagerrak (Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak), 1. – 8. maj 2007 (ICES CM 2007/ACFM: 18).

Fiskeri på tobis sker på forsøgsbasis, da bestandens tilstand er uvis. Tobis findes på særlige pladser, hvor bundforholdene er gunstige. På flere tobispladser har man i de senere år imidlertid oplevet en markant nedgang i forekomsten.

Figur 4 Udvikling i landinger af tobis (1.000 ton)

Kilde: Danmarks Fiskeriundersøgelser, Danmarks Tekniske Universitet, 2007

Genopretningsplaner

Inden for den fælles fiskeripolitik har genopretning af overudnyttede fiskebestande fået utvetydig høj prioritet. I dag har man genopretningsplaner for torsk i Skagerrak, Kattegat og Nordsøen samt en flerårig plan for Østersøtorsk, som omfatter en genopretnings- og forvaltningsfase. Bestemmelserne i genopretningsplanerne går på at reducere fiskeriindsatsen og gøre brug af samlede tilladte fangstmængder for at reducere fiskeridødeligheden. I forhold til en reduktion af fiskeriindsatsen giver den nye regulering fiskerne et incitament til at tilpasse størrelsen af fiskerflåden til de disponible ressourcer og dermed implementere principperne i torskegenopretningsplanerne.

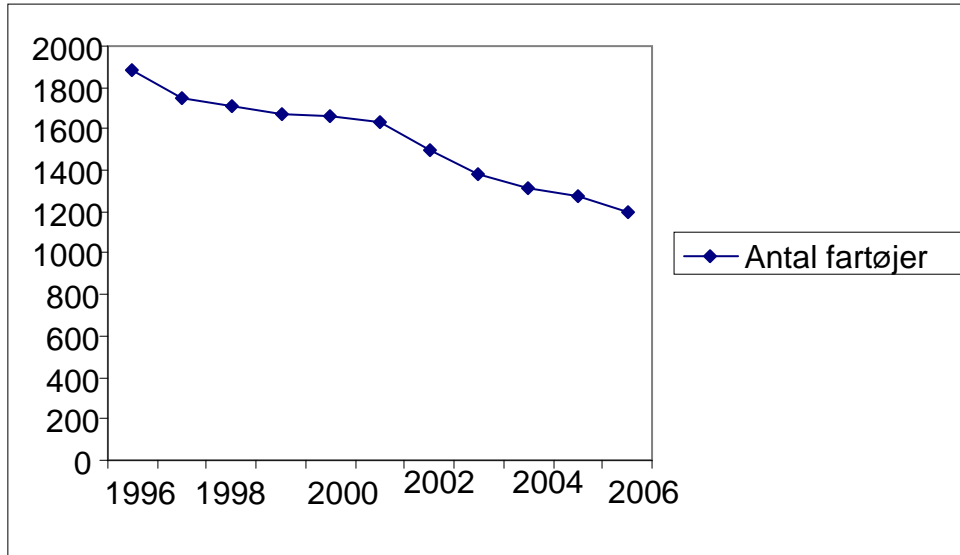
3.3. Fiskerflåden

3.3.1. Flådestruktur

Den danske fiskerflåde bestod ultimo 2006 af i alt 1.195 registrerede fiskerfartøjer med en størrelse på over 5 BT og en samlet bruttotonnage på 82.594 BT (270.622 kW). Til sammenligning var antallet af fartøjer i 1996 på 1.886 med en samlet bruttotonnage på 104.767 BT. I tiårsperioden 1996-2006 er bruttotonnagen i dansk fiskeri dermed faldet med godt 21 %.

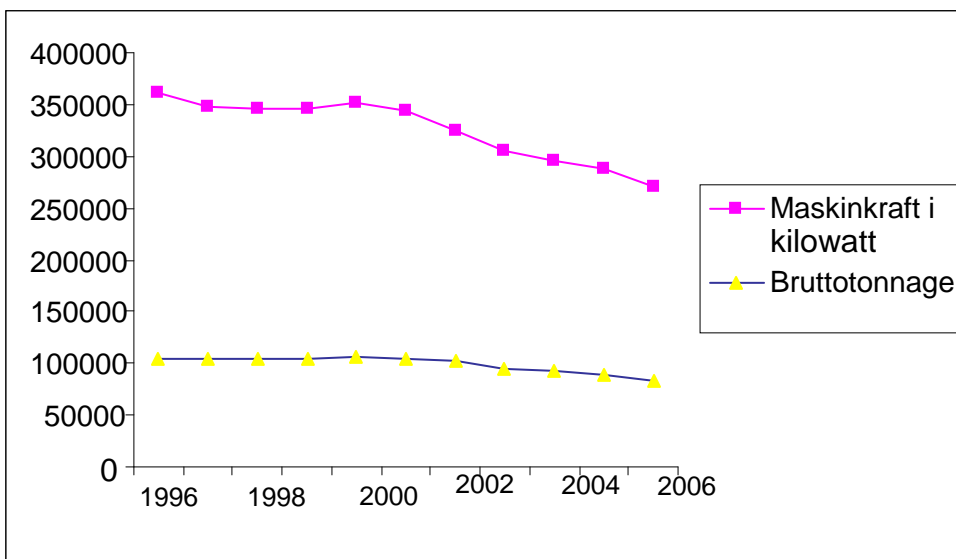
De danske fiskerfartøjer er i gennemsnit ca. 30 år gamle, og en del af fartøjerne er ikke længere tidssvarende.

Figur 5 Antal danske fiskerfartøjer større end 5 BT, 1996-2006

Kilde: Fiskeridirektoratet

Figur 6 Samlet tonnage og maskinkraft for danske fiskerfartøjer over 5 BT, 1996-2006

Kilde: Fiskeridirektoratet

Særligt torskefiskeriet har været udsat for en voldsom tilbagegang i de senere år. Endvidere har industrifiskeriet i de seneste tre år været meget utilfredsstillende.

Mere end 95 % af fangstværdien stammer fra de kommercielle fartøjer.

Et fiskerfartøjs økonomiske resultat kan bl.a. måles ved fartøjets bruttooverskud, som er defineret som fangstværdien minus alle omkostninger inkl. aflønning af arbejdskraft. Bruttooverskuddet er dermed det beløb, der er til rådighed til aflønning af kapitalen. I 2004 var bruttooverskuddet i nærheden af 0 for alle fartøjsstørrelser undtagen de helt store fartøjer og specialfartøjerne, der havde positive bruttooverskud. Til sammenligning var forholdene i 2002 således, at alle fartøjer på over 15 m havde et tydeligt positivt bruttooverskud, der var stigende med fartøjsstørrelsen.

Tabel 3 Flådesegmenter i to perioder: 1. januar – 31. december 2006 og 1. januar 2007 – 31. juli 2007

		31. jul. 2007			31. dec. 2006			Forskel		
		BT	kW	Fartøjer	BT	kW	Fartøjer	BT	kW	Fartøjer
Bomtrawl	12.00-23.00	1.552	5.218	28	1.585	5.438	29	-2 %	-4 %	-3 %
	24.00-	2.706	8.319	8	2.208	6.848	7	23 %	21 %	14 %
	I alt	4.258	13.537	36	3.793	12.286	36	12 %	10 %	0 %
Netfartøjer/linefartøjer	00.00-11.99	5.509	58.438	2.237	5.687	60.850	2.310	-3 %	-4 %	-3 %
	12.00-23.00	4.093	17.697	117	4.154	18.080	121	-1 %	-2 %	-3 %
	24.00-	674	1.410	3	674	1.410	3	0 %	0 %	0 %
	I alt	10.276	77.545	2.357	10.516	80.340	2.434	-2 %	-3 %	-3 %
Notfartøjer	24.00-	8.283	19.893	7	10.913	25.175	10	-24 %	-21 %	-30 %
	I alt	8.283	19.893	7	10.913	25.175	10	-24 %	-21 %	-30 %
Kombination (not, net, trawl)	00.00-11.99	1.063	10.558	167	971	9.513	151	9 %	11 %	11 %
	12.00-23.00	2.022	11.914	73	2.044	12.015	76	-1 %	-1 %	-4 %
	24.00-	1.243	2.519	5	1.243	2.519	5	0 %	0 %	0 %
	I alt	4.328	24.991	245	4.258	24.047	232	2 %	4 %	6 %
Danske/skotske notfartøjer	00.00-11.99	21	179	3	21	179	3	0 %	0 %	0 %
	12.00-23.00	2.791	10.036	56	2.816	9.889	58	-1 %	1 %	-3 %
	I alt	2.812	10.215	59	2.837	10.068	61	-1 %	1 %	-3 %
Trawlere	00.00-11.99	712	6.305	62	764	6.771	63	-7 %	-7 %	-2 %
	12.00-23.00	13.653	67.112	308	15.579	75.614	344	-12 %	-11 %	-10 %
	24.00-	43.020	95.877	120	48.748	107.897	139	-12 %	-11 %	-14 %
	I alt	57.385	169.294	490	65.090	190.282	546	-12 %	-11 %	-10 %
I alt		87.342	315.475	3.194	97.408	342.198	3.319	-10 %	-8 %	-4 %

Kilde: Fiskeridirektoratet, 2007

Tabellen ovenfor er baseret på en dynamisk registrering af data, der omfatter alle de fartøjer, som er blevet registreret, eller som registreres i perioden. Det betyder, at også fartøjer, som er blevet trukket tilbage i perioden, er medregnet.

Tabel 4 Den danske fiskerflåde i januar og juli 2007

	BT		kW		Antal		BT	kW	Antal
	Januar	Juli	Januar	Juli	Januar	Juli	Forskel		
AFV	1	1	23	23	1	1	-	-	-
FKA	70.901	65.504	238.637	219.827	1.095	993	-7,61 %	-7,88 %	-9,32 %
MAF	2.583	2.532	27.179	26.955	954	948	-1,97 %	-0,82 %	-0,63 %
ØF	12.256	12.305	43.015	43.231	1.089	1.073	0,40 %	0,50 %	-1,47 %
I alt	85.741	80.341	308.854	290.036	3.139	3.015	-6,30 %	-6,09 %	-3,95 %

Note: AFV = afventer beslutning. De tre andre segmenter forklares i afsnit 3.1. Virtuel kapacitet er ikke medregnet..

Som angivet i tabellen ovenfor, som er et statisk billede af den danske flåde pr. 1. januar og igen pr. 31. juli 2007, har den nye markedsbaserede regulering allerede medført en reduktion i den danske fiskerflåde. Som tidligere nævnt repræsenterer FKA-gruppen af de tre de større fartøjer og langt den største andel af den samlede fangstværdi.

EU's havdageregulering begrænser fleksibiliteten og afspejlingen af den aktive flådestørrelse i flåderegistret, da de gældende fællesskabsregler om havdage ikke tillader, at havdage overføres permanent fra et fartøj til et andet med henblik på at samle havdagene på færre fartøjer. Hvis en fisker ønsker at bevare de tildelte havdage, kan fartøjet ikke slettes i Fartøjsregistret, og fartøjet vil derfor figurere som aktivt i registret, selvom det rent faktisk ikke er aktivt på havet.

En undersøgelse, ”Potentiel reduktion i antal fartøjer i 2007”², foretaget i 2007, viser, at minimumsantallet af fartøjer, der kræves for at opfiske kvoterne i 2007, er 16 % lavere end det gennemsnitlige antal fartøjer i 2003-2005 og 12 % lavere end antallet af fartøjer i 2005. I undersøgelsen antages det, at fartøjerne må bruge det maksimale antal havdage, som er registreret som fysisk mulige (og som overstiger den fastsatte grænse i havdagereguleringen), og det antages, at strukturen i fiskeriet ikke ændres. Selvom der er forskelle mellem de forskellige fartøjsgrupper, viser undersøgelsen, at det er nødvendigt med en relativ lille reduktion, og det forventes, at forvaltningssystemet indeholder incitament, så den nødvendige reduktion i fiskeriindsatsen kan opnås.

Det er vanskeligt at forudse konkrete reduktioner for hvert enkelt forvaltningsområde og hvert enkelt fiskeri. De danske fartøjer havde adgang til alle forvaltningsområder, og en stor del af flåden udnyttede fiskebestanden i mange områder fra Nordsøen til Østersøen. Med indførelsen af det nye forvaltningssystem har fartøjerne fået tildelt individuelle kvoter efter de histori-

² I Prognose for fiskeriets indtjening 2007, FOI 2007

ske landinger. Disse kvoter kan handles, og det er vanskeligt at forudse, hvordan denne handel vil foregå.

3.3.2. Landinger

De mindre danske fartøjer driver især garnfiskeri, mens de større fartøjer som oftest driver trawlfiskeri. Et antal større fartøjer (ca. 10) driver notfiskeri. Endelig er der et antal fartøjer (ca. 90), som er beskæftiget med specialfiskeri, fx efter muslinger.

De væsentligste danske konsumfiskearter er torsk, rødspætte, tunge, jomfruhummer, sild og makrel. Industrierterne er tobis og brisling og muslingefiskeriet som et særligt fiskeri. De samlede landinger fra danske fiskere var i 2004 på knap 1,1 mio. tons, hvoraf fangsten af industri-fisk var på ca. 0,7 mio. tons. Muslingefiskeriet udgjorde ca. 0,1 mio. tons. Sildefangsten var på ca. 0,14 mio. tons, og de resterende konsumarter var på 0,14 mio. tons med torsk som den mængdemæssigt mest betydningsfulde.

Den samlede værdi af de danske landinger var i 2004 på ca. € 362,4 mio. Heraf udgjorde industrilandingerne godt € 67,1 mio. og muslingefiskeriet ca. € 13,4 mio. Af det egentlige konsumfiskeri på ca. € 295,3 mio. havde torskefiskeriet en værdi på godt € 53,7 mio. og sildefiskeriet en værdi på ca. € 30,9 mio. Rødspætte og jomfruhummer havde en værdi på ca. € 33,6 mio. og makrel ca. € 26,9 mio.

3.3.3. Arbejdsmiljø og beskæftigelse

Antallet af beskæftigede i fiskeriet kan opgøres på forskellig måde. Opgjort som antal beskæftigede på fartøjerne var antallet pr. 30. november 2003 4.002. I forhold til den samlede danske arbejdsstyrke er antallet af beskæftigede i det primære fiskeri ganske lavt.

Arbejde i fiskeriet er forbundet med en betydelig skadesrisiko. Antallet af anmeldte arbejds-skader fremgår af tabellen nedenfor. Antallet af skader er større, da ikke alle skader anmeldes.

Table 5 Antal anmeldte arbejdsskader, fiskeriet

Årstal	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Antal	172	150	137	221	234	284	267	226	197	139
Antal pr. 1.000 fiskere					30	38	33	30	26	19

Der har været en tydelig nedadgående tendens i skadesantallet i perioden 2000 – 2004. Der er grund til at se dette i forlængelse af en meget aktiv indsats fra Fiskeriets Arbejdsmiljøråd.

Ud over skader forekommer der også arbejdsbetingede lidelser, der hidrører fra fiskeriet. Antallet er væsentligt lavere end skadesantallet, idet antallet i perioden 1995 – 2004 har ligget i intervallet 25 til godt 40 bortset fra 2001 og 2002, hvor tallet var lidt over 60.

3.3.4. Udviklingstendenser

Den Ny Regulering af dansk fiskeri forventes at blive afgørende for sektorens fremtid. Med ordningen indføres individuelle fartøjskvoteandele (FKA) for de tolv vigtigste konsumarter. Samtidig er den eksisterende ordning med individuelt overdragelige kvoter (IOK) for sild blevet udvidet til også at omfatte makrel og alle industrifiskearter. Denne ændring af reguleringen indebærer, at der i 2007 var mulighed for at overføre og derved samle fiskeriaktiviteterne på færre fartøjer.

Konsekvensen forventes at blive, at der kommer færre fartøjer og derigennem en bedre driftsøkonomi for de tilbageværende fartøjer. Denne udvikling forventes uden offentlig støtte. I den forbindelse forventes en reduktion af antallet af fartøjer, der er omfattet af Ny Regulering (fartøjer, som fanger konsumarter), i størrelsesordenen 20-30 % i perioden 2007-2013.

3.4. Uddannelsesniveau og alder i fiskeriet

3.4.1. Fiskeriet

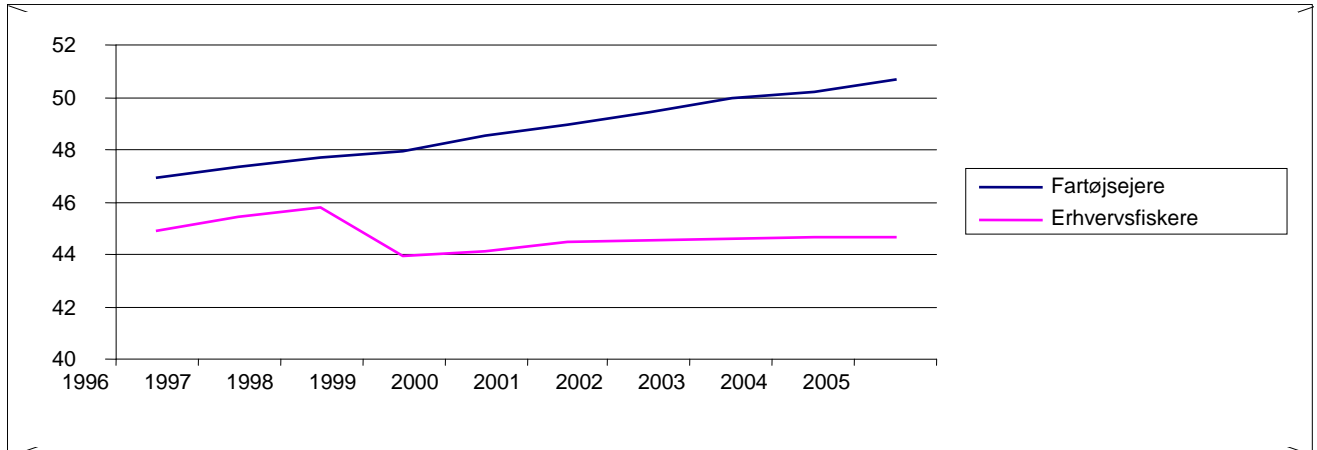
Gennemsnitsalderen for fartøjsejerne er steget jævnt i de seneste ti år, mens alderen for samtlige registrerede erhvervsfiskere er på samme niveau som for ti år siden. Gennemsnitsalderen i dag for fartøjsejerne er knap 51 år og knap 45 år for samtlige erhvervsfiskere.

I samme periode er antallet af fartøjsejere og antallet af erhvervsfiskere faldet betydeligt.

Der var i 2003 ca. 1.100 erhvervsfiskere i aldersgruppen 20-40 år, mens 2.100 erhvervsfiskere var i aldersgruppen 40-60 år. Det vil sige, at der var en klar overvægt af midaldrende/ældre fiskere.

Figur 7 Gennemsnitsalder for fartøjsejere og erhvervsfiskere

Kilde: Fiskeridirektoratet

Selv med en forventet nedgang i antal fartøjer i de kommende år rummer erhvervets aldersfordeling en risiko for, at der i de kommende år vil opstå mangel på arbejdskraft på dette område. Arbejdsforhold, der ofte betyder længerevarende fravær fra hjemmet, antages at hæmme tilgangen, og forudsætningen for at skabe større interesse for erhvervet er derfor i særlig grad, at der er skabes attraktive arbejdspladser. Dette forudsætter, at indtjeningen i erhvervet er fornuftig, og at der tilbydes afvekslende arbejde og gode mandskabsfaciliteter om bord på fartøjerne.

Fra gammel tid har det været et krav til førerne af fiskerfartøjerne, at de har bestået kyst- eller sætteskippereksamen, afhængig af fartøjets størrelse og operationsområde. I 1996 blev der desuden etableret en 2-årig lærlingeuddannelse (afsluttes med blåt bevis), der henvender sig til alle, der søger ind i fiskeriet. Formålet med denne uddannelse er at give fremtidens fiskere/fartøjsejere den fornødne indsigt i alle fiskeriets områder. Siden uddannelsens start har 261 gennemført uddannelsen, og 79 fiskere er for tiden under uddannelse. I fremtidens fiskeri vil kravene stige på mange områder (fartøjers teknik, udøvelse af fiskeriet, fiskerilovgivning, økonomi mv.). For at honorere disse krav er en solid grunduddannelse af unge fiskere og gode muligheder for videreuddannelse af de nuværende fiskere en nødvendighed.

Det er ikke muligt at få en samlet statistik, der viser uddannelsesniveaet i sektoren. I de seneste år har omkring 65 elever fuldført en erhvervsfaglig uddannelse inden for fiskeriet, og langt hovedparten var mænd³.

Derudover gennemføres en række efteruddannelser og kurser.

Sammenfattende kan det konstateres, at gennemsnitsalderen i fiskeriet er relativ høj, og der er behov for et generationsskifte i nær fremtid. Rekrutteringen til uddannelsen som erhvervsfisker er dog ikke steget på trods af en kampagne i tv og biografteater.

³ Kilde: Danmarks Statistik

3.4.2. Akvakultur

I akvakultursektoren er der en relativt større tilgang af unge til erhvervet, hvilket bevirker, at der ikke som i fiskeriet er en meget markant overvægt af midaldrende/ældre beskæftigede. Rekrutteringen til dette erhverv hæmmes ikke af fravær fra hjemmet som i fiskeriet. Men det vil også her være en forudsætning for at kunne tiltrække unge, at der er mulighed for en rimelig indtjening. Hvis målsætningen om stærkt forøget produktion i denne sektor opfyldes, vil rekrutteringsbehovet vokse.

Ved ændringen af fiskeriloven i 2005 blev der skabt mulighed for at stille krav om praktisk og teoretisk uddannelse som forudsætning for at få en opdrætstilladelse. Baggrunden herfor er stærkt øgede krav med hensyn til miljø, hygiejne og almindelig opdrætsmetodik. Udviklingen hen imod stadig større og teknisk mere avancerede enheder med kompliceret økonomi forstærker behovet for en mere formaliseret og teoretisk akvakulturuddannelse. Ingeniøruddannelsen i Akvatisk Teknologi ved Aalborg Universitet har en speciallinje i akvakultur.

Dansk Skaldyrcenter gennemfører i samarbejde med Foreningen Dansk Skaldyropdræt og Nordvestjysk Uddannelsescenter et aften- og weekendkursus, hvor deltagerne får et grundlæggende kendskab til skaldyropdræt i teori og praksis.

3.4.3. Forarbejdning og engroshandel

I forarbejdning er der nogenlunde lige mange ansatte i aldersgrupperne 20-40 år og 40-60 år. I modsætning til fiskeri og akvakultur er det relative antal af beskæftigede over 60 år lavt, hvilket antages at skyldes krævende arbejdsvilkår, der fører til tidlig tilbagetrækning. Den fremtidige efterspørgsel efter arbejdskraft vil især afhænge af, i hvilken udstrækning antallet af arbejdspladser reduceres – enten på grund af teknologiske fremskridt eller som følge af outsourcing til lande med lavere lønudgifter.

Forarbejdningsvirksomhederne beskæftiger i betydeligt omfang ufaglært arbejdskraft. Der kommer et mindre antal personer med forskellige – ofte teknisk eller økonomisk prægede – uddannelser.

I engroshandel er gruppen i alderen 20-40 år større end gruppen i alderen 40-60 år. Der er ingen åbenbare udviklingstendenser med hensyn til det fremtidige ressourcebehov. Der findes ingen egentlig uddannelse målrettet mod engroshandel, men da denne virksomhed er betydningsfuld, kunne der være behov for efteruddannelse, bl.a. for at opnå større kendskab til de fremmede kulturer, som i betydelig grad aftager danske fiskeprodukter.

3.5. Fiskerihavne

3.5.1. Havnestruktur

De danske havne er enten privat eller kommunalt ejede. De tidligere statshavne er overgået til kommunerne. De kommunale havne opdeles i egentlige kommunale havne, kommunale selvstyrehavne med en bestyrelse udpeget af kommunen samt helt eller delvist kommunalt ejede aktieselskaber. For kommunale selvstyrehavne og kommunale aktieselskabshavne gælder, at samtlige omkostninger som minimum skal dækkes af havnens indtægter. Kommunen må således ikke subsidiere havnen via underskudsdekning, jf. kommunalfuldmagten. Havneselskabet/kommunen forestår den daglige drift af havnen samt vedligeholdelse af havnen, herunder bygninger, investeringer og sikkerhedsmæssige forhold i havnen.

De til havnen knyttede serviceydelser tilbydes i de fleste tilfælde af en række uafhængige, private virksomheder. Ud over fiskeriauktioner og/eller samle- og sorteringscentraler er der typisk en række servicefunktioner såsom levering af is, udlejning og vask af kasser, forsyning af brændstof og proviant, maskinreparationer, reparationsværfter med bedding, vobindere, elektrikere og elektronikvirksomheder mv. De mindre fiskerihavne har generelt ikke økonomisk grundlag for et sådant serviceudbud. Tilstrækkelige mængder landinger af fisk er desuden en nødvendig forudsætning for såvel opretholdelse af en forarbejdende fiskeindustri som for handel med og eksport af fisk.

De fleste auktionshaller har ikke kølefaciliteter, og der er således en vis risiko for, at kølekæden brydes. De største danske fiskerihavne har dog i de senere år opbygget en ubrudt kølekæde, som skal sikre, at fisken konstant opbevares ved 0° C eller derunder. Sorteringen af konsumfisk foregår som regel manuelt. Industrifisk samt sild og makrel losses ikke i kasser, men suges op gennem et rør. Sild og makrel sorteres ikke manuelt, men automatisk.

De danske fiskerihavne kan inddeles i tre grupper:

- 1) De store havne (årlige landingsværdier på over € 13,4 mio.)
- 2) De mellemstore havne (kommercielle havne med landingsværdier på under € 13,4 mio.)
- 3) De små havne (ikke-kommercielle havne)

De store danske fiskerihavne er med undtagelse af Skagen beliggende på den jyske vestkyst. De store havne er: Esbjerg, Hvide Sande, Thyborøn, Hanstholm, Hirtshals og Skagen. Disse er alle full-service-havne.

Disse havne modtog i 2005 70 % af landingerne af konsumfisk og 87 % af landingerne af industrifisk, jf. tabel 6

Tabel 6 Samtlige landinger (danske og udenlandske) i danske havne i 2005, 1.000 tons og mio. €

Havn	Konsum		Industrifisk		I alt	
	1.000 tons	Mio. €	1.000 tons	Mio. €	1.000 tons	Mio. €
Esbjerg	46	30,2	166	16,1	212	46,3
Hvide sande	10	23,9	43	4,8	53	28,7
Thyborøn	14	34,4	291	29,8	305	64,2
Hanstholm	34	55,2	91	9,5	125	64,7
Hirtshals	97	91,5	19	1,7	116	93,3
Skagen	141	60,4	141	14,5	282	74,9
I alt, hovedhavne	342	295,6	751	76,5	1093	372,1
Øvrige fiskerihavne	144	115,0	110	11,8	254	126,9
Alle havne	486	410,6	861	88,3	1347	498,9

Kilde: Fiskeridirektoratet.

De mellemstore havne har lokal/regional betydning, men de kan ikke tilbyde full-service, og fx lander kun få udenlandske fartøjer fisk i disse havne. Der er ca. 20 af disse havne, bl.a. Bønnerup, Gilleleje, Grenå, Læsø, Nexø, Strandby og Thorsminde. Hovedparten af havnene har oplevet tilbagegang i værdien af landingerne. For en stor del af de mellemstore havnes vedkommende har tilbagegangen været større end i de store full-service-havne.

3) Der er også ca. 90 helt små havne. Disse havne er uden større fiskeriøkonomisk interesse, men de er oftest lokalpolitisk værdsatte og er i de fleste tilfælde interessante i turistmæssig sammenhæng.

Ud over havnene landes der fortsat fisk i relativt mindre omfang direkte på stranden på enkelte lokaliteter på den jyske vestkyst. Ved den største af disse lokaliteter, Thorup Strand, blev der dog i 2004 landet fisk til en værdi af € 3,5 mio., hvilket er betydeligt mere end i en række mindre havne.

Tabel 7 Landinger i større danske havne, gns. 2001-2005, 1.000 €

Havn	Værdi
Skagen	79.380,1
Hirtshals	77.603,1
Hanstholm	71.719,5
Thyborøn	65.426,2
Esbjerg	57.830,1
Hvide Sande	29.437,5
Nexø	12.893,2
Havneby	9.405,6
Grenå	7.956,6
Thorsminde	7.647,4
Strandby (Ndr.jyll.)	7.479,6
Gilleleje	6.756,2
Østerby	5.633,8
Køge	4.458,3
Klintholm Havn	4.271,3
Thorup Strand	3.475,4
Bønnerup	3.277,1

Rønne	2.986,3
Rødvig	2.906,3
Ørodde	2.667,7
Bagenkop	2.583,5
Lemvig	2.188,1
Tejn	2.123,4
Kerteminde	2.060,9
Stubbekøbing	2.010,1
Sønderborg	1.945,1
Nykøbing Mors	1.933,6
Hundested	1.811,9
Gedser	1.454,9
Langø	1.332,1
Hasle	1.301,9
Glyngøre	1.295,6
Jegindø	1.267,2

Rødby Havn	1.258,4
Vesterø	1.221,6
Branden	1.153,7
Fåborg	1.105,5
Frederikshavn	1.050,1
Årøsund	1.010,7
Løgstør	983,1
Årsdale	882,1
Lild Strand	826,0
København	795,4
Sundstrup	788,6
Bogense	781,3
Skive	777,7
Hvalpsund	724,0

Kilde: Fiskeridirektoratet.

3.5.2. Udviklingstendenser

Eksistensen af moderne, velfungerende havne af strategisk betydning, som kan levere full-service-ydelser, vurderes som værende af afgørende betydning for havnenes muligheder for at kunne fastholde de nuværende kunder og tiltrække nye både danske og udenlandske landinger. Store, velfungerende fiskerihavne er tillige af afgørende betydning for opretholdelse og videreudvikling af fiskeforarbejdningsvirksomheder, transit og handel med fisk.

Mens der hidtil mest har været tale om konkurrence mellem danske havne, synes konkurrencen i dag og i endnu højere grad i fremtiden at rette sig mod udenlandske havne. Det hænger bl.a. sammen med, at de store fiskerifartøjer med stor maskinkraft gerne sejler længere fra fangstpladsen for at opnå den mest fordelagtige pris for fangsten og den bedste havneservice. De store danske fiskerihavne konkurrerer i stigende grad med hollandske, britiske og norske fiskerihavne.

De fire-fem store danske fiskerihavne synes at befinde sig i en acceptabel konkurrencesituation. Omkostningsniveauet synes dog at være marginalt højere end i Holland. Endvidere synes der at være tale om, at havnene ikke i tilstrækkelig grad søger at komplementere hinanden, men snarere opererer som selvstændige virksomheder uden et formaliseret samarbejde om differentiering. Der synes endvidere at være behov for investeringer i moderniseringer og en strømlining af havnene, mere udadvendt markedsføring,

kvalitetskontrol og certificering af fisken, etablering af ubrudte kølekæder, fødevarerikkerhed og moderne auktionsformer (internetauktioner). Sidstnævnte kan i sig selv medføre betydelige ændringer i de gængse måder at omsætte fisk på. Tendensen går i retning af en koncentration omkring de store havne, således at fiskerfartøjer hjemmehørende i de mindre havne ud over landinger ad søvejen også ved transport over land via opkøbere leverer fisk til auktion i de store havne.

Afstanden fra havnen til fiskepladsen er også en konkurrenceparameter. Sejltime er spildtime. For fiskere under havdageordningen får sejltiden ekstra betydning, idet sejltiden tæller som fisketid. Herudover har brændstofpriserne en vis betydning for fiskeri- og landingsmønstret.

De mellemstore lokale/regionale havne har vanskeligt ved at konkurrere med de store havne. Det skyldes, at havnens omsætning har vanskeligt ved økonomisk at bære et full-service-system med alle de nødvendige faciliteter. Havnene modtager kun i mindre omfang landinger af udenlandsk fisk. Eksempelvis kan havnene have vanskeligt ved at opretholde et effektivt auktionssystem, fordi tilførslerne er for små og uregelmæssige til at tiltrække og fastholde et tilstrækkeligt antal købere. Salgsprisen er derfor oftest højere i de store havne. Det indebærer, at fisken ofte købes af opkøbere, som bringer fisken på auktion i de store havne.

Havnene er stærkt afhængige af at have og fastholde en loyal hjemmeflåde af fiskerfartøjer. Der er oftest tale om ældre fiskere, og havnene synes at have svært ved at tiltrække nye, unge fiskere.

En del af de mellemstore fiskerihavne har imidlertid en vis regionaløkonomisk betydning og især lokal og regional politisk opmærksomhed. Havnene har oftest deres styrke ved kystnært fiskeri og leverance af fersk konsumfisk. Disse havne vil især kunne overleve ved udpræget nichevirksomhed eller ved at have andre indtægtskilder end fisk. Nærhed til en større ressourcestærk havn kan ligeledes være en fordel.

De helt små havne har ringe fiskeriøkonomisk betydning. I disse havne lander primært kystfiskere konsumfisk af høj kvalitet. For det lokale bymiljø og for lokal turisme kan et fungerende lokalt fiskeri være en attraktion.

3.6. Akvakultur

3.6.1. Struktur

Mens verdens samlede fiskeproduktion i akvakultur siden 1980 er steget med ca. 10 % om året, så den nu udgør ca. 1/3 af den samlede fiskeproduktion, er produktionen i Danmark stort set uændret. I perioden har dansk akvakultur været underkastet generelle produktionsbegrænsninger i form af faste foderkvoter, og der har været forbud mod etablering og udvidelse af anlæg til saltvandsopdræt.

Dansk akvakulturs nettoproduktion⁴ i 2004 var ca. 37.000 tons fisk til en værdi af ca. € 99,3 mio. Dette udgjorde ca. 3,3 % af den samlede danske fiskeproduktion, men 21 % af værdien (ca. 9 % af konsumfiskeproduktionen og 25 % af værdien). Ca. 90 % af produktionen eksporteres. Ca. 720 personer er beskæftiget i den primære produktion, svarende til ca. 560 fuldtidsansatte. Dertil kommer en ca. tilsvarende beskæftigelse i forarbejdningsvirksomheder, fiskefoderproduktion og diverse servicefag.

---

⁴ Ekskl. fraførsel til videre opdræt på andre danske akvakulturanlæg.

Tabel 7 Akvakulturproduktion i EU i 2005

Akvakultur i alt			Ørred i alt				
	Mio. €	%		Mio. €	%	Tons	%
Storbritannien	569,9	21	Tyskland	135,3	21	24.184	11
Frankrig	417,6	16	Danmark	106,8	16	30.805	14
Italien	331,8	12	Frankrig	90,1	14	45.248	21
Spanien	300,7	11	Spanien	75,4	12	32.442	15
Grækenland	250,9	9	Italien	69,7	11	33.770	15
Tyskland	193,8	7	Storbritannien	68,2	10	14.319	6
Irland	118,3	4	Finland	38,3	6	14.901	7
Danmark	117,9	4	Øvrige	69,3	11	24.934	11
Holland	97,7	4	I alt	653,0	100	220.603	100
Øvrige	271,8	10					
I alt	2.670,3	100					

Kilde: Dansk Akvakultur, 2006

Ovenstående tabel viser, at Storbritannien er EU's største opdrætsnation og tegner sig for 1/5 af den samlede værdi. Danmark indtager en samlet ottendeplads, men Danmark er førende inden for opdræt af ørreder med en markedsandel på ca. 16 %.

En kvalitativ interviewundersøgelse foretaget for Direktoratet for FødevarerErhverv i 2006⁵ om, hvordan forskellige aktører og repræsentanter fra myndigheder ser sektoren og dens udviklingsmuligheder, viser, at det er en sektor med gode muligheder for ekspansion ud fra et markedssynspunkt, og dansk akvakultur er langt fremme med miljøteknologier med recirkulation.

Erhvervets image kan forbedres ved at ændre miljø- og produktionsforholdene. Sektoren kan forbedre sin produktionsplanlægning og forædlingsgrad. Dette hænger sammen med de forholdsvis små produktionsenheder, der bl.a. fører til mangel på uddannelse og uddannelsesmuligheder, hvilket igen fører til mangel på professionalisme. Ud over forbedring i forhold til produktionsplanlægning og produktforædling kan markedsføringen forbedres.

⁵ Operate 2006. Akvakultur – de lokale syn på udviklingen

Endvidere er der i forbindelse med miljøgodkendelser og lokalisering af akvakultur, ikke mindst dambrug omkring de danske åer, behov for at forbedre dialogen og forståelsen mellem myndighederne og branchen. Dette anses som en vigtig forudsætning for udviklingsmulighederne for erhvervet på et bæredygtigt grundlag.

Ferskvandsdambrug

De 316 ferskvandsdambrug, der alle ligger i Jylland, producerede i 2004 godt 30.000 tons, hovedsagelig regnbueørred i portionsstørrelse (foreller) til en værdi af ca. € 59,1 mio. En del af produktionen er sættefisk til videre opdræt i bl.a. havbrug og indpumpningsanlæg. Foderkvoterne og vanskelig finansiering af investeringer i modernisering og miljøvenlig teknologi har hæmmet udviklingen, og mange dambrug er blevet lukket i de senere år.

Havbrug og indpumpningsanlæg

26 havbrug og 10 indpumpningsanlæg (saltvandsdambrug) producerede i alt godt 9.000 tons store regnbueørreder (regnbuelaks) og rogn, til en værdi af i alt ca. € 26,8 mio. Rognen er en efterspurgt vare især i Japan. Havbrugene ligger især ud for de østjyske fjorde, i Lillebælt og Smålandshavet; indpumpningsanlæggene hovedsagelig ved Ringkøbing Fjord.

Fuldt recirkulerede anlæg

Produktionen af ål i fuldt recirkulerede anlæg var i 2004 ca. 1.800 tons til en værdi af ca. € 13,4 mio. Dertil kommer en produktion af uspecificerede arter på ca. 1.500 tons til en værdi af € 4 mio. De fleste af de 11 åleanlæg ligger i Jylland. Hele produktionen er baseret på import af indfanget yngel (glasål), da det endnu ikke er lykkedes at få ålen til at formere sig i fangenskab. Knaphed og stigende priser på glasål er et stigende problem for branchen.

Muslingeopdræt

Der er givet 53 opdrætstilladelser til muslingeproduktion med en potentiel produktionskapacitet på 15.000 tons. Denne produktionsform er forholdsvis ny i danske farvande, og den reelle produktion forventes at blive på ca. 2.000 tons. Der produceredes i 2004 ca. 55 tons blåmuslinger til en værdi af ca. € 80.000. Det er endnu for tidligt at kvantificere potentialet, men de danske farvande er yderst velegnede til denne produktion på grund af mange områder med gode dybde- og strømforhold.

Driftsøkonomien i dansk akvakultur er for 2004 blevet belyst i en undersøgelse af Fødevarerøkonomisk Institut.⁶ Det gennemsnitlige driftsresultat var negativt for ferskvandsdambrug, ca. € 134 pr. facilitet. For havbrug og åleopdræt var resultatet positivt, nemlig henholdsvis € 57.047 og € 99.329 pr. facilitet.

3.6.2. Udviklingstendenser

I EU's strategi for bæredygtig udvikling af akvakultur indgår en årlig vækst på 4 %. Målet er en stabil erhvervssektor, der sikrer udviklingen i landdistrikter og kystområder og giver alternative råvaretilførsler til fiskeindustrien.

Dambrugsudvalget, Havbrugsudvalget og Muslingeudvalget har (i henholdsvis 2002, 2003 og 2004) påvist muligheder for en flerdobling af dansk akvakulturproduktion, baseret på økonomiske incitamenter til miljøinvesteringer og en sammenhængende administration af erhvervet. En sådan udvikling skønnes at kunne forøge produktionen til 60.000 tons ørred i dambrug, 40.000 tons ørred i havbrug og 5.000 tons ål. Det vil være en fordobling af produktionen i dambrug, en femdobling i havbrug og en tredobling i åleopdræt. Hertil kommer muligheden for at producere en række andre arter – fx pighvar, tunge, torsk, aborre og sandart.

Denne udvikling vil kunne tredoble produktionsværdien i dansk akvakultur. Dermed kan branchen give et tiltrængt bidrag til råvareforsyningen til fiskeindustrien, der i dag importerer over 60 % af sine råvarer. Opdrætssektoren vil kunne opnå en samlet årlig omsætning på over € 536,9 mio. med en beskæftigelse på over 1.500 fuldtidsansatte i yderområderne, og der vil være et samlet positivt resultat på ca. € 53,7 mio.

Tabellen nedenfor viser, at opdrætssektoren omkring år 2015 vil kunne opnå en samlet omsætning på over € 537 mio. med en beskæftigelse på over 1.500 fuldtidsansatte, og der vil være et samlet positivt resultat på ca. € 53,7 mio.

⁶ Fødevarerøkonomisk Institut, 2006. Driftsøkonomisk analyse af modeldambrug

Tabel 8 Potentiale i dansk akvakultur (år 2013)

	Havbrug	Dambrug	Ål	andre arter	Øvrige	I alt
Antal anlæg	8	196	10	40		254
Produktion, tons	40.000	60.000	5.000	10.000		115.000
Årsværk					884	
Investering (mio. €)	92	364	50	200	40,3	1.590
Omsætning (mio. €)	61,7	181,7	33,6	134,2	161,1	451,5
Resultat (mio. €)	117,3	163,5	40,3	80,5		562,7
	13,0	14,0	3,1	27,0		57,0

Kilde: Dansk Akvakultur, 2006

For at realisere denne udvikling kræves udbredelse af teknologiske løsninger, som muliggør betydelig vækst i produktionen, og som samtidig sikrer opfyldelse af miljøkravene, begrænser sygdomme samt fokuserer på en optimering af energiforbruget.

Der er under en forsøgsordning blevet etableret otte ”modeldambrug”, som tillades øget foderforbrug efter indførelse af øget recirkulation, reduceret vandforbrug og bedre vandrensning. De aktuelle modeldambrug bruger kun grundvand og løser dermed også eventuelle problemer med lokalt mindsket vandføring i åerne. Resultaterne fra det tilknyttede måleprogram forventes i 2008 at indgå i grundlaget for en revision af miljøreglerne for ferskvandsdambrug.

En driftsøkonomisk analyse af modeldambrug udført af Fødevarøkonomisk Institut⁷ konkluderer, at en omlægning fra traditionelt dambrug til modeldambrug overordnet set vil medføre lavere samlede produktionsomkostninger, lavere lønomkostninger, højere finansielle omkostninger og højere afskrivninger. Endelig konkluderes, at som følge af, at modeldambrugene er en ny anlægstype inden for dambrug i Danmark, vil anlægsudformning og produktionsmetoder endnu ikke afspejle en optimal ressourceudnyttelse, og det må forventes, som for andre nye produktioner, at der skal betales en del lærepenge, før fuld effektivitet kan opnås.

Disse betydelige risici, der vil være forbundet med miljøforbedrende investeringer, betyder, at der er et behov for støtte, der kan påvirke investeringslysten i sektoren positivt.

⁷ Hans Kristian Rømer Westh og Vøgg Løwe Nielsen, Fødevarøkonomisk Institut, KVL, juni 2006. Driftsøkonomisk analyse af modeldambrug

Udviklingsmulighederne inden for dansk havbrug ligger bl.a. i en optimeret placering af anlæggene i forhold til andre brugerinteresser og i områder med gode strømforhold. Havbrugsudvalget har udarbejdet et landsdækkende kort over placeringsmulighederne. Endvidere afløses de faste foderkvoter af en regulering, der baseres på dokumenteret miljøpåvirkning. Danske havbrug bidrager med mindre end én promille af de samlede næringsstofforsler til de indre danske farvande.

Institut for Miljøvurdering har i 2006 gennemført en samfundsøkonomisk analyse af fordele og ulemper ved en øget havbrugsproduktion. Det konkluderes, at samfundet kan opnå betydelige gevinster.

Recirkulationsteknologien for åleopdræt er i vidt omfang udviklet og perfektioneret i Danmark og danner tillige grundlag for modeldambrugene. Udviklingsmulighederne inden for åleopdræt er først og fremmest afhængige af forsyningen af glasål. På kort sigt er branchen afhængig af importerede, indfangne glasål til overkommelige priser. En cost-benefit-analyse (FØI) har påvist, at videre opdræt af glasål giver langt større værditilvækst end alle andre former for udnyttelse af glasålene. Hvis det viser sig muligt at udvikle metoder til □ kunstig□ reproduktion af den europæiske ål, vil det på længere sigt være realistisk at blive selvforsynende med glasål. Handlingsplanen for forvaltning af den europæiske ål vil muligvis ændre ovenstående forhold for at øge produktionen.

Den fremtidige vækst i akvakultur vil være videnskabs- og teknologidrevet, og der imødeses en stor stigning i den globale efterspørgsel efter viden og teknologi. Etableres der en dynamisk og stor akvakulturproduktion i Danmark, er udsigterne endvidere overordentlig positive for udstyrssektoren.

3.7. Forarbejdning og engroshandel

Forarbejdningssektoren består af en række virksomheder, hvoraf omkring halvdelen har tilknyttet engroshandel. Hertil kommer de virksomheder, der udelukkende beskæftiger sig med handel. Samlet udgør forarbejdning og engroshandel omkring 300 virksomheder.

3.7.1. Forarbejdningssektoren

Forarbejdningssektoren består af 123 virksomheder med 149 arbejdssteder, hvoraf der på 104 arbejdssteder er mindre end 50 fuldtidsbeskæftigede

(2002). Der er 5.302 fuldtidsbeskæftigede, med en bruttoindtægt på € 1.731,5 mio. og værditilvæksten (bruttoindtægt minus råvareindkøb og indkøb til direkte videresalg) € 550,3 mio. Forarbejdningssektoren er således større end fiskeri og akvakultur tilsammen.

Forarbejdningssektoren undergår for tiden en strukturel forandring med faldende aktiviteter. Således udgjorde antallet af arbejdssteder 254, og antallet af fuldtidsbeskæftigede 6.822 i 1995, og dette tal er faldende. Omsætningen var på € 1.583,9 mio., selvom den stiger på grund af stigende priser. Det gennemsnitlige antal ansatte på arbejdsstederne er steget fra 27 til 36, og denne koncentration forventes at fortsætte i fremtiden.

Sektoren er lokaliseret i specielt Nordjylland og langs Vestkysten, men der er også aktiviteter andre steder i landet, bl.a. på Bornholm. Forarbejdningssektoren er således lokaliseret i de tyndt befolkede områder. Ejerskabsstrukturen er differentieret og kendetegnet ved både at bestå af familieeje samt ejerskab af store udenlandske fiskevirksomheder og fødevarekoncerner. Denne ejerskabsstruktur skal ses på grundlag af Danmarks placering mellem rige fiskeressourcer i det nordatlantiske område og markederne i Europa, samtidig med at Danmark er med i EU og har tætte forbindelser til Norge, Færøerne og Grønland.

3.7.2. Produkter

Sektoren producerer en lang række forskellige produktformer, der strækker sig fra pakning af hel fisk, via ferske og frosne fileter, panerede, røgede, syrnedede og marinerede fisk, konserves og færdigretter samt fiskemel og olie. Produktionen omfatter således både næsten uforarbejdede fisk, halvfabrikata til videreforarbejdning i udlandet og færdigvarer til direkte salg i supermarkeder i Danmark og udlandet. Samtidig har sektoren en væsentlig aktivitet med direkte videresalg uden forarbejdning.

Sektorens produktion baseres på en række forskellige fiskearter, hvor den vigtigste konsumfisk er laksefisk (laks og ørred), torskefisk (torsk, sej, kulter, hoki og Alaskasej), koldtvandsrejer, sild og rødspætte. Tobis og brisling er de vigtigste industrifiskearter. Råvarerne stammer primært fra hele det nordatlantiske område. Danske fiskere og opdrættere er den største leverandør, men de hjemlige leverancer udgør væsentligt under halvdelen af de samlede råvaretilførsler. Andre leverancer kommer fra Norge, Færøerne, Grønland, Island, Rusland og Canada. Dansk forarbejdning er således ikke alene afhængig af udviklingen i råvareforsyningen i Danmark, men af fiskeri og akvakultur i hele det nordatlantiske område.

3.7.3. Engroshandel

Ved siden af forarbejdning er der i Danmark en stor engroshandelssektor, som eksporterer fiskeprodukter fra Danmark og andre lande til markederne i EU. Engroshandelssektoren består af 298 virksomheder med 2.184 fuldtidsansatte (2002). Omsætningen var på € 2.147,7 mio., og værditilvæksten (margenen) var på € 4.214,8 mio. Sektoren er et forbindelsesled mellem fiskeressourcerne i det nordatlantiske område og overlever bl.a. på et godt logistisk system og markedskendskab. Sektorens aktiviteter har været stigende i det seneste årti, bl.a. som følge af generel stigende efterspørgsel efter fisk og væksten i norsk lakseopdræt forarbejdet og handlet gennem Danmark. Ligeledes har fiskeindustriens gode logistik og kunderelationer betydning for fremgangen i engroshandel.

Den internationale handel med fisk og fiskeprodukter er stigende og drives af gradvise toldreduktioner, udviklingen i akvakultursektoren, billigere og bedre transportformer, stagnerende forsyninger fra fiskeri i traditionelle forbrugerlande samt stigende efterspørgsel.⁸

3.7.4. Arbejdsmiljø

I forarbejdningssektoren forekommer både arbejdsskader og arbejdsbetingede lidelser. Antallet af arbejdsskader er højest, men fra arbejdstagerside bliver der givet udtryk for, at arbejdsbetingede lidelser udgør det største problem.

Forarbejdningssektoren (fiskeindustrien) grupperes sammen med fjerkræsslægterier i opgørelsen over arbejdsskader mv. Beskrivelsen nedenfor gælder derfor begge typer virksomheder.

Arbejdsskaderne falder i tre hovedgrupper: Forstuvninger, sårskader og bløddelsskader. Antallet af forstuvninger har i perioden 2000 – 2005 med en enkelt undtagelse ligget noget over 200 om året uden nogen egentlig udviklingstendens. For sårskader og bløddelsskader har der derimod været en klar faldende tendens i perioden 2001 – 2005. For sårskader er antallet faldet fra 220 til 140 om året og for bløddelsskader fra 180 til 80 om året. Det bemærkes, at antallet af arbejdsskader må ses i sammenhæng med ka-

⁸ Fødevarerøkonomisk Institut, Rapport 173, Max Nielsen 2005.

rakteren af skaden, idet fx skader som følge af ensidigt gentaget arbejde (EGA) vil have alvorligere konsekvenser end almindelige sårskader.

Arbejde i fiskeindustrien er traditionelt kendetegnet ved meget ensidigt gentaget arbejde. Dette afspejler sig i opgørelsen af arbejdsbetingede lidelser, idet den helt dominerende lidelsestype relaterer sig til bevægelsesapparatet. Der anmeldes godt 100 sådanne lidelser om året, og antallet har ligget på samme niveau i opgørelsesperioden 2000 – 2005. Af andre miljøproblemer skal nævnes kulde og træk, hudproblemer samt maskinsikkerhed.

Ud over de fysiske skader og lidelser kan der være psykiske arbejdsmiljøproblemer, hvor disse problemer synes at få større vægt i det samlede billede.

Forbedring af arbejdsmiljøet bør derfor fokusere på såvel det fysiske og psykiske arbejdsmiljø både med hensyn til arbejdsskader såvel som arbejdsbetingede lidelser.

3.7.5. Udviklingstendenser

Fremtiden for forarbejdningssektoren skal ses i sammenhæng med den stadige globalisering med forøget konkurrence på verdensmarkedet fra lande med lavere lønomkostninger end Danmark, men også med forøgede muligheder for afsætning uden for EU og for at skaffe råvarer på verdensmarkedet. Forudsætningen er imidlertid, at restriktive mindstepriser og told ikke forhindrer muligheden for at operere globalt og derved begrænser handelfriheden og udviklingspotentialet for dansk fiskeforarbejdning. Standardiserede internationale regler om fødevarer sikkerhed er også vigtige for sektorens fremtidige udviklingsmuligheder.

Udviklingsmulighederne i det fremtidige globale marked er analyseret nærmere i rapporten: Værditilvækst i den danske fiskerisektor, udarbejdet af GEMBA Innovation for Direktoratet for FødevareErhverv, april 2006.

De følgende betragtninger er uddybet i rapporten om værditilvækst.

Danmark er blandt verdens største eksportører af fiskeprodukter. Eksportstørrelsen er imidlertid ikke et mål i sig selv, da eksporten ikke er et udtryk for, hvor meget værdi, der skabes. Målsætningen bør derfor knytte sig til værditilvæksten i forbindelse med råvareudnyttelsen.

Omkring 60 % af de fiskeråvarer, der indgår i den danske eksport, er importerede. Udfordringen er derfor både at sikre adgangen til råvarer og at få mere værdi ud af råvarerne.

Aktiviteter, der fører til højere kvalitet, udnyttelse af bifangster, der lovligt kan landes, men som i dag smides ud, samt udnyttelse af industrifisk til konsumformål kan forbedre forarbejdningsvirksomhedernes råvaregrundlag og forøge værditilvæksten gennem hele værdikæden. Forudsætningen er dog, at den nødvendige infrastruktur gennem hele værdikæden er til stede.

Værditilvækst gennem kvalitetsudvikling

Øget kvalitet og kvalitetssikring i kæden fra hav til bord skønnes at være et af de mest oplagte områder for at styrke branchens indtjening og konkurrenceevne på det globale marked for fisk.

Der skal bl.a. sættes på optimal, kvalitativ udnyttelse af råvarerne i forhold til såvel produktets fysiske egenskaber som immaterielle karakteristika, dvs. emballage, supply chain management, historie, dokumentation mv. Der vurderes at være et potentiale i udvikling af en særlig standard for fisk og fiskeprodukter af høj kvalitet. Herudover skal omsætnings- og logistikfunktionerne (landing, sortering, førstehåndsomsætning, transport) i højere grad understøtte fangst, landing og afsætning af fisk af en særlig høj kvalitet. Samlet vurderes det, at det vil være muligt at forøge andelen af danske fiskeprodukter, der afsættes på højprismarkeder.

Industrifisk til konsum

Der er behov for et målrettet udviklingsarbejde med henblik på at identificere industrifiskearters anvendelsesmuligheder til konsumformål. Forudsætningen er, at den nødvendige infrastruktur gennem hele værdikæden er til stede.

Et væsentligt potentiale skønnes at ligge i industrifiskeriet. Industrifisk afregnes i Danmark til højere priser end noget andet sted i verden som følge af et moderne og effektivt produktionsapparat. Skal der opnås endnu højere priser for fangsten, skal der ske en forbedret fangstbehandling – først og fremmest ved frysning – således at fangsten kan anvendes til andre formål, herunder konsum.

Nye arter og uudnyttede bifangster

Forsyningsusikkerhed for nye arter er en barriere for at involvere fiskeindustrien og for at bringe større mængder produkter i markedet over en længere periode.

Der er desuden fortsat et betydeligt behov for viden om arternes anvendelsesmuligheder inden for forskellige forarbejdningsformer og produkttyper til konsum.

Udnyttelse af uudnyttede bifangster rummer på samme måde som nye arter et potentiale, men er omfattet af lignende barrierer.

Værditilvækst gennem miljø- og bæredygtighedsmærkning

På globalt plan er der en tendens til, at store markedsførende og forarbejdningsvirksomheder og detailkæder i Storbritannien, Tyskland og USA i stigende grad efterspørger fisk, der er miljø- og bæredygtighedsmærket. Det er derfor vigtigt, at danske virksomheder er opmærksomme på, at adgangen til markeder kan være betinget af certificering efter kriterier som fx Marine Stewardship Council (MSC).

Engroshandel

Danmark er en væsentlig aktør på det globale marked for fiskeprodukter, og toldbarriererne har derfor betydning for de danske virksomheders konkurrenceevne. I rapporten om kortlægning af den globale handel med fisk og fiskeprodukter⁹ vurderes det, at givet det eksisterende handelsmønster vil størstedelen af den danske fiskeindustri umiddelbart tabe ved en fuld liberalisering. Men udnyttes de muligheder, som nedbrydningen af toldbarriererne giver, vil den danske fiskeindustri som helhed vinde. Der tabes på traditionel produktion afsat på EU-markedet, men tabene er så små, at det vurderes, at de fleste virksomheder kan imødegå disse tab ved en tilpasning og fx øget afsætning uden for EU.

Endvidere kan de allerede internationalt orienterede danske engroshandelsvirksomheder vinde ved at få en nøglerolle ved den stigende import af fisk og fiskeprodukter til EU, der følger af toldreduktioner og medfølgende prisfald. Samtidig vil outsourcing af dansk produktion betyde, at enten produktionsvirksomhederne selv eller engroshandelsvirksomhederne vil få en nøglerolle i at afsætte denne produktion ”tilbage” til EU-markedet. Udnyttes de muligheder, globaliseringen og nedbrydningen af toldbarriererne

⁹ Fødevarerøkonomisk Institut, Rapport 173, Max Nielsen, 2005.

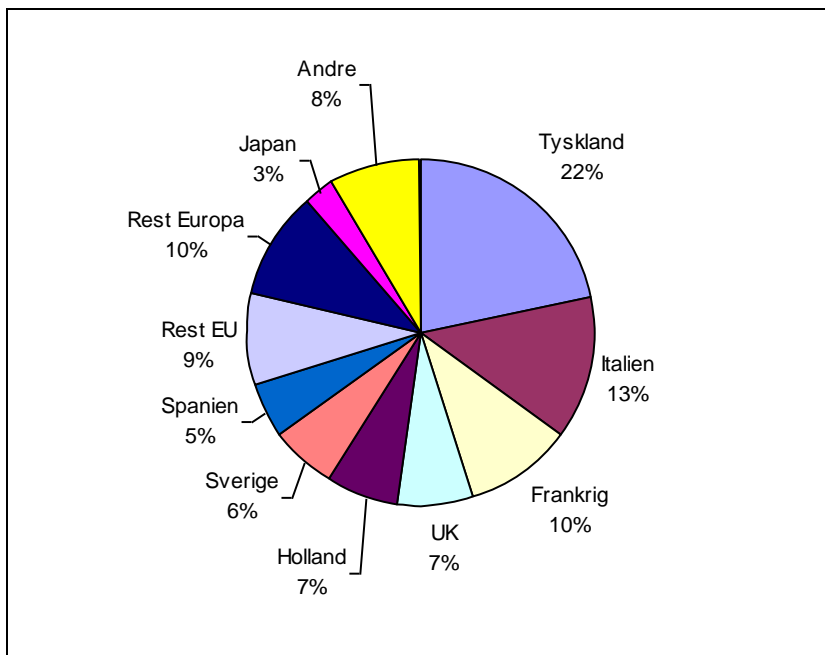
giver, kan dansk fiskeengroshandel således få en nøglerolle på fremtidens globale fiskemarkeder. Potentialt for, at Danmark og den danske fiskeindustri bliver et globalt knudepunkt for handel med fisk, er til stede.

3.8. Markeder og forbrugere

3.8.1. Forbrugsmønster og markedsstruktur

Danske fiskeprodukter afsættes både i Danmark og i udlandet. Forbruget af fiskeprodukter på hjemmemarkedet kendes ikke præcist, men skønnes at udgøre € 429,5 mio. (2001). Eksporten udgør € 2.335,6 mio. (2003). Den totale afsætning er dermed € 2.765,1 mio. med 85 % afsat uden for Danmark. Danske forbrugere er således vigtige for den danske fiskerisektor, men hovedmarkederne ligger uden for Danmark.

Figur 8 Afsætningsmarked (værdi)

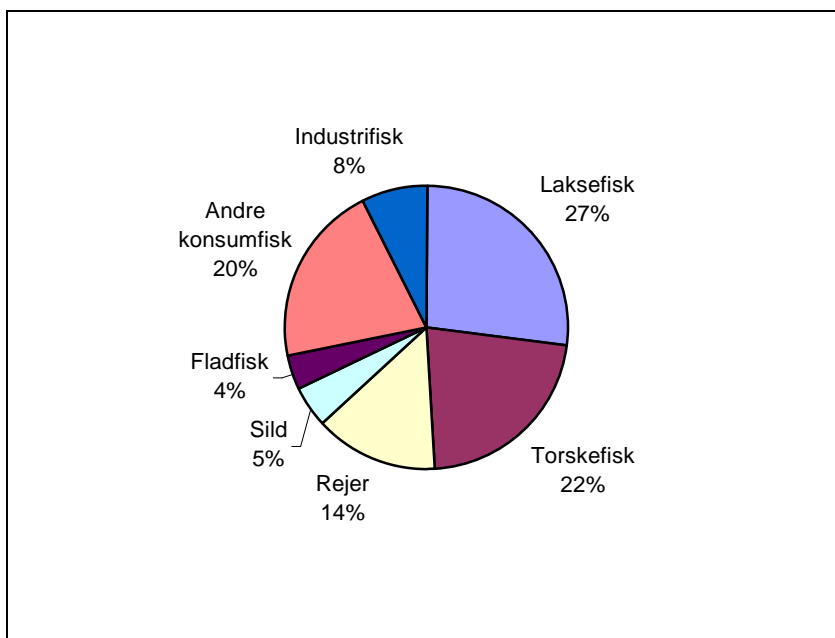

Kilde: Beregnet på grundlag af: Nielsen, Max Kortlægning af den globale handel med fisk og fiskeprodukter. Rapport nr. 173, Fødevarøkonomisk Institut, 2005

Per capita-forbruget af fisk på hjemmemarkedet skønnes årligt at udgøre ca. 21 kg, svarende til ca. € 80,5 og 5 % af fødevarforbruget (Danmarks

Statistik). Målt i værdier er forbruget af rejer, torskefisk, laksefisk og sild næsten lige stort. Forbruget er således fordelt ligeligt mellem traditionelle danske produkter (torskefisk og sild) og nyere produkter som norsk opdrættede laks og grønlandske koldvandsrejer. Forbruget er størst af tilberedte, konserverede og ferske produkter. Forbruget er stigende i værdier i perioden 1996-2001. Samtidig fortrænger opdrætsfisk såsom laks torskefisk, fladfisk og sild, der i årevis har udgjort kernen i det traditionelle fiskeforbrug i Danmark.

Figur 9 Forbruget af fisk til konsum og industri (værdi)

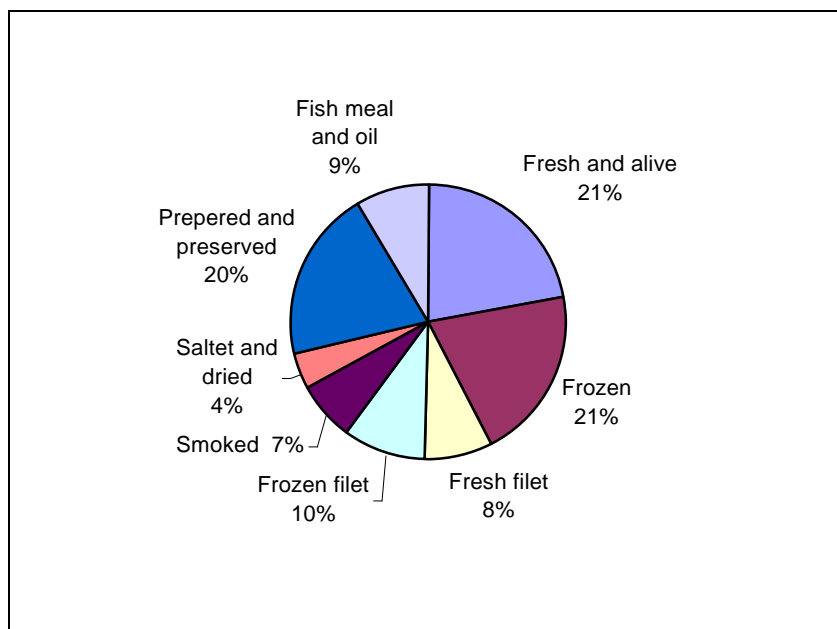

Kilde: Beregnet på grundlag af: Nielsen, Max Kortlægning af den globale handel med fisk og fiskeprodukter. Rapport nr. 173, Fødevareøkonomisk Institut, 2005

Tyskland, Italien og Frankrig er de største markeder for danske fiskeprodukter, og EU (25) udgør totalt 79 %. Andre europæiske lande udgør yderligere 10 %, hvor de resterende 11 % afsættes uden for Europa. Hovedmarkederne for de danske fiskeprodukter er således de etablerede markeder i Vesteuropa, hvor afsætningen på vækstmarkeder i Østeuropa, det tidligere Sovjet og i Sydøstasien er beskeden. Der har dog i de senere år været en væsentlig vækst i afsætningen til Østeuropa, Rusland og Kina. Således afsættes der i dag væsentlig flere sild til Polen og Rusland, flere rejer til Rusland og Kina samt flere torsk til Kina. Torsk eksporteret til Kina anvendes dog primært i danske virksomheder med produktionen outsourcet til Kina, hvor de bliver optøet, fileteret, genfrosset og reeksporteret som lavkvalitetsprodukter til de traditionelle markeder i Europa.

Fremover forventes forbruget af fisk at vokse globalt, men specielt i Kina, som følge af befolkningstilvæksten og indkomstudviklingen. Indkomstudviklingen i Østeuropa og Rusland forventes også at skabe potentiale for vækst.

Figur 10 Produktform (værdi)

Kilde: Beregnet på grundlag af: Nielsen, Max Kortlægning af den globale handel med fisk og fiskeprodukter. Rapport nr. 173, Fødevarøkonomisk Institut, 2005

Produktformerne fersk, frosset, tilberedt og konserveret er de vigtigste, men den danske eksport er differentieret, og der afsættes en lang række forskellige produktformer. Ferske produkter er som følge af stigende efterspørgsel i fremgang, hvor frosne er i tilbagegang.

Laksefisk og hvidfisk udgør den største del af eksporten, men også rejer, sild og fladfisk, såvel som fiskemel og olie, er af væsentlig betydning. Eksporten af laksefisk, rejer og sild har været i fremgang i de senere år som følge af væksten i norsk lakseopdræt samt de positive udviklinger i de grønlandske rejebestande og den atlantiskandiske sildebestand.

3.8.2. Udviklingstendenser

Efterspørgslen fra de danske virksomheders direkte kunder (herunder detailkæder, fødevarerkoncerner og foodservice) afspejler forbrugernes ønsker og behov, men stiller også andre krav til leverandører. Bl.a. kræves leverancer af store varepartier, såvel som leveringssikkerhed over længere perioder.

De grundlæggende produkttyper (animalske, vegetabiliske samt fiskeprodukter) har ikke ændret sig væsentligt i de seneste 30 år i forhold til forbrugernes fødevarerbudget. Dog er der sket en mindre stigning i forbruget af frugt og grønt fra 14 % til 16 %, mens andelen af kød og fisk er faldet fra 34 % til 29 %

Forbrugere vurderes at have fokus på fisk af høj kvalitet, fersk fisk, fødevarerisikkerhed, sundhed, økologi, bekvemmelighed, funktionelle fødevarer og pris. Den subjektive dimension har fået større betydning i de senere år. Forbrugerne er altså ikke en homogen gruppe, hvis adfærd kan forudsiges præcist. Den samme forbruger kan være en del af fastfood-segmentet i ugens løb og repræsentere slowfood-segmentet i weekenden.

En af den danske fiskeri- og akvakultursektors styrker er den markedsorienterede innovation. Dette fokus vil skulle fastholdes for at udnytte mulighederne på et stadigt globaliseret verdensmarked. Denne styrke bør også forsøges udnyttet på hjemmemarkedet, idet fisk og fiskeriprodukter har et godt image i befolkningen som en sund spise.

Kampagner som fx ”fisk 2 gange om ugen” sætter fokus på dette og har medvirket til bl.a. at mindske den prisbarriere, som er en af de hyppigste årsager til fravalg af fisk. Kampagnen medvirker til at synliggøre en række af de mere prisbillige arter som fx mørksej og ising. Før kampagnen valgte 17 % fisk fra på grund af prisen. Efter kampagnen var denne begrundelse faldet til 11 %. Kampagnen fik bred opbakning i befolkningen, hvor næsten 88 % mener, at kampagnen for at få danskerne til at spise mere fisk er en god idé¹⁰.

I kampagner eller ved hjælp af mærkning af mere permanent karakter, kan mærkning, som er synlig over for forbrugerne, være med til at gøre produkterne gennemskuelige. Denne mærkning kan fx angive kvalitet, sporbarhed eller produktionsmetoder. Et af de mest kendte mærker er det danske økologimærke, der i fremtiden forventes at få en større udbredelse på fiskeprodukter.

Økologisk fiskeopdræt

Økologisk opdrættede fisk er en forholdsvis ny produktionsform. Den er dog i generel vækst med produkter (hovedsagelig laksefisk), der sælges til en betydelig merpris i forhold til konventionelt opdrættede fisk. Der vurderes at være et betydeligt vækstpotentiale i økologisk opdrættede fisk, hvilket bl.a. er påvist i et FIUF-finansieret projekt om udviklingen af økologisk produktion af opdrætsørred i Danmark¹¹.

Det forventes, at produktionen omkring år 2015 vil udgøre 10.000 tons fisk svarende til ca. 10 % af produktionen. Med gennemførelsen af nationale regler, der gør det muligt at anvende det nationale kontrolmærke for økologiske fødevarer, blev økologisk ørred introduceret på markedet i september 2005. Med en lille produktion på omkring 100 tons var det langt fra nok til at klare efterspørgslen. Ud over efterspørgslen på hjemmemarkedet har der også vist sig gode muligheder for eksport til bl.a. Tyskland. Dansk Akvakultur har som mål, at der er en eksportandel på 50 % i 2015.

I 2007 forventer erhvervet en økologisk produktion svarende til 500-600 tons fisk.

Den økologiske produktionskapacitet er forholdsvis lille og dermed sårbar med hensyn til forsyningssikkerhed og har et relativt højt omkostningsni-

¹⁰ Food Marketing ApS, www.2gangeomugen.dk, september 2006.

¹¹ Introduktion af økologi og kvalitetsmærkning på danske pionerdambrug, DFU-rapport nr. 146-05.

veau. Markedsudsigterne er imidlertid gode, økologisk produktion har et godt image hos forbrugerne, og erhvervet har en logistik, der giver nem adgang til EU's fællesmarked.

Udviklingen af økologisk akvakulturproduktion kræver derfor en bred indsats inden for såvel teknologi som produkt- og markedsudvikling samt sikring af strukturer og produktionsbetingelser, der kan skabe et grundlag for en stabil produktion med et rimeligt omkostningsniveau.

3.9. Fiskeriområderne

3.9.1. Indledning

Ved et fiskeriområde forstås et sammenhængende geografisk område, der historisk set har udviklet sig omkring det primære fiskeri og en fiskerihavn. Fiskeindustrien og akvakultur kan økonomisk og beskæftigelsesmæssigt imidlertid også have stor lokal betydning i et område. Størstedelen af fiskeindustrien vil dog indgå i fiskeriområderne, idet de overvejende er lokaliseret i umiddelbar nærhed til en fiskerihavn.

Fiskeriområdernes udstrækning lader sig vanskeligt afgrænse, idet erhvervsudvikling og levevis ikke længere er orienteret omkring et afgrænset lokalområde. Fiskeri- og akvakultursektoren er globaliseret. Lokale fiskere lander ikke nødvendigvis i den lokale havn, og forarbejdningen foregår ikke nødvendigvis i nærheden af landingsstedet eller med lokale råvarer.

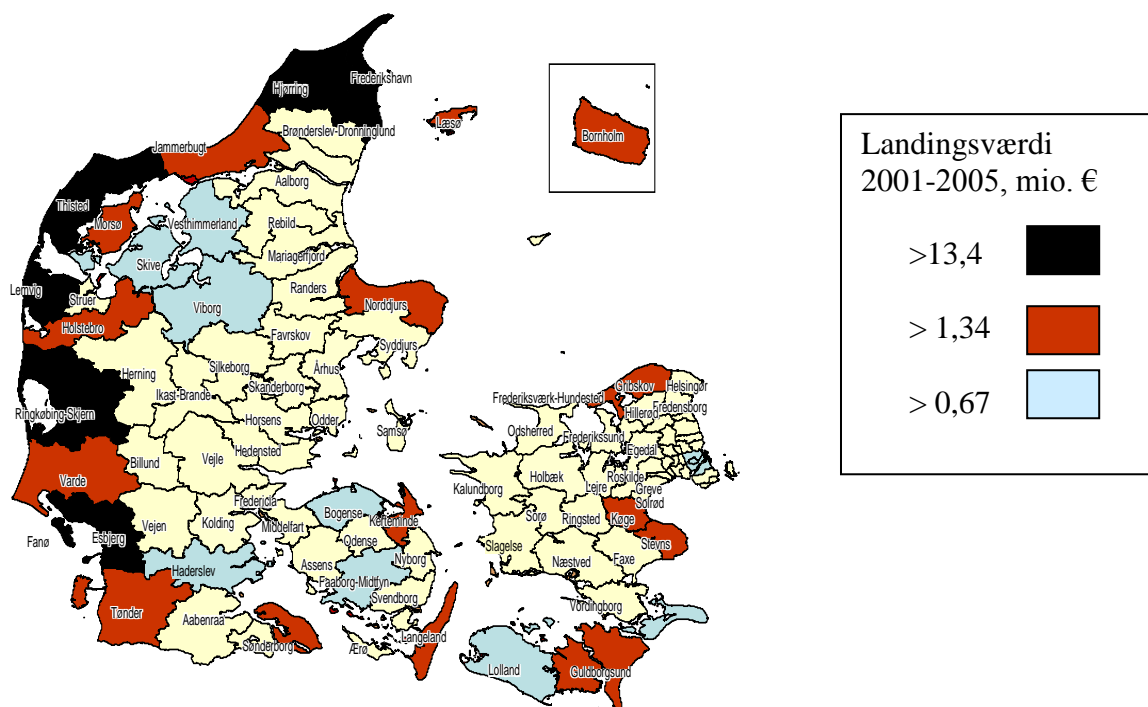
En overordnet afgrænsning af fiskeriområderne vil dog blive administrativt afgrænset i forbindelse med den udpegning, der skal ske med henblik på gennemførelse af foranstaltninger til fremme af en bæredygtig udvikling af fiskeriområder, jf. kapitel 4.

Et mål for et områdes erhvervsaktivitet på fiskeriområdet vil geografisk kunne identificeres ved landingerne i de enkelte fiskerihavne og landingssteder. Landingerne i danske havne vidner om en betydelig geografisk koncentration på trods af den store spredning i havnenes lokalisering.

På kortet nedenfor er angivet de kommuner med en havn eller et landingssted, hvor værdien af landingerne var over € 671.100 i gennemsnit pr. år i perioden 2001-2005 (svarende til DKK 5 mio.). Disse områder i Danmark står for langt hovedparten af landingerne, hvoraf kommuner i Nord- og Vestjylland tegner sig for den største andel.

I gennemsnit i perioden 2001-2005 blev der årligt i Skagen, Hirtshals, Hanstholm, Thyborøn og Esbjerg landet for tilsammen mere end € 349 mio. svarende til knap 68 % af samtlige landinger i alle danske havne i perioden.

Figur 11 Kommuner med landingssteder med landingsværdi over € 671.100/år (2001-2005)

3.9.2 Socioøkonomisk analyse af fiskeriområder

Fiskeriområderne i Danmark er i vid udstrækning karakteriseret ved de samme problemstillinger, som kendetegner landkommuner og yderområderne i Danmark, idet mange af områderne oplever et faldende indbyggertal, et relativt lavt uddannelsesniveaue og en ensidig erhvervsstruktur.

Demografi

Fra 1994 til 2004 voksede befolkningen i Danmark med 0,39 % pr. år, i alt 3,9 % i tiåret. Befolkningstilvæksten har været størst i byerne. I landkommunerne var befolkningstilvæksten markant mindre, nemlig 2,2 %, mens der i yderkommunerne samlet set var tale om en tilbagegang i befolkningen på 1,2 % i perioden 1994-2004. Befolkningsprognoser viser, at denne tendens antages at fortsætte i de kommende år.

Befolkningstætheden for hele landet var i 2004 124 indbyggere pr. kvadratkilometer. Det tilsvarende tal for yderkommuner var 47, og for landkommuner var det 76 indbyggere pr. kvadratkilometer.

Uddannelse

Befolkningens uddannelsesniveau har i perioden 1994-2003 været i fremgang, men befolkningen i landdistrikterne, herunder yderområderne, har fortsat et noget lavere uddannelsesniveau end befolkningen i byerne. Uddannelsesprofilen i landdistrikter og mindre byer er domineret af ufaglærte og personer med en erhvervsfaglig uddannelse, mens der i byerne er en større andel med videregående uddannelse. I hele landet har 28,7 % af befolkningen alene en uddannelse på grundskoleniveau. I landkommunerne er det tilsvarende tal 33,1 % og i yderkommunerne 36,4 %. Tilsvarende er andelen af befolkningen, der mindst har en mellemlang uddannelse på 21,1 %, mens den i yderkommunerne og landkommunerne er henholdsvis 13,6 % og 15,7 %.

Beskæftigelse

Beskæftigelsen har i tiåret udviklet sig forskelligt i landdistrikter og i byer. Beskæftigelsen har generelt været stigende, men med konjunkturmæssige udsving. Beskæftigelsen steg med 4,7 %, men i landkommunerne har stigningen i samme periode kun været på 1,5 %, mens der i yderkommunerne har været tale om et fald på 2,0 %.

Beskæftigelsen opgjort efter personernes bopæl vil være påvirket af, at mange pendler fra bolig til arbejdssted og typisk bevæger sig fra landdistrikterne og byernes udkant til mere bymæssige områder. Ser man på beskæftigelsen opgjort efter arbejdssted (dvs. lokale arbejdspladser), har beskæftigelsen i såvel landkommuner som bykommuner generelt været voksende.

Væksten i antal arbejdspladser i landdistrikterne har dog været lidt langsommere end beskæftigelsen opgjort efter bopæl, hvilket kunne tyde på et øget omfang af pendling. I en analyse af livsgrundlaget i 36 danske regioner udarbejdet af Oxford Research fremgår det, at regionerne uden om

storbyerne har en daglig udpendling på op imod 20 % af arbejdsstyrken. Det betyder, at tidsforbruget på transport er forholdsvis stort for folk i landdistrikterne og yderområderne samtidig med, at områderne affolkes i dagtimerne.

Nedenstående tabel over beskæftigelsen i det primære fiskeri fordelt på de nye kommuner viser en meget lille andel af beskæftigelsen i det primære fiskerierhverv i forhold til de øvrige erhverv.

Tabel 9 Beskæftigede i fiskeriet fordelt på nye kommuner, dagbeskæftigede i forhold til natbeskæftigede, 2004 (over 50 besk.)

	Dagbeskæft.	I % af samlet beskæft.	Til/fra-pendling	Pendling i % af dagbeskæft.
Lemvig	411	3,8	42	10,2
Ringkøbing-Skjern	399	1,2	22	5,5
Esbjerg	376	0,6	72	19,1
Hjørring	373	1,1	78	20,9
Frederikshavn	317	1,0	-74	-23,3
Thisted	289	1,2	-24	-8,3
Bornholm	259	1,3	16	6,2
Norddjurs	129	0,9	10	7,8
Holstebro	123	0,4	1	0,8
Kalundborg	98	0,5	18	18,4
Læsø	97	9,7	5	5,2
Vordingborg	91	0,5	3	3,3
Jammerbugt	74	0,4	-8	-10,8
Gribskov	73	0,5	-3	-4,1
Vejen	60	0,3	-4	-6,7
Slagelse	55	0,2	-10	-18,2
Lolland	55	0,3	-3	-5,5
Skive	54	0,2	4	7,4
Stevns	51	0,7	4	7,8

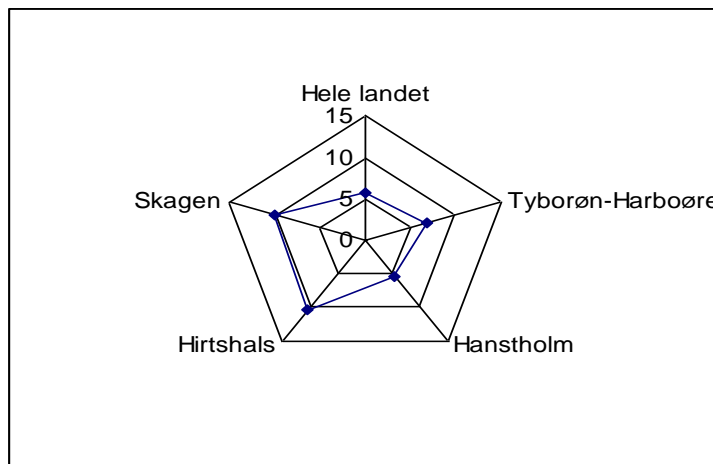
Kilde: Danmarks Statistik og Danmarks Jordbrugsforskning, 2006

Samlet set var der 4.490 fuldtidsbeskæftigede i 2004 i forhold til 2.706.320 i alle erhverv svarende til 0,17 %. Andelen er størst i Lemvig Kommune med en fiskeribeskæftigelse på 3,8 % af den samlede beskæftigelse, mens tabellens øvrige kommuner, med undtagelse af Læsø, ligger på omkring 1 % og derunder.

Tabellen viser tilmed en betydelig pendling for nogle kommuner. Hjørring, Esbjerg og Kalundborg kommuner har størst tilpendling, mens Frederikshavn, Slagelse og Jammerbugt kommuner har størst frapendling.

I Figur 10 nedenfor er anført ledigheden i fire af de største fiskerikommuner sammenlignet med hele landet. Hanstholm har en ledighed lige under landsgennemsnittet, mens ledigheden i Hirtshals og Skagen er det dobbelte sammenlignet med landet som helhed. I samme del af landet kan der altså være betydelig forskel i ledigheden.

Figur 12 Ledige i % af arbejdsstyrken, udvalgte fiskerikommuner og hele landet 2005

Anm.: Kommunalstruktur 2006.
Kilde: Danmarks Statistik

Arbejdsstyrken i de største fiskeriafhængige områder adskiller sig fra hele landet ved, at der er markant flere, der er selvstændige, og færre, der er lønmodtagere. Denne tendens er især gældende for mænd, hvoraf mange er fiskere, men også blandt kvinderne ses der en større selvstændighedskultur.

Erhvervsstrukturen i fiskeriområderne adskiller sig på flere områder fra erhvervsstrukturen i landet som helhed. Fiskeriet fylder væsentligt mere i disse kommuner og den offentlige sektor betydeligt mindre i forhold til hele landet. Det er dog andre erhvervsområder end fiskeri, der beskæftiger størstedelen af befolkningen i kommunerne.

En kvalitativ interviewundersøgelse foretaget i to fiskeriområder¹² viser, at der som minimum kan identificeres to forskellige typer af områder: En type område, der stadig er stærkt afhængig af fiskeriet, og hvor fiskeriet har formået at opretholde en stor produktion og følgeindustri, og der er områder, der gennem en årrække har mærket nedgangen inden for fiskeriet. Den førstnævnte gruppe er antalmæssigt lille. Her spiller turismen ikke en større rolle i den lokale identitet ifølge undersøgelsen, mens det for den anden gruppe har været tvingende nødvendigt for lokalsamfundet at tænke nyt som et alternativ til fiskeriet, og hvor netop nærheden til havet udnyttes til turisme- og fritidsaktiviteter.

Kompetencer og uddannelse

I fiskeriområderne er der ofte en høj andel af faglært arbejdskraft i forhold til gennemsnittet, men andelen med videregående uddannelse er lavere end landsgennemsnittet. En undersøgelse¹³ af kompetenceniveauet (målt på indikatorer om Læring, de kreative og innovative kompetencer samt handlingskompetencerne) hos borgere og virksomheder i fiskeriafhængige områder viser, at borgernes læringskompetencer er markant lavere end landsgennemsnittet. I undersøgelsen anbefales det, at kompetenceniveauet bl.a. øges gennem målrettede uddannelses tilbud og øget samarbejde mellem virksomheder og videninstitutioner. Der skal ske brobygning mellem iværksættertalenter og virksomheder med henblik på at fremme forarbejdning og markedsføring af fiskeriråvarer. Det anbefales endvidere at gennemføre efter- og videreuddannelsesaktiviteter blandt ledige med videregående uddannelse.

For at udnytte iværksætterpotentialet i fiskeriområder bør uddannelses- og kompetenceniveauet øges, samarbejdsrelationerne styrkes, og det bør endvidere overvejes at yde en særlig indsats, som retter sig mod kvinder.

Turisme

Turismen i Danmark er i vid udstrækning knyttet til kystområderne, herunder også til fiskeriområderne. En målrettet satsning på turisme nævnes ofte som oplagt for yderområdernes udvikling.

Strukturudviklingen og den Ny Regulering af fiskeriet forventes at føre til færre fartøjer og derved færre fiskere. Dette indebærer, at der i fremtiden i

---

¹² Fiskeriafhængige områder - de lokales syn på udviklingen, Operate (2006) for Direktoratet for Fødevarerhverv.

stadig større udstrækning bliver behov for beskæftigelse i andre erhverv end i fiskeriet eller de erhverv, der er tilknyttet fiskeriet. Der kan forventes et behov for en diversificering af økonomien i områderne. Turisme, herunder fiskerirelateret turisme, anses for at være et fokusområde i udviklingen af yderområderne i Danmark.

En undersøgelse foretaget for Økonomi- og Erhvervsministeriet¹⁴ viser, at en række danske regioner har specialiseret sig inden for turisme. Regionerne danner et bælte fra Nordjylland langs Vestkysten til grænsen og fortsætter over Sydfyn og Lolland-Falster og Bornholm. Disse områder er i vid udstrækning sammenfaldende med yderområderne og fiskeriområderne i Danmark.

De fremtidige muligheder for at udvikle turismeerhverv i fiskeriområderne vurderes som gode, hvis områderne formår at udnytte de trends, der ses inden for turisme og oplevelsesøkonomien.

Der forventes et større behov for turistmål, hvor natur og kultur og livsstil er knyttet til et lokalområde, der kan tilbyde et rent miljø og opfylde individuelle behov på et højt kvalitetsniveau. Turister vil i stigende omfang søge efter oplevelser og gerne autentiske oplevelser med lokal kultur og nærhed til naturen. Det samme vil være tilfældet med fx wellness og uddannelsesmuligheder, der giver mulighed for at forbedre personlige kompetencer på ferier.¹⁵

Turismen i Danmark omsætter for over € 8.859 mio. og beskæftiger ca. 100.000 fuldtidsansatte. Turismen i Danmark kan opdeles i

- Kystferieturisme
- Storbyturisme
- Erhvervsturisme

Hvor der i de seneste år har været en vækst i storby- og erhvervsturismen, har kystferieturismen oplevet et mindre fald på 0,2 % i perioden 2000-2005 målt i antal overnatninger¹⁶. Kystferieturismen udgør dog fortsat langt den største økonomi i den danske turisme.

¹⁴ ECON Analyse 2006, Oplevelseserhvervene og deres geografi.

¹⁵ European Travel Commission, Tourism Trends for Europe, marts 2004.

¹⁶ Økonomi og Erhvervsministeriet. Redegørelse af 25. januar 2006 om dansk turisme.

Tabel 11 Turisme i Danmark (2004)

Turisme	Overnatninger %	Omsætning %
Kystferie	87	62
Storby	8	14
Erhverv	5	24
I alt	100	100

Kilde: VisitDenmark, her fra Økonomi- og Erhvervsministeriet (2006)

3.9.2. Udviklingstendenser

Sammenfattende kan det konstateres, at landkommunerne og særligt yderkommunerne på en række områder ikke har oplevet den samme positive udvikling som resten af landet, idet de har været præget af en stagnerende og på nogle områder negativ udvikling. I henhold til den nationale politik for regional udvikling og udvikling af landdistrikterne skal Danmark være i balance, så der er gode og attraktive muligheder for bosætning og erhvervsudvikling i hele landet. En række regionalpolitiske og socioøkonomiske tiltag understøtter en sådan balanceret udvikling. Det må dog forudses, at de seneste års udvikling som beskrevet i de foregående afsnit vil fortsætte, hvilket medfører, at især yderområder kan få vanskeligt ved at bevare beskæftigelsen og vil opleve en nedgang i befolkningen, medmindre de evner at fastholde, tiltrække eller skabe nye arbejdspladser og bosætning.

Fiskerifondsprogrammet skal bidrage til, at fiskeri og akvakultur igen bliver en dynamo for udviklingen i fiskeriområderne, også for at Danmark kan opretholde eller forbedre balancen særligt mellem yderområder med fiskeri og fiskersamfund og resten landet.

3.10. De vigtigste erfaringer

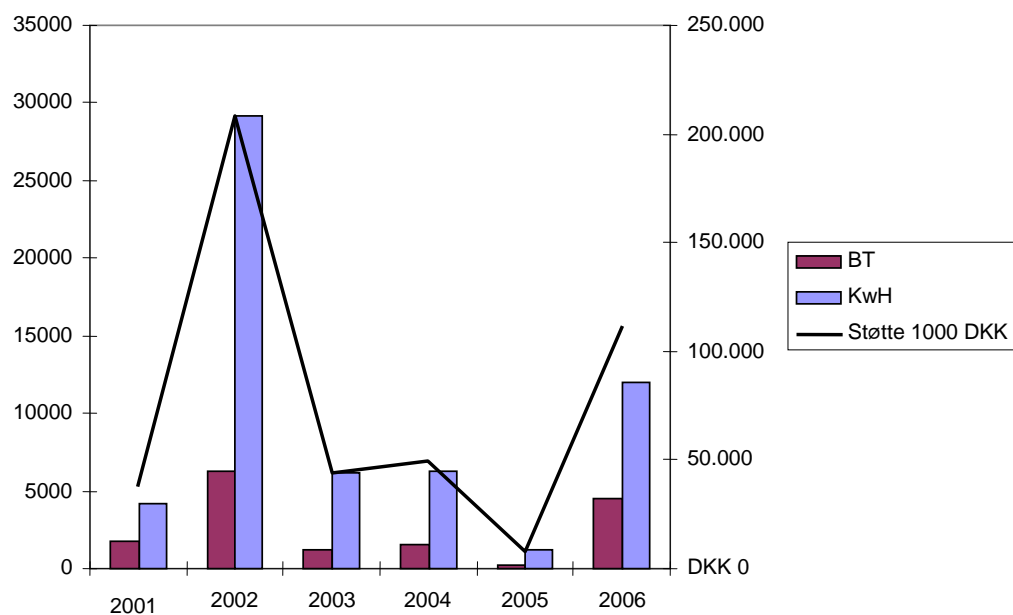
Fiskeriet

Strukturpolitikken for flåden har i programperioden 2000-2006 fokuseret på kapacitetstilpasning og løbende modernisering af flåden. Derudover har programmet indeholdt en nybygningsordning, som har bidraget til at forny fiskerflåden, uden at kapaciteten øges. Der er sket en betydelig tilpasning af flådens fangstkapacitet til de til rådighed værende ressourcer.

Ophørsordningen har primært haft til formål at nedbringe flådens størrelse og kapacitet ved at yde støtte til endeligt ophør.

I den foregående programperiode er indsatsen fra tidligere programperioder fortsat. Der er i perioden gennemført syv ophugningsordninger under FIUF-programmet. Den seneste runde blev gennemført i 2006.

Figur 13 Reduktion i kapacitet med offentligt tilskud 2001-2006

Note: I 2000 er støttebeløbet baseret på tilsagn.

Kilde: NaturErhvervstyrelsen og Fiskeristatistisk Årbog 2005.

I programperioden er der udtaget 304 fartøjer. Det samlede kapacitetsudtag med støtte i programperioden udgjorde ved udgangen af september 2006 ca. 15.545 BT og 59.064 kWh. Programmålsætningens forventede udtag af 7.100 BT og 31.200 kW er således opfyldt.

Set i forhold til kapacitetsniveauet i 2000 repræsenterer det samlede udtag med offentlig støtte en reduktion i flådens kapacitet målt i tonnage og motoreffekt på henholdsvis 14 % og 15 %.

Ophørsordningen har bidraget væsentligt til, at der i dag er bedre fiskerimuligheder for de resterende fartøjer i flåden, end der ellers ville have været.

Akvakultur

Foranstaltningen til udvikling af akvakulturerhvervet har haft til formål at bidrage til udviklingen i både en miljømæssig og økonomisk bæredygtig retning og at fremme muligheden for at producere fisk og fiskerivarer af høj kvalitet. For akvakulturerhvervet har der været miljørelaterede investeringstilskud og investeringer til forbedring af produktkvalitet og rentabilitet.

Der er under ordningen Kollektive Foranstaltninger ydet betydelige tilskud til akvakultur, bl.a. til etablering af en række modeldambrug, og igangsat et større overvågningsprojekt under ledelse af Danmarks Fiskeriundersøgelser, ligesom der er ydet tilskud til studier og udredninger inden for akvakultur.

Forarbejdning

Formålet med forarbejdningsordningen har været at bidrage til at fremme forarbejdningsindustriens udvikling i en økonomisk og miljømæssig bæredygtig retning. Størstedelen af de støttede projekter vedrører udvidelse af produktionskapaciteten. Programforløbet til støtte af investeringer i forarbejdningsvirksomheder har været i overensstemmelse med det forventede.

Havne

Ordnningen til støtte af fiskerihavnes faciliteter har haft til formål at bidrage til udviklingen af fiskerihavne og fiskeri- og akvakultursektoren gennem forbedring af de faciliteter og tjenesteydelser, der tilbydes fiskere og fiskerierhvervet. De støttede projekter har især omfattet infrastrukturinvesteringer (renovering af kajanlæg, beddingsanlæg, havnebassiner og sejlrender) og udstyr til håndtering af landinger. Niveaue for havneinvesteringer har ligget over det forventede i hele programperioden.

Kollektive Foranstaltninger

Gennem ordningen Kollektive Foranstaltninger er der bl.a. gennemført anselige investeringer med støtte fra FIUF i skaldyrsektoren, bl.a. til udvikling og afprøvning af nye opdrætsmetoder for muslinger og østers og til etablering af vækstcentret – Dansk Skaldyrcenter.

3.10.1 Evaluering af FIUF-programmet 2000-2006

Midtvejsevalueringen vurderede gennemførelsen af FIUF-programmet, så resultaterne kan indgå i beslutningen om eventuelle ændringer i gennemførelse og prioriteringer. Midtvejsevalueringen af FIUF-programmet blev gennemført af Teknologisk Institut i samarbejde med Institut for Fiskeriforvaltning og Kystsamfundsudvikling (IFM). Den opfølgende evaluering af FIUF-programmet blev gennemført af Teknologisk Institut, GEMBA Innovation. Midtvejsevalueringen konkluderede, at FIUF-programmet frem til 2003 havde skabt gode resultater i forhold til de opstillede målsætninger, og at der kunne ses effekter i forhold til sektorens udvikling. I forhold til programmets overordnede mål sås følgende effekter:

- **Bæredygtighed:** Især kapacitetstilpasning af flåden satte dybe spor i sektoren ved at fjerne ca. 10 % af flådekapaciteten, og det oprindelige mål var dermed indfriet. Der kunne også ses forbedringer inden for arbejdsmiljø og sikkerhed samt miljøforhold. Der var dog fortsat behov for ophugning for at leve op til Europa-Kommissionens genopretningsplaner, ligesom moderniseringsbehovet fortsat er betydeligt.
- **Kvalitet:** Der blev skabt resultater med hensyn til kvalitet i stort set alle delsektorer – fartøjer, havne, forarbejdning, akvakultur og relaterede projekter. Det blev tilføjet, at netop dette område fortjente yderligere opmærksomhed i de kommende år, hvor sektoren står over for markante udfordringer i relation til hygiejneforhold, sporbarhed og dokumentation.
- **Produktivitet:** Synlige resultater i sektoren, idet beskæftigelsen steg samtidig med, at rentabiliteten i sektoren er blevet bedre. Det blev dog tilføjet, at sektoren generelt fortsat havde behov for strukturtilpasning – samtidig med et stigende pres for at øge innovationsevnen.

Evalueringen konkluderede, at der fortsat var behov for FIUF-programmet, og havde en række anbefalinger til, hvordan programindsatsen kunne målrettes.

Den opfølgende evaluering fulgte op på de anbefalinger, der udsprang af ovenstående konklusioner. I nedenstående oversigt er den opfølgende evalueringens anbefalinger præsenteret sammen med forslag til implementering af anbefalingerne:

Evaluators anbefaling	Vurdering og opfølgning
Anbefaling 1: Indfase innovation i programmet	
<p>Det anbefales fortsat at arbejde for at indfase innovation som et gennemgående og eksplicit tema i FIUF-programmet. Der er flere redskaber til at øge fokus på innovation:</p> <p>Innovation som kriterium for prioritering af projekter. Innovation bør generelt prioriteres i FIUF-programmet og indgå på linje med andre kriterier. For hver foranstaltning kan der udarbejdes definitioner og forklaringer på betydningen af innovation samt eksempler på dette. Et krav kan være: Ansøger skal reflektere over projektets grad af nyhed i forhold til danske og udenlandske konkurrenter. Det vil forudsætte en ændring af bekendtgørelsen, hvor det præciseres, at innovation indgår som et kriterium.</p>	<p>Det vurderes, at det ikke i indeværende programperiode er muligt at implementere denne anbefaling. Direktoratet er positivt stillet over for anbefalingen, og innovation vil indgå i vurderingen om støtte til investeringsprojekter under FIUF- og EFF-programmet.</p>
<p>For at motivere til flere innovative investeringer i sektoren – som er forbundet med en vis risiko – kan støtte til innovationsprojekter øges til 30 % (gælder for foranstaltninger under andre investeringer). Bemærk, at uanset dette kan innovation med fordel indgå som prioriteringskriterium, jf. ovenfor.</p>	<p>Generelt betragtes innovation som værende den mest effektive måde at opfylde målsætningerne i programmet på. Derfor prioriteres innovative projekter og investeringer i behandlingen af projektansøgninger under FIUF- og EFF-programmet.</p>
<p>Forudsat at punkt 1 gennemføres, bør der udarbejdes regnskaber til at vurdere innovationshøjden i de enkelte projekter. Til vurdering af innovationshøjden i større ansøgninger (fx over € 0,4 mio.) kan der gøres brug af faglige eksperter.</p>	<p>Vurdering af innovationshøjden vil blive varetaget gennem inddragelse af et ekspertudvalg i implementering eller administration af EFF-programmet.</p>
<p>Endelig kan det overvejes, om der skal åbnes op for, at miljøer uden for Danmark kan ansøge om projekter, dog altid i samarbejde med danske partnere fra erhvervet og/eller danske forskningsinstitutioner. Direkte projektdeltagelse af udenlandske miljøer kan give en øget erfaringsudveksling, som kan øge innovationsniveauet.</p>	<p>Muligheden eksisterer i dag ved, at udenlandske samarbejdspartnere kan indgå som underleverandører. Den danske partner vil være tilskudsmodtager. Der anses ikke at være væsentlige barrierer for samarbejde og udveksling af erfaringer. Proceduren vil blive bibeholdt i EFF-programmet.</p>

Anbefaling 2: Set-up og administration	Vurdering og opfølgning
<p>Det bør overvejes at benytte et panel af faglige eksperter, der kan rådgive i forbindelse med større projekter samt vedr. innovation.</p>	<p>Vurdering af innovationshøjden vil blive varetaget gennem inddragelse af ekspertudvalg i implementering eller administration af programmet.</p>
<p>Det anbefales, at Overvågningsudvalgets aktive rolle styrkes, eksempelvis ved at det på en heldagskonference diskuteres, hvilke fremtidige behov der kan identificeres for det enkelte segment og sektoren som helhed. Uden at båndlægge midler på forhånd kan prioriteringen inddrages i arbejdet med programmeringsdokumenter i forbindelse med den Europæiske Fiskerifond samt ved vurdering af projekter.</p>	<p>Der er taget initiativ med henblik på dette i Overvågningsudvalget.</p> <p>Overvågningsudvalget er blevet inddraget i arbejdet med EFF-programmet.</p>
Anbefaling 3: Informationsindsats	Vurdering og opfølgning
<p>Det anbefales at:</p> <p>Overveje at udbrede informationsindsatsen til at omfatte virksomheder og organisationer uden for fiskeri- og akvakultursektoren for at sikre input til problemforståelse og -løsninger fra andre sektorer eller lande. Det kan eksempelvis være netværksmøder arrangeret af Direktoratet for FødevareErhverv, hvor projektidentifikation og -formulering kan ske. Denne inddragelse bør ske i tæt sammenhæng med initiativer til at øge innovationsniveauet i projekterne og skabe projekter, der binder flere led i værdikæden sammen.</p>	<p>Denne anbefaling vil indgå i kommunikationsplanen for EFF-programmet. Plan og budget for kommunikation omfatter temaseminarer, netværksmøder mv.</p>
<p>Det anbefales endvidere at overveje etablering af en offentlig tilgængelig database over afsluttede projekter med beskrivelser, erfaringer og evt. effekter i relation til indikatorerne. Databasen kunne dokumentere projekternes resultater og sprede erfaringer om nye tiltag i forbindelse med projekterne.</p>	<p>Direktoratet for FødevareErhverv er enig i anbefalingen af en offentlig tilgængelig database over afsluttede projekter, og der findes en database på hjemmesiden www.dffe.dk.</p>

Anbefaling 4: Havneprojekter	Vurdering og opfølgning
<p>Hele budgetrammen for offentlige projekter er brugt. Det bør overvejes, om der kan overføres yderligere midler til offentlige havneprojekter. Det anbefales endvidere at prioritere projekter omkring kvalitet.</p> <p>Det skal dog sikres, at der sker en effektiv udnyttelse af midlerne. Der bør derfor stilles krav til, at projekterne indgår i en samlet udviklingsplan for den enkelte havn (strategi/masterplan). Udviklingsplanen bør omfatte de centrale aktører omkring og i relation til havnen og bl.a. omfatte organisationsforhold, teknologi og ressourceforhold. Samtidig bør det være et krav, at projektansøger reflekterer over udviklingsmuligheder for havnen i et perspektiv af international konkurrence.</p>	<p>Budgetrammen blev søgt forøget med forslag til ændring af budgetrammen fremsendt med et forslag til Kommissionen i slutningen af 2005.</p> <p>Direktoratet stiller i dag krav om, at det enkelte projekt indgår i en udviklingsplan for den enkelte havn. Proceduren vil blive bibeholdt i EFF-programmet.</p>
<p>Endelig bør tildeling af midler ske ud fra en samlet vurdering af den danske fiskerihavnekapacitet og det fremtidige behov herfor. Der er risiko for opbygning af overkapacitet forårsaget af havnenes indbyrdes konkurrence. Det bør overvejes at foretage en samlet analyse af det fremtidige investeringsbehov for de danske fiskerihavne, især i relation til Den Europæiske Fiskerifond.</p>	<p>Foranstaltninger vedr. havne vil blive iværksat med betingelser til sikring af de kommende investeringers effektivitet.</p> <p>Tilskud vil være betinget af, at der foreligger en udviklingsplan for fiskerihavnen.</p>
Anbefaling 5: Akvakulturforanstaltningen	
<p>Hidtil har der været et begrænset projektførløb for akvakulturprojekter under investeringsordningen, mens der er en række akvakulturrelaterede udviklingsprojekter. For at sikre, at resultaterne fra udviklingsprojekter hurtigt kommer i anvendelse i sektoren, anbefales det at overveje en forhøjelse af tilskudsgraden til 30 % for innovative projekter (som omtalt i anbefaling 1).</p>	<p>Problemstillingen er blevet drøftet i Overvågningsudvalget, som har besluttet ikke at ændre tilskudssatsen i FIUF-programperioden.</p>
Anbefaling 6: Kollektive foranstaltninger samt pilot- og demonstrationsprojekter	Vurdering og opfølgning
<p>Der har været et betydeligt afløb af midler til de of-</p>	<p>Det vurderes, at de afsatte midler er</p>

<p>fentlige projekter under de to foranstaltninger, hvor afløbet ligger på eller over det proportionale. Det bør derfor overvejes at tilføre de offentlige projekter under foranstaltningerne yderligere midler.</p> <p>Allerede i dag indgår projekterne i klynger omkring enkelte problemområder. For at sikre at problemområderne er de mest relevante, anbefales det, at Overvågningsudvalget igangsætter en proces, hvor de væsentligste indsatsområder i de kommende år, for hvert segment og sektoren som helhed, identificeres og prioriteres (som beskrevet i anbefaling 2). Denne prioritering vil være et redskab til at vurdere projekter under de to foranstaltninger.</p> <p>For at styrke synergien mellem projekterne bør yderligere projektmidler primært tildeles projekter, der relaterer sig til de prioriterede områder eller projekter, der indgår i tematiserede udbud langs værdikæden (som det foreslås i anbefaling 9).</p>	<p>tilstrækkelige i forhold til den nationale medfinansiering, som er til rådighed i 2006.</p> <p>Disse anbefalinger vil blive drøftet på Overvågningsudvalgets første møde.</p>
<p>Anbefaling 7: Vedr. centerdannelse</p>	<p>Vurdering og forslag til opfølgning</p>
<p>Tværgående samarbejde er essentielt. Det anbefales, at der generelt tilskyndes til mere tværgående samarbejde i sektoren, da viden er spredt på mange enheder. Centermodellen kan være en løftestang i denne proces og give flere resultater pr. tilskudskrone – uden at dette dog kan påvises direkte i nærværende korte vurdering.</p>	<p>Anbefalingen er implementeret i EFF-programmet som en prioriteret foranstaltning i akse 3: Foranstaltninger af fælles interesse.</p>
<p>Samarbejdsmodellen skal være på plads. Det anbefales, at eventuelle centerdannelser afprøves med mindre forprojekter og forundersøgelser, fortrinsvis rettet mod at afklare organisationsformen, etablere samarbejdsrelationer samt skærpe og behovsrette problemstillingerne. Ved påbegyndelse af et center bør deltagerne fokusere på udvikling af de faglige problemstillinger – og ikke bruge ressourcer på at afklare rollefordeling og fagligt indhold.</p>	<p>Der vil blive taget højde for anbefalingen i det omfang, det besluttes at yde tilskud fra FIUF og EFF til konkrete ansøgninger om centerdannelser. Dette vil under EFF være omfattet af akse 3.</p>
<p>Behovsdrevne projekter. Generelt anbefales det, at større centerlignende projekter anvender brugerundersøgelser før og/eller under projekterne for at sikre fokus og relevans.</p>	<p>Der vil blive taget højde for anbefalingen i det omfang, det besluttes at yde tilskud fra EFF til konkrete ansøgninger om disse aktiviteter. Se ovenfor.</p>

<p>Virksomhedsdeltagelse er essentiel. Det anbefales, at der i alle industrirettede udviklingsprojekter, herunder centerdannelser, sikres virksomhedsrelevans og -deltagelse. Det kan i visse tilfælde sikres ved, at FIUF-tilskud kun udløses, såfremt der kan påvises deltagelse og medfinansiering fra industrien. Centrets driftsstruktur bør endvidere udformes således, at erhvervets inddragelse fastholdes. Det sikrer, at der fortsat reflekteres over centrets aktiviteter i forhold til behovene i erhvervet, og at de tilpasses behovene.</p>	<p>Der vil blive taget højde for anbefalingen i det omfang, det besluttes at yde tilskud fra EFF til konkrete ansøgninger om disse aktiviteter.</p>
<p>Vurdering af både faglig kvalitet og relevans for sektoren. Det anbefales, at der ved vurdering af større centerlignende projekter sker en (op)kvalificeret vurdering af projekterne. Det bør være et krav at indhente mindst to vurderinger af projektansøgningen, der relaterer sig til en bedømmelse af det faglige niveau og værdi/relevans for branchen. Endvidere bør der stilles skærpede krav til ansøgningsmaterialets kvalitet, herunder projektbeskrivelser, mål, milepæle mm. Det kan overvejes, om der bør anvendes en ensartet projektmodel.</p>	<p>Anbefalingerne indgår i EFF-programmet. Det overvejes, hvordan Innovationsudvalget kan komme til at spille en aktiv rolle med henblik på at sikre relevans og faglighed.</p>
<p>Videreførelse og finansieringsgrundlag efter etableringstilskuddets ophør. Det anbefales, at centre, der kan påvise en (med)finansieringsmodel og en sandsynlighed for videreførelse efter endt FIUF-tilskud, prioriteres – eller at funktionen overdrages til andre. Der er en risiko for, at centre ”uden mure” lukker, når tilskuddet falder bort, hvilket ofte vil betyde tab af kostbar viden.</p>	<p>Det overordnede mål med programmet er at skabe rammer for en vedvarende udvikling af fiskeri- og akvakultursektoren. Projekternes levedygtighed på længere sigt er derfor af afgørende betydning. I administrationen vil grundlaget for at fremme projekternes levedygtighed blive styrket.</p>
<p>Anbefaling 8: Tematiserede udbud omkring problemstillinger langs værdikæden</p>	<p>Vurdering og forslag til opfølgning</p>
<p>Det anbefales at igangsætte et yderligere tematiseret udbud i indeværende programperiode. Udbuddet bør rumme krav om, at flere led i værdikæden inddrages i det enkelte projekt, og at der er deltagelse fra såvel erhvervet som forsknings- og udviklingsinstitutioner. De generelle resultater af projekterne skal komme branchen til gode.</p>	<p>Temabaserede projekter langs værdikæden forventes at blive fremmet i EFF-programmet, idet de indgår som strategiske mål og prioriterede foranstaltninger (mål for samspil i fødekæden).</p>

<p>Som temaer for udbuddet kan overvejes emner såsom fødevarer sikkerhed, sporbarhed, kvalitet, værditilvækst samt fiskeri, forarbejdning og forbrug af nye, underudnyttede arter.</p>	<p>Hvorvidt der kan vise sig behov for at styrke sådanne aktiviteter, vil konkret blive vurderet efter drøftelse i Overvågningsudvalget.</p>
--	--

3.11. SWOT-analyse af fiskeri- og akvakultursektoren

SWOT-analysen er en overordnet vurdering af sektorens styrker, svagheder, muligheder og trusler, som kan adresseres af EFF-programmet. Afsnittet er således en sammenfatning af situationsbeskrivelsen og de udviklingstendenser, der er beskrevet. Analysen følger værdi- og produktionskæde, hvortil kommer en analyse af fiskeriområderne.

Hvad angår analysen af fiskeriområderne er der tale om en generel vurdering, idet områderne ud over nogle fælles træk også dækker over en række væsentlige forskelle. For at forfine analysen er der anvendt en model, der opdeler områderne i tre hovedelementer: de fysiske, de sociokulturelle og de økonomiske.

Endelig er der foretaget en samlet generel vurdering af sektoren og områderne som indledning til analysen.

<p>Styrker:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stærk tradition for fiskeri og dambrug • Uddannelse og kompetenceudvikling i fokus • Stor efterspørgsel efter fisk og skaldyr • Øget bevidsthed om kvalitet • God kontrol, som sikrer en relativ god overholdelse af regler • God geografisk placering i forhold til fiskeressourcer • Omstillingsparat forarbejdningssektor • Opererer globalt • Fisk har et godt image som sund mad 	<p>Svagheder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opdelt branche stiller store krav til samarbejde • Mange små enheder • Langsigtet planlægning vanskelig i primærerhvervet • Højt omkostningsniveau • Få uddannelsesmuligheder i fiskeriområder • Image i relation til miljø og kvalitet
<p>Muligheder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øget fokus på kvalitet • Uddannelse og kompetenceudvikling • Forbedret logistik • Strategiske alliancer med fokus på hele værdikæden • Sporbarhed • Forbedre image, bl.a. i forhold til miljø og bæredygtighed • Udvikling af miljøteknologi især i akvakultur 	<p>Trusler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Manglende fødevarsikkerhed vil påvirke hele sektoren • Relativt lavt uddannelsesniveau • Ikke konkurrencedygtig på pris og kvalitet • Mangel på arbejdskraft (rekruttering og generationsskifte) • Svingtende råvareforsyning • Udvikling i flådestruktur i forhold til opretholdelse af fiskeriområder

Tabel 12 Råvareforsyning – styrker, svagheder, muligheder og trusler

<p>Styrker:</p> <p><i>Fiskeri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Stor diversitet af arter og fiskerimuligheder • Danmark godt placeret mellem fiskebestandene i Nordatlanten og Østersøen og markedet i EU <p><i>Akvakultur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Miljøteknologi veludviklet • Førende inden for fiskefoderproduktion • Globale kompetencer inden for udstyrssektoren • Import: • Danmark godt placeret mellem fiskebestandene i Nordatlanten og Østersøen og markedet i EU <p><i>Havne:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurrencedygtige større havne • Nærhed til fiskeressourcer • Flexibilitet 	<p>Svagheder:</p> <p><i>Fiskeri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • En stor del af bestandene er overfiskede • Image relateret til overfiskeri, sorte fisk og udsmid • Fiskeriflåden er gammel og til dels umoderne • Arbejdsmiljø med forholdsvis mange arbejdsulykker <p><i>Akvakultur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Problemer med image relateret til miljøspørgsmål • Konfliktforhold til lokale myndigheder <p><i>Havne:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Svage led i kølekæden • Problemer med rekruttering af arbejdskraft • Dårlig økonomi i mange især mindre havne
<p>Muligheder</p> <p><i>Fiskeri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Øgede fangstmuligheder ved reduceret fiskeritryk på bundfisk • Udvikling af metoder og praksis, der reducerer miljøpåvirkning, fx som følge af miljøkrav • National forvaltning, der muliggør langsigtet optimal udnyttelse af fiskerimuligheder • Forøget forarbejdning på fartøjer • Forøget samarbejde mellem fiskeri og forskning om optimal udnyttelse af ressourcerne. • Certificering af fiskerier • Nye arter <p><i>Akvakultur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Systemeksport, fx rene teknologier • Nye arter • National forvaltning, der muliggør langsigtet optimal udnyttelse af produktions- 	<p>Trusler:</p> <p><i>Fiskeri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Overfiskeri • Miljøændringer (klima) • Flåden reduceres til et niveau, der ikke er tilstrækkeligt til at sikre den lokale infrastruktur <p><i>Akvakultur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Miljøkrav, som ikke umiddelbart kan opfyldes • Finansiering af væksten <p><i>Havne:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Færre fartøjer og dermed mindre aktivitet. • Manglende fiskeressourcer (råvarer)

<p>mulighederne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forøget samarbejde mellem akvakultur og forskning om optimal produktion • Forøget forarbejdning på produktionsstedet • Certificering af produktionsmetoder • Udvikling af metoder og praksis, der reducerer miljøpåvirkning • Stigende efterspørgsel efter fisk • Import: • Danske opkøbere og producenter er ofte i stand til at betale attraktiv pris. <p><i>Havne:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Forbedret infrastruktur og service • Ændre struktur og organisering • Investeringer, bl.a. kølekæde • Samlet plan for udnyttelse af havneområde 	
--	--

Tablet 13 Den danske fiskeindustri – styrker, svagheder, muligheder og trusler i forarbejdning og afsætning

<p>Styrker:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Danmark godt placeret mellem fiskebestandene i Nordatlanten og markedet i EU • Stærk position som forarbejder af primære råvarer og som underleverandør af halvfabrikata til udenlandsk forarbejdning • Stort produkt- og branchekendskab • Sektoren er omstillingsparat • Godt købmandskab • Sektoren opererer globalt • Dansk fiskeindustri har som helhed det bredeste produktsortiment blandt alle EU-lande • Fisk kan markedsføres som en sund fødevarer • Stigende global efterspørgsel efter fisk 	<p>Svagheder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afhængighed af svingende råvareforsyning fra Danmark og Nordatlanten • Differentieret branche med begrænset samarbejde • Står mindre godt i afsætningen til detailkæder • Sektorens image hos danske forbrugere er svagt, herunder i forhold til miljø og forvaltning af havets ressourcer • Danske forbrugere har negative holdninger til fisk, hvad angår ben, lugt og besværlig tilberedning
---	--

<p>Muligheder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forøget import af opdrættede fiskearter, fx tilapia og havkat • Kombinere outsourcing med sourcing af råvarer • Forøget forarbejdningsgrad gennem produktudvikling, forøget indhold af teknologi og viden, satsning på nem tilberedning og på funktionelle fødevarer • Satsning på fersk fisk, herunder logistik i relation til fersk fisk, dvs. kølekæden • Satsning på lynfrossen fisk eller et ”superkvalitetskoncept”, inkl. sporbarhed, som kan dokumenteres • Forøget samarbejde mellem fiskeindustri og forskning om produktudvikling og innovation • Styrke industriens grundlag for forøget forarbejdningsgrad gennem løbende uddannelses- og kompetenceindsats • Afsætningssamarbejde med henblik på at imødegå detailkædernes efterspørgsel efter store vareleverancer og herigennem udnytte det brede danske produktsortiment • Producere det, forbrugerne ønsker: imødekomme individuel efterspørgsel. Åbenhed over for kunde- og forbrugerkrav. • Oprette et market intelligence-system for hele branchen med fokus på markedsinformation og overvågning af kunde- og forbrugerkrav • Videndeling og netværksdannelse • Forøget afsætning til foodservice • Forøget afsætning og markedsføring på nye markeder, fx Østeuropa og Kina • Prisdifferentiering gennem øko-mærkning 	<p>Trusler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurrence på EU- og verdensmarkedet fra lande med lave lønomkostninger • Svigtende råvaretilførsler • Forbedrede transportmuligheder for fersk fisk og herigennem direkte eksport fra nordatlantiske lande uden om Danmark til EU • Risiko i forbindelse med fødevarer-sikkerhed • Problemer med rekruttering af arbejdskraft • Koncentration i detailhandelen skaber efterspørgsel efter større vareleverancer, end hvad en række mindre danske virksomheder er i stand til at levere
---	--

Tabel 14 Fiskeriområder – styrker, svagheder, muligheder og trusler

Område- elementer	Styrker	Svagheder
Økonomi og erhverv	<ul style="list-style-type: none"> • Stabil fiskerisektor i nogle områder • Stor turismesektor i nogle områder som alternativ til fiskeri • Solid tradition for fiskeri • Havne som potentielle vækstmotorer. • Let adgang til hav/vand 	<ul style="list-style-type: none"> • Enkel erhvervsstruktur, følsom • Manglende innovation i erhvervslivet • Strukturproblemer omkring havnene (organisering) • Mangler dynamoer som universiteter, andre lærestalter og forskningsmiljøer.
	<p>Muligheder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Styrke havnenes konkurrenceevne • Styrke turismen og fritidsaktiviteter, bl.a. gennem nye koncepter • Anvende informationsteknologi med henblik på innovation og beskæftigelse • Øget samarbejde med og koordinering mellem havne og brancher • Omstille traditionelle erhverv • Fremskynde generationsskifte i fiskeri- og akvakultursektoren. 	<p>Trusler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Manglende rekruttering, bl.a. til fiskeri- og akvakultursektoren • Nedgang i fiskeri; landinger, havne, forarbejdning • Nedgang i fiskeressourcer/overfiskeri • Tab af fiskerettigheder • Outsourcing (forarbejdning baseret på arbejdskrævende produktion flytter til udlandet)

Sociokulturelle	Styrker	Svagheder
	<ul style="list-style-type: none"> • Høj beskæftigelse i nogle områder • Gode betingelser for turisme: fiskerisamfund (høj kulturhistorisk værdi) • Social kapital: stor selvstændighedskultur • 	<ul style="list-style-type: none"> • Faldende befolkningstal/afvandring • Faldende antal arbejdssteder inden for sektoren • Relativ stor ledighed i nogle områder • Få uddannelsesmuligheder • Menneskelig kapital: relativt lavt uddannelsesniveau • Høj gennemsnitsalder i fiskeriet
	Muligheder	Trusler
	<ul style="list-style-type: none"> • Udvikle og bevare havne og fiskersamfund som attraktion • Styrke rekruttering og sektorens image • Højne uddannelses- og kompetenceniveauet 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskeri og fiskersamfund som attraktion forsvinder • Fald i beskæftigelse i fiskeri- og akvakultursektoren på grund af outsourcing
Fysiske	Styrker	Svagheder
	<ul style="list-style-type: none"> • God geografisk beliggenhed i forhold til EU-markedet og fiskeressourcer. • Gode betingelser for turisme: natur, hav, lystfiskeri • Natur som bosætningspræference • Relativt billige huse for bosætning 	<ul style="list-style-type: none"> • Manglende servicetilbud
	Muligheder	Trusler
	<ul style="list-style-type: none"> • Kyst og hav som attraktion for bosætning 	<ul style="list-style-type: none"> • Miljø/forurening af vandmiljø, klimaforandringer • Færre fartøjer og fiskerihavne • Nedgang i fiskeressourcer

3.12. Miljøsituation og resultat af den strategiske miljøvurdering (SEA)

3.12.1. Beskrivelse af miljøsituationen

Vandløb og marine farvande

Vandløbenes og de marine farvandes miljøtilstand er det samlede resultat af mange forskellige faktorer, hvoraf kan nævnes forurening, vedligeholdelse, reguleringsgrad, faldforhold og jordbundsforhold mm.

Miljøpåvirkningen fra akvakultur er udledning af kvælstof, fosfor og organisk stof, som først og fremmest stammer fra foderspild, urin og ekskrementer. Dertil kommer udledningen af diverse hjælpestoffer, herunder antibegroningsmidler og medicin.

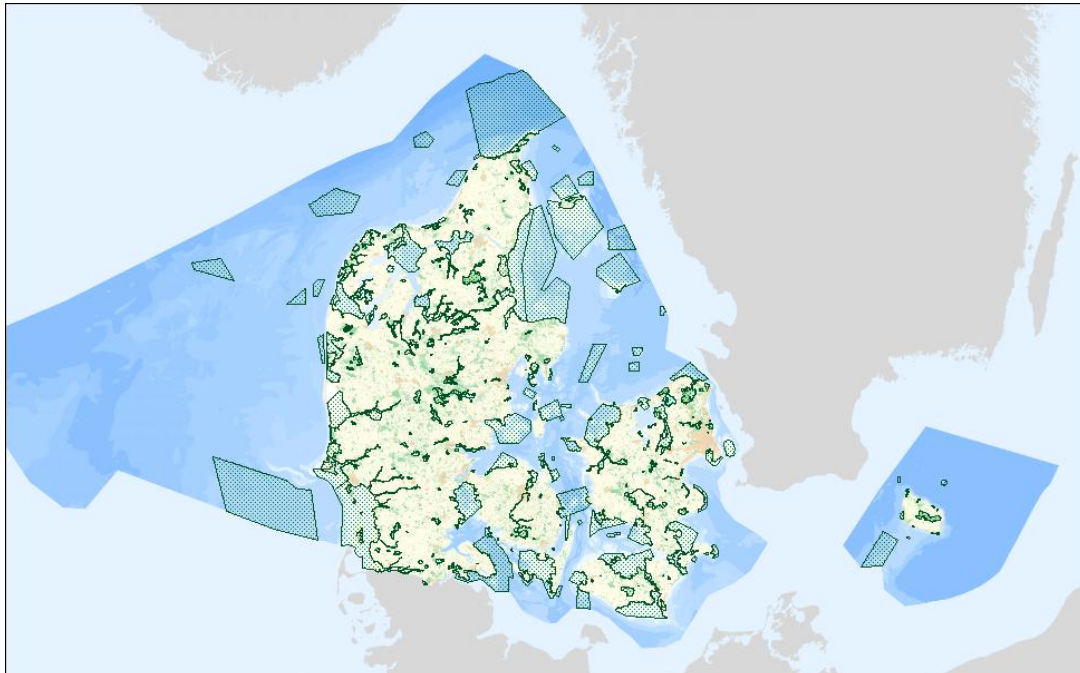
Mængden af fiskebestande og vandsystemer kan øges ved hjælp af genopretning og forbedring af fiskenes naturlige habitater – leveområder. Derved forbedres arters krav til deres leveområder i forhold til gyde- og opvækstpladser, rent vand og føde.

Indtil de danske vandløb - og i nogle tilfælde de nære kystmiljøer - selv kan understøtte reproducerende fiskebestande, kan der være behov for udsætning af fisk. Fokus i indsatsen er at skabe bedre og mere sammenhængende løsninger for ferskvandssystemernes fiskebestande og øvrige dyreliv.

NATURA 2000

Danmark har væsentlige forpligtelser på natur- og miljøområdet i relation til en række EU-direktiver, herunder NATURA 2000-direktiverne (Habitatdirektivet og Fuglebeskyttelsesdirektivet) og Vandrammedirektivet. Disse forpligtelser spiller en central rolle for den fremtidige natur- og miljøindsats i Danmark. Der er en tæt sammenhæng mellem gennemførelsen af Vandmiljøplan III, implementeringen af EU's Vandrammedirektiv og Habitatdirektivet.

Figur 14 NATURA 2000-områder

Kilde: www.naturstyrelsen.dk

Senest i 2009 skal der fastlægges målsætninger og rammer for vandområder og NATURA 2000-områder, men allerede i dag har Danmark pligt til aktiv forvaltning for at beskytte NATURA 2000-områder, ligesom Danmark er forpligtet af EU's målsætning om at standse tilbagegangen for biodiversiteten senest i 2020. 261 habitatområder og 113 fuglebeskyttelsesområder indgår i de 252 danske Natura 2000-områder. Det svarer til i alt 359.100 ha eller ca. 8,3 % af landets areal og 18.722 km² eller ca 17,7% af det marine areal, er blevet udpeget. NATURA 2000 omfatter i øjeblikket 33 områder, som er udelukkende marine. Områderne er beskyttede, da de enten indeholder naturtyper, der er i fare for at forsvinde i deres naturlige udbredelsesområde, eller arter, der er truede, sårbare eller sjældne, og som er påvirket af fiskeri eller fiskeriaktiviteter.

For mange vandløbsstrækninger er der fastsat målsætninger samt et minimumskrav om et biologisk faunaindeks. Endvidere skal der i henhold til EU's Vandrammedirektiv senest ved udgangen af 2008 fastlægges regionale målsætninger for tilstanden i individuelle vandområder.

Fiskeri

Fiskeriets påvirkning af havmiljøet kan inddeles i direkte og indirekte effekter. De direkte effekter omfatter den dødelighed, fiskeriet påfører havets organismer, samt den mekaniske påvirkning af især havbunden. De indirekte

te effekter er især forbundet med emission relateret til energiforbrug samt længerevarende ændringer i økosystemets struktur, som følger af de direkte effekter. De vigtigste miljøpåvirkninger er anført nedenfor:

Brændstofforbruget og den dertil forbundne frigivelse af bl.a. CO₂ og NO_x, har en central rolle i fiskeriets påvirkning af miljøet. Brændstofforbruget varierer meget afhængig af fartøjsstørrelse og fiskeredskab.

Overfiskning. For mange af fiskebestandene i danske farvande er fiskedødeligheden væsentligt over det niveau (50 til 200 %), som det Internationale Havundersøgelsesråd (ICES) vurderer, er konsistent med en bæredygtig udvikling og MSY. En reduktion af fiskeriindsatsen i overensstemmelse med målsætningen vil ikke kun gøre udnyttelsen af de enkelte bestande bæredygtig, men vil også reducere alle de øvrige påvirkninger fra fiskeriet på det marine økosystem. Se afsnit 3.2 for yderligere dokumentation af situationen for fiskebestandene.

Mange af de fiske- og skaldyrsbestande, som fiskes af danske fiskere er fuldt eller overudnyttede. Især de demersale bestande (arter, der lever ved havbunden) er udsat for et meget stort fiskeripres, og flere af dem er på historisk lave niveauer.

Ud over de målte arter er der en *utilsigtet bifangst* af en lang række arter, bl.a. hvaler og havfugle, hvor der lokalt kan være betydelige bifangster af især dykænder og bundinvertebrater.

Mekanisk påvirkning af havbunden. Visse fiskerier kan gennem den fysiske kontakt med bunden medføre permanente ændringer i havbunden. Specielt trawlfiskerier, med bomtrawl som det mest markante redskab, har vist sig at kunne medføre ret omfattende ændringer i havbunden.

Ændring af økosystemets struktur. Det stigende fiskeritryk siden 1950'erne har resulteret i en ændring i størrelsesfordelingen af fisk. Mængden af små fisk er steget, mens antallet af store fisk er faldet. Der er ligeledes informationer, der tyder på, at det store fiskeripres på visse bestande har medført genetiske ændringer i bestandene.

Udsmid. I en række fiskerier smides en betydelig del af fangsterne over bord igen, fordi fiskeren ikke må lande dem (typisk fordi de er under mindstemålet, eller fiskeren ikke har kvoterettigheder til dem), eller fordi det økonomisk set ikke kan betale sig at lande dem. Problemet er især udtalt i trawlfiskerier, hvor der anvendes en lille maskestørrelse, som fx trawlfiskeri efter jomfruhummer og tunge. Udsmid er ressourcepild, der medfører

ekstra dødelighed og medvirker til ændringer i økosystemet. Fisk, som smides ud, udgør et let bytte for en række marine rovdyr og ådselædere og er med til at forskyde artssammensætningen.

Akvakultur

Ferskvandsdambrug

Udledningerne fra ferskvandsdambrug indeholder en række stoffer, som kan forurene vandmiljøet. Til disse stoffer hører bl.a. organiske stoffer og næringsstoffer. Herved kan der opstå dårlige iltforhold - eller helt iltfrie forhold - i vandløbene, hvilket kan have en negativ effekt på fisk og bunddyr.

Dambrugene er ofte anlagt ved opstemning af vandløb. Opstemningen bevirker, at der etableres vandløbsstræk med nedsat strømhastighed (Dambrugsudvalget, 2002).

Havbrug og saltvandsdambrug

Opdræt af saltvandsfisk kan lokalt/regionalt udgøre en væsentlig forureningsfaktor. Hav- og saltvandsdambrug udleder kvælstof (N), fosfor (P) og organisk stof, som først og fremmest stammer fra foderspild, urin og ekskrementer. Dertil kommer udledningen af diverse hjælpestoffer, herunder antibegroningsmidler og medicin, hvis miljøkonsekvenser kun er sparsomt belyst i dag.

Set i det store hele har udledningen af næringssalte fra saltvandsbaseret fiskeopdræt dog kun en marginal betydning for vandmiljøet, idet udledningerne kun står for en meget lille del af den samlede N- og P-tilførsel (nitrogen og fosfor) til de danske havområder fra direkte punktkilder, vandløb og atmosfæren.

Havne og forarbejdning

Til gengæld er fiskeri- og akvakultursektoren karakteriseret ved, at der fortsat er en geografisk sammenhæng mellem råvaregrundlag og forarbejdningen. Store dele af den danske forarbejdning sker i umiddelbar nærhed af de større fiskerihavne eller landingssteder, hvilket betyder, at der er et mindre behov for transport, efter at råvaren er blevet landet. Ud fra en livscyklusbetragtning anses energiforbruget til køling i forbindelse med landing isoleret set heller ikke som et væsentligt problem.

Vurderingen peger på, at miljøpåvirkningen fra fiskeindustrien er begrænset sammenlignet med påvirkningen fra fiskeriet. Nogle fiskevirksomheder

har dog et relativt højt energiforbrug. Det miljømæssige fokusområde i fiskeindustrien bør være at reducere energiforbruget, reducere forbruget af glas- og aluminiumemballager, reducere vandforbruget yderligere samt bibeholde fokus på arbejdsmiljøet.

3.12.2. Resultater af den strategiske miljøvurdering

I henhold til Rådets direktiv 2001/42/EF af 27. juni 2001 som implementeret ved lov nr. 316 af 5. maj 2004 om miljøvurdering af planer og programmer, samt DG Miljø's brev af 12. december 2006 om programperioden 2007-2013 for EU-medfinansierede programmer, skal programmet ledsages af en strategisk miljøvurdering.

Miljøvurderingen af det operationelle program til udvikling af den danske fiskeri- og akvakultursektor 2007-2013 blev gennemført af en projektgruppe nedsat af Direktoratet for FødevareErhverv. Projektgruppen havde endvidere til opgave at udarbejde programmet. I projektgruppen deltog forskellige myndigheder og faglige institutioner.

Miljøvurderingen er gennemført som en integreret del af programmet, hvilket indebærer, at den skal læses i sammenhæng med programmet og den analyse af miljø- og akvakultursektoren, som findes i programmet. Endvidere indeholder programmet de målsætninger, der er fastsat i strategien, og foranstaltninger til opfyldelse af målsætningerne. Af programmet fremgår også oplysninger om fiskeressourcer og udviklingstendenserne i fiskeri- og akvakultursektoren i forhold til andre politikområder som fx NATURA 2000 samt indikatorer for effektmålingen, herunder miljøindikatorer. Det skal endvidere fremhæves, at miljøvurderingen er udarbejdet på grundlag af eksisterende data og viden og på et detailniveau svarende til programmet.

Redegørelsen er struktureret som følger:

- Et ikke-teknisk resumé af den strategiske miljøvurdering, jf. bilag I til Rådets direktiv 2001/42/EF.
- Oplysninger om høringer i henhold til artikel 6 i Rådets direktiv 2001/42/EF.
- Oversigten, som er omfattet af artikel 9, stk. 1, litra b, i direktiv 2001/42/EF – oversigt over miljøhensyn og holdninger.
- Beskrivelse af foranstaltninger vedr. overvågning, der er fastlagt i programmet i overensstemmelse med artikel 9, stk. 1, litra c og artikel 10 i direktiv 2001/42/EF.

3.12.3. Ikke-teknisk resumé

Et af Den Europæiske Fiskerifonds vigtigste mål, som danner grundlag for det danske program, er økonomisk, social og miljømæssig bæredygtighed i sektoren. Programmet har som vision at skabe rammerne for det størst mulige vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, hvor ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om regional udvikling og bæredygtighed.

Miljøvurderingen omfatter en status for miljøet og en vurdering af programmets effekter på en række miljøområder: folkesundhed, biodiversitet, flora og fauna, vand og luft samt kultur.

Samlet peger miljøvurderingen på, at det er det primære fiskeri, der er den væsentligste faktor for miljøet. Der er et betydeligt energiforbrug, hvortil kommer overudnyttelse af visse bestande, fysisk påvirkning af havbunden som følge af bundskrabende redskaber, utilsigtet bifangst samt udsmid.

Set ud fra en værdikædebetragtning anses energiforbruget at have en central rolle i den samlede miljøpåvirkning. Brændstofforbruget er især forbundet med fiskeriet, transport og køling. Kølebehovet er størst i detailladet og hos forbrugeren.

Der er et stort markedspotentiale for at øge akvakulturproduktionen. Langt størstedelen af den potentielle stigning forventes ved havbrug.

Aktiviteterne under programmet forventes at reducere miljøpåvirkningen fra akvakultur pr. kg produceret fisk. En realisering af potentialet for akvakulturproduktion vil øge de samlede udledninger fra branchen. Det er derfor vigtigt, at programmet fokuserer på miljøteknologiske løsninger og omlægning til økologisk produktion for at minimere udledningerne pr. kg produceret fisk. Sammenholdt med den skærpede miljøregulering er det forventningen, at en udvikling i akvakulturproduktionen i de kommende år vil kunne ske på et bæredygtigt grundlag. Denne situation og det faktum, at udpegningen af NATURA 2000-områder dækker en betydelig del af den danske kystlinje og visse områder med ferskvandsdambrug især i Jylland, gør, at sammenhængen mellem NATURA 2000-reguleringen og EFF-programmet er en nøglefaktor.

Miljøpåvirkningerne fra forarbejdningsindustrien er begrænsede, idet der dog kan være dele af branchen, der med fordel kan udvikle renere teknologier, fx af hensyn til forbedring af spildevand eller reduceret energi- og vandforbrug.

I relation til miljøvurderingen af fiskeri- og akvakultursektoren skal det understreges, at målene for den nationale strategi er at minimere miljøpåvirkningen fra fiskeri- og akvakultursektoren inden for rammerne af en overordnet social prioritering. Målet er bæredygtig vækst i akvakultur gennem innovation og nye teknologier, kompetenceudvikling, reduktion af miljø- og naturbelastning samt etablering af nye samarbejdsformer.

Programmets støtteordninger er således i vidt omfang orienteret mod miljøforhold og aktiviteter, som kan udvikle sektoren uden at øge fiskeri- og akvakultursektorens miljøpåvirkninger pr. produceret enhed. En række foranstaltninger i programmet har til formål at reducere sektorens negative påvirkning af miljøet, herunder også arbejdsmiljøet.

Den samlede bedømmelse viser, at programmet vil have positive og i nogle tilfælde meget positive effekter. Det gælder biodiversitet, flora og fauna, og det forventes også, at programmet vil påvirke sikringen af kulturarven i små fiskerisamfund i en positiv retning.

For at overvåge programmets betydning for miljøanliggender vil overvågningen ske ved hjælp af miljøindikatorer. Efter offentlige høringer er miljøindikatorerne for programmet blevet forbedret. Overvågningen vil omfatte brændstofforbruget i fiskeriet og udledningen af næringsstoffer og organisk stof samt forbruget af medicin i akvakultur. Overvågningen gennemføres løbende. Særlige miljømæssige anliggender vil i øvrigt blive fremhævet i ad hoc-evalueringer på grund af ændrede miljø- og produktionsbetingelser i overensstemmelse med Overvågningsudvalgets beslutninger for programmet.

3.12.4. Information om høringer med offentlige myndigheder og miljømyndigheder

Første offentlige høring

Et forslag til programmet blev sendt i offentlig høring i oktober 2006. Forslaget indeholdt et første udkast til miljøvurderingen. Programmet og miljøvurderingen, inkl. et ikke-teknisk resumé, blev sendt til en bred kreds af interessenter, herunder partnerskabet for programmet, og blev offentliggjort på direktoratets hjemmeside for offentlige høringer.

Resultatet af høringen viste et behov for at udbygge miljøvurderingen og justere dele af programmet. De formelle krav til form og indhold i miljøvurderingen blev efterfølgende drøftet bilateralt med Skov- og

Naturstyrelsen (Miljøministeriet) på et møde den 21. februar 2007.

Anden offentlige høring

På baggrund heraf blev miljøvurderingen justeret og yderligere udbygget, hvorefter Skov- og Naturstyrelsen i brev af 12. marts 2007 vurderer, at miljøvurderingen generelt set omfatter de forhold, der kræves i henhold til EU-direktivet om miljøvurdering, bilag 1, idet det blev foreslået, at koblingen mellem energiforbruget og klimaforandringer tydeliggøres, og at en miljørelateret indikator for havbrug kunne være hensigtsmæssig. Disse forhold blev noteret i programmet, og et revideret forslag til miljøvurdering blev sendt i offentlig høring den 13. marts 2007 med høringsfrist den 9. maj 2007 i henhold til den nationale lov om miljøvurdering.

Høringen blev annonceret i landsdækkende dagblade (Politiken og Jyllands-Posten), og der blev sendt et elektronisk nyhedsbrev til en bred kreds af interessenter. E-nyhedsbrevet udsendes til 300 privatpersoner, institutioner, myndigheder og organisationer. Partnerskabet for programmet (se listen over partnere i bilaget) blev ligeledes hørt. Lokale miljømyndigheder og ngo'er blev hørt gennem deres paraplyorganisationer.

Den anden høring omfattede ikke hele forslaget til et operationelt program, men programmet var tilgængeligt på hjemmesiden for EFF-programmet (www.fiskeriudvikling.dk), og der medfulgte et brev til miljøvurderingen, hvori der blev henvist til programmet på hjemmesiden.

Det er ikke af den SEA-ansvarlige myndighed (Skov- og Naturstyrelsen – nu Naturstyrelsen) blevet vurderet nødvendigt at afholde en international høring, og det var ikke en del af SEA-processen.

3.12.5. Oversigt omfattet af artikel 9 – oversigt over miljøhensyn og holdninger

De indkomne høringssvar har givet anledning til, at der etableres to nye miljøindikatorer. En indikator, der kan vurdere udviklingen i forbruget af brændstof i fiskerflåden, og en indikator, der kan anvendes til vurdering af medicinforbruget i akvakulturproduktionen.

Indikatorerne vil sammen med de øvrige miljøindikatorer indgå som en del af overvågningen af programmet og dens miljøforhold. Samlet vil dette resultere i miljøindikatorer for det primære fiskeri og akvakultur samt for foranstaltningen til udvikling af den akvatiske flora og fauna.

Derudover er forskellige alternativer blevet overvejet som led i høringsprocessen. Følgende alternativer bør nævnes:

- Investeringer til udvidelse af havbrugsproduktion bør ikke være berettiget til støtte på grund af det manglende potentiale for at reducere udledninger.

Udvikling inden for hele akvakultursektoren, herunder havbrug, er afgørende for at bidrage til de særlige mål i det operationelle program: Skabe vækst i akvakultur og optimere forarbejdningsindustriens råvaregrundlag og forbedre værditilvæksten i sektoren som helhed. Investeringer i havbrug anses for at være mulige, da potentialet i havbrugsproduktion er blevet undersøgt og fulgt op med retningslinjer fra Miljøstyrelsen (retningslinje nr. 9163 af 31. marts 2006). Ifølge disse retningslinjer er udvikling og udvidelse af produktionen realistisk. Udvidelse af produktionen kan kun være berettiget til støtte, hvis der foreligger en individuel miljøgodkendelse fra den lokale miljømyndighed.

- Fiskerflåden bør baseres på mindre fartøjer med lavere motorkraft og større anvendelse af selektive redskaber. Der bør således ikke ydes støtte til større fartøjer og fartøjer, der anvender trukne redskaber.

De særlige mål i det operationelle program i relation til flåden er at skabe mulighed for

- o en effektiv og tidssvarende flåde, der tilgodeser både havfiskeriet og det kystnære fiskeri samt
- o lave omkostninger og stor værditilvækst i fiskeriet inden for rammerne af et biologisk bæredygtigt fiskeri.

En forudsætning for implementeringen af disse mål er, at fiskerfartøjerne er økonomisk bæredygtige. Det vurderes, at støtte til modernisering af fartøjer, herunder energieffektivitet, vil være med til at reducere udledningerne fra flåden.

- 0-alternativet.

Konsekvensen ved ikke at gennemføre programmet (0-alternativet) er, at de mål, der er fastsat i den nationale strategiplan, ikke vil kunne opfyldes. Visionen for strategien og programmet er at skabe de bedste rammer for et vedvarende udbytte af fiskeri- og akvakultursektoren under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling.

Visionen er udarbejdet i overensstemmelse med den fælles fiskeripolitikens mål om en bæredygtig udvikling, der integrerer miljømæssige, økonomiske og sociale hensyn. En opfyldelse af visionen og de underliggende målsætninger forudsætter derfor, at der ikke alene tages miljømæssige, men også økonomiske og socioøkonomiske hensyn for at opnå den ønskede udvikling af fiskeri- og akvakultursektoren og i fiskeriområderne samt en effektiv udnyttelse af de offentlige midler, der indgår i programmet.

Som det fremgår af miljøvurderingen forventes implementeringen af det operationelle program at medføre en række positive fordele for miljøet. Hertil kommer, at kun de projekter, der kan opnå de nødvendige miljøgodkendelser eller andre former for tilladelser, vil blive støttet.

Det er dog givet, at en række nye forpligtelser på natur- og miljøområdet får indflydelse på erhvervets udviklingsmuligheder. Programmet omfatter derfor samtlige af de foranstaltninger, som EFF-forordningen giver mulighed for, med henblik på beskyttelse af flora og fauna og til kompensation af akvakulturerhvervet i forbindelse med de mål og krav, der følger af NATURA 2000-forpligtelserne.

Høringerne resulterede i syv svar: WWF, Dansk Akvakultur, Dansk Naturfredningsforening, Syddansk Universitet, Søfartsstyrelsen, Danmarks Fiskeriforening og Dansk Metalarbejderforbund.

I det følgende uddybes resultatet af den offentlige høring:

Sammenfattende høringskommentarer	Opfølgning
<p>Der bør gennemføres kvalitative og kvantitative miljørelaterede konsekvensvurderinger af Ny Fiskeriregulering</p>	<p>Ny Fiskeriregulering er en national regulering af det primære fiskeri og ikke en del af programmet. Ny Regulering er ved at blive implementeret, og det er for tidligt at vurdere effekten på flådekapaciteten i programmeringsfasen. Virkningerne af den Ny Regulering er et fokusområde, der i relevant omfang vil indgå i Overvågningsudvalgets arbejde. I og med at effektens omfang for flådens kapacitet endnu ikke kendes, er der i programmet åbnet mulighed for, at de instrumenter, som EFF-forordningen foreslår til tilpasning af fiskerflåden, kan tages i anvendelse. Det gælder ophugning og midlertidig oplægning af fiskerfartøjer.</p>
<p>Brændstofforbruget er en vigtig parameter i forhold til fiskeriets miljøpåvirkning og bør indgå i programmet som en indikator pr. kg fanget fisk.</p>	<p>Miljøvurderingen peger på brændstofforbruget som en af de vigtigste enkeltfaktorer for miljøet. Programmet medtager foranstaltninger til modernisering af flåden, herunder udskiftning af motorer, der gør det muligt at forbedre brændstoffudnyttelsen og reducere miljøpåvirkningen.</p> <p>Programmet tilføjes en indikator for udviklingen i fiskerflådens brændstofforbrug.</p>
<p>Fiskerflåden bør baseres på mindre fartøjer med lavere motorkraft og større anvendelse af skånsomme redskaber</p>	<p>Målsætningen for udviklingen af flåden er en struktur, der skaber mulighed for en effektiv og tidssvarende flåde, der tilgodeser både havfiskeri og kystnært fiskeri. Der er derfor ikke sat begrænsninger på støttemulighederne ud fra fartøjernes størrelse eller redskabsanvendelse. Programmet vil kunne støtte investeringer, der fremmer selektivt fiskeri og reducerer fartøjernes energiforbrug uanset fartøjernes størrelse, og på den måde bidrage til miljøforbedringer.</p>
<p>Udvikling af havbrug kan ikke ske på en miljømæssig forsvarlig måde</p>	<p>Det er en målsætning, at programmet fremmer en bæredygtig vækst i akvakultur, bl.a. gennem innovation samtidig med en reduktion i miljøbelastningen. Det forventes, at en stor del af væksten vil kunne ske i havbrug. Miljøministeriets vejledning om godkendelse af saltvandsopdræt af 31. marts 2006 peger på mulighederne for etablering af saltvandsopdræt visse steder. Det forudsættes, at tilladelser til havbrug og</p>

	<p>saltvandsopdræt gives, så placering og drift sker i overensstemmelse med miljølovgivningen og inden for bl.a. Vandrammedirektivets rammer.</p>
<p>Udvikling i dambrug bør kun støttes, hvis det bidrager til at reducere miljøpåvirkningen, og der kræves nye data med henblik på at kunne vurdere de miljømæssige konsekvenser.</p>	<p>Tilskud til investeringer i akvakultur forudsætter, at investeringerne kan gennemføres inden for det tilladelsesgrundlag, som miljølovgivningen giver. De miljømæssige forhold omkring lokalisering og udvikling af dambrug forudsætter i vid udstrækning en teknologiudvikling som fx en omlægning fra traditionelle gennemstrømningsanlæg i jorddamme til recirkuleringsanlæg i betondamme.</p> <p>I programmet er der indsat miljøindikatorer for udledning af kvælstof, fosfor og organisk stof med angivelse af mål for reduktion pr. kg produceret fisk. Reduktionen udelukker ikke udnyttelsen af markedspotentialet inden for akvakultur og dermed en kvantitativ forøgelse af produktionen, forudsat det kan ske inden for de miljømæssigt fastsatte tilladelser.</p>
<p>Information om forholdet til NATURA 2000 og Vandrammedirektivet mangler.</p>	<p>Forholdet til andre politikområder, herunder NATURA 2000 og Vandrammedirektivet, fremgår af programmet. Endvidere prioriterer programmet alle de foranstaltninger, som EFF-forordningen vedrører, til disse natur- og miljøforpligtelser. Det vedrører primært foranstaltninger til bæredygtig udvikling af akvakultur samt udvikling og beskyttelse af akvatisk flora og fauna. Fiskeriudviklingsprogrammet skal derfor også ses som et bidrag til opfyldelse af Vandrammedirektivet og NATURA 2000.</p>
<p>Miljøpåvirkningen fra store bomtrawlere bør undersøges, herunder energianvendelsen.</p>	<p>Dette program giver ikke mulighed for støtte til nybygning af bomtrawlere eller andre fiskerfartøjer. Modernisering af eksisterende fartøjer, som indgår som en foranstaltning i programmet, kan derimod bidrage til at reducere energianvendelsen. Konsekvenserne af anvendelse af bomtrawl er tidligere undersøgt, og der anses ikke at være behov for at undersøge dette spørgsmål som led i miljøvurderingen af programmet.</p>
<p>Der er behov for at tydeliggøre koblingen mellem klimaforandringer, energiforbruget i fiskeriet og målet om en tilpasning af fiskeriindsatsen til en bæredygtig udnyttelse af ressourcerne.</p>	<p>Der eksisterer endnu ikke en biologisk vejledning med hensyn til betydningen af klimaforandringerne, der kan lægges til grund for en vurdering af konsekvenserne af klimaforandringer. Programmet giver mulighed for at modernisere flåden med henblik på at øge effektiviteten, forbedre miljøforholdene og tilpasse kapaciteten til ressourcegrundlaget. Der vil ikke blive</p>

	<p>givet tilskud til udskiftning af motorer, der ikke giver en forbedret energieffektivitet. Sammenhængen til klimatiske faktorer er tydeliggjort i miljøvurderingen.</p>
<p>Det foreslås, at overvågningen udbygges med indikatorer, herunder vedr. miljøpåvirkningen fra havbrug.</p>	<p>I programmet indgår en række indikatorer, hvoraf nogle vedrører miljøforhold. Disse vil alle indgå i den løbende overvågning af programmet i dets helhed.</p> <p>Som resultat af høringen af miljøvurderingen tilføjes en ny indikator med henblik på at følge udviklingen i energiforbruget i det primære fiskeri.</p> <p>Som opfølgning på Skov- og Naturstyrelsens anbefaling vil forvaltningsmyndigheden følge udviklingen i forbruget af medicin til fisk. Der eksisterer allerede en national overvågning for veterinær medicinanvendelse. Overvågningen (Vetstat) koordineres af Veterinærinstituttet på Danmarks Tekniske Universitet. Ethvert forbrug og salg af receptpligtig medicin til husdyr indberettes af dyrlæger, apotekere og foderstofvirksomheder til Vetstat. Forvaltningsmyndigheden vil anvende den eksisterende overvågning til at følge forbruget af medicin i akvakultur.</p>

Miljøministeriet (Skov- og Naturstyrelsen – nu Naturstyrelsen) er blevet informeret om den offentlige høring og rapporten om proceduren pr. brev, og resultatet af miljøvurderingen kan læses på hjemmesiden www.fiskeriudvikling.dk

Resultatet af miljørapporten er en bred understregning af sammenhængen mellem udviklingen af fiskeri- og akvakultursektoren og de fælles miljømål. Især med hensyn til implementeringen af NATURA 2000-rammerne og målene for udviklingen af akvakultursektoren er en miljømæssig strategi blevet understreget i det operationelle program. Indikatorer for udledningen af næringsstoffer og organisk stof er angivet i det operationelle program. Som følge af miljørapporten er overvågning af forbruget af medicin i akvakulturproduktionen desuden medtaget.

Miljørapporten viser i øvrigt, at brændstofforbruget i primærfiskeriet er en væsentlig miljømæssig problemstilling, som vedrører fiskerflådens alder og struktur. Derfor er der i det operationelle program fokus på implementering

af en foranstaltning for investeringer om bord på fiskerfartøjer og selektivitet, herunder støtte til motorudskiftning og overvågning af effekten i form af en indikator for brændstofforbrug.

3.12.6. Beskrivelse af overvågningsforanstaltningerne i programmet

Der er i overensstemmelse med artikel 63 i EFF-forordningen nedsat et overvågningsudvalg. Overvågningen vil i overensstemmelse med artikel 66 blive gennemført af forvaltningsmyndigheden i samarbejde med Overvågningsudvalget.

Overvågningen af programmets miljøvirkning indgår som en integreret del af overvågningen af programmet og de indikatorer, der anvendes til at vurdere betydningen af programmet. Derudover vil en særskilt vurdering af programmet foretages to gange i løbet af programperioden enten som ad hoc-evalueringer eller faglige rapporter om særligt udvalgte miljøspørgsmål.

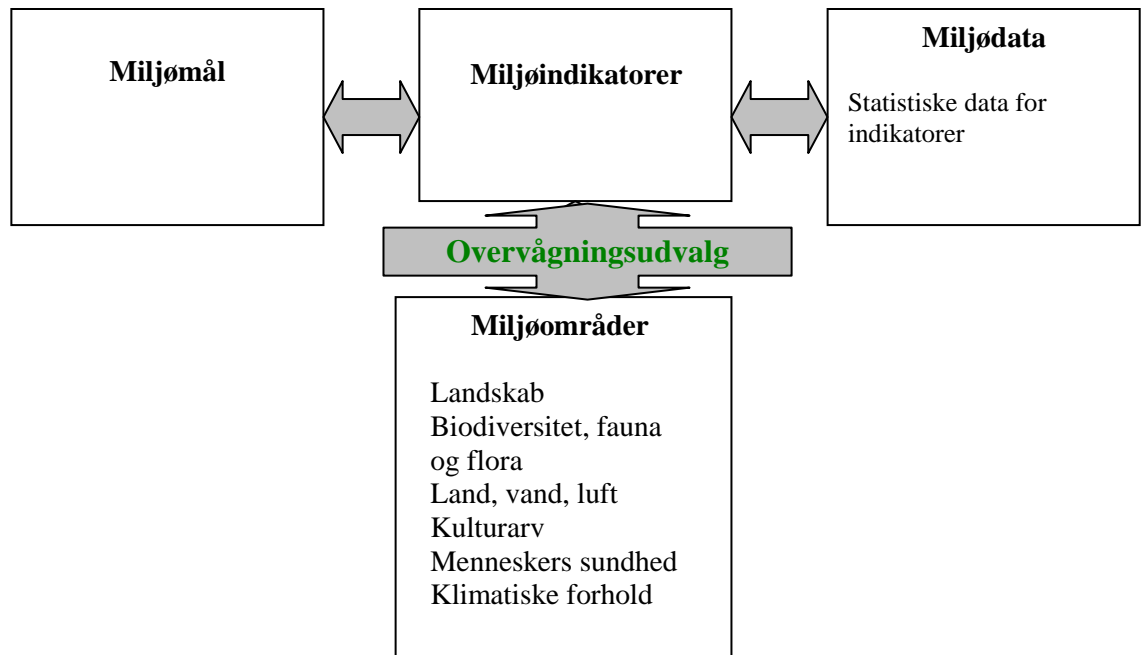
Tabel 10 Tidsplan for overvågning

Aktivitet	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Drøftes i Overvågningsudvalget	√	√	√	√	√	√
Ad hoc-evaluering eller midtvejs- og efterfølgende evaluering			√			√

Princippet for overvågningen fremgår af tabellen nedenfor. Som det kan ses, vil særlige miljømål i relation til definerede miljøforhold indgå i overvågningen. Overvågningsudvalget vil med jævne mellemrum vurdere, hvor langt man er nået i opfyldelsen af de særlige mål for programmet og undersøge resultaterne af implementeringen.

Miljøovervågningen vil også omfatte udviklingen i forbruget af medicin i akvakultur. Forvaltningsmyndigheden vil anvende den eksisterende overvågning etableret af Veterinærinstituttet (VETSTAT). Derudover vil der som led i overvågningen af miljøpåvirkningen kunne inddrages supplerende analyser og vurderinger inden for de forskellige miljøområder.

Figur 15 Princip for miljøovervågningen af programmet

Tabel 11 Oversigt over miljøindikatorer

Indikatorer	Baseline (2004)	Mål 2010	Mål (2015)
Forbrug af brændstof for det kommercielle fiskeri, liter	143.541 (2005)	-4 %	-10 %
Udledning fra dambrugsproduktion af ¹⁷ :			
Nitrogen:	38 kg/t prod. 3,1 kg/t prod.	32 kg/t prod. 2,5 kg/t prod.	23 kg/t prod. 1,5 kg/t prod.
Fosfor:	105 kg/t prod.	85 kg/t prod.	60 kg/t prod.
Organisk stof:			
Medicinforgbrug vedr.			

¹⁷ Tallene for baseline er under revision (2011). De reviderede tal og konsekvensrettelse af målene vil indgå i de årlige indberetninger om programmets gennemførelse.

akvakultur		Overvåges via VETSTAT
------------	--	-----------------------

3.13. Ligestilling

EF-traktaten prioriterer fjernelse af uligheder og fremme af ligestilling og indeholder dermed et forbud mod forskelsbehandling på grund af køn. Traktaten understreger, at EU skal indarbejde et ligestillingsaspekt i alle sine politikker og aktiviteter.

Inden for EU's strukturpolitik på fiskeriområdet er dette princip fastsat i Fiskerifondens artikel 11, hvorefter medlemsstaterne og Kommissionen skal fremme ligestilling mellem mænd og kvinder og integrering af et ligestillingsperspektiv i fondens forskellige gennemførelsesfaser, herunder i udformningen af programmet, gennemførelsen og overvågningen samt evalueringen. Medlemsstaterne sørger for at fremme aktiviteter, som forbedrer kvinders rolle inden for fiskeriet.

Danske regler

I Danmark understøttes ligestilling mellem mænd og kvinder bl.a. af den danske lov om ligestilling af kvinder og mænd (jf. lovbekendtgørelse nr. 1527 af 19. december 2004). Lovens formål, jf. lovens § 1, er at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder, herunder lige integration, lige indflydelse og lige muligheder i alle samfundets funktioner med udgangspunkt i kvinders og mænds lige værd. Lovens formål er desuden at modvirke direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af køn samt at modvirke seksuel chikane.

Implementering af EFF-programmet i dansk lovgivning indebærer, at lovforslaget indeholder en ligestillingsvurdering.

Der er lige adgang for mænd og kvinder i Danmark til at søge om tilskud efter programmets tilskudsordninger.

Fiskeri- og akvakultursektoren

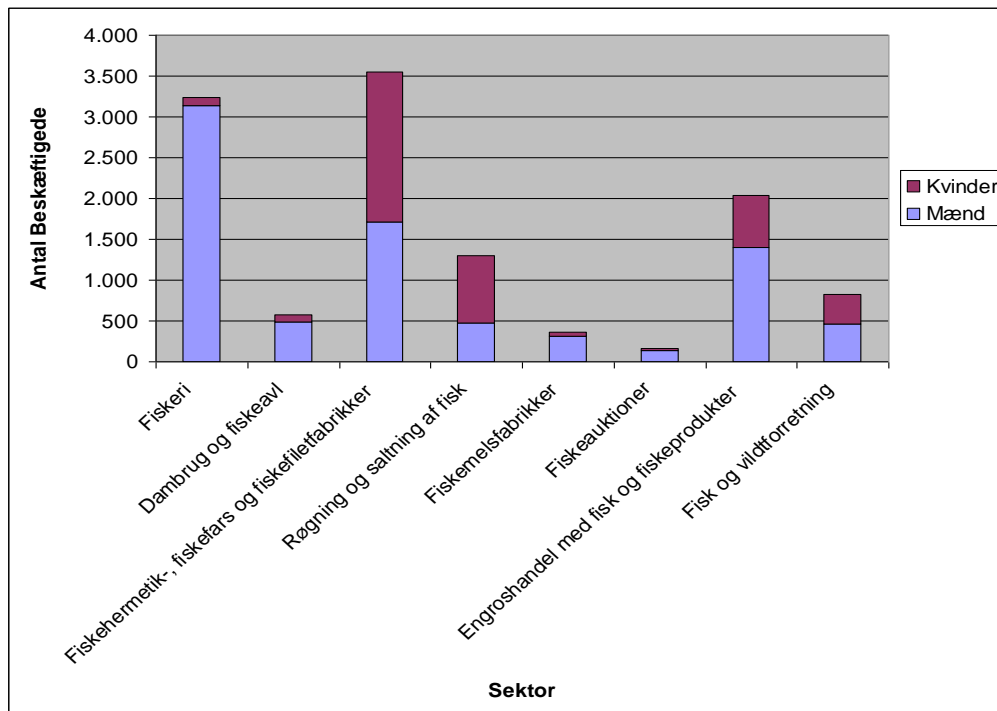
Der er i den forrige periode blevet gennemført en undersøgelse for Europa-Kommissionen af kvindernes rolle inden for fiskeri- og akvakultursektoren. I rapporten konkluderes det:

- at mulighederne for kvinder i den danske fiskerisektor er begrænsede
- at fiskeindustrien har vist positive træk med hensyn til at etablere job året rundt i flere funktioner
- at målet er alternativ beskæftigelse og diversificering for at lette kvinders adgang til at finde alternativer til sektorens faldende beskæftigelsesmuligheder
- at det ikke er hensigtsmæssigt at lave særregler, der forbedrer mulighederne for supplerende understøttelse for kvinder med sæsonarbejde i fiskeindustrien.

Endelig peger analysen på udfordringen i at tænke ligestilling ind i programmet som en udvikling og understøttelse af de dele af sektoren, der især er eller kunne blive attraktive for kvinder.

Det er karakteristisk for lande med en høj erhvervsfrekvens af kvinder, at der også er en høj grad af kønsopdeling på arbejdsmarkedet. Dette gælder også den danske fiskerisektor, jf. Figur 16. Ved administrationen af det danske fiskeriudviklingsprogram vil der blive taget behørigt hensyn til ligestillingsaspektet i forbindelse med gennemførelsen af programmet. Der vil dog ikke blive lavet særlige foranstaltninger for at udjævne kønsopdelingen i fiskeri- og akvakultursektoren, uden at dette dog udelukker konkrete projekter målrettet mod fx kvinder.

Figur 16 Kønsfordeling i fiskerisektoren, 2005

Kilde: Danmarks Statistik

Programmet vil eksempelvis i forbindelse med projekter inden for uddannelse og kompetenceudvikling, innovation og teknologiudvikling i fiskeindustrien eller ved modernisering af fiskerfartøjer, der fx forbedrer sikkerhed og hygiejne/sanitære forhold, kunne have en positiv virkning på kvinders mulighed for beskæftigelse og motivation til at søge beskæftigelse inden for fiskeri- og akvakultursektoren. Samtidig vil der under programmet være mulighed for projekter, der forbedrer arbejdsmiljøet. Sådanne projekter vil kunne målrettes mod særlige problemstillinger, der kan have en positiv virkning i relation til ligestilling.

Programmet forventes derfor at kunne bidrage positivt til ændring af kvinders vilkår på arbejdsmarkedet.

Udvalg og lokale grupper

Den overordnede koordinering og overvågning af programmet foretages af et overvågningsudvalg, der sammensættes af kompetente regionale og lokale myndigheder, arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer og andre relevante organer, der repræsenterer civilsamfundet. Ved nedsættelsen af udvalget vil forvaltningsmyndigheden tilstræbe, at udvalget har en ligelig fordeling af mænd og kvinder. Endvidere vil der blive taget højde for, at løbende udskiftninger blandt repræsentanterne finder sted på en måde, der bevarer den ligelige kønsfordeling i udvalget.

På tilsvarende måde vil forvaltningsmyndigheden i forbindelse med godkendelse af lokale aktionsgrupper, der har til opgave at indstille projekter i fiskeriområderne, tilstræbe, at aktionsgruppen har en ligelig fordeling af kvindelige og mandlige repræsentanter i hele sin funktionsperiode.

3.14. Hovedresultat af analysen

Vedvarende erhvervsøkonomisk og samfundsmæssigt udbytte indebærer, at den danske fiskerisektors nuværende aktivitet ikke begrænser fremtidige muligheder. Det er afgørende, at sektoren løbende udvikler sig og styrker sin konkurrenceevne på et biologisk og miljømæssigt bæredygtigt grundlag. Samtidig er fiskeri- og akvakultursektoren afhængig af et sundt vandmiljø, der muliggør en optimal forsyning af råvarer af høj kvalitet og sundhed.

I fiskeriet er der en sammenhæng mellem aktivitetsniveau og udbytte. Er indsatsen i fangstsektoren for stor, resulterer det i overfiskeri, som igen medfører lavere og mere ustabile fangster. Det er derfor afgørende for at sikre det størst mulige erhvervsøkonomiske og samfundsmæssige udbytte, at fiskeriindsatsen løbende tilpasses ressourcegrundlaget, således at bestandene befiskes på det niveau, der på lang sigt muliggør det størst mulige økonomiske udbytte.

For forarbejdningsindustrien er det specielt vigtigt, at bifangster og anden uønsket påvirkning af miljøet holdes inden for bæredygtige rammer. For akvakultur er det afgørende, at sektorens udviklingsmuligheder sikres gennem innovation og teknologiudvikling, så påvirkningen af miljøet kan begrænses og dokumenteres i overensstemmelse med miljøkravene.

En flådestruktur, der tilgodeser både havfiskeri og kystnært fiskeri er af betydning for opretholdelse af beskæftigelsen i det primære fiskeri. En sådan fiskerflåde bidrager til et flerstrengt dansk fiskeri med forudsætninger for at optimere kvaliteten og udnytte alle fiskerimulighederne. Endvidere er der et behov for modernisering af den danske flåde, så kravene til arbejdsmiljø og sikkerhed, omkostningsniveau, selektivitet og produktkvalitet kan tilgodeses. Aktiviteterne vil også være væsentlige for, at unge mennesker motiveres til at søge ind i erhvervet.

Udvikling af fiskeriområder er nødvendigt for at sikre, at fiskeri- og akvakultursektoren er forankret i velfungerende lokalsamfund med høj livskvalitet, hvor udsving og kriser i fiskeriet kan håndteres. Endvidere er der en indbyrdes sammenhæng mellem de erhvervsmæssige betingelser, herunder for langsigtede økonomisk holdbare investeringer i fiskeri- og akvakultursektoren og tilstedeværelsen af velfungerende lokalsamfund, med et tidsvarende kompetence- og serviceniveau, hvor befolkningsunderlaget er balanceret og livskvaliteten høj.

For akvakultur skal der skabes vækst og udvikling. Væksten skal ske inden for både traditionelle og nye arter. Samlet set er der et stort eksportpotentiale i akvakultursektoren, og med en stigende produktion er der også god mulighed for øget vækst i følgeerhvervene.

Sikring af virksomhedernes konkurrenceevne og rentabilitet i alle dele af fiskeri- og akvakultursektoren inden for rammerne af biologisk bæredygtighed, import af råvarer og hensynet til fiskeriområderne er helt centralt. Innovative investeringer og aktiviteter kan være med til at sikre det størst mulige vedvarende erhvervs- og samfundsmæssige udbytte. Dette sker gennem kontinuerlig udvikling i hele værdikæden inden for de enkelte brancher i sektoren, i samspil mellem brancherne og gennem kollektive foranstaltninger.

4. Strategien i det operationelle program

4.1. Overordnet mål og impactindikatorer

Det overordnede mål for det operationelle program er visionen for den danske fiskeri- og akvakultursektors udvikling som angivet i Den Nationale Strategiplan. Visionen er som følger under hensyn til EU's fælles fiskeripolitik og den danske fiskerilovgivning:

At skabe rammerne for det størst mulige vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, hvor ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling

Med størst muligt vedvarende udbytte menes erhvervsøkonomisk og samfundsmæssigt udbytte. Disse er oftest relateret til produktionsomfang og lønsomhed og måles i indkomster, eksportindtægter og beskæftigelse. Men fiskeri- og akvakultursektoren rummer også kulturelle værdier både lokalt og for hele det danske samfund. Samfundsudbyttet skal derfor ses i en bred sammenhæng og omfatter også sektorens betydning for turismen og lokal-samfundenes identitet.

De impactindikatorer, der er knyttet til de overordnede mål for hele det operationelle program, er som følger:

Impactindikator	Baseline 2004	Mål 2010	Mål 2015
Værditilvækst i fiskeri- og akvakultursektoren (mio. €)	537,1	+2 %	+3 %
Rentabilitet (overskud i % af aktiver) i fiskeri- og akvakultursektoren	4 %	+1 %	+2 %
Bruttoeksport fra Danmark (mio. €)	2.214,8	+5 %	+12 %

Kilde: Fiskeridirektoratet, Fødevarøkonomisk Institut og Danmarks Statistik

Bæredygtigheden vil blive vurderet ved hjælp af resultatindikatorerne under de forskellige akser i programmet.

4.2. Særlige mål og resultatindikatorer

De særlige mål er defineret i den Nationale Strategiplan (NSP).

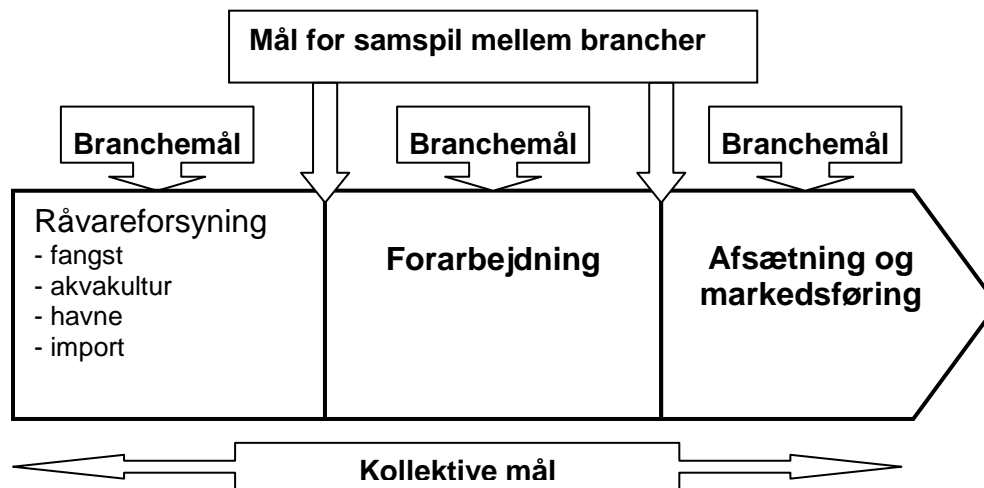
Med udgangspunkt i visionen er der opstillet strategiske mål for udviklingen i brancherne og i samspillet mellem brancherne og for de kollektive foranstaltninger.

For overskuelighedens skyld er værdikæden opdelt i:

- 4) Råvareforsyning, der består af fangst, akvakultur, havne mv., samt import af råvarer.
- 5) Forarbejdning samt
- 6) Afsætning og markedsføring.

Figuren nedenfor viser principperne for de strategiske mål med udgangspunkt i de enkelte led i værdikæden.

Figur 17 Oversigt over mål for fiskeri- og akvakultursektorens udvikling

Branchemål er mål for den enkelte branche eller det enkelte led i værdikæden. *Kollektive* mål er rammeskabende mål inden for en branche, flere brancher eller hele sektoren.

Interaktionsmål er mål for bedre interaktion mellem de enkelte led eller brancher i værdikæden.

De særlige mål, der er relevante for det operationelle program, er beskrevet i afsnittet om sammenhæng og begrundelse i kapitel 6, og indikatorerne er angivet i de respektive akser.

4.3. Tidsplan og mellemliggende mål

Det operationelle program løber fra 1. januar 2007 til 31. december 2013. I programmet er udgifter støtteberettigede fra 1. januar 2007 til 31. december 2015.

Midtvejsevalueringen sker i 2010 i henhold til artikel 49 i EFF-forordningen.

Generelt forventes det operationelle program implementeret i starten af programperioden bortset fra foranstaltninger i akse 1 om endeligt og midlertidigt ophør, visse socioøkonomiske foranstaltninger og foranstaltninger for kystfiskeri af mindre omfang.

Hvis det i løbet af programperioden bliver nødvendigt at indføre planer for justering af fiskeriindsatsen som led i de obligatoriske krav i artikel 24 i EFF-forordningen, vil støtteprogrammeringen blive justeret tilsvarende.

Generelt vil målene blive vurderet efter resultatindikatorer, som evalueres i forbindelse med midtvejsevalueringen i 2010. I nogle tilfælde vil der blive anvendt årlige mål/indikatorer.

5. Resumé af forhåndsevalueringen

5.1. Indledning

Teknologisk Institut blev i foråret 2006 bedt om at gennemføre en forhåndsevaluering af programmet for den danske fiskeri- og akvakultursektor 2007-2013 inden for rammerne af Den Europæiske Fiskerifond i henhold til artikel 48 i Rådets forordning (EF) 1198/2006.

Formålet med forhåndsevalueringen er at kvalificere programmeringsprocessen. Forhåndsevalueringen vurderer sammenhængen mellem de problemer og behov, som programmet er rettet mod, og de målsætninger, som programmet opstiller. Evalueringen vurderer bl.a. programmets målsætninger, dets forventede resultater og virkninger og dets kohærens med EU-fællesskabets politikker og prioriteter og Den Nationale Strategiplan for fiskeriområdet, som udarbejdes sideløbende med programmet.

Forhåndsevalueringen er gennemført i en interaktiv og iterativ proces mellem evaluator og de programmeringsansvarlige. Evaluator har i perioden maj-november 2006 vurderet og kommenteret udkast til programmeringsdokumenter, så evaluators vurderinger og anbefalinger har kunnet indgå i programudviklernes arbejde med det færdige program.

5.2. Konklusioner og anbefalinger

Strategiens rationale og sammenhæng

Programmets strategi er overordnet i tråd med og komplementerer de fire akser

Strategiens overordnede rationale er, at der i de kommende år ikke kan forventes en forøgelse af fangsterne, og at værditilvækst derfor skal ske gennem bedre og bæredygtig udnyttelse af råvarerne samt innovation af fiskerisektoren. Behovet for en langsigtet, bæredygtig udvikling fremhæves i den overordnede vision for den danske fiskerisektor: *”At skabe rammerne for det størst mulige vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, hvor ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling”*.

Evaluators vurderer, at programmets interventioner under de fire akser indbyrdes komplementerer hinanden i relation til at nå denne overordnede vision:

Evaluators vurderer overordnet, at programmets finansielle fordeling mellem de fire akser er i tråd med programmets strategi.

Programmets strategi tilgodeser bæredygtighed på flere dimensioner.

Evaluators vurderer, at programmet tilgodeser en både økonomisk, styringsmæssig, social og bæredygtig udvikling af den danske fiskerisektor:

Den *økonomiske bæredygtighed* tilgodeses af Ny Regulering, som er en såkaldt markedsbaseret fiskeriforvaltning, hvor hvert fartøj tildeles en individuel kvote. Systemet forventes på sigt at føre til færre fartøjer, da det nu bliver muligt at opnå større kvoter ved at slå flere fartøjer sammen. Reduktionen i flåden vil dermed være drevet af de økonomiske incitament, herunder først og fremmest en bedre fartøjsøkonomi samt øget økonomisk råderum til investering og modernisering. Evaluators vurderer derfor, at Ny Regulering vil kunne styrke fiskerierhvervets økonomiske bæredygtighed i form af bedre fartøjsøkonomi og et mere langsigtet investeringsgrundlag.

Den *styringsmæssige bæredygtighed* fremmes i form af styrket decentralisering og medansvar i fiskerisektoren, dels gennem Ny Regulering, som lægger op til at styrke fiskerierhvervets selvorganisering og medansvar for en langsigtet bæredygtig udnyttelse af fangstgrundlaget, og dels gennem programmets procedurer for etablering af de lokale grupper, som sker efter et konkurrenceprincip, der vil kunne styrke det lokale initiativ og engagement. Programmets støttebetingelser om, at projekter i havne og udvikling af fiskeriområder skal begrundes i behovsanalyser og lokale udviklingsplaner, bidrager til, at udviklingen giver lokale interesser indflydelse. Det gælder interesser både inden for og uden for fiskerisektoren.

Dertil kommer, at de lokale grupper, som i fiskeriområder skal udmønte indsatsen under akse 4, i Danmark skal dække både EFF-programmet og Landdistriktsprogrammet¹⁸. Dette vil kunne bidrage til at øge koordineringen mellem programmerne på lokalt niveau.

Den *sociale bæredygtighed* tilgodeses bl.a. ved, at omstruktureringen af fiskerflåden ledsages af foranstaltninger, som skal fremme generationsskifte, kompetenceudvikling og forbedring af arbejdsmiljøet. Forbedring af arbejdsmiljø forventes at kunne fremme ligestilling i form af større beskæftigelsesandele for kvinder i fiskerisektoren. Dette forudsætter selvfølgelig, at projektansøgningerne fokuserer på forhold, som kan fremme kvindernes muligheder.

Den *miljømæssige bæredygtighed* tilgodeses ved modernisering af fiskerflåden, herunder støtte, der forbedrer energieffektiviteten, anvendelse af selektive redskaber, samt at det sker under forudsætning af, at det enkelte fartøjs fiskerikapacitet ikke øges. Ligeledes lægger programmet op til, at væksten i akvakulturerhvervet fokuserer på miljøvenlige opdrætsmetoder, som reducerer udledninger og miljøpåvirkning pr. produceret ton.

Vurdering af strategiens hovedelementer

Ny Regulering kan bidrage til ressourceeffektiv tilpasning og værditilvækst.

Ny Regulering, som trådte i kraft den 1. januar 2007, betyder, at hvert fartøj får en individuel kvote. Systemet forventes på sigt at føre til færre fartøjer, da det nu bliver muligt at opnå større kvoter ved at slå flere fartøjer sammen. Systemet giver ligeledes incitamenter til at investere mere i flåden, da fartøjsøkonomien og fangstretighederne bliver bedre. Men omfanget og hastigheden af Ny Reguleringens virkning er vanskelig at forudsige.

Anbefaling 1: *Evaluator anbefaler, at forvaltningsmyndigheden fra programmets start systematisk følger virkningerne af Ny Regulering, herunder især om den fører til en tilpasning af fartøjernes kapacitet i forhold til fiskeressourcerne.*

Det anbefales, at der så tidligt som muligt i programmet indsamles erfaringer, der kan indgå i vurderingsgrundlaget. Herunder eksempelvis en inddragelse af erfaringer fra den såkaldte ”oprydningsrun-

¹⁸ Det bemærkes, at evaluators vurdering bygger på en version af programmet, der er ændret, så dette ikke længere indgår som et krav, men som en mulighed.

de” i 2006, hvor fartøjerne kan bytte kvoteandele med henblik på at samle fiskeriet i færre farvande.

Behovet for modernisering af fiskerflåden er velbegrundet og har klart fokus på bæredygtighed.

Evaluators vurderer, at der er en klar tråd mellem nedgangen i fiskelandingerne og programmets målsætning om at modernisere fiskerflåden, da moderniseringen skal forbedre værditilvæksten.

Evaluators vurderer, at programmets foranstaltninger for modernisering har et klart fokus på bæredygtighed, det være sig både med hensyn til arbejdsmiljø og det ydre miljø. I relation til det ydre miljø fremmes investeringer, som reducerer energiforbruget samt fiskeriets indvirkning på havbunden og økosystemerne. Programmet vil sikre, at modernisering af flåden ikke øger fangstkapaciteten.

Ny Regulerings betydning for investering i modernisering bør følges.

Programmet antager, at Ny Regulering i kraft af den bedre fartøjsøkonomi ved sammenlægning af FKA'er vil medføre et øget økonomisk råderum til investeringer. Som nævnt vil dette kunne have en positivt forstærkende effekt på programmets fremme af investeringer i modernisering.

Anbefaling 2: *Evaluators anbefaler, at der blandt danske fiskerfartøjer gennemføres en undersøgelse af fartøjssejernes investeringsincitament og -behov.*

Programmets satsning på vækst og udvikling af akvakultur er logisk.

Evaluators vurderer, at programmets relativt store finansielle vægt på udvikling af akvakultur er i tråd med den samlede danske fiskerisektors udfordringer. Da der i de kommende år ikke kan forventes øgning af fangsterne, er det logisk at satse på, at en bæredygtig forøgelse af dansk akvakulturs produktion vil kunne forbedre den danske fiskerisektors råvareforsyning.

Evaluators vurderer, at de positive forventninger til dansk akvakulturs udviklingsmuligheder er velbegrundede, da erhvervet hidtil har været præget af uudnyttede potentialer.

Programmet fremhæver, at forudsætningen for erhvervets investeringer i disse udviklingsmuligheder er, at de nye kommuner udnytter det nye tilladelsesgrundlag. Evaluatoren vurderer derfor, at det under programmets gennemførelse bliver vigtigt at følge, hvorledes de nye kommuner udnytter tilladelsesgrundlaget.

Anbefaling 3: *Evaluatoren anbefaler, at forvaltningsmyndigheden i dialog med brancheforeninger og miljømæssige godkendelsesmyndigheder under programmets gennemførelse indsamler erfaringer om, i hvilket omfang tilladelsesgrundlaget udnyttes, og på hvilke områder der er særligt behov for vejledning og videndeling hos henholdsvis akvakulturerhvervets ansøgere og de miljømæssige godkendelsesmyndigheder.*

Programmets fokus på strategisk udvikling af danske fiskerihavnes kvalitet og produktivitet er velbegrunderet.

Programmets rationale er baseret på forventningen om, at nedgang og koncentration i fiskelandinger medfører skærpet konkurrence mellem fiskerihavnene for at kunne tiltrække landinger fra såvel danske som udenlandske fiskerfartøjer.

Evaluatoren vurderer, at dette overordnede rationale er velbegrunderet i en ny analyse af de danske havnes aktuelle og fremtidige konkurrencesituation og udfordringer.

Ny Regulering vil også kunne indvirke på danske fiskerihavnes konkurrencesituation.

Evaluatoren vurderer, at Ny Regulering, som forventes at ville føre til færre fiskerfartøjer, også vil kunne virke forstærkende på de ovenfor beskrevne konkurrencetendenser. Ny Regulering forventes at ville føre til færre fartøjer, når fiskekvoter slås sammen.

Anbefaling 4: *Evaluatoren anbefaler, at der under programmets gennemførelse foretages en ny analyse af danske fiskerihavnes konkurrencesituation. Analysen bør fokusere på udviklingen i danske fiskerihavnes andele af fiskelandinger (diverse arter) og ligeledes belyse, hvilken betydning Ny Regulering får for de mindre nichehavne og de større strategiske fiskerihavne.*

Programmets støttebetingelser modvirker overkapacitet i danske havne.

Programmets betingelser for at støtte investeringer i havnene er, at den enkelte havn i forbindelse med tilskudsansøgningen vedlægger en forretningsplan for havnens udvikling nationalt og om nødvendigt også internationalt. Evaluatoren vurderer, at dette er i tråd med danske havnes nuværende og fremtidige konkurrencesituation. Som følge af koncentrationen i landingerne vil der være behov for færre full-service-havne i Danmark. Investeringer i danske havne må derfor ikke føre til overkapacitet og forstærke konkurrencen mellem danske havne på de samme parametre.

Programmets fokus på at øge værditilvækst i forarbejdning er relevant i forhold til den danske fiskerindustri konkurrencesituation og udviklingsmuligheder.

Råvareforsyningen til den danske forarbejdning og engroshandel er under konkurrencepres fra lande med lave lønomkostninger. Programmet vil imødegå denne konkurrence ved at fremme en større forarbejdningsgrad, udvikling af nye produkter med vægt på kvalitet og høj værdi samt ny teknologi, som erstatter løntunge produktionsprocesser.

Evaluatoren vurderer, at programmets fokus på værditilvækst gennem bedre kvalitet er i tråd med den danske fiskeindustri aktuelle konkurrencesituation og udviklingsmuligheder.

Outsourcing er ikke kun en trussel, men også en offensiv vækstmulighed

Programmet vurderer, at outsourcing af produktion og arbejdspladser er en trussel og vil imødegå denne ved at fremme ny teknologi, som erstatter løntunge produktionsprocesser. I programteksten anføres, at ”truslen fra forøget konkurrence og outsourcing kun er en side af globaliseringen, forøgede muligheder er en anden”.

Analyseresultater peger på, at outsourcing allerede er en offensiv vækststrategi for danske fiskevirksomheder, som allerede er dybt involveret i produktion uden for Danmarks grænser.

Anbefaling 5: *Evaluatoren anbefaler, at programmet ved tildeling af støtte til teknologiinvesteringer, som skal modvirke outsourcing, lægger vægt på, at den ansøgende virksomhed kan begrunde, hvorvidt modvirkning af outsourcing af givne produktionsprocesser er en*

bedre langsigtet løsning for virksomheden end outsourcing.

Målet om øget forbrug af fisk er ikke i modsætningsforhold til det ressourcopolitiske udgangspunkt.

Umiddelbart kan programmets mål om at øge afsætning og forbrug af fisk forekomme ikke at være i overensstemmelse med den bæredygtige begrænsning af fiskeriindsatsen og genopretningsplanerne.

Evaluators vurderer dog, at målsætningen i høj grad er i tråd med programmets øvrige foranstaltninger, hvis programteksten tydeliggør, at det øgede forbrug skal understøtte en *kvalitativ* udvikling af dansk fiskeri- og akvakultur. Det øgede forbrug bør således betyde en hjemlig styrket efterspørgsel efter nye produkter af høj kvalitet, kvalitetscertificering og forbedret produktinformation. Det øgede forbrug kan også sikres gennem øget produktion.

Anbefaling 6: *Evaluators anbefaler, at programteksten tydeliggør rationale for at øge danskernes forbrug af fisk til konsum. Herunder foreslås især en tydeliggørelse af, hvordan et øget dansk forbrug kan styrke andre målsætninger i programmet.*

Målet om at styrke samarbejde langs værdikæden er i tråd med programmets øvrige målsætninger.

Evaluators vurderer, at programmets støtte af samarbejdsprojekter mellem værdikædens led er meget relevant i forhold til den danske fiskeri- og akvakultursektors aktuelle udfordringer. Evalueringer og analyser bekræfter behovet for at styrke samarbejdet mellem de enkelte led i værdikæden.¹⁹ De peger på, at innovation og effektivisering langs værdikæden bliver en vigtig fremtidig konkurrenceparameter. For at styrke denne type innovationsproces bør projekter, hvor samarbejdspartnere langs værdikæden deltager, fremmes.

Fremme af samarbejdsprojekter øger kravene til programmets informationsindsats.

¹⁹ Herunder bl.a. rapporten ”Dansk Fiskeindustri Muligheder i den Globale Økonomi” GEMBA Innovation, IFM, Fødevareøkonomisk Institut, Teknologisk Institut, Brand Plant, Eofish, marts 2005.

Programmets støttebetingelser er, afhængig af projektets type, at forskellige aktører og led i værdikæden skal indgå i projektet. Evaluators vurderer, at etablering og gennemførelse af sådanne samarbejdsprojekter har større kompleksitet og vil øge kravene til programmets informations- og vejledningsindsats.

Anbefaling 7: Da programmet lægger vægt på etablering af projekter på tværs af værdikæden og mellem fiskerisektoren og den øvrige danske fødevarersektor, anbefaler evaluators, at programmets informationsindsats udmøntes nærmere herefter.

Der bør derfor udarbejdes en informationsplan for, hvilken informationsindsats der vil blive gennemført i forhold til målgrupper inden for og uden for fiskerisektoren. Informationen skal angive, hvilke målgrupper der ønskes nået, hvilke ressourcer der afsættes til de forskellige informationsindsatser, og hvorledes informationsindsatsen organiseres.

Programmets fokus på behovet for videns- og kompetenceudvikling i fiskerisektoren er relevant i forhold til dens aktuelle svagheder og udviklingsbehov.

Den globale konkurrence og kravene til indsigt i miljø, hygiejne, sikkerhed og ny teknologi nødvendiggør et øget kompetenceniveau hos fiskeri- og akvakultursektorens arbejdsstyrke og organisationer.

Evaluators vurderer, at programmet behandler relevante kompetenceudviklingsbehov i fiskerisektoren og er i tråd med programmets øvrige foranstaltninger og målsætninger, herunder bl.a. med hensyn til modernisering og indførelse af ny teknologi, som fremmer bæredygtighed og kvalitet samt omskoling med henblik på et generationsskifte.

Vigtigt at inddrage erfaringer fra tidligere bestræbelser på at øge rekruttering af unge til fiskeriet.

Med støtte fra FIUF-programmet blev der i perioden 2002-2006 gennemført et projekt med titlen "Rekruttering og uddannelse i fiskerisektoren". Ligeledes er der gennemført et andet projekt, som bestod i at give tilskud til lærlingelønnen for fiskerilærlinge under uddannelse for at nedbringe udgiften ved at have lærlinge på det enkelte fartøj.

Anbefaling 8: Evaluators anbefaler, at forvaltningsmyndigheden ved

vurdering af kommende projekter, som skal fremme rekrutteringen af unge til erhvervet, inddrager erfaringer fra de to nævnte projekter. Det kan herunder være relevant at vurdere, hvorvidt tidligere projekter har påvirket kønsfordelingen i erhvervets rekruttering.

Programmets foranstaltninger er relevante i forhold til fiskeriområdernes aktuelle udfordringer og udviklingsmuligheder.

Da mange danske fiskeriområder er geografisk beliggende i landets yderområder, som har svagere udviklingsbetingelser, er områderne særligt følsomme over for nedgangen i fiskeriet. Et centralt træk i programmets foranstaltninger er derfor, at de skal reducere områdernes fiskeriafhængighed ved at bidrage til diversificering af erhvervslivet, udvikling af turisme og styrke nye samarbejdsformer mellem fiskerisektoren/havnen og det øvrige erhvervsliv i området. Evaluatoren vurderer, at programmets foranstaltninger er relevante i forhold til fiskeriområdernes aktuelle udfordringer.

Foranstaltningernes udmøntning i de lokale udviklingsplaner vil kræve lokal strategisk fokusering

På baggrund af erfaringer fra Leader+-programmet (2000-2006) vurderer evaluatoren, at der kan være behov for at stille krav om, at der i de lokale udviklingsstrategier maksimalt kan udvælges tre-fire foranstaltninger for at prioritere og målrette indsatsen. På den ene side skal udviklingsplanen udgøre et styrings- og prioriteringsgrundlag for, hvilke projekter der støttes. På den anden side skal udviklingsplanen være rummelig og give plads til, at der undervejs kan opstå nye lokale ideer til gode projekter, som kan rummes inden for de udvalgte temaer og indsatsområder. Evaluatoren vurderer dog, at forvaltningsmyndigheden bør etablere et ”øvre loft” over antallet af foranstaltninger, som en udviklingsplan kan omfatte.

Anbefaling 9: *Evaluatoren anbefaler, at forvaltningsmyndigheden overvejer, hvorvidt der skal stilles krav om, at de lokale udviklingsplaner skal begrunde og udvælge et maksimalt antal foranstaltninger i deres udviklingsplan.*

Kohærens mellem strategien og politikker på regionalt og nationalt niveau samt EFF-forordningen

EFF-programmet bidrager til at opfylde centrale elementer i EU's fælles fiskeripolitik.

Evaluators vurderer, at centrale elementer i programmet bl.a. er, at det gennem Ny Regulering vil fremme en bæredygtig balance mellem ressourcerne og EU-fiskerflådens fiskerikapacitet. Derudover omfatter programmet ordninger for permanent udtagning og ophør, såfremt en uforudsigelig situation skulle nødvendiggøre begrænsning af fiskeriindsatsen og fiskerflådens størrelse. Programmets tilskud til modernisering af flåden gives endvidere under den klare betingelse, at investeringen ikke medfører en forøgelse af fiskerikapaciteten, og tilsvarende betingelser gælder for programmets tilskud til udvikling af fiskeriområder. Programmet bidrager dermed til en langsigtet bæredygtig udnyttelse af fiskeressourcerne.

Ligeledes omfatter programmet foranstaltninger til beskyttelse og genopretning af det akvatiske miljø. Evaluator vurderer, at programmet klart tilgodeser dette ved at lægge stor finansiel vægt på støtte af akvakulturerhvervet samt ved at omfatte diverse foranstaltninger for genopretning og beskyttelse af havmiljø og vandløbsstrækninger.

Lissabon-strategien er bredt tilgodeset i programmet.

Lissabon-strategien har som mål at gøre EU til en mere konkurrencedygtig og vidensbaseret økonomi med flere og bedre arbejdspladser, samtidig med at den sociale samhørighed og miljømæssige bæredygtighed sikres. Evaluator vurderer, at EFF-programmets strategi og foranstaltninger tilsammen bidrager til at fremme disse overordnede mål.

Dels fokuserer programmet på at styrke fiskerisektoren som et vidensbaseret erhverv ved at styrke kompetenceudvikling i hele sektoren samt ved at styrke samarbejdet mellem sektoren og forskningsinstitutioner. Dels søger programmet bl.a. at fremme beskæftigelse og livslang uddannelse ved at supplere omstrukturering af fiskerflåden med omskoling til beskæftigelse uden for fiskesektoren.

Programmets fokus på bæredygtighed er i tråd med Gøteborg-målene.

Evaluators vurderer, at programmets fokus på bæredygtighed og vurdering af fiskerisektorens væsentligste miljøkonsekvenser er i overensstemmelse med Gøteborg-målene. Dels fokuserer programmet på en langsigtet bæredygtig udnyttelse og genopretning af fiskerigrundlaget. Dels har programmet opgjort, at det især er sektorens råvareforsyning, som repræsenterer den relativt største miljøbelastning i form af brændstofforbrug samt pres på fiskebestande og det akvatiske miljø.

Miljøvurderingens grundlag er tilfredsstillende.

Evaluators finder det positivt, at programmets miljøvurdering er bygget op omkring en værdikædebetraktning, der sonder mellem fiskerisektorens råvareforsyning, forarbejdning, afsætning og markedsføring. Dette styrker overensstemmelsen mellem miljøvurderingen og programmets målsætninger.

Da programmets miljøvurdering er disponeret efter værdikæden, vurderer evaluators, at Mikkel Thranes undersøgelse²⁰ af fiskeri- og akvakultursektorens samlede miljøpåvirkning fra ”hav til bord” er et meget relevant grundlag.

Mindre belastning af fiskebestande og havmiljø må forventes.

I relation til værdikæden identificerer programmet råvareforsyningen som den relativt største miljøbelastning i form af brændstofforbrug, belastning af fiskebestandene og havmiljø. Programmets forventede reduktion i antallet af fartøjer vil sikre en bedre tilpasning mellem fiskerikapaciteten og fiskerimulighederne. Ligeledes forventer programmet, at modernisering af fiskeriflåden med hensyn til mere selektivt og skånsomt fiskeri også vil reducere miljøbelastningen. Derudover omfatter programmet foranstaltninger for natur og miljøgenopretning. Givet programmets antagelse om, at antallet af fiskerifartøjer vil blive reduceret, vurderer evaluators, at programmets forventning om en positiv miljøeffekt er velbegrunder.

Mere miljøvenlige opdrætsmetoder i akvakultur – men øgning af produktion vil øge nettoudledninger.

²⁰ Thrane, M. (2004): Environmental Impacts from Danish Fish Products. Ph.d.-afhandling. Aalborg Universitet

Programmet lægger vægt på at fremme mere miljøvenlige opdrætsmetoder i form af modeldambrug og produktion med recirkulering. Programmet forventer derfor, at dette i programperioden vil reducere udledninger af N, P og organisk stof pr. produceret ton. Ud fra de antagelser, programmet opstiller, vurderer evaluatoren, at den målsatte forøgelse af akvakulturerhvervets samlede produktion netto vil øge udledningerne.

***Anbefaling 10:** Evaluatoren anbefaler, at programmet kvantitativt tydeliggør miljøeffekten af den målsatte forøgelse af akvakulturproduktionen, især med hensyn til udledningen af N, P og organisk stof.*

Evaluatoren skal dog bemærke, at selve miljøbelastningen af en given udledning afhænger af de omgivende betingelser i et givet område – eksempelvis styrken af den naturlige kvælstofudtynding.

Programmet har en klar afgrænsning og komplementaritet i forhold til andre fonde (ERDF, EARDF og ESF).

Evaluatoren vurderer, at programmet har defineret afgrænsningen til andre fonde og nationale ordninger således, at det både bidrager til synergi mellem fondene og til at sikre, at der ikke sker overlap og dobbeltfinansiering:

Synergien tilgodeses ved et princip om, at projekter, der omfatter aktiviteter, som er støtteberettigede under flere programmer, således vil kunne opnå tilskud fra flere fonde.

Afgrænsningen sikres ved et princip om, at der ikke kan ydes tilskud fra flere fonde til samme *udgift* i et projekt.

Afgrænsningsprincipperne kan øge den administrative belastning for støttemodtagere

Projekter, som omfatter aktiviteter, der kan støttes af flere fonde, skal så vidt muligt opdeles i delprojekter, der støttes og administreres under de respektive programmer.

Evaluatoren vurderer, at dette vil kunne medføre en større administrativ belastning for støttemodtagere, der dermed skal gennemføre særskilt rapportering af regnskaber og revision i forhold til flere fonde.

***Anbefaling 11:** Evaluatoren anbefaler, at forvaltningsmyndigheden i dialog med andre forvaltningsmyndigheder så vidt muligt søger at etablere fælles principper for opbygning af ansøgningskemaer og*

registrering af projektoplysninger under de respektive fonde. Dette vil kunne forbedre koordineringen af indsatsen og mindske kompleksiteten for projektansøgerne.

Programmet er blevet koordineret med Den Nationale Strategiske Ramme for Den Europæiske Fond for Regionaludvikling.

EFF-programmet og dets principper for afgrænsning med andre fonde er blevet koordineret i forhold til Danmarks Strategiske Referenceramme ”Regional konkurrenceevne og beskæftigelse i Danmark”. Principperne for synergi og afgrænsning i referencerammen er i tråd med fiskeriprogrammet.

Evaluering af programmets forventede resultater og virkninger

Impactindikatorerne er relevante i forhold til programmets strategi om værditilvækst.

Evaluatør vurderer, at programmets impactindikatorer og målsætninger er relevante i forhold til programmets strategi om at øge den samlede danske fiskerisektors værditilvækst. Da der ikke kan forventes at ske en forøgelse i råvareforsyningen fra fiskeriet, er det logisk at satse på at øge såvel danske fiskeres landingsværdi og værditilvæksten i forarbejdning som akvakultur-erhvervets produktionsværdi.

Programmets organisering af dataindsamlingen for indikatorerne er blevet styrket.

Tidligere evalueringer af FIUF-programmet har peget på, at der var opstillet mange indikatorer, hvoraf mange er vanskeligt målbare. Det blev også vurderet, at der var behov for en bedre løbende overvågning af programmets fremdrift på basis af indsamling af data.

Evaluatør vurderer overordnet, at EFF-programmet har tilgodeset disse anbefalinger. Programmets indikatorer er gennemgående klart definerede kvantitative statistiske data, som løbende kan indsamles uden større forbrug af ressourcer.

Programmets indikatorer på aksenniveau er generelt relevante og klare.

Dog har evaluatør bemærkninger og forslag til forbedringer på bl.a. følgende punkter:

- Programmet vil opgøre andelen af fartøjer med investering og opstiller 20 % som målsætning.²¹ Da fiskerflådens antal af fartøjer antages at blive reduceret som følge af Ny Regulering, kan dette påvirke andelens størrelse. Evaluators vurderer derfor, at det må præciseres, hvorvidt andelen skal beregnes af fiskerflådens størrelse ved programmets slutning eller ved programmets start.
- Evaluators foreslår, at programmet etablerer en resultatindikator, som opgør antallet af moderniseringsprojekter fordelt efter moderniseringens formål.
- Programmet opstiller en målsætning om en betydelig forøgelse af akvakulturerhvervets produktion. Da den målsatte forøgelse er betydelig, vurderer evaluators, at målsætningen må betegnes som et skøn for, hvor meget akvakultur potentielt kan stige, hvis alle faktorer former sig gunstigt.
- Med hensyn til *kompetenceudvikling* foreslår evaluators, at programmet opgør antallet af kursister og kurser fordelt på kompetenceudviklingens formål og led i værdikæden.

Vurdering af programmets implementeringssystemer

Den nationale forvaltningsmyndighed har styrket systemerne for programmets overvågning, styring og støtteadministration.

Tidligere evalueringer under FIUF-programmet (2000-2006) peger overordnet på, at det nationale forvaltningsorgan, Direktoratet for FødevareErhverv (DFFE), har etableret tilfredsstillende administrative procedurer for programadministrationen.

Dog peger tidligere evalueringer på et behov for at forbedre administrationen i form af en mere effektiv elektronisk sagsbehandling og bedre løbende registrering og bearbejdning af data om gennemførelse og effekter.

Evaluators vurderede, at DFFE ville imødekomme disse behov i EFF-programmet (2007-2013). Dels indførte DFFE i disse år som led i sit effektiviseringsarbejde Bedre TilskudsAdministrationsSystem (BTAS). Evaluators vurderede derfor, at DFFE's administration og Overvågningsudvalgets mulighed for at diskutere prioriteringer på grundlag af opdaterede monitoringer og effektmålinger ville blive forbedret.

²¹ Der refereres til et outputmål, som ikke længere fremgår af programmet. Forslaget er derfor ikke længere aktuelt.

Omorganisering i Direktoratet for FødevareErhverv vil styrke koordinering mellem fiskefonds- og landdistriktsprogrammer.

Sammenlignet med tidligere programperioder vil der under EFF-programmet være større behov for at styrke koordineringen mellem indsatsen under fiskerifonds- og landdistriktsprogrammer således, at der kan skabes synergi.

Med henblik på at styrke koordineringen af programområdet og sammenhængen mellem Landdistriktsprogrammet (2007-2013) og EFF gennemfører DFFE en omorganisering af kontorerne i Afdelingen for Udvikling, Miljø og Landdistrikter. Evaluatoren vurderer, at omorganiseringen vil tilgode en mere helhedsorienteret løsning af opgaverne på området og styrke koordineringen mellem fiskefonds- og landdistriktsprogrammerne.

Behov for at sikre koordinering med andre ministeriers programmer under programgennemførelsen.

Programmet beskriver principper for afgrænsningen til de andre programmer og fonde:

Anbefaling 12: *Evaluatoren anbefaler, at DFFE i dialog med andre relevante ministerier, etablerer et tværgående forum, som styrker koordinering og synergi mellem programmer og fonde under gennemførelsen.*

Styrkelse af kvalificeret vurdering og udvælgelse af innovative projekter.

Innovation er et gennemgående tema i programmet: Dette fremhæver, at ”innovative projekter anses for afgørende for programmets målopfyldelse”. Tidligere evalueringer peger på, at det øger kravene til en kvalificeret vurdering og udvælgelse af innovative projekter.

Evaluatoren vurderer, at EFF-programmet imødekommer dette ved at inddrage Innovationsudvalget i administrationen som faglig rådgiver:

Anbefaling 13: *Evaluatoren anbefaler, at DFFE i dialog med Overvågningsudvalget og Innovationsudvalget fastlægger generelle retningslinjer og kriterier for vurdering af innovationshøjden i projekter.*

Etablering af generelle retningslinjer vil kunne forbedre vejledningen af projektansøgere samt effektivisere sagsbehandlingen og inddragelsen af Innovationsudvalget.

Etablering af de lokale grupper tilgodeser et konkurrenceprincip.

Evaluators vurderer, at programmets procedurer for udpegning af lokale grupper er hensigtsmæssige.

For det første tilgodeser de geografisk et befolkningsmæssigt grundlag af en vis størrelse.

For det andet sker udpegningen efter et konkurrenceprincip, hvor de lokale grupper forinden skal fremsende en begrundet ansøgning om forhåndsgodkendelse. Evaluators vurderer, at det etablerede konkurrenceprincip bidrager til, at etableringen af de lokale grupper fremmer lokalt initiativ og engagement.

6. Programmets prioriterede akser

6.1. Indledning

SWOT-analysen i afsnit.3.11 sammenfatter styrker, svagheder, muligheder og trusler for råvareforsyningen, fiskeindustrien og fiskeriområderne. Styrkerne er en sektor præget af en stærk tradition for fiskeri og dambrug samt stor efterspørgsel efter fisk og skaldyr. Fiskeindustrien er omstillingsparat, placeret geografisk hensigtsmæssigt i forhold til ressourcer og opererer globalt.

Der er en øget bevidsthed om kvalitet, og fisk har et godt image som sund mad. Svaghederne er en fragmenteret branche, mange små enheder og et højt omkostningsniveau. Mulighederne i sektoren er uddannelse og kompetenceudvikling, forbedret logistik og strategiske alliancer med fokus på hele værdikæden, teknologi- og produktudvikling, herunder nicheprodukter og innovation.

Truslerne mod sektoren er en svigtende råvareforsyning, relativt lavt uddannelsesniveau og mangel på arbejdskraft på grund af ringe rekruttering og generationsskifte.

I dette kapitel gennemgås de strategiske mål i Den Nationale Strategiplan og foranstaltninger samt indikatorer og de forventede resultater. Indikatorerne er valgt med henblik på at afspejle hele værdikæden, miljø, beskæftigelse og regional udvikling.

6.2. Sammenhæng, begrundelse og mål for de valgte prioriterede akser

6.2.1. Sammenhæng

Sammenhæng med NSP

Mål for fiskeri- og akvakultursektoren er defineret i NSP og kan adresseres ved hjælp af det operationelle program. Sammenhængen med målene defineret i NSP er vist i bilag III.

Sammenhæng med de vejledende principper for det operationelle program

De vejledende principper for det operationelle program i henhold til artikel 19 i EFF-forordningen vil være sikret af programmet, idet der knyttes forbindelse til de vigtigste EU-prioriteringer.

- Den fælles fiskeripolitik i EU, som danner rammerne for dansk fiskeripolitik, er udviklet i overensstemmelse med en række internationale rammebetingelser vedtaget i FN's regi. De vigtigste rammebetingelser er FN's havretskonvention, FN's aftale om fælles fiskebestande og stærkt vandrende fiskebestande, FAO's adfærdskodeks for ansvarligt fiskeri og Johannesburg-deklarationen om Bæredygtig Udvikling. I overensstemmelse med den fælles fiskeripolitik, de internationale rammebetingelser og Ny Regulering er en miljømæssig bæredygtig udvikling et mål i strategien for den danske fiskerisektor 2007-2013, og nærværende program indeholder en række foranstaltninger, som vil bidrage til denne udvikling. Investeringer i fiskerikapaciteten understøttes ikke af programmet, og der lægges i prioriteret akse 1 vægt på bæredygtig udvikling af flåden, bl.a. med foranstaltninger, der øger fangstværdien. Programmets mål vil bidrage til langsigtet bæredygtig anvendelse af fiskeressourcerne, som er et centralt element i Rådets forordning 2371/2002.
- Der tages i programmet hensyn til prioriteringerne i Lissabonstrategien. I Lissabonstrategien blev det understreget, at der skal lægges vægt på vidensbaseret vækst, beskæftigelse og bæredygtig udvikling. Økonomiske resultater skal således ledsages af bæredygtig anvendelse af naturressourcerne. Uddannelse, kompetenceudvikling og støtte til unge fiskere er prioriteringer i det operationelle program. Målet om

at skabe flere og bedre arbejdspladser forfølges ved hjælp af diverse foranstaltninger med fokus på arbejdsmiljø.

- Strategien for bæredygtig udvikling som vedtaget af Ministerrådet i 2001 i Gøteborg anvender målsætninger for bæredygtig udvikling, hvor bæredygtighed skal forstås som en balanceret sammenvæjning af økonomiske, miljømæssige og sociale hensyn. Det operationelle program er i tråd med Gøteborg-målsætningerne, idet programmet har fokus på det størst mulige udbytte på lang sigt under hensyn til målsætningen om bæredygtighed og regional udvikling. En miljømæssig bæredygtig udvikling er også afgørende for vækst i akvakulturproduktionen. Målet søges nået gennem en forvaltning, der tager udgangspunkt i de faktiske miljøpåvirkninger, og hvor vækst kun sker inden for miljømæssigt sikre grænser. Foranstaltningerne omfatter miljømæssige foranstaltninger for akvakultur, investeringer i energieffektivitet i flåden og støtte til områder under NATURA 2000.
- Forbedring af situationen for de menneskelige ressourcer er en bred målsætning i alle akser af det operationelle program: støtte til fremme af uddannelse, kompetenceudvikling, støtte til unge fiskere og forbedring af arbejdsforholdene i sektoren.
- Det er et overordnet mål at øge værditilvæksten i sektoren gennem det operationelle program, og der indføres foranstaltninger til at støtte udviklingen og investeringer gennem innovation og ny teknologi, bl.a. foranstaltninger, der skal øge markedets gennemsigtighed for forbrugere.
- Det operationelle program skal bidrage til bedre forsyning til markedet af fiskerivarer ved hjælp af flere forskellige foranstaltninger: kvalitetsudvikling, både om bord på fartøjer og i forarbejdningsindustrien, forøgelse af akvakulturproduktionen, investering i bedre faciliteter i fiskerihavne mv.
- Det forventes, at målsætningerne for et bedre arbejdsmiljø og sikkerhed i sektoren vil motivere kvinder til at søge beskæftigelse i sektoren og forbedre ligestillingen.
- Bæredygtig udvikling af fiskeriområderne er en af målsætningerne i det operationelle program, og i alle akserne, men især ved hjælp af foranstaltningerne i akse 4, vil aktiviteter for at øge kvaliteten af områderne, arbejdspladser og livskvaliteten i områderne blive støttet.

Sammenhæng med resultatet af forhåndsevalueringen

De udvalgte prioriterede akser har været genstand for en forhåndsevaluering, der har bidraget til programmeringen i en dialog mellem evaluators og forvaltningsmyndigheden. Evalueringen er udmøntet i en evalueringsrapport med en række anbefalinger, jf. kapitel 5. Der er taget højde for nogle af anbefalingerne i dette program, mens andre anbefalinger forudsætter yderligere undersøgelser og analyser eller beslutninger i Overvågningsudvalget for EFF. I vedlagte tabel fremgår resultatet af forhåndsevalueringen, og hvordan anbefalingerne er blevet eller vil blive fulgt op.

Anbefaling, forhåndsevaluering	Opfølgning
<p>Anbefaling 1: Evaluators anbefaler, at forvaltningsmyndigheden fra programmets start systematisk følger virkningerne af Ny Regulering, herunder især om den fører til en tilpasning af fartøjernes kapacitet i forhold til fiskeressourcerne.</p> <p>Det anbefales, at der så tidligt som muligt i programmet indsamles erfaringer, der kan indgå i vurderingsgrundlaget. Herunder eksempelvis en inddragelse af erfaringer fra den såkaldte ”oprydningsrunde” i 2006, hvor fartøjerne kan bytte kvoteandele med henblik på at samle fiskeriet i færre farvande.</p>	<p>Fiskeridirektoratet vil løbende på baggrund af administrationen af ordningen kunne beskrive udviklingen i lyset af de muligheder, som Ny Regulering giver.</p> <p>Fiskeridirektoratet er medlem af Overvågningsudvalget og vil løbende holde udvalget orienteret.</p>
<p>Anbefaling 2: Evaluators anbefaler, at der blandt danske fiskerifartøjer gennemføres en undersøgelse af fartøjsøjernes investeringsincitament og -behov.</p>	<p>Undersøgelsen vil blive gennemført i forbindelse med en gennemgang af ansøgninger om moderniseringsstøtte og ved indsamling af oplysninger fra fiskeriorganisationernes økonomiske konsulenter.</p>
<p>Anbefaling 3: Evaluators anbefaler, at forvaltningsmyndigheden i dialog med brancheforeninger og miljømæssige godkendelsesmyndigheder under programmets gennemførelse indsamler erfaringer om, i hvilket omfang tilladelsesgrundlaget udnyttes, og på hvilke områder der er særligt behov for vejledning og videndeling hos henholdsvis akvakulturerhvervets ansøgere og de miljømæssige godkendelsesmyndigheder.</p>	<p>Der er gennemført en erfaringsopsamling fra brancheforeningen, hvor der er konstateret behov for forbedringer i tilladelsessystemet, og der er i EFF-programmet udarbejdet et grundlag for, at de miljømæssige godkendelsesmyndigheder kan indgå i netværk og lignende, der kan forbedre godkendelsesprocedurerne. Danmarks Fiskeriundersøgelser har endvidere udarbejdet miljøbalancemodeller, der kan forbedre grundlaget for godkendelsesarbejdet.</p>
<p>Anbefaling 4: Evaluators anbefaler, at der under</p>	<p>Der gennemføres løbende forskellige analyser af</p>

<p>implementeringen af programmet gennemføres en ny analyse af danske fiskerihavnens konkurrencesituation. Analysen bør fokusere på udviklingen i danske fiskerihavnens andele af fiskelandinger (diverse arter) og ligeledes belyse, hvilken betydning Ny Regulering får for de mindre nichehavne og de større strategiske fiskerihavne.</p>	<p>de danske havnes udviklingsmuligheder, herunder også af deres konkurrencesituation. Anbefalingen vil blive forelagt Overvågningsudvalget for EFF-programmet med henblik på at vurdere behovet for analysen set i lyset af de eksisterende analyser og de data, der ligger til grund for opfølgningen på anbefaling 1.</p>
<p>Anbefaling 5: Evaluatør anbefaler, at programmet ved tildeling af støtte til teknologiinvesteringer, som skal modvirke outsourcing, lægger vægt på, at den ansøgende virksomhed kan begrunde, hvorvidt modvirkning af outsourcing af givne produktionsprocesser er en bedre langsigtet løsning for virksomheden end outsourcing.</p>	<p>Anbefalingen vil blive taget til følge ved udarbejdelse af betingelser for tilskud til forarbejdningssektoren under Fiskerifonden.</p>
<p>Anbefaling 6: Evaluatør anbefaler, at programteksten tydeliggør rationale for at øge danskernes forbrug af fisk til konsum. Herunder foreslås især en tydeliggørelse af, hvorledes et øget dansk forbrug kan styrke andre af programmets målsætninger.</p>	<p>Anbefalingen er relateret til et programforslag fra efteråret 2006. Anbefalingen er imødekommet i det endelige program. Der er endvidere gennemført en række konkrete markedsføringsinitiativer til støtte for øget forbrug af fisk.</p>
<p>Anbefaling 7: Da programmet lægger vægt på etablering af projekter på tværs af værdikæden og mellem fiskerisektoren og den øvrige danske fødevareresektor, anbefaler evaluatør, at programmets informationsindsats nærmere udmøntes herefter.</p> <p>Der bør derfor udarbejdes en informationsplan for, hvilken informationsindsats der vil blive gennemført i forhold til målgrupper inden for og uden for fiskerisektoren. Herunder hvilke målgrupper der ønskes nået, hvilke ressourcer der afsættes til de forskellige informationsindsatser, og hvorledes informationsindsatsen organiseres.</p>	<p>I EFF-programmet, kapitel 9 om partnerskab og kommunikation, fremgår de overordnede mål for kommunikationsindsatsen. De konkrete aktiviteter vil blive udmøntet i en selvstændig kommunikationsplan, der løbende vil blive opdateret. Anbefalingen vil indgå i arbejdet med kommunikationsplanen. Planen omfatter temaseminarer mv.</p> <p>Der er endvidere med støtte fra FIUF etableret et netværk kaldet ”Aqua Circle”, som skal sikre de nævnte formål, ligesom der er taget initiativ til en målretning af Danmarks Fiskeriundersøgelses fødevarerådgivning gennem værdikæden – ”Seafood Circle”.</p> <p>Der er desuden etableret kontaktfora mellem erhverv og forskning med henblik på at sikre, at forskningen fremmer innovative investeringer i sektoren.</p>
<p>Anbefaling 8: Evaluatør anbefaler, at forvaltningsmyndigheden ved vurdering af kommende projekter, som skal fremme rekrutteringen af unge til erhvervet, inddrager erfaringer fra de to</p>	<p>En evaluering af de i anbefalingen omtalte projekter konkluderede, at der fortsat er et udbredt behov for en fortsat rekrutterings- og uddannelsesindsats for at skabe positive effekter af varig</p>

<p>nævnte projekter. Det kan herunder være relevant at vurdere, hvorvidt tidligere projekter har påvirket kønsfordelingen i erhvervets rekruttering.</p>	<p>karakter for fiskerierhvervet. Evalueringen anbefalede at fortsætte med at støtte rekrutterings- og uddannelsesprojektet til udløbet af FIUF-programmet med fokus på rekrutteringsindsatsen og udviklingsaktiviteter.</p> <p>Behovet for opfølgende initiativer vil blive vurderet i lyset heraf. EFF-programmet kan endvidere støtte rekrutteringen af unge til fiskerisektoren, jf.</p>
<p>Anbefaling 9: Evaluators anbefaler, at forvaltningsmyndigheden overvejer, hvorvidt der skal stilles krav om, at der i de lokale udviklingsplaner skal begrundes og udvælges et maksimalt antal foranstaltninger for udviklingsplanerne.</p>	<p>Begrundelse for strategien og antal foranstaltninger afhænger af områdets konkrete behov, om det medvirker til en bæredygtig udvikling, og om strategien er økonomisk gennemførlig. Der er ikke krav om et maksimalt antal foranstaltninger, men et kriterium for gruppens forhåndsgodkendelse er en fokusering af udviklingsindsatsen. Der ligger heri et ønske om, at indsatsen ikke skal spredes på for mange aktiviteter. Balancen mellem områdets aktivitetsbehov, bæredygtighed og den økonomiske gennemførlighed vil være et fokuspunkt i ministeriets behandling af de lokale udviklingsstrategier.</p>
<p>Anbefaling 10: Evaluators anbefaler, at programmet kvantitativt tydeliggør miljøeffekten af den målsatte forøgelse af akvakulturproduktionen, især med hensyn til udledningen af N, P og organisk stof.</p>	<p>Anbefalingen er imødekommet i EFF-programmet, jf. resultatindikator for akvakultur i afsnit 0.</p>
<p>Anbefaling 11: Evaluators anbefaler, at forvaltningsmyndigheden i dialog med andre forvaltningsmyndigheder så vidt muligt søger at etablere fælles principper for opbygning af ansøgningsskemaer og registrering af projektoplysninger under de respektive fonde. Dette vil kunne forbedre koordineringen af indsatsen og mindske kompleksiteten for projektansøgerne.</p>	<p>Forvaltningsmyndigheden er enig i anbefalingen og vil i forbindelse med udarbejdelse af vejledninger og ansøgningsskemaer arbejde for fælles principper og opbygning af ansøgningsskemaer mellem programmerne for at lette ansøgningsproceduren.</p>
<p>Anbefaling 12: Evaluators anbefaler, at FødevarerErhverv i dialog med andre relevante ministerier etablerer et tværgående forum, som styrker koordinering og synergi mellem programmer og fonde under gennemførelsen.</p>	<p>Fødevarerministeriet har styrket den interne koordinering ved at oprette et fælles netværkscenter for henholdsvis EFF-programmet og landdistriktsprogrammet. Netværkscentret vil endvidere få til opgave at koordinere indsatsen til andre myndigheder og programmer, herunder til Økonomi- og Erhvervsministeriet, der er overordnet</p>

	myndighed for strukturfundsprogrammerne. Netværkscentret er beskrevet i afsnit 6.6.2.
Anbefaling 13: Evaluatør anbefaler, at FødevarerErhverv i dialog med Overvågningsudvalget og Innovationsudvalget fastlægger generelle retningslinjer og kriterier for vurdering af innovativitetshøjden i projekter.	Der er taget højde for anbefalingen i programmet, idet programmet giver mulighed for, at Innovationsudvalget inddrages i administrationen efter nærmere aftale med Overvågningsudvalget for EFF-programmet.

6.3 Begrundelse og målsætninger for akse

6.3.1 Prioriteret akse 1

Det er målsætningen, at denne prioriterede akse kan bidrage til en bæredygtig udvikling af fiskeressourcerne samtidig med, at sektorens udvikling og konkurrenceevne forbedres som beskrevet i strategien for udvikling af den danske fiskeri- og akvakultursektor.

For det primære fiskeri er der en sammenhæng mellem aktivitetsniveau og udbytte. Er indsatsen i fangstsektoren for stor, resulterer det i overfiskeri, som igen medfører lavere og mere ustabile fangster. Det er derfor afgørende for at sikre det størst mulige erhvervsøkonomiske og samfundsmæssige udbytte, at fiskeriindsatsen løbende tilpasses ressourcegrundlaget. For det primære fiskeri er det specielt vigtigt, at bifangster og anden uønsket påvirkning af miljøet holdes inden for bæredygtige rammer.

En flådestruktur, der tilgodeser både havfiskeriet og det kystnære fiskeri, bidrager til et flerstrengt dansk fiskeri med forudsætninger for at optimere kvaliteten og udnytte alle fiskerimulighederne til gavn for beskæftigelsen. Endvidere er der et behov for modernisering af den danske flåde, så kravene til arbejdsmiljø og sikkerhed, omkostningsniveau, energieffektivitet, selektivitet og produktkvalitet kan tilgodeses. Aktiviteterne vil også være væsentlige for, at unge mennesker motiveres til at søge ind i erhvervet. Der vil derfor også blive prioriteret en forbedring af generationsskiftet og rekrutteringen og kompetenceniveauet i fiskerierhvervet gennem socioøkonomiske foranstaltninger.

På baggrund af den økonomiske udvikling, herunder i brændstofpriserne, er der behov for en ekstraordinær indsat for at tilpasse fiskerflåden til de ændrede betingelser. Indsatsen skal især omfatte forbedringer for den samlede fiskerflåde gennem kapacitetstilpasning og udfasning af de mindst energieff-

fektive fartøjer samt omstrukturering med det overordnede formål at gøre fiskerflåden mere økonomisk og ressourcemæssigt bæredygtig.

Indsatsen skal gennemføres i 2009-2010 ved anvendelse af foranstaltninger i medfør af forordning 744/2008.

Et hovedformål er således at opnå en bedre økonomi i fiskerflåden ved at reducere kapaciteten og forbruget af brændstof i forhold til fiskeriets omfang.

Den prioriterede akse henvender sig til ejere af fiskerfartøjer, erhvervsfiskere og yngre fiskere.

6.3.2 Prioriteret akse 2

Akvakultursektoren har et stort vækstpotentiale og indgår som en central del af denne prioriterede akse. Målet for akvakultur er at skabe en bæredygtig vækst og udvikling. Væksten skal ske inden for både traditionelle og nye arter, og med en stigende produktion er der også god mulighed for øget vækst i følgeerhvervene.

Som det fremgår af strategien, skal vækstpotentialet udnyttes sideløbende med, at teknologiske løsninger reducerer miljøbelastningen. Dansk akvakultur har et godt udgangspunkt for denne udvikling ved at udnytte erfaringerne fra de såkaldte modeldambrug. Det forudsættes, at de planmæssige muligheder for lokalisering og udvikling af akvakultursektoren udnyttes. En fortsat udvikling af miljøvenlige teknologier og omlægning til fx økologisk akvakulturproduktion og en forbedret dialog mellem producenter og offentlige myndigheder er derfor vigtig som led i strategien.

Sektorens konkurrenceevne og værditilvækst skal ligeledes forbedres gennem innovative investeringer, der medvirker til at sikre fiskeindustrien i Danmark i den globale konkurrence.

Værditilvæksten i forarbejdningssektoren kan bl.a. øges ved at udvikle produkterne, forbedre kvaliteten eller øge forarbejdningsgraden. Et væsentligt hensyn er at imødegå konkurrence på verdensmarkedet fra lande, hvor der produceres med lave lønomkostninger. En øget forarbejdningsgrad vil i vid udstrækning forudsætte innovative aktiviteter og investeringer i teknologi, produktudvikling og markedsudvikling. I den globale konkurrencesituation, hvor fiskeindustrien indkøber globalt, og der er en stigende efterspørgsel efter fisk på verdensplan, er det en målsætning, at Danmark skal bevare og

udvikle sin position som en central aktør på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter. Denne prioriterede akse skal bidrage til, at den danske fiskeindustri udnytter mulighederne i den øgede globale handel.

Målgruppen for denne prioriterede akse er virksomheder, der opdrætter fisk og forarbejder fiskeprodukter.

6.3.3 Prioriteret akse 3

Denne prioriterede akse omfatter en række foranstaltninger af fælles interesse. Det er helt centralt at sikre virksomhedernes konkurrenceevne og rentabilitet i alle dele af fiskerisektoren inden for rammerne af biologisk bæredygtighed, import af råvarer og hensynet til fiskeriområderne. Innovative investeringer og aktiviteter kan være med til at sikre det størst mulige vedvarende samfundsmæssige udbytte. Dette sker gennem kontinuerlig udvikling i hele værdikæden inden for de enkelte brancher i sektoren, i samspil mellem brancherne og gennem kollektive foranstaltninger.

Et væsentligt strategisk mål er at forbedre samarbejdsrelationerne i sektoren. Der prioriteres derfor foranstaltninger til udvikling af samarbejdet og netværk mellem alle led i fiskeri- og akvakultursektoren og mellem den offentlige og private sektor. Et fælles strategisk mål er endvidere at forbedre kompetenceniveauet, arbejdsmiljøet og sikkerheden i hele sektoren gennem kollektive foranstaltninger. Forøgelse af uddannelses- og kompetenceniveauet er af afgørende betydning for konkurrenceevnen, idet konkurrencen på verdensmarkedet fra lande med lavere lønomkostninger end Danmark forøges.

Med hensyn til beskyttelse af flora og fauna vil der som følge af nye skærpede krav til beskyttelse af natur og miljø, herunder NATURA 2000 og Vandrammedirektivet, være behov for aktiviteter, der kan sikre sektorens udvikling samtidig med overholdelse af de internationale forpligtelser på natur- og miljøområdet. Disse aktiviteter vil relatere sig til denne prioriterede akse samt til udvikling af akvakultursektoren under akse 2.

Af strategien fremgår endvidere, at et øget nationalt forbrug af fisk tilvejebragt på et bæredygtigt grundlag vil kunne have erhvervs- og samfundsmæssige gevinster, herunder sundhedsmæssige gevinster. Endvidere kan udvikling af nye certificeringssystemer, der højner og stabiliserer kvaliteten og effektiviserer handlen med fisk og skaldyr være med til at forbedre kvaliteten, øge produktdifferentieringen og dermed skabe større værditil-

vækst. Der prioriteres derfor også aktiviteter, der fremmer afsætning og certificering.

Vigtigheden af denne udvikling bør understøttes af forskning og udvikling, rådgivning og monitorering, som det fremgår af strategien. Dette vil kun i begrænset omfang kunne understøttes gennem EFF-programmet, nemlig som udviklings- og pilotprojekter. Forskning og rådgivningsindsatsen anses dog også for at være en vigtig del af strategien for sektorens udvikling og en god forvaltning af den fælles fiskeripolitik, hvilket vil blive understøttet gennem andre programmer, herunder nationale forskningsprogrammer. Foranstaltningerne af fælles interesse retter sig mod grupper af virksomheder, brancheorganisationer, andre private eller offentlige organisationer og myndigheder samt forskningsinstitutioner og konsulentvirksomheder.

6.3.4 Prioriteret akse 4

Velfungerende og attraktive lokalområder, hvor der er grundlag for bosætning og erhvervsudvikling, er en del af regeringens landdistriktspolitik. Udvikling af fiskeriområderne skal ses i denne sammenhæng, og dermed også i sammenhæng med de problemstillinger, der er karakteristiske for mange landdistrikter og yderområder.

Som et supplement til de øvrige foranstaltninger kan der som led i lokale udviklingsstrategier gennemføres foranstaltninger til fremme af en bæredygtig udvikling i fiskeriområder. Målet er at bevare fiskersamfundene og fiskeriområderne som kulturbærende miljøer, der er attraktive for bosætning og erhverv. Prioritet vil blive givet til aktiviteter, der medvirker til at undgå affolkning og sikre tilstedeværelsen af et attraktivt og mangfoldigt erhvervsliv omkring havnen med alternativer til fiskeri samtidig med, at fiskeriet forbliver et attraktivt erhverv for de unge og en integreret del af lokalsamfundet.

Aktiviteterne gennemføres i lokalt regi af særligt nedsatte lokale grupper. Ansøgerkredsen vil være bredt sammensat af lokale virksomheder og også myndigheder, institutioner, organisationer og foreninger, herunder den lokale aktionsgruppe.

6.3.5 Begrundelse for medfinansieringssats

Medfinansieringssatserne er baseret på artikel 53, litra b, i EFF-forordningen og fastsættes til en maksimumssats på 50 % for regioner, der ligger uden for konvergensmålet, for alle de gældende akser. Den ensartede

anvendelse af satsen på tværs af akserne er valgt for at lette gennemførelsen af programmet, idet der dog er følgende undtagelse:

For de særlige midlertidige foranstaltninger, der gennemføres på grundlag af rådets forordning nr. 744/2008 af 24. juli 2008 om et midlertidigt særligt initiativ til fremme af omstruktureringen af EF-fiskerflåderne, som er berørt af den økonomiske krise, fastsættes medfinansieringssatsen til maksimalt 95 %, jf. artikel 20 i forordning 744/2008.

6.4 Prioriteret akse 1: Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EU-fiskerflåden

6.4.1 Justering af fiskeriindsatsen

Af hensyn til en optimal og bæredygtig udnyttelse af fiske- og skaldyrbestandene i den danske fiskerisektor tilpasses fiskeriindsats og fiskerikapacitet til fangstgrundlaget. Den strategiske målsætning om, at der i fiskeriet skabes muligheder for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et biologisk bæredygtigt fiskeri fordrer, at fiskeriindsatsen og kapaciteten justeres i overensstemmelse med udviklingen i fiskeressourcerne. Danmark respekterer referenceniveauet for flåden. *Som udgangspunkt vil kapaciteten inden for rammerne af lofterne i flådepolitikken blive reguleret af markedet, hvilket dog ikke udelukker at ophugningsinstrumentet kan anvendes i visse situationer*

Som tidligere nævnt har Danmark siden januar 2003 anvendt et rettighedsbaseret forvaltningssystem (RBM) med hensyn til individuelle overdragelige kvoter (IOK) for pelagisk fiskeri. Siden januar 2007 er systemet blevet udvidet, så det omfatter hele den danske flåde, hvilket betyder, at det demersale fiskeri nu også er omfattet sammen med FKA-systemet.

Udviklingen i den pelagiske flåde har vist en reduktion i kapaciteten siden 2003, hvilket er i tråd med internationale erfaringer inden for IOK-forvaltning. Med denne type forvaltning af hele den danske flåde må man forvente en lignende udvikling for den demersale flåde. Denne forvaltningstype kan således ses som en foranstaltning, der erstatter endeligt ophør med offentlig støtte.

Med det markedsbaserede system vil det reelle niveau for den danske fiskeriindsats afhænge af de nationale fiskerettigheder. Da de nationale kvoter er inddelt efter individuelle fartøjer, og kvoteandelene (FKA) er samlet hos

fiskerne på et mindre antal fartøjer (og kapacitet), vil den aktive fiskekapacitet blive mindre.

Ifølge en undersøgelse foretaget af Fødevarøkonomisk Institut (2007) som nævnt i afsnit 3.3.1 vil en reduktion af antallet af fartøjer på 15 % på kort sigt skabe balance mellem fiskerflådens størrelse og fiskemulighederne i henhold til kvoterne i 2007.

Fra januar til juli 2007 er der allerede et fald på 6 % i fiskerflåden uden offentlig støtte til endeligt ophør (se Tabel 4). Denne tendens forventes at fortsætte.

Størrelsen af den danske fiskerflåde i perioden 2007-2013 vil endvidere i høj grad afhænge af succesen med genopretnings- og forvaltningsplaner i forbindelse med genopretning af bestandene.

Der indføres en ophugningsordning for fartøjer som forinden er medtaget i en flådetilpasningsplan som defineret i forordning 744/2008, artikel 12. Der kan etableres en eller flere godkendte flådetilpasningsplaner for fartøjer, som opfylder betingelserne, og under forudsætning af at ejerne forpligter sig til at reducere kapaciteten med mindst 30 % målt i motorkraft (kW) og tonnage (GT).

For alle fartøjer, som er omfattet af en godkendt flådetilpasningsplan, kan der ansøges om tilskud til ophugning. De flådetilpasningsplaner, der skal iværksættes, skal meddeles til Kommissionen senest den 30. juni 2009.

Fartøjer, som skal tilhøre samme flådetilpasningsplan, skal opfylde følgende betingelser:

- Fartøjerne skal være driftsklare den 31. juli 2008
- Inden for perioden 30. 6. 2007 til 30.6. 2009 skal hvert af fartøjerne have mindst 120 havdage ved fiskeri (inkl. sejlads til og fra fangstpladsen)
- Fartøjernes gennemsnitlige udgifter til brændstof skal i perioden 1. juli 2007 til 30. juni 2008 udgøre mindst 30 % af produktionsomkostningerne, dvs. omkostningerne ved at drive fiskeriet. I omkostningerne medregnes alle variable omkostninger incl. aflønning af besætning samt omkostninger til vedligeholdelse.

De detaljerede regler for ophugningsstøtten, herunder satserne for støtten, vil blive forelagt Overvågningsudvalget.

Planer for justering af fiskeriindsatsen

Planer for justering af fiskeriindsatsen som defineret i artikel 21 i Rådets forordning 1198/2006 vedtages på nationalt niveau af det danske Fødevarerministerium og implementeres af NaturErhvervstyrelsen i Danmark.

6.4.2 Investeringer om bord på fartøjer og selektivitet

Der er behov for modernisering af den danske flåde for at gøre den tidssvarende med hensyn til mandskabsforhold og håndtering af fangster, for at reducere brændstofforbruget og for at tilskynde til energibesparelse for at gøre den i stand til at udøve et skånsomt fiskeri. Der kan kun ydes støtte til investeringer om bord på fiskerfartøjer, hvis investeringen ikke øger indsatsen for at fange fisk.

Moderniseringen af fartøjer forventes sikret ved en aktiv markedsorienteret forvaltning. Det er vigtigt, at det offentlige kan understøtte de nødvendige investeringer på fiskerfartøjerne under den igangværende omstillingsproces. Der kan ydes støtte til modernisering af fartøjer og udstyr bl.a. med henblik på bedre håndtering af fangster, større energieffektivitet, bedre kvalitet og større fangstværdi samt investeringer i og tilpasning af fartøjer, der gør fiskeriet mere skånsomt. Støtte til modernisering af flåden udgør dermed et væsentligt element i justeringen af fiskeriindsatsen og en bedre udnyttelse af fiskeressourcerne.

Målsætning

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

- I fiskeriet skabes muligheder for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et bæredygtigt fiskeri
- Der skabes mulighed for en effektiv og tidssvarende flåde, der tilgodeser både havfiskeri og kystnært fiskeri
- Fangsterne og fiskeriindsatsen forvaltes på et niveau, som sikrer en bæredygtig udnyttelse af ressourcerne
- Uønskede bifangster reduceres, og miljøpåvirkningen mindskes
- Redskabsselektiviteten forbedres for at reducere udsmid
- Arbejdsmiljøet forbedres, og risikoen for arbejdsulykker reduceres.

Foranstaltninger

Målsætningerne opnås gennem følgende foranstaltninger:

1. Investeringer, der forbedrer sikkerheden og arbejdsforholdene på fartøjerne
2. Investeringer, der forbedrer hygiejneforholdene, produktkvaliteten, værdien eller anvendelsen af fisk og fiskeprodukter
3. Investeringer i forbedring af opbevaringsfaciliteterne om bord på fartøjerne
4. Investeringer, der reducerer og forbedrer fartøjernes energiforbrug og energieffektivitet
5. Investering i reduktion af fiskeriets indvirkning på økosystemet og ikke-kommercielle arter
6. Investeringer, der indgår i forberedelse eller afprøvning af nye tekniske foranstaltninger i en begrænset periode, som skal fastsættes af Rådet eller Kommissionen
7. Investeringer, der fremmer anvendelsen af selektive redskaber
8. Investeringer, der beskytter fangster og redskaber mod rovdyr i naturen

I henhold til artikel 25, stk. 2, i EFF-forordningen er investeringer, der fremmer muligheden for at fange fisk, ikke støtteberettigede.

Som betingelse for ydelse af støtte til udskiftning af motorer gælder det, at fartøjets motorkraft skal reduceres med mindst 20 %. For fartøjer under 12 m, der ikke bruger slæbende redskaber, gælder dog den undtagelse, at motorkraften ikke må overstige den hidtidige motorkraft. For fartøjer over 24 m gælder, at der skal være en rednings- og omstrukturingsplan, samt at fartøjet overgår til en mindre brændstofkrævende fangstmetode.

Der kan kun opnås tilskud til én motorudskiftning i perioden 2007-2013. Reduktionen på 20 % i motorkraft kan opnås af en gruppe af fartøjer, når betingelserne for gruppens sammensætning er opfyldt som anført i artikel 6 i Kommissionens forordning om gennemførelse af 1198/2006.

For fartøjer med en samlet længde på op til 24 m undtagen de beskrevne fartøjer i litra a i artikel 25, stk. 3, i forordning 1198/2006, kan den nødvendige reduktion på 20 % opnås af en gruppe af fartøjer.

Der gælder følgende betingelser:

1) Generelle betingelser

- Fartøjerne er individuelt identificeret
- Alle fartøjer i gruppen skal have været aktive i fiskeri primært i enten ICES IV eller ICES III
- Alle fartøjer i gruppen skal bruge den samme type af nedenstående fiskeredskaber som primært fiskeredskab:

- Trawl (herunder pelagisk trawl, bundtrawl og bomtrawl)
- Snurrevod eller flyshooter-vod
- Langliner
- Sættegarn eller lignende garn (herunder ruser og toggegarn)
- Der må ikke være mere end 50 fartøjer i samme gruppe
- Gruppen må ikke udvides med flere fartøjer, og antallet af fartøjer må kun reduceres, hvis fartøjerne i gruppen trækkes tilbage uden offentlig støtte.

2) Betingelserne vedr. motorkraft og tilskud til ny motor

- Gruppens samlede motorkraft må ikke overstige den samlede startmotor-kraft minus den krævede reduktion på 20 % som beskrevet i artikel 25, stk. 3, litra b og c i EFF-forordningen.

3) Kontrol

- Gruppen skal anmeldes til forvaltningsmyndigheden (NaturErhvervstyrelsen)
- NaturErhvervstyrelsen kontrollerer, at de særlige betingelser for gruppen er opfyldt For hvert fartøj i gruppen vil gruppens medlemskab blive registreret i fiskerflåderegistret
- Fartøjer, som fjernes fra gruppen og bruges til at begrunde et tilskud, vil blive slettet permanent i fiskerflåderegistret på samme måde som kapacitet, der tages ud med offentlig støtte Fartøjerne skrottes (destrueres fysisk), eller der registreres en juridisk erklæring, der forbyder fremtidig anvendelse af fartøjet til fiskeri i registret for fartøjer, der ikke anvendes til fiskeri Ved skrotning kontrolleres skrotningen af Fiskeridirektoratet.
- Nedgangen i motorkraften, som anvendes til at begrunde et tilskud (reduktionen på 20 %), trækkes fra referenceniveauet og start-/slutkapaciteten. Dette gøres i den årlige flåderapport for den danske fiskerflåde i henhold til artikel 14 i forordning 2371/2002.

Det må forventes, at der i programperioden vil være behov for at yde offentlig støtte til fx udskiftning af motorer i trawlere over 24 m som led i retnings- og omstrukturingsplaner i henhold til Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder.

Der kan også ydes finansiel støtte til modernisering af udstyr med henblik på at øge selektiviteten, reducere uønskede bifangster og fiskeriets indvirkning på økosystemet, så fangster og fiskeredskaber beskyttes mod rovdyr i naturen, eller så fangster, der ellers ville blive smidt ud, beskyttes.

De samlede udgifter for det enkelte fiskerfartøj, hvortil der kan ydes moderniseringsstøtte i perioden 2007-2013, kan dog ikke overstige et loft, som enten

- er defineret for seks fartøjskategorier efter tonnage og alder, hvilket også er beskrevet i foranstaltningen til endeligt ophør af fiskerivirksomhed, eller
- er defineret ud fra fartøjets forsikringsværdi.

Kystfiskeri af mindre omfang

Kystfiskeri af mindre omfang prioriteres med henblik på at bevare et diversificeret fiskeri. Kystfiskeri forudsættes at være miljøskånsomt fiskeri ved ikke at anvende trukne redskaber. Endvidere bidrager kystfiskeriet til at bevare (og udvikle) det traditionelle danske fiskeri, herunder traditionelt byggede fartøjer samt redskaber og til opretholdelse af kystsamfund og de mindre havne og landingssteder.

Støtten til modernisering af kystfiskerifartøjer forhøjes evt. op til 60 %, når investeringen vedrører fartøjer under 12 m, der ikke anvender trukne redskaber.

Støtten kan forhøjes til maksimalt 40 % af investeringsudgiften til udskiftning af motorer – for fartøjer under 12 m.

De samlede udgifter for det enkelte fartøj, hvortil der kan ydes moderniseringsstøtte i perioden 2007-2013 kan ikke overstige et loft, som fastsættes for seks fartøjskategorier efter tonnage og alder.

Der er mulighed for støtte til de socioøkonomiske foranstaltninger nævnt i afsnit 6.4.4. Med hensyn til den særlige indsats for kystfiskeriet kan følgende aktiviteter ligeledes støttes:

- Forbedre forvaltningen og kontrollen af bestemte fiskeriområder
- Fremme tilrettelæggelsen af produktion og forarbejdning samt udbredelsen af fiskerivarer
- Tilskynde til anvendelse af teknologisk innovation, der er mere vidtgående end eksisterende forpligtelser i fællesskabet
- Øge uddannelsesniveaue hos kystfiskerne

Støttepræmierne beregnes ud fra en plan, som er udarbejdet på vegne af gruppen med de fartøjer, der deltager i projektet. Af planen skal fremgå projektets hovedmål, aktiviteter, investeringer og budget. Præmien beregnes som en procentdel af de samlede støtteberettigede udgifter i projektet.

Hvis projektet vedrører produktive investeringer, bør det samlede beløb for præmierne pr. projekt ikke overstige grænsen for støtte til investeringsudgiften fastsat i Rådets forordning 1198/2006 i bilag II.

Støttemodtagere

Ejere af fiskerfartøjer.

Indikatorer

I skemaet nedenfor er angivet den nuværende situation (baseline) samt de opstillede mål vedr. modernisering af fartøjer:

Indikatorer	Baseline 2005	Mål
Antal anmeldte arbejdsulykker blandt fiskere	139 i primærfiskeri (2004)	Årlig reduktion
Andel af mængde fisk landet i kvalitet E	27 % (2004)	+2 % pr. år
Forbrug af brændstof for det kommercielle fiskeri (1.000 liter)	143.541 (2005)	- 4% (2010)
		- 10 % (2015)

Kilde: Fødevarøkonomisk Institut, Søfartsstyrelsen, Fiskeridirektoratet

I det omfang programindsatsen måtte blive mindre end oprindelig planlagt, herunder som følge af en reduktion af de samlede finansielle midler, må der imødeses en mindre effekt af indsatsen.

6.4.3 Særlig indsats til reduktion af brændstofforbruget i fiskerflåden i medfør af forordning 744/2008

De høje brændstofpriser bevirker en stærk stigning i omkostningerne for den danske fiskerflåde. Da priserne på fisk samtidig er stagnerende, medfører den faldende indtjening en opbremsning i den strukturtilpasning som ellers er igangsat med ændrede reguleringsformer og tilskud til ophugning af fiskerfartøjer mv. i perioden 2001 til 2007.

Tiltagene, som indføres på grundlag af forordning 744/2008, skal tilskynde til at aktive og veldrevne fartøjer i den eksisterende fiskerflåde tilpasses så brændstofomkostningerne reduceres i forhold til de samlede omkostninger og i forhold til værdien af fangsterne.

Endvidere skal fartøjer som er omfattet af en FAS, jf. afsnit 6.3.1. oven for, kunne udtages af fiskeriet med ophugningsstøtte og støttemodtagerne tilskyndes til at restrukturerer den kapacitet der forbliver i fiskeriet. For de fartøjer, som tilhører en FAS og som ikke skal udtages af fiskeri, vil der evt. blive etableret mulighed for tilskud til motorudskiftning eller udskiftning af redskaber.

Foranstaltningerne skal samtidig medføre et fald i emissioner af CO₂ og NO_x.

Det fremgår af Fødevarøkonomisk Instituts regnskabsstatistik for fiskeriet at omkostningerne til brændstof i fiskerflåden steget fra ca. 1.530 mio. kr. i 1996 til ca. 2.190 mio. kr. i 2006. I samme periode er den samlede kapacitet faldet og forbruget for det enkelte fartøj er derfor steget endnu mere.

I forhold til den samlede landingsværdi er brændstofudgiften steget fra 8 % i 1996 til 14 % i 2006 altså tæt på en fordobling.

Den andel af de variable omkostninger, der går til brændstof, er steget fra 21 % i 1996 til 34 % i 2006. På grund af stigningen i brændstofpriserne er der sket en yderligere stigning i 2007 og 2008. Der foreligger endnu ikke data for 2007.

Der er en betydelig variation imellem forskellige typer og størrelser af fartøjer. Fartøjer mellem 24 og 40 m har den største relative brændstofomkostning med 44 %, mens fartøjer under 12 m kun bruger 17 % af omkostningerne på brændstof.

For mindre fartøjer der fisker med garn og snurrevod var omkostningsandelen til brændstof i 2006 generelt under 20 %, mens den for større trawlere var 35 til 40 %.

Formålet med programændringen er at reducere brændstofforbruget væsentligt for de fartøjer der udnytter ordningen Samtidig med en reduktion i brændstofforbruget reduceres emissioner af CO₂ og NO_x og dermed klimapåvirkningen.

Som følge af at den samlede finansieringsplan reduceres sker der en tilpasning af målene for akse 1 og 3 i forhold til det hidtidige program.

Foranstaltninger og virkemidler

Der indføres en særlig tilskudsordning for energieffektive investeringer for perioden fra programændringen indtil udgangen af 2010.

Den særlige ordning indebærer at visse investeringer kan opnå tilskud på op til 60 % af de støtteberettigede udgifter.

Foranstaltningen omfatter investeringer på fiskerfartøjer, bortset fra motorudskiftning, som vurderes at have en betydelig virkning på fartøjets energi-effektivitet.

Endvidere vil der kunne ydes op til 60 % tilskud til nødvendige investeringer (bortset fra redskaber) i forbindelse med at et fartøj omlægger fiskeriet til metoder der er mere brændstofbesparende, f.eks. fra trawl til snurrevod, garn eller langline.

For FAS fartøjer vil der evt. være mulighed for støtte til udskiftning af redskaber og hovedmotor.

Indikatorer

I skemaet nedenfor er angivet målsætningen for programmet inden ændringen vedrørende implementering af forordning 744/2008 (=baseline korrigeret) med det nye mål for brændstofforbruget i forhold hertil.

Indikatorer	Baseline korrigeret		Mål
Yderligere reduktion i forbrug af brændstof som følge af implementering af forordning 744/2008	2010	137.799	- 4 %
	2015	129.187	- 4 %

6.4.4 Socioøkonomiske foranstaltninger

De yngre fiskere vil kunne bidrage positivt til en udvikling af erhvervet med fokus på bæredygtighed, arbejdsmiljø og sikkerhed. Det kan være vanskeligt for unge fiskere at opsamle tilstrækkelig kapital til at gennemføre en sådan investering. Der er derfor behov for at kunne yde offentlig støtte til unge fiskere, der etablerer sig for første gang med eget fartøj.

Målsætning

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

1. Der gennemføres aktiviteter, der fremmer de unges motivation til at søge ind i fiskerierhvervet.
2. Der skabes mulighed for en effektiv og tidssvarende flåde, der tilgodeser både havfiskeriet og det kystnære fiskeri
3. Uddannelses- og kompetenceniveauet i hele fiskeriet optimeres

Foranstaltninger

Målsætningerne opnås gennem følgende foranstaltninger:

- Støtte til unge fiskere, der etablerer sig for første gang med et fiskerfartøj
- Diversificering af aktiviteterne for at skabe alternativ beskæftigelse ud over fiskeri. Støtte gives til etablering af lokale arbejdspladser, som diversificerer beskæftigelsesmulighederne for fiskerne, fx i forhold til kystferieturismen
- Uddannelsesaktiviteter inden for fiskerisektoren. Det kan fx være anvendelse af it, hygiejne, sikkerhed, generel iværksætterkultur samt uddannelse i bæredygtige og miljøvenlige fiskerimetoder
- Omskoling til stillinger uden for havfiskeri igangsat af en fiskeriorganisation eller fiskerne selv
- I det usandsynlige tilfælde, at der ydes offentlig støtte til endeligt ophør, kan der gives en engangskompensation til fiskere, som var i beskæftigelse på et fartøj berørt af endeligt ophør

Beregning af støtte

Ad. 1) Der kan til hver ansøger ydes støtte på maksimalt 15 % af ansøgerens udgifter til erhvervelse af ejendomsretten til fartøjet eller maksimalt € 50.000.

Ad. 2) Der ydes støtte på grundlag af udgiften ved etablering af nye arbejdspladser

Ad. 3) Der kan ydes støtte på grundlag af en godkendt plan for omskoling til beskæftigelse uden for havfiskeriet

Ad. 4) Ved omskoling og competenceudvikling beregnes støtten på grundlag af deltagelse i undervisningen og kompensation for undervisnings-/kursustiden.

Ad. 5) Engangskompensationen baseres på udgiften ved omskoling eller etablering af alternativ beskæftigelse.

Støttemodtagere

Ad. 1) Yngre fiskere under 40 år, som har været i beskæftigelse i mindst 5 år som fiskere eller har en tilsvarende uddannelse.

Ad. 2-4) Fiskere og organisationer, som handler på vegne af fiskerne

Ad. 5) Fiskere, som har været i beskæftigelse på et fartøj berørt af endeligt ophør.

I den første del af programperioden indtil 2011 har det vist sig at ordningen ikke har kunnet udnyttes i det forventede omfang. Ordningen vil blive opretholdt men under hensyn til den ringe udnyttelse vurderes det at der ikke er grundlag for at fastsætte mål for effekten.

Indikatorer

Indikator	Baseline 2006	Mål 2010	Mål 2015
Fartøjsjernes gennemsnitsalder	51		

Kilde: Fiskeridirektoratet

6.4.5 Endeligt ophør af fiskerivirksomhed

Ny Regulering af dansk fiskeri forventes at overflødiggøre offentlig støtte til fiskeriet til ophugning. Anvendelsen af foranstaltninger til permanent tilpasning af fiskeriindsatsen vil derfor kun blive anvendt, hvis der skulle opstå en uforudsigelig situation. På det grundlag er foranstaltningen medtaget i programmet, men prioriteres som udgangspunkt lavt i finansieringsplanen.

Forventningerne til Ny Regulering er store, men det er selvsagt ikke muligt på nuværende tidspunkt at forudse, hvor store ændringer der vil ske i fiskeriindsatsen. Udviklingen vil derfor skulle følges tæt, og det kommende Overvågningsudvalg vil løbende blive orienteret om effekterne af Ny Regulering.

Denne justering af fiskeriindsatsen fremmes primært gennem en markedsbaseret fiskeriforvaltning, hvor den enkelte fisker får mulighed for at tilrettelægge fiskeriet, så kapaciteten udnyttes optimalt. Fangsteffektiviteten i den danske flåde udvikler sig løbende og sammenholdt med, at der generelt er en betydelig overkapacitet i dansk fiskeri, vil tilpasningen betyde en fortsat reduktion i kapaciteten. Justering af fiskeriindsatsen vil blive implementeret og justeret i lyset af Fællesskabets foranstaltninger med relevans for Danmark.

Offentlig støtte til endeligt og midlertidigt ophør vil kun blive aktuelt, hvis der opstår en uforudset situation, som betyder alvorlige konsekvenser for et givent fiskeri, fx i tilfælde af forurening.

Skulle der blive behov for, at ledsage ressourcebevarende foranstaltninger, som berører den danske fiskerisektor, med støtte til endeligt ophør i løbet af programperioden, vil omprogrammering af støtten evt. være nødvendig.

Endeligt ophør kan indgå som en del af en udtagningsordning, der skal integreres i en plan for justering af fiskeriindsatsen.

Den økonomiske udvikling i 2007 og 2008 har givet anledning til at der iværksættes en særlig indsats for at tilpasse fiskerflåden. Indsatsen omfatter ophugningsstøtte til at udfase fartøjer som er omfattet af en flådetilpasningsplan (FAS).

Målsætning

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

- I fiskeriet skabes muligheder for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et biologisk bæredygtigt fiskeri.

Målsætning for indsats vedrørende brændstofkrisen

- Der opnås en højere energieffektivitet i forhold til fiskeriet og et fald i forbrug af brændstof og emissioner til atmosfæren

Indsatsen omfatter udtag af fartøjer inden for flådetilpasningsplaner (FAS) i og suppleres med tilskyndelse til at der parallelt hermed sker en restrukturering af den kapacitet, som ikke indgår i en FAS.

Mål for indsatsen er en kapacitetsreduktion i forhold til FAS på mindst 30 %.

Foranstaltning

Målsætningerne opnås gennem følgende foranstaltning:

Endeligt ophør af fiskerivirksomhed

Beregningen af præmierne for endeligt ophør vil blive baseret på enten tonnage (BT) eller alder, på fartøjets pris på det nationale marked, på fartøjets forsikringsværdi eller på fiskerfartøjets omsætning. Den valgte metode vil afhænge af, hvilke kriterier der bedst reflekterer værdien, hvilket ikke kan forudses på nuværende tidspunkt, primært på grund af den nye regulering.

For fartøjer der udtages med støtte annulleres dets licens til fiskeri (kapacitetstilladelse) og licensen kan ikke overføres til andre fartøjer.

Den kapacitet der ophugges med tilskud udtages således permanent af fiskeriet og lofterne for fiskerflådens kapacitet reduceres i overensstemmelse med reglerne i forordning 2371/2002 med tilhørende gennemførelsesbestemmelser. Dette indebærer at lofterne for kapaciteten reduceres med den forventede ophugning. Det forventes at den fysiske kapacitet i den aktive fiskerflåde reduceres i samme omfang.

Støttemodtagere

Ejere af fiskerfartøjer.

Indikatorer

Indikator		Ophugning 2009-2010
Kapacitetsreduktion gennem FAS ophugningsordning	GT	7.500
	kW	17.000

Indikator		Loft 31-12-2007	Loft 31-12-2010
Entry-exit loft	GT	93.384	85.884
	kW	328.038	311.038
Reference loft	GT	122.775	115.275
	kW	420.854	403.854

6.4.6 Midlertidigt ophør af fiskerivirksomhed

Der kan kun ydes støtte til midlertidigt ophør i de særlige situationer anført i EFF-forordningens artikel 24.

Midlertidigt ophør skal programmeres i en plan for justering af fiskeriindsatsen ud over artikel 24, stk. 1, nr. v (vedr. forvaltningsplaner på nationalt niveau), vi og vii i Rådets forordning 1198/2006.

Målsætning

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

- I fiskeriet skabes muligheder for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et biologisk bæredygtigt fiskeri.

Foranstaltning

Midlertidigt ophør af fiskerivirksomhed.

Hvis foranstaltningen tages i brug, skal alle ansøgerens fiskeriaktiviteter stoppes, og sejlads med fartøjet er forbudt, medmindre der foreligger en forhåndsgodkendelse fra myndighederne, i perioden for det midlertidige ophør.

NaturErhvervstyrelsen vil kontrollere ophøret.

Beregning af støtte til midlertidigt ophør

Kompensationen vil være baseret på det forventede indkomsttab minus driftsomkostninger og løn til medarbejdere på fartøjet i ophørsperioden. Det forventede indkomsttab beregnes på grundlag af en relevant referenceperiode under hensyn til fartøjets historiske landinger. Værdien af de tabte landinger beregnes på grundlag af en gennemsnitspris/kg.

Påløbne omkostninger ved at lade fartøjet ligge i havn, fx havneafgifter, forsikringsomkostninger og andre faste omkostninger kan også indgå i grundlaget for præmien.

Støttemodtagere

Ejere af fiskerfartøjer og fiskere, som er beskæftiget på fartøjer berørt af midlertidigt ophør.

Indikatorer

Der er ingen definerede indikatorer, da endeligt og midlertidigt ophør ikke betragtes som værende en hovedforanstaltning i det danske program, og foranstaltningen vil udelukkende blive taget i brug under særlige omstændigheder.

6.4.7 Afgrænsning – foranstaltninger til tilpasning af EU-fiskerflåden og fiskeriindsatsen

Fiskerifonden er den eneste fond, der bidrager til tilpasningen af fiskerikapaciteten og fiskeriindsatsen ved modernisering af fiskerfartøjer, bortset fra uddannelses- og diversificeringsforanstaltninger.

ESF og ERDF

I forbindelse med uddannelses- og diversificeringsprojekter kan der ske overlap med ESF- og ERDF-programmer. Hvis dette sker, vil afgrænsningen ske på baggrund af den endelige støttemodtager. Projekter, hvor støttemodtagerne er fiskerne, kan finansieres af EFF. Aktiviteter, som udelukkende er rettet mod fiskerisektoren, er ikke støtteberettigede under ESF og ERDF.

Bredere aktiviteter, hvor forskellige sektorer er involveret, kan finansieres af ESF, men visse elementer, der berører fiskerne, kan evt. finansieres af EFF. Aktiviteten skal i så fald deles i to projekter.

EAFRD

I forbindelse med aktiviteter, der vedrører uddannelse og kompetenceudvikling, kan der ske overlap med EAFRD-programmet. Hvis dette sker, vil afgrænsningen ske på baggrund af den endelige støttemodtager. Projekter under EAFRD støtter beskæftigede inden for landbrug/skovbrug og fødevarerindustrien, mens fiskere og aktiviteter, der berører fiskeri- og akvakultursektoren, kun er støtteberettigede under EFF-programmet.

6.5 Prioriteret akse 2: Akvakultur, forarbejdning og afsætning af fiskeri- og akvakulturprodukter

Der er et stort udviklingspotentiale i den danske akvakultursektor.²² En målrettet udvikling af dansk akvakultur vil kunne forøge produktionen til 60.000 tons ørred i dambrug, 40.000 tons ørred i havbrug og 5.000 tons ål. Det er en fordobling af produktionen i dambrug, en femdobling i havbrug og en tredobling i åleopdræt. Stigningen i åleproduktionen forudsætter, at det er muligt at reproducere ål, og/eller at der kan fås glasål på det internationale marked, og at en sådan aktivitet er i overensstemmelse med målene og reglerne i ålegenopretningsplanen i forordning 1100/2007.

Økologisk Akvakultur

Økologiske opdrætsfisk er underlagt kravene for det nationale, røde økologimærke. Det vil eksempelvis sige produceret med godkendt økologisk foder samt med minimal brug af medicin. Men også at opdrætteren har fokus på dyrevelfærd og en skånsom behandling af naturen.

Målsætning

Det er Danmarks målsætning at øge produktionen i akvakultur fra ca. 40.000 tons til 115.000 tons i 2015 og samtidig reducere miljøbelastningen pr. kg produceret fisk med 40 % inden 2015. Denne målsætning forfølges således:

- I akvakultur skabes der mulighed for bæredygtig vækst gennem innovation, kompetenceudvikling, reduktion af miljø- og naturbelastningen og etablering af nye samarbejdsformer
- Rammerne for at optimere forarbejdningsindustriens råvaregrundlag styrkes, og værditilvæksten i sektoren forbedres som helhed.

For at udnytte vækstpotelet er der behov for langfristet kapital til investeringer. Derfor vil investeringsstøtten både kunne udmøntes i tilskud og garantistillelse i forbindelse med låneoptagelse. Der vil primært blive tilbudt finansielle instrumenter til små og mellemstore virksomheder, og de specifikke betingelser for finansieringstekniske instrumenter i implementeringsreglerne i EFF (artikel 34-37) skal være opfyldt.

6.5.1 Produktiv investering i akvakultur

²² Der henvises til: Havbrugsudvalgets rapport, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2003. Dambrugsudvalgets rapport, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2002. Muslingeudvalgets rapport, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2004.

Investeringer i nybygning, udvidelse, udstyr og ny teknologi eller modernisering, især med henblik på forbedring af sikkerhed og arbejdsforhold, hygiejne, menneskers og dyrs sundhed, miljøforbedring samt produktkvalitet. Aktiviteter til fremme af livslang uddannelse af beskæftigede inden for akvakultur kan også støttes af programmet. Investeringerne skal bidrage til et eller flere af følgende resultater:

1. inddragelse af nye opdrætsarter og arter med gode markedsudsigter,
2. innovation og kommerciel brug af andre akvatiske organismer end fisk
3. genbrug og renere teknologier
4. bedre dokumentation og sporbarhed
5. implementering af opdrætsmetoder, der i væsentligt omfang reducerer negative eller øger positive miljøpåvirkninger, herunder "modeldambrug"
6. traditionelle opdrætsaktiviteter, som er vigtige for bevaring og udvikling af både den socioøkonomiske struktur og miljøet,
7. køb af udstyr til beskyttelse mod rovdyr,
8. forbedring af arbejds- og sikkerhedsforholdene
9. forbedring af uddannelse og kompetencer hos beskæftigede inden for akvakultur

For ovennævnte aktiviteter kan der ligeledes gives støtte til servicering af fartøjer og investeringer i detailhandel, som integreres med akvakulturproduktionen.

Støtten kan ydes enten som direkte tilskud eller som garantistillelse ved låneoptagelse.

For at garantere, at projekter med det specifikke mål at introducere nye arter påbegyndes på baggrund af viden om markedspotentialet, skal der foretages en markedsundersøgelse, inden der gives støtte til sådanne projekter. Generelt forventes undersøgelsen at skulle udføres af den nationale myndighed, men kan også udføres af organisationer eller selskaber inden for sektoren. Førstnævnte undersøgelse kan foretages under foranstaltningen *teknisk bistand*.

I henhold til EFF-forordningen skal der gives prioritet til mikrovirksomheder og små virksomheder i tildelingen af produktive investeringer. Prioriteringen af mikrovirksomheder og små virksomheder vil blive foretaget ud fra følgende kriterier:

- I hver ansøgningsrunde skal mere end 50 % af det disponible budget gives til mikro- og små virksomheder. Hvis mindre end 50 % af budgettet kan

tildeles til mikro- og små virksomheder, kan beløbet tildeles til andre virksomheder,

eller

- Størrelsen af virksomheden bruges som prioriteringspunkt ved rangordning af tilskudsmodtagere.

Støttemodtagere

Akvakulturvirksomheder med under 750 medarbejdere med en omsætning på under € 200 mio.

6.5.2 Miljøvenlige akvakulturforanstaltninger

Foranstaltninger

Kompensation for anvendelse af miljø- og naturvenlige opdrætsmetoder, hvor støttemodtagerne forpligter sig i mindst fem år til at anvende miljøvenlige akvakulturforanstaltninger, bl.a.:

1. andre opdrætsmetoder, der omfatter beskyttelse og forbedring af miljøet, naturressourcerne, genetisk diversitet, landskabet og traditionelle karakteristika i akvakulturområderne
2. deltagelse i fællesskabsordningen for miljøledelse og miljørevision (EMAS), jf. forordning (EF) 761/2001
3. økologisk akvakultur, jf. forordning (EØF) 2092/91
4. opdræt, der opfylder kravene i NATURA 2000-områderne, jf. Direktiv 92/43/EØF (Habitatdirektivet).

Ad. 1) Det skal understreges, at miljøfordelene ved denne foranstaltning er underlagt en forudgående vurdering af en kompetent myndighed i henhold til artikel 30, stk. 3, i Rådets forordning 1198/2006.

Støttemodtagere

Akvakulturvirksomheder

Indikatorer

Den generelle udvikling i akvakultursektoren vil blive målt på følgende indikatorer:

Resultatindikatorer	Baseline 2004	Mål 2010	Mål 2015
Produktionsmængde i 1.000 tons ²³	40,6	50	115
Udledning fra dambrugsproduktion af			
Nitrogen:	38 kg/t prod.	30 kg/t prod.	23 kg/t prod.
Fosfor:	3,1 kg/t prod.	2,5 kg/t prod.	1,5 kg/t prod.
Organisk stof:	105 kg/t prod.	85 kg/t prod.	60 kg/t prod.

*Kilde: Fiskeridirektoratet, Fødevarøkonomisk Institut og Danmarks Statistik
Anmærkning: Tallene for baseline er under revision (2011). De reviderede tal og konsekvensrettelse af målene vil indgå i de årlige indberetninger om programmets gennemførelse.*

Beregning af støtte

Støtte til foranstaltningerne ydes ud fra følgende retningslinjer:

Ad. 1) ekstraudgifter til implementering af projekterne

Ad. 2) ekstraudgifter i forbindelse med forberedelse til EMAS-certificering. Kun udgifter, som foreligger før godkendelsen af ordningen for den enkelte virksomhed, berettiger til støtte.

Ad. 3) indkomsttab og ekstraudgifter i forbindelse med omlægning til økologisk akvakultur

Ad. 4) særlige ulemper og/eller indkomsttab. Kun udgifter, der vedrører de særlige begrænsninger for NATURA 2000-området, berettiger til støtte.

Ad. 3) Der må kun ydes kompensation i maksimalt to år.

Ad. 4) Der må kun ydes kompensation i maksimalt to år efter datoen for afgørelsen om etablering af NATURA 2000-området og kun til akvakulturenheder, der eksisterede før afgørelsen.

²³ Inkl. fraførsel til videre opdræt.

6.5.3 Dyresundhedsforanstaltninger

Målsætning

Målsætningen i akvakultursektoren er at skabe mulighed for bæredygtig vækst gennem innovation, kompetenceudvikling, reduktion af miljø- og naturbelastningen og etablering af nye samarbejdsformer.

Foranstaltning

Tilskud til udgifter vedr. kontrol og udryddelse af sygdomme i akvakultur i henhold til Rådets beslutning 2009/470/EF og Rådets direktiv 2006/88/EF af 24. oktober 2006 om dyresundhedsbestemmelser for akvakultur og produkter deraf og om forebyggelse og bekæmpelse af visse sygdomme hos vanddyr.

Støttemodtagere

Akvakulturvirksomheder, organisationer og offentlige institutioner.

6.5.4 Folkesundhedsforanstaltninger

For at sikre optimale betingelser for sektorens udvikling iværksættes der følgende foranstaltninger:

Foranstaltning

Kompensation for indkomsttab ved midlertidig udsættelse af høst, der skyldes hensyn til befolkningens sundhed på grund af forurenede muslinger forårsaget af giftige alger eller deres gifte.

Støttemodtagere

Akvakulturvirksomheder, organisationer, offentlige institutioner

6.5.5 Forarbejdning og afsætning

I forarbejdningen kan værditilvæksten øges ved at øge forarbejdningsgraden. Et væsentligt hensyn er at imødegå konkurrence på verdensmarkedet fra lande, hvor der produceres med lave lønomkostninger. En øget forarbejdningsgrad vil derfor i vid udstrækning forudsætte innovative aktiviteter og investeringer i teknologi og produktudvikling. Også markedsudvikling er vigtig i forhold til både forarbejdning og engroshandel. Fokusområderne

vil være kvalitet, fersk fisk og bekvemmelighed i tilberedningen, sundhed, funktionelle fødevarer og individuelle målgruppers efterspørgsel. Gennem dette fokus skabes et mangfoldigt sortiment af fiskeprodukter til gavn for forbrugerne.

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

- I forarbejdnings-, engros- og afsætningsleddene opretholdes og øges værditilvæksten gennem innovation, kompetenceudvikling og nye samarbejdsformer
- Arbejdsmiljøet forbedres, og risikoen for arbejdsulykker reduceres.
- Uddannelses- og kompetenceniveauet i hele fiskeri- og akvakultursektoren optimeres.

Målsætningerne søges opfyldt gennem følgende foranstaltninger:

Foranstaltninger

- Produktudvikling med fokus på produktkvalitet, bekvemmelighed i tilberedningen, sundhed, sporbarhed, minimering af spild og imødekomelse af individuelle grupperes efterspørgsel.
- Investeringer i ny teknologi og innovative produktionsmetoder.
- Investeringer i hygiejne- og miljøforbedring, herunder investeringer i indvinding fra fiskemel eller fiskeolie, og af dioxin eller andre stoffer, der er skadelige for mennesker.
- Investeringer, der forbedrer arbejdsmiljø, sikkerhed, uddannelse og kompetencer.
- Afsætning af nye produkter og produkter, der stammer fra især lokale landinger og akvakultur.

I henhold til EFF-forordningen skal der gives prioritet til mikrovirksomheder og små virksomheder. Prioriteringen af mikrovirksomheder og små virksomheder vil blive foretaget ud fra følgende kriterier:

- I hver ansøgningsrunde skal mere end 50 % af det disponible budget gives til mikro- og små virksomheder. Hvis mindre end 50 % af budgettet kan tildeles til mikro- og små virksomheder, kan beløbet tildeles til andre virksomheder,

eller

- Størrelsen af virksomheden bruges som prioriteringspunkt ved rangordning af tilskudsmodtagere.

Programmets tilskudsmuligheder under akse 3 inden for innovation, pilotprojekter, videndeling, samarbejde og netværksdannelse udgør samlet det strategiske grundlag for at understøtte investeringer i den danske fiskeindustri under akse 2.

Der gives også prioritet til løsninger på miljømæssige udfordringer for forarbejdningsindustrien. Dioxiner findes fx overalt i miljøet og er koncentreret i bestemte fødevarer. I EU's regelsæt er der fastsat øvre grænseværdier for dioxin og dioxinlignende PCB'ere i dyrefoder, som er implementeret i national lovgivning. For at producere fiskemel, fiskeolie og foder til akvakultur, som overholder grænserne, kan der gives støtte til investeringer i udvinding af disse eller andre stoffer, som er skadelige for mennesker.

Støttemodtagere

Forarbejdnings- og afsætningsvirksomheder med under 750 medarbejdere eller en omsætning på under € 200 mio.

Indikatorer

Resultatindikator	Baseline (2004)	Årligt mål
Produktionsværdi i mio. DKK:		
4. Produktion af tilberedte produkter (færdigretter og konserves)	3.872	+3 %
5. Produktion af tørrede, saltede og røgede produkter	1.523	+3 %
Eksportværdi i mio. DKK: Bruttoeksport	1.650	+3 %
Vedvarende forøgelse af værditilvækst for forarbejdningsvirksomheder (2003, mio. DKK)	1.949	+2 %
Antal anmeldte arbejdsulykker	200	Reduceret

Kilde: Fiskeridirektoratet, Fødevareøkonomisk Institut og Danmarks Statistik

Under denne prioriterede akse støttes også livslang læring, med henblik på opfyldelse af ovenstående mål.

6.5.6 Afgrænsning – akvakultur, forarbejdning og afsætning

Fiskerifonden kan bidrage til en række forskellige investeringer inden for akvakultur, forarbejdning og afsætning, herunder støtte til indførelse af miljøvenlige metoder, kompetenceudvikling mv.

Støtte til akvakultur, herunder akva-miljøvenlige projekter, vil udelukkende blive finansieret af EFF-programmet.

ERDF

Der kan være overlap med støtteberettigede aktiviteter under ERDF i forbindelse med investeringer i forarbejdning og afsætning, men der kan kun ske overlap i særlige godkendte områder med statsstøtte, som er de eneste områder, hvor ERDF kan yde støtte på virksomhedsniveau. Der vil for disse områder være særligt fokus på ansøgernes oplysninger om sammensætningen af projektf finansieringen.

Hvis initiativerne berører flere sektorer, er der mulighed for at opnå støtte fra et antal fonde, herunder strukturfonde, på betingelse af at aktiviteterne i projektet deles i forskellige projekter. Projektet skal deles i brancher eller sektorer.

Er dette ikke muligt, vil der administrativt blive foretaget en konkret vurdering af, hvilken fond og hvilket program der bedst vil kunne understøtte projektets formål i overensstemmelse med det overordnede afgrænsningsprincip.

ESF

Aktiviteterne i prioriteret akse 2 af EFF berettiger ikke til finansiering under ESF, med undtagelse af undervisning og kompetenceudvikling. Afgrænsningen vil ske på baggrund af den endelige støttemodtager. Hvis støttemodtagerne er beskæftigede inden for akvakultur eller i fiskeindustrien, kan projekterne finansieres af EFF. Aktiviteter, som udelukkende er rettet mod fiskerisektoren, er ikke støtteberettigede under ESF.

EAFRD

Ved støtte til investeringer i forarbejdning af fødevarer kan der ske overlap. Afgrænsningen foretages ud fra den pågældende aktivitet, hvor projekter, der *alene* vedrører fiskeri- og akvakultursektoren, kan støttes under EFF, mens projekter inden for andre dele af fødevarersektoren støttes af EAFRD.

6.6 Prioriteret akse 3: Foranstaltninger af fælles interesse

Støtte i henhold til denne akse dækker foranstaltninger af fælles interesse, som bidrager til gennemførelsen af den fælles fiskeripolitik. Aktiviteterne har et bredere anvendelsesområde, end hvad private virksomheder normalt arbejder med.

6.6.1 Fiskerihavne og andre landingssteder

Danmark har ca. 100 fiskerihavne og fiskelandingspladser, hvoraf 13 modtager mere end 1.000 tons fisk årligt.

Konsumlandingerne i danske havne fra danske og udenlandske fartøjer har i de sidste 10 år svinget mellem 500.000 og 600.000 tons. Tendensen har været nedadgående som følge af reducerede fiskekvoter for de mest betydende arter. Totalt har den relative forskydning i landingernes omfang havnene imellem været beskeden. Målt på de enkelte fiskearter har forskydningerne været mere markante med en svag tendens mod koncentration.

Målsætning

Udviklingen i retning af færre fiskerfartøjer vil antageligt medføre en strukturudvikling i retning af færre full-service-havne, men hvor en nicheproduktion eller diversificering af aktiviteterne kan bidrage til, at også mindre havne uden alle nødvendige havnefaciliteter kan overleve.

Målsætningen er:

I de strategiske fiskerihavne tilbydes sammenhængende service på et højt niveau. I nichehavne, herunder landingspladser, tilbydes basale servicefunktioner for små og mindre, lokalt forankrede fiskerfartøjer.

Foranstaltninger

Målsætningen søges opnået gennem følgende foranstaltninger:

- Landing, håndtering, midlertidig opbevaring, transport og losning af fisk og skaldyr
- Etablering, forbedring og sikring af kølekæde, kvalitetsstyring og auktioner
- Fangsthåndtering ved landing (sorterings- og rensningsanlæg)
- Sikkerhedsforanstaltninger og et bedre arbejdsmiljø
- Miljøforbedring, herunder forbedret affalds- og spildevandshåndtering

- Kassevaskeanlæg, redskabsrum
- Forsyning af fartøjer med brændstof, is og vand, og losse- og anløbskajer, havnebassiner, moler og beddinger.

Formålet med foranstaltningen er at bidrage til udviklingen af fiskerihavne og fiskeri- og akvakultursektoren gennem forbedring af de faciliteter og tjenesteydelser, der tilbydes fiskerne og fiskerierhvervet. Foranstaltningen skal særligt bidrage til at forbedre produktivitet og kvalitet i forbindelse med landing, håndtering, transport og afsætning af fangsterne, men skal også være med til at forbedre arbejdsmiljøet og sikkerheden i fiskerihavne. Der kan kun gives støtte til investeringer i fiskerihavne.

Det vil være en forudsætning for tilskud, at der i forbindelse med tilskudsansøgningen foreligger en forretningsplan for havnens udvikling nationalt og om nødvendigt også i international sammenhæng. Formålet med denne betingelse er at sikre, at støtten gives ud fra en fremadrettet behovsanalyse. Havne, hvis planer rækker ud over fiskeri- og akvakultursektoren, og hvor havnen ses som en integreret del af nærmiljøet, vil blive prioriteret højt, jf. målet om udvikling af fiskeriområder.

Støttemodtagere

Fiskerihavne og servicevirksomheder, herunder samlecentraler og auktioner.

Indikatorer

Resultatindikatorer	Baseline	Mål
Landingsværdien pr. kg landet konsumfisk, €/kg	0,8 (2005)	+2 % pr. år
Andel af mængde fisk landet (hvidfisk, fladfisk, sild, makrel) i kvalitet E (bedste kvalitet)	27 % (2004)	Status quo (2010) +3 % (2015)

Kilde: Fiskeridirektoratet

6.6.2 Kollektive aktioner

Denne foranstaltning er vendt mod tre indsatser: Udvikling, partnerskab og netværk sammen med uddannelse og kompetenceudvikling. Foranstaltningen vil understøtte de strategiske mål i bred forstand.

Aktiviteterne skal foretages af private virksomheder eller organisationerne selv eller af organisationer, der repræsenterer sektoren eller andre organisationer, som forvaltningsmyndigheden har valgt.

Der kan ydes støtte til oprettelse af producentorganisationer, der anerkendes i henhold til Rådets forordning (EF) 104/2000 efter den 1. januar 2007. Omstrukturering af disse organisationer og organisationernes planer for kvalitetsforbedring kan ligeledes støttes. Ydes der støtte under denne foranstaltning, vil den være begrænset til en periode på tre år, og i år et til tre er støtten degressiv.

Målsætning

De foranstaltninger, der skal gennemføres med henblik på at opnå følgende strategiske målsætninger, er:

- I fiskeriet skabes muligheder for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et bæredygtigt fiskeri
- Rammerne for optimal kvalitet og sporbarhed forbedres gennem hele værdikæden.
- Rammerne for at optimere forarbejdningsindustriens råvaregrundlag styrkes, og værditilvæksten i sektoren som helhed forbedres
- Fiskeri- og akvakultursektorens påvirkning af miljøet minimeres inden for rammerne af en overordnet samfundsmæssig prioritering
- I forarbejdnings-, engros- og afsætningsleddene opretholdes og øges værditilvæksten gennem innovation, kompetenceudvikling og nye samarbejdsformer
- Samarbejdet i værdikæden om markedsinformation, kundekrav og produktudvikling forøges med henblik på at gøre den danske fiskerisektor i stand til at levere det, kunder og forbrugere efterspørger
- Rammerne for at optimere forarbejdningsindustriens råvaregrundlag styrkes, og værditilvæksten i sektoren som helhed forbedres
- Uddannelses- og kompetenceniveauet i hele fiskeri- og akvakultursektoren optimeres.

Foranstaltninger

Målsætningerne opnås gennem følgende foranstaltninger:

Fælles aktiviteter med det formål at:

1. Forbedre forvaltning eller bevarelse af ressourcerne
2. Fremme selektive fiskerimetoder eller fiskeredskaber og reduktion af bifangster
3. Fjerne mistede fangstredskaber fra havbunden
4. Forbedre arbejdsvilkår og sikkerhed
5. Udvikle, omstrukturere og forbedre akvakulturen
6. Foretage investeringer vedr. produktions-, forarbejdnings- eller afsætningsudstyr og infrastruktur, herunder udstyr til affaldsbehandling
7. Fremme uddannelse og kompetenceudvikling
8. Bidrage til at nå målene for kystfiskeri med mindre fartøjer
9. Samarbejdsprojekter, der optimerer værdikæden og samspillet mellem værdikædens forskellige led
10. Samarbejdsprojekter, der optimerer samspillet mellem fiskeri- og akvakultursektoren og forskningsinstitutioner/konsulentfirmaer med henblik på at stille Danmark bedre i den internationale konkurrence
11. Samarbejdsprojekter mellem fiskeri- og akvakultursektoren og resten af fødevarersektoren med henblik på understøttelse af videndeling mellem de to sektorer
12. Fremme andre aktiviteter, som specifikt berører de strategiske målsætninger.
13. Reduktion af fiskerfartøjernes brændstofforbrug gennem individuel rådgivning som led i en kollektiv aktion.
14. Yde støtte til producentorganisationer i overensstemmelse med reglerne herfor.

Støttemodtagere

Organisationer, der repræsenterer sektoren, andre offentlige eller private organisationer, forskningsinstitutioner og konsulentfirmaer.

6.6.3 Udvikling af nye markeder og forbrugerkampagner

Målsætning

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

- Forbrugernes sundhedstilstand understøttes gennem tilskyndelse til at spise mere fisk.

- I forarbejdnings-, engros- og afsætningsleddene opretholdes og øges værditilvæksten gennem innovation, kompetenceudvikling og nye samarbejdsformer
- I detailhandlen fremmes et bredt udbud af fiskeprodukter.

Støtteberettigelsen gælder ikke inden for detailhandlen, men målet er at støtte imagekampagner mv. med henblik på at fremme rammerne for en lang række fiskeprodukter.

Foranstaltninger

Målsætningerne opnås gennem følgende foranstaltninger:

1. Generisk markedsføring og markedsrettede initiativer til afsætningsfremme af fiskeprodukter.
2. Markedsudvikling og markedsmonitorering, herunder markedsstudier og undersøgelser vedr. afsætningsmuligheder i Danmark, EU og tredjelande, samt undersøgelser og tests vedr. forbruger- og markedsreaktioner
3. Afsætningsfremme af nye fiskeprodukter og/eller nye markeder, herunder afsætning af industrifisk til konsum
4. Kvalitetscertificering og mærkning af fiskeprodukter
5. Imageskabende og -forbedrende aktiviteter.

Foranstaltningen kan rettes både mod slutforbrugerne og mod fiskeindustriens direkte kunder (opkøbere), såfremt de er af generisk karakter. Der kan ikke gives støtte til enkeltvirksomheders handelsmærke eller til et bestemt land eller område.

Foranstaltningen begrundes endvidere i forbedret produktinformation over for danske og udenlandske forbrugere. Endelig vurderes globaliseringen at give et stadig større behov for at forøge virksomhedernes viden om, hvad danske og udenlandske forbrugere efterspørger. Denne viden vurderes at kunne tilvejebringes gennem støtte til markedsmonitorering og markedsanalyser. Foranstaltningen er en videreførelse af FIUF-programindsatsen.

Støttemodtagere

Organisationer i sektoren og offentlige institutioner.

Indikatorer

Resultattindikator	Baseline (2004)	Mål
Bruttoeksport (værdi i mio. €)	2.214.8	+5 % (2010) +12 % (2015)
Forbrug af fisk i gram, pr. voksen pr. uge	133	150 (2007) 180 (2008) 210 (2009) 230 (2010) 250 (2011)

Kilde: Fiskeridirektoratet og www.2gangeomugen.dk

6.6.4 Pilotaktiviteter

Forudsætningen for innovation i den danske fiskerisektor er, at der gennem forskning og udvikling skabes og anvendes ny viden. Opsamling og udvikling af ny viden er først af værdi for sektoren, når den er fulgt op af en effektiv formidling og videnovertagelse. Med denne foranstaltning er det derfor et mål at understøtte og tilskynde til den altafgørende opgave det er at sikre, at virksomhederne får kendskab til den viden og de resultater, der generes.

Støtte til pilotprojekter skal endvidere bidrage til at fremme innovation og samarbejde mellem forskningsinstitutioner og virksomheder, øge fokus på forbrugerpræferencer, højne kvalitet og sundhed i fødevarer, fremme bæredygtigt fiskeri samt styrke uddannelse og kompetenceniveauet i fiskeri- og akvakultursektoren.

På den baggrund forventes det, at pilotprojekterne vil supplere foranstaltningen om kollektive aktioner og bidrage til målsætningerne nævnt i afsnit 6.5.2.

Endvidere skal der kunne gennemføres pilotprojekter der kan bidrage til at nedsætte brændstofforbruget inden for fiskeri og akvakultur. Projekterne skal omfatte tekniske forbedringer, der har til formål at reducere energiforbruget for fartøjer, motorer, udstyr eller redskaber og at reducere emissioner og bidrage til bekæmpelse af klimaændringer.

Pilotprojekter følges op med en videnskabelig vurdering i henhold til EFF-gennemførelsesforordningen, artikel 19. Projekthaver er forpligtet til at

afgive en rapport, der offentliggøres i en projektdatabase, hvortil der er offentlig adgang fra direktoratets hjemmeside.

Foranstaltninger

Pilotprojekter bidrager til målsætningerne for denne akse ved hjælp af følgende foranstaltninger:

1. Pilotprojekter, hvor ny teknologi afprøves
2. Pilotprojekter, hvor forvaltningsplaner eller andre fiskeriplaner afprøves
3. Udvikling og afprøvning af nye metoder med henblik på at øge selektivitet, reducere udsmid eller miljøpåvirkning fra akvakultur eller fiskeri
4. Afprøvning af nye fiskeriforvaltningsteknikker.
5. Projekter vedrørende brændstofforbrug.

Støttemodtagere

Organisationer, der repræsenterer branchen, og andre anerkendte organisationer i partnerskab med et videnskabeligt eller teknisk organ.

6.6.5 Beskyttelse og udvikling af den akvatiske flora og fauna

6.6.5 Beskyttelse og udvikling af den akvatiske fauna og flora

Juridisk grundlag

Artikel 38 i forordning 1198/2006

Målsætning

Formålet er at forbedre beskyttelsen af den akvatiske fauna og flora og bidrage til opnå en god økologisk tilstand i søer og vandløb samt marine områder. Indsatsen skal bl.a. forbedre de fysiske forhold i vandløb for at beskytte og udvikle dyre- og plantelivet i vandløbene samtidig med at vandmiljøet forbedres.

God økologisk tilstand i det akvatisk miljø er en del af grundlaget for erhvervsmæssige og rekreative aktiviteter og vil forbedre livskvalitet og levevilkår i fiskeriområderne.

Tilskudsberettigede foranstaltninger

Foranstaltning 1 Natura 2000

Indsatsen omfatter aktiviteter som kan genoprette, sikre eller forbedre tilstanden i Natura 2000 områderne, herunder især relevante undersøgelser og dataindsamling vedrørende samspillet mellem rekreative og fiskerimæssige

interesser i Natura 2000 områderne. Konsekvensanalyser kan være omfattet, hvis aktiviteten vedrører det generelle grundlag for konsekvensanalyser eller analyserne er et led i bestræbelser på at forbedre beskyttelsesniveauet i relation til udpegningsgrundlaget for området.

Der vil endvidere være mulighed for at yde finansiering til forundersøgelser samt udstyr og materiel, der anvendes i forbindelse med relevante undersøgelser og analyser. Indirekte udgifter kan finansieres forudsat udgifterne er afholdt af støttemodtagerne og kan dokumenteres efter en metode som forvaltningsmyndigheden har godkendt. Sædvanlige driftsudgifter kan ikke dækkes. Forvaltningsmyndigheden kan fastsætte et loft for de indirekte udgifter, der kan finansieres, fx som en procent af lønudgifterne.

Foranstaltningerne vil kunne gennemføres af offentlige organer, foreninger og selvejende institutioner.

Aktiviteter under foranstaltningen skal direkte eller indirekte vedrøre erhvervsmæssigt fiskeri eller akvakultur.

Foranstaltning 2 Tilskud til faste og mobile anlæg, der beskytter og fremmer det akvatiske miljø

Aktiviteterne omfatter etablering af faste og mobile anlæg, der er egnede til at beskytte og fremme det akvatiske miljø og herunder især til at forbedre yngel og opvækstmuligheder for fiskebestandene. Sædvanlige driftsudgifter kan ikke dækkes. Forvaltningsmyndigheden kan fastsætte et loft for de indirekte udgifter, der kan finansieres, fx som en procent af lønudgifterne.

Foranstaltningerne vil kunne gennemføres af offentlige organer, foreninger og selvejende institutioner.

Foranstaltning 3 Vandløbsrestaurering

Foranstaltningen skal sikre forbedring af levestederne for dyre og plantelivet i vandløb og genoprette gydepladser og passage for vandrefisk og dermed bidrage til at opnå god økologisk tilstand.

Tilskudsberettigede foranstaltninger omfatter egnede ændringer i de fysiske forhold. Endvidere er forundersøgelser, projektering og planlægning af vandløbsrestaurering tilskudsberettigede, selv om de fysiske foranstaltninger, som planlægges eller forberedes, først gennemføres på et senere tidspunkt eller slet ikke gennemføres.

Der vil endvidere være mulighed for at yde finansiering af relevante undersøgelser samt udstyr og materiel, der anvendes i forbindelse med aktiviteterne. Indirekte udgifter kan finansieres forudsat udgifterne er afholdt af

støttemodtagerne og kan dokumenteres efter en metode som forvaltningsmyndigheden har godkendt. Forvaltningsmyndigheden kan fastsætte et loft for de indirekte udgifter, der kan finansieres, fx som en procent af lønudgifterne. Sædvanlige driftsudgifter kan ikke dækkes.

Foranstaltningerne kan gennemføres af offentlige organer, foreninger og selvejende institutioner. I perioden 2007-2011 er genopretning af vandløb gennemført af kommunerne med finansiering fra EFF og kommunale midler. I 2012 og 2013 intensiveres og målrettes indsatsen. Det er forudsat, at aktiviteterne i denne periode gennemføres af offentlige organer og finansieres af midler fra EFF og Miljøministeriet.

Aktiviteter under foranstaltningen skal direkte eller indirekte vedrøre forbedring af levevilkårene for fiskebestandene, herunder vandrende arter.

For de projekter, der medfinansieres af Miljøministeriet i 2012 og 2013, gælder at de skal være beliggende i et af de indsatsvandløb, som i vandplanerne er udpeget til vandløbsrestaurering, fjernelse af spærringer eller åbning af rørlagte vandløbsstrækninger. Projekterne udvælges herefter med henblik på at opnå størst effekt i forhold til omkostningerne. Der lægges især vægt på længden af de vandløbsstrækninger, der vil blive genoprettet og på den kvalitetsmæssige forbedring, der kan opnås i form af forbedrede forhold for fiskebestandene og en forbedret vandløbsfauna med henblik på at opnå god økologisk tilstand. Det tilstræbes, at projekterne gennemføres i sammenhæng med private investeringer i omlægning af dambrug og der tages hensyn til de økonomiske virkninger for de mest berørte erhverv.

Effekter af projekter vil blive vurderet på baggrund af de krav, der er eller vil blive fastsat med henblik på at opfylde miljømålet om god økologisk tilstand for fiskebestandene og den øvrige fauna.

I forbindelse med programmets gennemførelse vil der blive registreret effekter, som er relevante for målene om god økologisk tilstand, fiskebestandene og omfanget af de gennemførte fysiske ændringer.

Som resultatindikatorer vil blive anvendt længden af de genoprettede vandløb og antallet af spærringer, som fjernes for at opnå fri faunapassage.

Foranstaltning 4 Udsætning

Foranstaltningen anvendes til udsætning af fisk og skaldyr, som foretages i forbindelse med bevaringsforanstaltninger udført i henhold til en fællesskabsretsakt. Aktiviteterne omfatter indkøb og udsætning af fisk og skaldyr til udsætning samt overvågning og undersøgelser, som er relevante for udsætningsaktiviteten. Sædvanlige driftsudgifter kan ikke dækkes. Forvalt-

ningsmyndigheden kan fastsætte et loft for de indirekte udgifter, der kan finansieres, fx som en procent af lønudgifterne.

Foranstaltningerne vil kunne gennemføres af offentlige organer, foreninger og selvejende institutioner.

EFF medfinansiering

Aktiviteterne vedrørende beskyttelse og udvikling af den akvatiske fauna og flora medfinansieres af EFF med 50 % af de offentlige udgifter.

6.6.6 Ombygning af fiskerfartøjer med henblik på anvendelse til andre formål

Programmet kan støtte ombygning af fiskerfartøjer med henblik på anvendelse til uddannelses- eller forskningsformål inden for fiskerisektoren eller til andre formål end fiskeri. Det skal ved støtte til ombygning sikres, at den senere anvendelse af fartøjet sker under iagttagelse af gældende sikkerhedsregler.

Målsætning

- Uddannelses- og kompetenceniveauet i hele fiskeri- og akvakultursektoren optimeres.
- I fiskeriet skabes mulighed for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et biologisk bæredygtigt fiskeri.

Foranstaltning

Målsætningen søges opnået gennem følgende foranstaltning:

Ombygning af fiskerfartøjer med henblik på anvendelse til andre formål

Støttemodtagere

Offentlige eller halvoffentlige organer.

6.6.7 Afgrænsning – foranstaltninger af fælles interesse

Fiskerifonden kan bl.a. yde tilskud til kollektive aktioner, pilotprojekter, uddannelse, havnefaciliteter og markedsudvikling, herunder til forskellige former for

samarbejde, som fx partnerskaber mellem forskere og operatører inden for fiskeri- og akvakultursektoren. Derudover yder der støtte til beskyttelse og udvikling af den akvatiske fauna og flora.

ESF

ESF kan ikke støtte aktiviteter under akse 3, aktiviteter af fælles interesse, bortset fra undervisning og kompetenceudvikling, hvor der kan forekomme overlap. Projekter, hvor støttemodtagerne er fiskere og andre aktiviteter, som udelukkende retter sig imod fiskerisektoren, kan finansieres af EFF.

ERDF

I forbindelse med foranstaltningerne om kollektive aktioner kan der ske overlap med aktiviteter i programmet Innovation og Viden. Hvis dette sker, vil afgrænsningen ske således, at projekter til gavn for fiskeri- og akvakultursektoren vil være støtteberettigede under EFF. Hvis initiativerne er samarbejdsprojekter eller projekter, der på anden vis berører flere sektorer, er der mulighed for at opnå støtte fra flere fonde, herunder strukturfonde, på betingelse af at aktiviteterne i projektet deles i forskellige projekter. Der vil i enkeltstående projekter blive foretaget en konkret vurdering af, hvilken fond og hvilket program, der bedst vil kunne understøtte projektets formål i overensstemmelse med det overordnede afgrænsningsprincip.

ERDF yder ikke støtte til investeringer i infrastruktur i fiskerihavne. Der vil derfor ikke ske overlap med foranstaltningen til støtte for fiskerihavne under EFF.

I de enkelte sager udveksles oplysninger mellem de to forvaltningsmyndigheder for at sikre at de samme udgifter ikke støttes af både EFF og Regionalfonden.

EAFRD

Der kan være overlap med aktiviteter under kollektive aktioner mv. inden for dele af fødevarerektoren og dermed med foranstaltninger under EAFRD. Der sker koordination på samme måde som for ERDF. Ydermere finder sagsbehandlingen af ansøgninger om tilskud fra EFF og EAFRD sted inden for samme kontor i Fødevarerhverv.

Akvatisk fauna og flora

For aktiviteter vedr. akvatisk fauna og flora er der intet direkte overlap, da EFF kun yder støtte til investeringer i forbedring af det akvatiske miljø og til NATURA 2000, hvis aktiviteten berører fiskeriaktiviteter.

EAFRD yder kun støtte til miljø- og naturprojekter, når forbedringerne skabes i tilknytning til land- eller skovbrugsmæssige aktiviteter.

Ændret vandløbsvedligeholdelse støttes af EARDF, men gennemføres ikke for vandløb der skal genoprettes.

Med hensyn til indsatsen for P-ådale og vådområder, som finansieres af Landdistriktsprogrammet kan det ikke udelukkes, at der i nogle få vandløbssystemer vil skulle etableres P-ådalsprojekter eller vådområdeprojekter på eller i umiddelbar nærhed af vandløbsstrækninger, hvor der er behov for at udføre genoprettelse af vandløbet (vandløbsrestaurering/fjernelse af spærringer). Såfremt de nødvendige tiltag for etablering af et P-ådalsprojekt eller et vådområdeprojekt medfører, at behovet for tiltag til genopretning af vandløbet bortfalder, gennemføres projekterne med midler fra landdistriktsprogrammet og nationale midler. Hvis det vurderes, at der skal ske yderligere tiltag for at nå målene i forhold til vandløbene, så vil disse yderligere tiltag, der medfører anlægs- og projekteringsudgifter, skulle dækkes af midler fra EFF eller nationale midler. Midler fra EFF vil kun blive anvendt til de udgifter, der er forbundet med genoprettelse af vandløbet og opnåelse af god økologisk tilstand. Yderligere udgifter, der er nødvendige for at opnå den ønskede effekt på udledning af P eller N, dækkes af landdistriktsmidler og nationale midler.

Uddannelse og kompetencer

Der er intet overlap med EAFRD for aktiviteter, der støtter undervisning og kompetencer, da målgruppen for den fond er landmænd og beskæftigede i landbrug eller skovbrug. I nogle tilfælde kan målgruppen være personer med tilknytning til landbrugs- og skovbrugssektoren. I sådanne tilfælde afgør aktivitetens mål og formål, hvilken støttefond der vælges.

Generelt implementeres projekter til gavn for fiskeri- og akvakultursektoren af EFF. Hvis projekterne er samarbejdsprojekter på tværs af sektorer, kan projektet deles i brancher eller sektorer. Er dette ikke muligt, vil der administrativt blive foretaget en konkret vurdering af, hvilken fond og hvilket program der bedst vil kunne understøtte projektets formål.

LIFE+

LIFE+ skal især støtte gennemførelsen af det sjette miljøhandlingsprogram, herunder temastrategier, og finansiere tiltag og projekter med europæisk værditilvækst i medlemsstaterne. Helt præcist medfinansierer LIFE+ aktiviteter og projekter, der berører natur og biodiversitet, miljøpolitik og forvaltning samt information og kommunikation.

Ifølge LIFE+-forordningen er aktiviteter, som er støtteberettigede inden for andre programmer, ikke støtteberettigede under LIFE+. Under dette program vil projekter, der vedrører natur- og miljøhensyn ikke være dækket,

medmindre de er af innovativ eller demonstrationsmæssig karakter, da LIFE+-instrumentet har fokus på sådanne projekter, samt projekter rettet mod gennemførelse af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiverne (Natura 2000). Projekter under EFF, som supplerer LIFE+projekterne, kan således støttes, så længe det sikres, at der ikke sker dobbeltfinansiering. Såfremt afgrænsning af fonden på baggrund af projektets karakter ikke er mulig, skal projektet deles.

6.7 Prioriteret akse 4: Bæredygtig udvikling af fiskeriområder

Velfungerende og attraktive lokalområder, hvor der er et godt grundlag for bosætning og erhvervsudvikling er en del af regeringens landdistriktpolitik. Udvikling af fiskeriområderne skal ses i denne sammenhæng og dermed også i sammenhæng med de problemstillinger, der er karakteristiske for mange landdistrikter og yderområder. Aktiviteterne skal således bidrage til at undgå affolkning og sikre tilstedeværelsen af et attraktivt og mangfoldigt erhvervsliv omkring havnen med alternativer til fiskeri, samtidig med at fiskeriet forbliver et attraktivt erhverv for de unge og en integreret del af lokalsamfundet.

Målsætning

De strategiske tiltag gennemføres med henblik på at opnå følgende målsætninger:

- Beskæftigelsen i fiskeriområderne fastholdes.
- Der skabes rammer for et differentieret erhvervsliv i fiskeriområder.
- Fiskeriområderne skal være attraktive for erhvervsudvikling og bosætning, med respekt for natur og lokale værdier.
- Samarbejdet i værdikæden om markedsinformation, kundekrav og produktudvikling forøges med henblik på at gøre den danske fiskerisektor i stand til at levere det, kunder og forbrugere efterspørger.
- I detailhandlen fremmes et bredt udbud af fiskeprodukter.
- Uddannelses- og kompetenceniveauet i hele fiskeri- og akvakultursektoren optimeres.

Målsætningerne opnås gennem foranstaltninger, der har til hensigt dels at fastholde og forøge beskæftigelsen i fiskeriområderne, dels at skabe rammerne for en attraktiv erhvervsudvikling og bosætning, med respekt for natur og miljø.

Støtte til virksomheder begrænses som udgangspunkt til mikrovirksomheder som supplement til de øvrige foranstaltninger i programmet.

Foranstaltninger

Målsætningerne søges opfyldt gennem følgende foranstaltninger:

1. Styrkelse af konkurrenceevnen på fiskeriområdet.
2. Udvikling af turistforholdene i fiskeriområderne, herunder mindre infrastrukturinvesteringer og servicefaciliteter, økoturisme mv.
3. Støtte til udvikling af fiskeriprodukter, især med henblik på at øge værditilvæksten.
4. Omstrukturering og omlægning af økonomiske aktiviteter og støtte til diversificering til etablerede fiskere.
5. Styrkelse af nye samarbejdsformer og netværk, fx mellem brancher og sektorer eller tværregionalt eller tværnationalt samarbejde mellem grupper inden for fiskeriområderne.
6. Bevarelse, genopretning og forbedring af natur og miljø i fiskeriområderne.
7. Renovering og sanering af bygningsmassen i fiskeriområderne af hensyn til områdernes attraktionsværdi.
8. Styrkelse af de faglige kompetencer inden for fiskeri- og akvakultursektoren samt omskoling mv., særligt med henblik på forbedring af kvinders muligheder.

Foranstaltningerne omfatter støtte til etablering og udvikling af mikro- og små virksomheder i fiskerisektoren under betingelserne anført i artikel 44, stk. 3, i EFF-forordningen.

Baggrunden for disse foranstaltninger er, at mange fiskeriområder har relativt svage betingelser for udvikling. Der er en relativ stor ledighed i mange af områderne, ofte med stagnerende befolkning eller fald i befolkningstallet og en simpel erhvervsstruktur, der gør områderne følsomme overfor fx nedgang i fiskeriet. Endvidere er uddannelsesniveaut lavere, idet mange unge ikke vender tilbage til områderne efter endt uddannelse.

Støttemodtagere

Virksomheder, offentlige myndigheder, foreninger, institutioner og organisationer, herunder grupper.

Ansøgerkategorien er begrænset i forhold til hver enkelt foranstaltning.

Indikatorer

Opfølgningen på indsatsen i akse 4 tager udgangspunkt i en opgørelse af effekterne for de enkelte aktionsgrupper. Effekterne skal vurderes ud fra hver enkelt aktionsgruppes godkendte strategier.

For den samlede LAG indsats skal der følges op med en effektvurdering ud fra nogle relevante dimensioner, som er fælles for LAG'erne. Der tages udgangspunkt i følgende:

- 1) Fremdrift i indsatsen målt ved LAG-aktivitet og projektvolumen for initierede og gennemførte projekter
- 2) Antallet af forventede og skabte arbejdspladser
- 3) Omfang og kvalitet af erhvervsrettede projekter
- 4) Projekter vedrørende fiskeri- og akvakultursektoren

Effektvurderingen vil indgå i de årlige indberetninger om gennemførelsen af programmet.

Indikatorer <i>(Indikator og baseline udvælges i forhold til den enkelte udviklingsstrategi for området)</i>	Mål 2010	Mål 2015
Antal beskæftigede og antal arbejdspladser i området	Bevare antallet af arbejdspladser eller beskæftigede	Øge antallet af arbejdspladser eller beskæftigede
Værditilvæksten i fiskeri- og akvakultursektoren i området	+2 %	+3 %
Antal overnatninger i området	+2 %	+5 %
Helårsbeskæftigede inden for turisme fordelt på køn	+5 %	+10 %
Antal udstedte fisketegn (til lystfiskeri)	+1 %	+2 %

6.7.1 Afgrænsning – bæredygtig udvikling af fiskeriområder

ESF

Kompetenceudviklings- og uddannelsesprojekter er foranstaltninger i de operationelle programmer under ESF samt EFF. ESF-programmet støtter kun kompetenceudviklings- og uddannelsesaktiviteter, hvis de ikke involverer personer fra fiskeri- og akvakultursektoren. Hvis aktiviteterne involverer forskellige grupper af personer, gælder det generelle afgrænsningsprincip.

ERDF

Ved støtte til investeringer i udvikling af enkeltvirksomheder i fiskeriområderne er der kun risiko for overlap i udpegede områder med statsstøtte. Disse områder omfatter 33 små øer. ERDF kan kun støtte enkeltvirksomheder i disse områder. Afgrænsningen vil ske på baggrund af aktiviteten. Aktiviteter, som udelukkende er rettet mod fiskerisektoren eller små fiskersamfund, er ikke berettigede til støtte fra ERDF.

Afgrænsningen udelukker ikke iværksættelse af projekter, der er tværgående i den forstand, at de omfatter aktiviteter til opfyldelse af samme overordnede formål, og hvor de enkelte aktiviteter er støtteberettigede under flere fonde.

For sådanne tværgående projekter foretages en opdeling i delprojekter med henblik på en adskillelse af projektaktiviteterne mellem fondene. Er dette ikke muligt, vil der administrativt blive foretaget en konkret vurdering af, hvilken fond og hvilket program der bedst vil kunne understøtte projektets formål.

EAFRD

Foranstaltningerne til udvikling af landdistrikter ligner til en vis grad foranstaltningerne til bæredygtig udvikling af fiskeriområder. Afgrænsning kan være nødvendig i områder, hvor der er et overlap mellem de lokale grupper/aktionsgrupper. Følgende typer projekter kan opnå støtte under programmerne: projekter vedr. mindre infrastruktur- og turismeforhold, natur, miljø og kulturarv, erhvervsprojekter til at styrke konkurrenceevnen i områderne og kompetenceudvikling, uddannelse og netværksdannelse mellem grupperne.

I de lokale strategier udformet af de lokale grupper skal der indgå betragtninger om komplementaritet med andre finansieringsmuligheder.

EFF-programmet yder kun støtte til virksomheder i fiskerisektoren. Støtte kan opnås til projekter inden for infrastruktur, miljø, natur og kulturarv langs kystlinjen og i fiskersamfundene. Støtte til kompetenceudvikling, samarbejde og netværksdannelse ydes kun til personer beskæftiget i fiskeri- og akvakultursektoren og i fiskersamfundene.

EAFRD-programmet yder kun støtte til ovennævnte projektyper, hvis de omhandler landbrug og landbrugsprodukter eller omhandler landdistrikter.

Hvis grupperne eller de lokale aktionsgrupper etableret under EAFRD-programmet er sammenfaldende, skal de have særskilte finansierings-, regnskabs- og kontrolsystemer, og partnerskabet og de besluttende organer skal være adskilt.

6.7.2 Procedure og tidsplan for udvælgelse af fiskeriområder og lokale grupper

Indledning

I henhold til artikel 43 i forordningen om Den Europæiske Fiskerifond skal indsatsen til udvikling af fiskeriområderne være rettet mod områder, der enten har:

- en lav befolkningstæthed eller
- nedgang i fiskeriet eller
- status som et lille fiskerisamfund.

Ved et fiskeriområde forstås et sammenhængende geografisk, økonomisk og socialt område, hvilket betyder, at identifikationen af fiskeriområderne tager udgangspunkt i områder, der historisk set har udviklet sig omkring det primære fiskeri, et fiskerleje, en fiskerihavn eller andet landingssted, eller områder med betydelig beskæftigelse i fiskeri- og akvakultursektoren.

Den socioøkonomiske analyse af fiskeri- og akvakultursektoren og fiskeriområderne viser, at fiskeriområderne er spredt over hele landet og omfatter alle landsdele. De økonomisk største fiskeriområder findes fra Skagen og ned langs den jyske vestkyst. Det er i de vestlige regioner, at de største fiskerihavne, Hanstholm, Hirtshals, Skagen, Thyborøn og Esbjerg, er beliggende. En stor del af fiskerfartøjerne er hjemhørende i disse havne. Akvakulturområderne fordeler sig især i Midt- og Sønderjylland og ved den jyske østkyst.

Analysen viser, at fiskeri- og akvakulturområderne i overvejende grad er yderområder eller landdistriktsområder.

For at sikre synergieffekter og geografisk og socioøkonomisk sammenhæng samt en helhedsorienteret geografisk tilgang kan der ud fra en lokal vurdering ske en integration af de lokale grupper, der nedsættes i samme område i henhold til Landdistriktsprogrammet og Fiskerifondsprogrammet.

Der vil blive skabt mulighed for samarbejde mellem grupperne med henblik på at sikre gennemførelse af aktiviteter af fælles interesse.

Fiskeri- og akvakulturregionen vil være udgangspunkt for den lokale gruppes mulige aktionsområde. Fastlæggelsen af det endelige aktionsområde i de enkelte regioner sker efter en ”nedefra og op”-tilgang, hvor det er den lokale interessetilkendegivelse og efterfølgende strategi og plangrundlag, der fastlægger indsatsen i området.

I det følgende er procedure og tidsplan for udpegning og etablering af lokale aktionsgrupper nærmere beskrevet.

Udpegning af fiskeriområder

Inden for hver fiskeriregion kan der etableres én og i relevante tilfælde flere, lokale grupper, der vil kunne dække en del af eller alle fiskeriregionerne, forudsat at et eller flere af følgende kriterier er opfyldt.

1. Området har en lav befolkningstæthed sammenlignet med landet som gennemsnit,
eller
1. der kan dokumenteres en nedgang i den lokale fiskerisektor,
eller
2. der eksisterer små fiskersamfund,
og
3. området er geografisk sammenhængende eller har socioøkonomiske fællestræk,
og
4. områdets størrelse begrænses svarende til EU's nomenklatur for regioner på NUTS III-niveau (svarende til 11 regioner i Danmark).

Områdets størrelse må i overensstemmelse med artikel 43, stk. 2, litra b, overskride NUTS III-niveauet, hvis geografiske eller socioøkonomiske forhold taler for større områder. Gruppens område må kun overskride NUTS III-niveauet, hvis den geografiske sammenhæng

- overholder målsætninger i den lokale strategi, forbedrer virkningen af foranstaltningerne i den lokale strategi og
- fremmer samspillet mellem fiskeri, akvakultur, forarbejdning af fisk eller aktiviteter, der relateres til fiskeri.

De lokale gruppers geografiske aktionsområder følger som udgangspunkt kommunegrænserne, men kan dække flere kommuner. I nogle tilfælde vil der være en undtagelse fra denne struktur, fx for mindre øer.

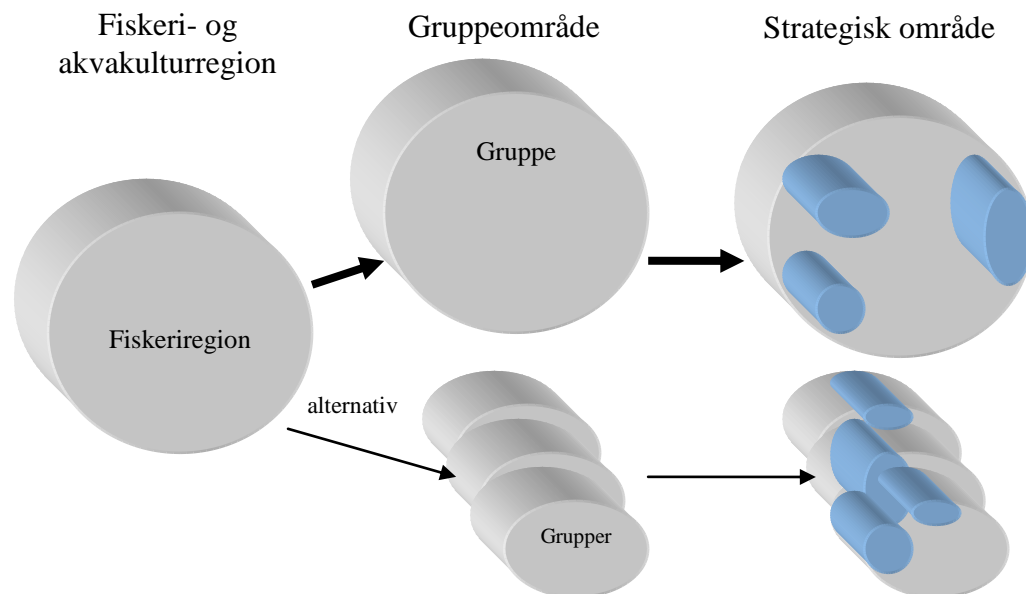
Områderne skal endvidere afgrænses i forhold til programmets mål og foranstaltninger til udvikling af fiskeriområder.

De primære geografiske områder for gennemførelse af aktiviteterne bør endvidere prioriteres i den lokale udviklingsstrategi.

Proceduren indebærer, at den endelige fastlæggelse af fiskeriområderne vil ske ud fra en ”nedefra og op”-tilgang. Det er lokale interessenter, der gennem en interessetilkendegivelse angiver, hvilke områder den lokale udviklingsstrategi skal omfatte. I forbindelse med gruppens overvejelser vil indsatsen i områderne yderligere kunne afgrænses og prioriteres inden for de enkelte kommunegrænser, jf. Figur 18 Hovedprincip for afgrænsning af fiskeriområder

Alle grupper skal følge nedenstående procedurer. Grupperne kan nedsættes på baggrund af tidligere LEADER-grupper, jf. forudsætningerne i nedenstående procedure:

Figur 18 Hovedprincip for afgrænsning af fiskeriområder

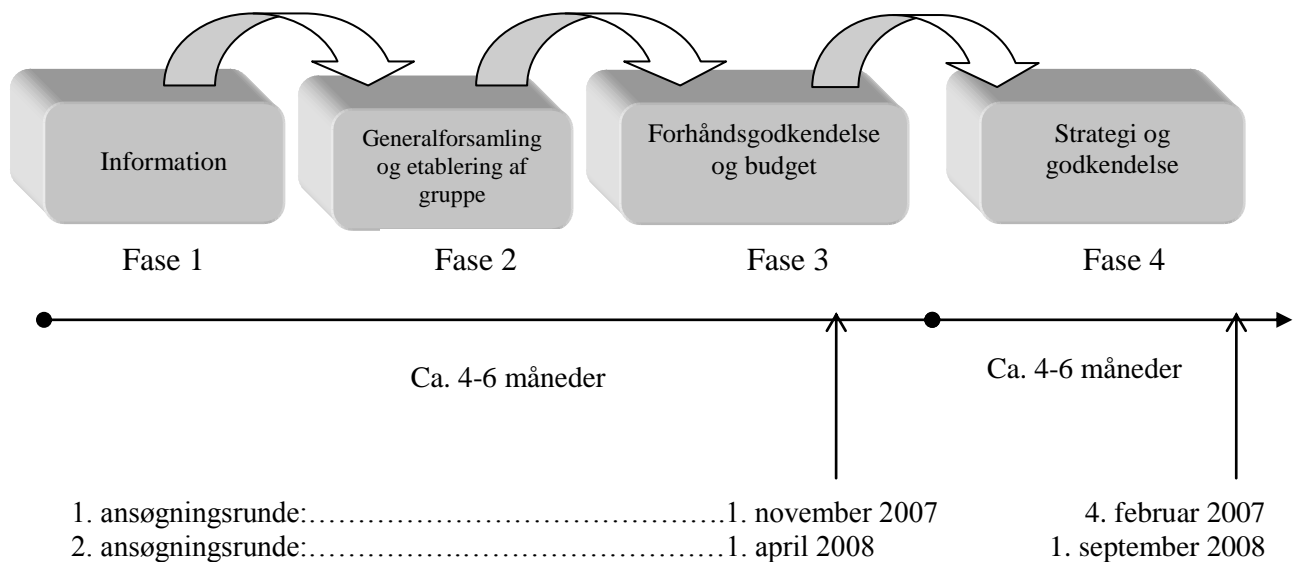
Efter denne procedure forventes det, at der vil blive etableret omkring femten grupper. Det forventes, at der bliver etableret fem store grupper i de vigtigste fiskeriområder og ti mindre grupper i andre fiskeriområder. De små grupper vil blive integreret med lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet.

Se kort over forventede fiskeriområder i bilag II.

Procedure og tidsforløb for etablering af lokale grupper

Proceduren for etablering af grupperne foregår i fire faser og efter følgende retningslinjer:

Figur 19 Procedure og tidsforløb for etablering af lokale grupper

De første tre faser forventes at vare mindst fire måneder og op til et halvt år. Den efterfølgende strategiudarbejdelse, inkl. godkendelse, forventes at vare fra fire til seks måneder, idet strategiarbejdet i fase 4 kan begynde i fase 3. Såfremt gruppen ikke kan overholde ansøgningsfristen i første runde, kan den fortsætte arbejdet og søge om godkendelse i anden runde.

For at sikre en bred sammensætning af gruppen med forskellige interesser skal etableringen af det besluttende organ i gruppen ske i overensstemmelse med kriterierne i de nationale regler. Gruppen vælger en bestyrelse på generalforsamlingen (se fase 2 nedenfor). Sammensætningen af bestyrelsen skal sigte mod, at følgende socioøkonomiske parter er repræsenteret i bestyrelsen:

- lokale borgere
- lokale organisationer og virksomheder
- lokale foreninger (natur- og miljø-, kultur-, borger- og fritidsforeninger mv.)
- lokale og regionale offentlige myndigheder

Offentlige myndigheder må ikke udgøre mere end 30 % af bestyrelsesmedlemmerne. Ved sammensætning af bestyrelsen skal ligestilling tilstræbes i forhold til køn og alder.

Fase 1. Information

Forvaltningsmyndigheden (Fødevarerhverv) informerer de enkelte regioner om programmet og proceduren for etablering af lokale aktionsgrupper efter offentligt opslag. På baggrund heraf indkalder DFFE interessetilkendigelser med henblik på at få afdækket konturerne for de kommende grupper.

Grupperne skal være repræsentative og demokratisk legitime. Derfor skal følgende forholdsregler tages ved etablering af en lokal gruppe.

Fase 2. Generalforsamling

Kommunerne eller andre relevante lokale aktører indkalder til en stiftende generalforsamling for den lokale gruppe. Generalforsamlingen er åben for alle og skal offentliggøres i lokale aviser, som dækker det område, hvor det er hensigten, at gruppen skal arbejde.

På den stiftende generalforsamling kan alle med bopæl i det pågældende område møde op. Hver person har én stemme på generalforsamlingen.

På en efterfølgende generalforsamling skal der vælges en bestyrelse bestående af mindst syv medlemmer. I forretningsordenen for bestyrelsen fastlægges det endelige antal.

Den valgte bestyrelse skal have en sammensætning, som sandsynliggør, at partnerskabet kan fungere tilfredsstillende, og at offentlige midler kan administreres korrekt.

Alle fremmødte kan stille op til bestyrelsen. Der skal være repræsentativitet og bredde i bestyrelsens sammensætning. Den lokale aktionsgruppe skal repræsentere partnere fra de forskellige lokalt baserede socioøkonomiske sektorer i det pågældende område. Når det gælder beslutningstagningen, skal arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer samt andre repræsentanter for civilsamfundet, herunder også fra fiskeri- og akvakultursektoren, udgøre mindst 50 % af det lokale partnerskab.

Der skal desuden tilstræbes en ligelig kønsfordeling og en ligelig aldersmæssig fordeling i bestyrelsen. Den eller de relevante kommunalbestyrelser og regionale vækstfora kan hver udpege et medlem af bestyrelsen i overensstemmelse med de anførte kriterier for gruppens sammensætning.

Generalforsamlingen vælger formanden for bestyrelsen. Vedtægterne for den lokale aktionsgruppe vedtages på en generalforsamling. Direktoratet

for Fødevarerhverv udarbejder standardvedtægter, der kan danne udgangspunkt for gruppernes egne vedtægter.

Fase 3. Forhåndsgodkendelse

Udpegningen af en lokal gruppe sker på baggrund af en interessetilkendegivelse, hvor gruppen fremsender en begrundet ansøgning om forhåndsgodkendelse.

Når den lokale gruppe er stiftet med vedtægter og bestyrelse, udarbejder bestyrelsen en skitse til en udviklingsstrategi, der beskriver oplysningerne om og etableringen af gruppen samt hovedprioriteterne for gruppens arbejde.

I skitsen til strategien skal der gøres rede for, hvordan den brede repræsentation er sikret i gruppen, og vedtægterne skal vedlægges. Der vil ved forhåndsgodkendelsen endvidere blive lagt vægt på beskrivelsen af områdets socioøkonomiske forudsætninger og aktuelle strukturudfordringer, samt hvilke udviklingstemaer der forventes at indgå i gruppens udviklingsstrategi.

NaturErhvervstyrelsen forhåndsgodkender de enkelte grupper. Godkendelsen består i en legalitetskontrol af bestyrelsessammensætningen og vedtægterne og skitser til udviklingsstrategien, herunder forudsætningerne for de strategiske områder. Forhåndsgodkendelsen skal sikre, at forudsætningerne for en effektiv gennemførelse af den efterfølgende strategi er til stede.

Fase 4. Udviklingsstrategi og godkendelse

Udviklingsstrategien skal omfatte en analyse af området, målsætninger, foranstaltninger og indikatorer for monitorering af aktiviteterne indvirkning. Endvidere skal der indgå et budget og en tidsplan i strategien.

De lokale grupper, der opnår forhåndsgodkendelse fra NaturErhvervstyrelsen, udarbejder herefter en egentlig udviklingsstrategi for området. De regionale vækstfora og kommunerne skal godkende, at de lokale strategier er i overensstemmelse med de fastlagte regionale og kommunale strategier. Strategien skal herefter godkendes af NaturErhvervstyrelsen.

Gruppens virke

Den lokale gruppe har til opgave at arbejde for de aktiviteter og opfyldelse af de mål, som er fastsat i den lokale udviklingsstrategi, der er godkendt af

NaturErhvervstyrelsen (NaturErhvervstyrelsen). Den lokale gruppe prioriterer og indstiller projektansøgninger under EFF-programmet til afgørelse i NaturErhvervstyrelsen inden for en af NaturErhvervstyrelsen udmeldt økonomisk ramme. Kun projekter, der ligger inden for rammerne af den godkendte lokale udviklingsstrategi, kan opnå støtte.

Hver gruppe anbefales at udnævne en administrator/fiskerikoordinator eller lignende. Koordinatoren har til opgave at varetage den daglige drift af gruppen, fungere som sekretariat for bestyrelsen samt være rådgiver og bindeled mellem gruppen og de lokale aktører, herunder også andre udviklingsinitiativer i lokalområdet. Koordinatoren skal endvidere stå for kontakten til projektansøgere og være borgernes daglige kontaktpunkt til gruppen.

Koordinatoren har desuden ansvar for at lave stikprøver af de projekter, der har opnået støtte. Stikprøverne finder sted, inden der udbetales støtte til støttemodtagerne.

Særligt for områder, der både er fiskeriområde og landdistrikt

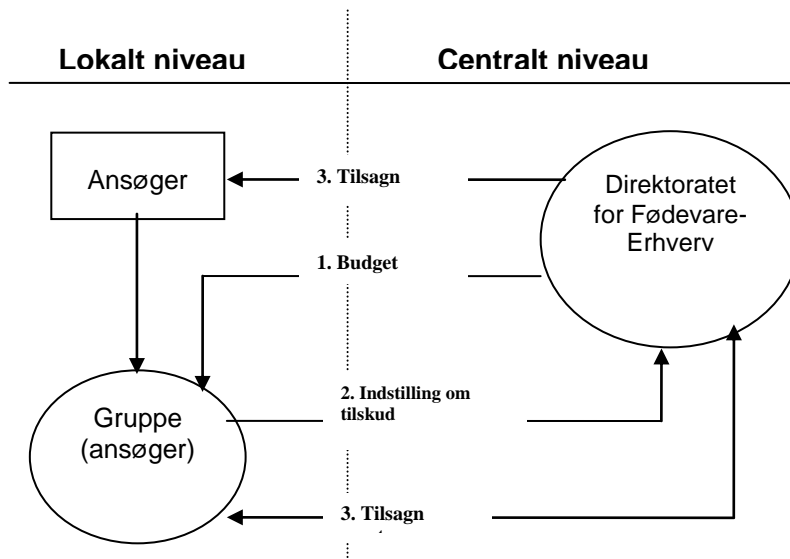
I relevante tilfælde, hvor der er overlap mellem områder udpeget som fiskeriområde i henhold til forordningens akse 4 under Den Europæiske Fiskerifond og som landdistriktsområde udpeget i henhold til forordningen om udvikling af landdistrikterne, akse 4 om lokale aktionsgrupper, kan der ske en integration af grupperne for at sikre størst mulig synergi.

Hvis grupperne finder det hensigtsmæssigt, kan de dele sekretariats- og koordinatorfunktionen med en lokal aktionsgruppe udpeget i henhold til Landdistriktsprogrammet.

Finansiering

Figur 20 Finansielt flow for lokale grupper (akse 4)
 finansielle flow. Hver gruppe tildeles et budget for hele programperioden fordelt på år og indsatsområder (1). Gruppen indstiller projekter til tilskud (2), hvorefter NaturErhvervstyrelsen meddeler tilsagn (3) enten til en ansøger uden for gruppen eller til gruppens virke (3). Direktoratets opgave er udelukkende en legalitetskontrol samt det overordnede ansvar som forvaltningsorgan. Det er gruppens ansvar at vælge projekterne.

Figur 20 Finansielt flow for lokale grupper (akse 4)

En oversigt over det administrative flow fremgår af Figur 21 Administrativt flow

Gruppens driftsudgifter må generelt ikke overstige 10 % af det samlede budget, som er tildelt et fiskeriområde. Medlemsstaten kan fra sag til sag beslutte, at loftet kan overskrides i henhold til artikel 44, stk. 5, i EFF-forordningen.

Netværkscenter

Med henblik på koordinering af aktiviteterne under akse 4 samt med henvisning til reglerne for teknisk bistand etableres der et nationalt netværkscenter, der har til formål at sikre løbende information til og koordinering mellem de enkelte gruppers arbejde.

Netværkscentret vil også fungere som sekretariat for Overvågningsudvalget og forum for koordineringen af de lokale grupper. En vigtig opgave for netværkscentret er endvidere at etablere og udvikle samarbejdet mellem de lokale nationale grupper og fællesskabsnetværket. Der gives en detaljeret beskrivelse i afsnit 8.3.2.

Netværkscentret får lignende funktioner for Landdistriktsprogrammet 2007-2013 og vil dermed også have en koordinerende rolle mellem programmerne.

EFF's finansielle bidrag til netværkscentret vil være under foranstaltningen Teknisk bistand. Der vil blive foretaget en klar adskillelse mellem aktiviteterne under de to programmer og en klar adskillelse mellem netværksaktiviteterne og den overordnede forvaltning af programmet. Dette gøres gennem særskilte planer for kommunikation for henholdsvis Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet samt en elektronisk tids- og aktivitetsregistrering.

6.7.3 Mål og foranstaltninger for drift af lokale grupper

På den baggrund er det målet at understøtte implementeringen og udførelsen af aktiviteter i lokale aktionsgrupper med henblik på at:

Målsætning

Bidrage til sikring af kvalificeret varetagelse af fiskeri- og akvakultursektorens og fiskerisamfundets interesser i den lokale aktionsgruppe og i udvikling og gennemførelse af den lokale udviklingsstrategi, herunder til koordinering og samarbejde.

Foranstaltninger

Der kan ydes støtte til gennemførelse af følgende aktiviteter:

- Støtte til gruppens iværksættelse og virke, herunder til netværk, samarbejde, kompetenceudvikling, sekretariat (koordinator) mv.

Det bemærkes, at netværk mv. af mere overordnet og kollektiv karakter vil kunne omfattes af foranstaltningen Teknisk bistand.

6.8 Prioriteret akse 5: Teknisk Bistand

Denne foranstaltning kan støtte dataindsamling samt udvikling af monitorings- og forvaltningssystemer med henblik på at opfylde det operationelle programs målsætninger.

Med henblik på implementering og gennemførelse, herunder understøttelse af opfyldelsen af de strategiske mål i programmet, afsættes der midler til teknisk bistand til finansiering af:

Forvaltning, implementering, overvågning og kontrol:

- Udgifter i forbindelse med overvågningsudvalgets møder, herunder tolkebistand, eventuel deltagelse af eksperter, besigtigelse af projekter mv.
- Revision og kontrol, herunder kontrolbesøg (kontrol på stedet)
- Administrative udgifter, som vedrører forberedelse, gennemførelse af programmet og vurdering af projekter, herunder uddannelse af personale i administrative systemer til forvaltning af programmet
- Etablering af netværk med henblik på at fremme samarbejde og erfaringsudveksling om information med henblik på en bæredygtig udvikling af fiskeriområder.

- *Andre udgifter:*
- Informationsaktiviteter og PR
- Særlige udredninger, undersøgelser og analyser som bistand til overvågningsudvalg og forvaltningsmyndigheden, Europa-Kommissionen og Fødevarerministeriet
- Udgifter til evaluering, herunder især honorering af ekstern evaluator
- Særlige arrangementer, som indgår i gennemførelse og overvågning af programmet, fx seminarer og anden form for erfaringsudveksling
- Udvikling og tilpasning af administrative it-systemer
- Udvikling af statistiske redskaber vedr. implementering af prioriteringerne i det operationelle program

Personaleudgifter og lønninger

Lønninger og andre personaleudgifter afholdt af forvaltningsmyndigheden kan finansieres, såfremt personalet er blevet ansat til at udføre nævnte opgaver eller andre i artikel 46 i Rådets forordning 1198/2006 nævnte opgaver.

7. Finansiering

I nærværende afsnit præsenteres finansieringsplanen på baggrund af programmets strategi og analyse af styrker, svagheder, muligheder og behov. Størstedelen af indsatsen lægges i akse 2 og 3, som omfatter de foranstaltninger, som er prioriteret til primært at drive den værditilvækst i sektoren, som er målsætningen i den nationale strategi.

Det er hensigten, at programmet om nødvendigt skal kunne tilpasses og justeres til udviklingen i sektoren i løbet af programperioden, og det må derfor forudses, at der også vil kunne opstå behov for at justere fordelingen af midler mellem de fem akser i finansieringsplanen.

Finansieringsplanen er udarbejdet ud fra en samlet vurdering af:

- Erfaringer fra det nuværende FIUF-program, herunder investeringsvolumen og afløb fordelt på foranstaltninger.
- En prioritering, der ikke forventes at medføre støtte til ophør af fiskerivirksomhed i forbindelse med tilpasning af flåden. Der er dog indlagt et mindre beløb under akse 1, hvis der mod forventning skulle opstå særlige situationer, især til midlertidigt ophør. Der forventes en øget interesse for modernisering af fartøjer i 2007-2008 i forhold til 2006, dog med en vis usikkerhed som følge af virkningerne af Ny Regulering.
- .
- En forventning om øget fokus på udvikling samt samarbejds- og netværksskabende projekter, hvilket betyder, at akse 3 prioriteres relativt højt jævnt fordelt over årene.
- En prioritering af akse 4 og udviklingen i fiskeriområderne som supplement til de øvrige foranstaltninger og i relevante tilfælde med mulighed for integration og synergi mellem lokale aktionsgrupper etableret i henhold til Landdistriktsprogrammet og EFF-programmet. Arbejdet med at etablere de lokale grupper betyder, at der ikke forventes fuld aktivitet før 2009.

Den samlede finansielle ramme tildelt Danmark i perioden 2007-2013 vil være på i alt € 133,6 mio. i løbende priser. Fondens midler kan anvendes til at medfinansiere projekter med en tilsvarende offentlig medfinansiering. For foranstaltninger omfattet af forordning 744/2008 er EFF-medfinansieringssatsen 95 % og for de øvrige 50 %.

Den nationale medfinansiering vil hovedsagelig være statslig. Regioner og kommuner samt fonde med særlige formål kan bidrage til den nationale medfinansiering. Denne medfinansiering forventes primært at være til havneinvesteringer under den prioriterede akse 3, men kan i mindre omfang også komme på tale til fx pilotprojekter samt til udvikling af fiskeriområder under akse 4.

Forpligtelserne indgås årligt efter den plan, som fremgår af de følgende to tabeller vedr.: Det operationelle program CCI-nr.: 2007DK14FPO001.

Finansieringsplanen er ændret i 2009 som følge af foranstaltninger der skulle gennemføres på grundlag af kapitel II og III i forordning 744/2008. Ændringerne vedrører akse I, II og III. Der er ikke ændringer i det samlede bidrag fra EEF.

Den samlede indsats på grundlag af forordning 744/2008 udgjorde 33 mio. €.

Foranstaltningerne i forordning 744/2008 er nu gennemført og ca. 30 mio. € af beløbet på 33 mio. € er anvendt.

Siden programændringen i 2008 er der gennemført en mellemliggende evaluering. Evalueringen peger bl.a. på at gennemførelsen af programmet ikke svarer til de rammer, der blev fastlagt i finansieringsplanen.

Vurderingen af den hidtidige gennemførelse viser, at der er grundlag for en forøgelse af midlerne til akse 4 og 3 og at midlerne til akse 1, 2 og 5 kan formindskes.

Som forventet gik der en periode med at etablere fiskeri-LAGerne og skabe det lokale grundlag for projekter, der kunne finansieres gennem EEF. Fiskerilagerne er nu veletablerede og aktivitetsniveauet har været højere end forudset i 2009 og 2010. Fødevareministeriet ønsker derfor at tilpasse de finansielle rammer så fiskeri-LAGerne i de sidste 2 programår opretholde deres aktivitet i samme størrelsesorden som hidtil.

Endvidere er der truffet beslutning om at miljøindsatsen vedrørende vandløbsrestaurering bør forøges og der er tilført nationale midler til denne indsats fra Miljøministeriet.

Under akse 1 er der gennemført en omfattende indsats under forordning 744/2008 og vurderingen er nu at indsatsen bør være noget mindre i de sidste år af programmet. Dette skyldes også til dels at ordningen for yngre fiskere med støtte til etablering som selvstændig fisker kun i meget begrænset omfang har kunnet anvendes.

EFF midlerne i finansieringsplanen ændres ikke og fordelingen heraf på år er således uændret som anført i tabel 18:

Tabel 18 Plan for finansiering pr. år, €

Regioner, der ikke er omfattet af konvergensmålet	
Årstal	EFF
2007	17.980.908
2008	18.340.527
2009	18.707.336
2010	19.081.484
2011	19.463.114
2012	19.852.376
2013	20.249.424
EFF i alt	133.675.169

Ved vedtagelsen i 2007 indeholdt programmet følgende finansieringsplan med opdeling på akser og fordeling mellem EFF og nationale midler:

Table 19 Finansieringsplan for det operationelle program opdelt efter prioriteret akse, €

Regioner, der ikke er omfattet af konvergensmålet				
Prioritet	Offentligt tilskud i alt $a=(b+c)$	EFF-tilskud (b)	Nationalt tilskud (c)	EFF-medfinansieringssats $(d)=(b)/(a)*100$
Akse I: Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EU-fiskerflåden	42.730.684	21.365.342	21.365.342	50
Akse II: Akvakultur, forarbejdning og afsætning af fiskerivarer og akvakulturprodukter	94.299.048	47.149.524	47.149.524	50
Akse III: Foranstaltninger af fælles interesse	92.030.532	46.015.266	46.015.266	50
Akse IV: Bæredygtig udvikling af fiskeriområder	24.922.558	12.461.279	12.461.279	50
Akse V: Teknisk bistand	13.367.516	6.683.758	6.683.758	50
I alt	267.350.338	133.675.169	133.675.169	

Efter ændringerne i 2009 fik finansieringsplanen følgende indhold:

Table 19 b. Finansieringsplan for det operationelle program opdelt efter prioriteret akse med ændringer som følge af implementering af forordning 744/2008. I €.

Regioner, der ikke er omfattet af konvergensmålet				
Prioritet	Offentligt tilskud i alt a=(b+c)	EFF-tilskud (b)	Nationalt tilskud (c)	EFF-medfinansieringssats (d)=(b)/(a)*100
Akse I: Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EU-fiskerflåden	53.730.684	40.365.342	13.365.342	75 %
Akse II: Akvakultur, forarbejdning og afsætning af fiskerivarer og akvakulturprodukter	75.299.048	37.649.524	37.649.524	50 %
Akse III: Foranstaltninger af fælles interesse	70.330.532	36.515.266	33.815.266	52 %
Akse IV: Bæredygtig udvikling af fiskeriområder	24.922.558	12.461.279	12.461.279	50 %
Akse V: Teknisk bistand	13.367.516	6.683.758	6.683.758	50 %
I alt	237.650.338	133.675.169	103.975.169	56 %

Det foreslås med den nærværende programændring at finansieringsplanen får følgende udformning:

Table 19 c. Financing plan for the operational program divided by priority axis with changes as implemented on the background of mid-term evaluation.

1 €.

Regioner, der ikke er omfattet af konvergensmålet				
Prioritet	Offentligt tilskud i alt $a=(b+c)$	EFF-tilskud (b)	Nationalt tilskud (c)	EFF-medfinansieringssats $(d)=(b)/(a)*100$
Akse I: Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EU-fiskerflåden	38.861.179	32.979.865	5.881.314	85 %
Akse II: Akvakultur, forarbejdning og afsætning af fiskerivarer og akvakulturprodukter	46.577.180	23.288.590	23.288.590	50 %
Akse III: Foranstaltninger af fælles interesse	114.569.701	57.990.608	56.579.093	51 %
Akse IV: Bæredygtig udvikling af fiskeriområder	31.919.462	15.959.731	15.959.731	50 %
Akse V: Teknisk bistand	6.912.750	3.456.375	3.456.375	50 %
I alt	238.840.272	133.675.169	105.165.103	56 %

8. Gennemførelse af programmet

8.1 Udpegning af myndigheder

Gennemførelsen af programmet hører under fødevareministerens ansvarsområde. Administrative opgaver vedr. programmet er henlagt til NaturErhvervstyrelsen. Denne delegation sker i form af en bekendtgørelse om direktoratets opgaver, som udstedes af fødevareministeren.

Styrelsen har det overordnede administrative ansvar for programmet og varetager en væsentlig del af de administrative opgaver vedr. programmet.

Den administrative tilrettelæggelse svarer i det væsentlige til den, der er blevet fulgt ved gennemførelsen af FIUF-programmet 2000-2006, og tilrettelæggelsen vil sikre, at princippet om opgaveadskillelse inden for Direktoratet overholdes.

Visse opgaver er henlagt til andre myndigheder ifølge samarbejdsaftaler eller ved bekendtgørelse. Dette vil i de enkelte tilfælde fremgå af de udstedte bekendtgørelser eller af aftaler indgået mellem NaturErhvervstyrelsen og den pågældende myndighed.

Bevillinger af finansielle midler til programmet følger de sædvanlige bevillingsmæssige regler. Den overvejende del af de nationale midler til programmet hidrører fra fødevareministerens bevilling på de årlige bevillingslove, men bevillinger kan også komme fra andre myndigheder eller fra offentlige fonde.

NaturErhvervstyrelsen er opdelt i afdelinger, som hver ledes af en vicedirektør med reference til direktøren. Direktoratets revisionsenhed er placeret uden for afdelingerne med direkte reference til direktøren. Den interne revisionsenhed er operationelt uafhængig og arbejder på grundlag af en særlig instruks, som beskriver enhedens organisation, kompetence og opgaver.

Opgaverne som forvaltningsmyndighed, attesteringsmyndighed og revisionsmyndighed varetages af styrelsen, men opgaverne er placeret i adskilte enheder i forskellige afdelinger.

Afdeling for udvikling, landdistrikter og miljø er blevet udpeget som **forvaltningsmyndighed**. Forvaltningsmyndigheden varetager opgaverne beskrevet i artikel 59 i Rådets forordning (EF) 1198/2006.

Økonomikontoret, som kommer under administrationsafdelingen, udpeges som **attesteringsmyndighed** til at varetage opgaverne beskrevet i artikel 60 i Rådets forordning (EF) 1198/2006. Opgaverne omfatter godkendelse af udgiftsanmeldelser og betalingsanmodninger, inden de sendes til Kommissionen. Godkendelsen bekræfter, at betalingsanmodningerne er i overensstemmelse med de relevante EU-regler og nationale regler.

Forvaltningsmyndigheden er adskilt fra attesteringsmyndigheden, idet de to myndigheder er placeret i to forskellige afdelinger med reference til henholdsvis en vicedirektør og økonomidirektøren.

Som **revisionsmyndighed** udpeges enheden ”Intern Revision”. Intern Revision ledes af en revisionschef med reference til direktøren. Revisionsenheden varetager revisionsopgaver i NaturErhvervstyrelsen og overvåger sikkerheden og effektiviteten omkring forretningsmæssige transaktioner. Det dækker hele spektret af aktiviteter administreret af direktoratet, herunder støtteudbetalinger, der finansieres helt eller delvist af EUGFL Garanti- og Udviklingssektionen, nationale støtteordninger og direktoratets drifts- og anlægsregnskab samt revisionsopgaver i kontrollerende og anvisningsberettigede organer i henhold til skriftlige aftaler. Revisionsenheden varetager opgaverne beskrevet i artikel 61 i Rådets forordning (EF) 1198/2006. Enheden ”Intern Revision” har endvidere ansvar for udarbejdelse af rapporten om systemets overensstemmelse med og udtalelsen om systemet i henhold til forordningen, artikel 71 (stk. 2-3).

1. oktober 2011 blev FødevarerErhverv, Plantedirektoratet og Fiskeridirektoratet sammenlagt i en ny organisation NaturErhvervsstyrelsen. De tidligere afdelinger i FødevarerErhverv videreføres som søjler i den nye organisation.

Plantedirektoratet og Fiskeridirektoratet placeres ligeledes som søjler i den nye organisation, idet økonomi- og personalefunktionen samt IT samles i nye enheder for den samlede styrelse. Der planlægges en mere omfattende samlet omlægning af den nye styrelses struktur, som forventes gennemført inden for det første år.

Endvidere er en del af administrationen vedrørende akse 4 i forbindelse med regeringsskiftet i oktober 2011 henlagt til Ministeriet for by- bolig- og landdistrikter. En del af opgaverne vedrørende akse 4 vil derfor bliver udført i samarbejde med det nye ministerium.

Når der er truffet beslutning om den nye organisations struktur vil det blive vurderet i hvilket omfang forvaltnings- og kontrolsystemerne for programmet skal tilpasses.

8.2. Udbetalinger og kontrol

EU-medfinansieringen overføres direkte til NaturErhvervstyrelsens bankforbindelse og konteres som en indtægt for Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Tilsagn om tilskud meddeles inden for bevillingen på de årlige finanslove. Tilsagn fra andre myndigheder, herunder regionale myndigheder, meddeles efter de regler, der gælder for de pågældende myndigheder.

Tilsagn om tilskud til projekter inden for de enkelte ordninger indeholder et vilkår om gennemførelse inden for en bestemt frist. På grundlag af fristerne kan der udarbejdes et overslag over forventede betalingsanmodninger for det indeværende og det efterfølgende regnskabsår, jf. artikel 75 i Rådets forordning (EF) 1198/2006.

Endelig udbetaling til støttemodtageren sker på grundlag af afholdte og betalte udgifter, som dokumenteres af støttemodtagerne. Eventuel national medfinansiering fra andre myndigheder end NaturErhvervstyrelsen skal ligeledes dokumenteres. Udbetaling kan ske ratevis, men endelig udbetaling forudsætter færdiggørelse af projektet.

Udbetalingsanmodning indsendes som udgangspunkt med regnskabsbilag og revisorerklæring. Sagsbehandlingen indebærer herefter, at det endelige tilskud beregnes på basis af en gennemgang af de indsendte bilag og efter en vurdering af, om de anmeldte udgifter er støtteberettigede.

Udbetaling sker herefter ved direkte overførsel til en af ansøger anvist konto i et pengeinstitut, p.t. gennem administrationsafdelingens udbetalingsssystem.

Under et projektføreløb udføres en række kontroller, hvoraf nogle er administrative, mens andre er fysiske kontroller. Administrativ kontrol omfatter dokumentationskontrol og sagsbehandling ved tilsagn og før udbetaling.

Der er indgået aftaler og udarbejdet særlige instrukser om udøvelse af kontrolopgaverne med Fiskeridirektoratet og Fødevarestyrelsen.

Sagsbehandling vedr. tilsagn og udbetaling sker i et elektronisk sagsbehandlingssystem. Systemet sikrer, at alle afgørelser om finansielle transaktioner, dvs. meddelelse og ændring af tilsagn og udbetaling af tilskud, behandles af to forskellige sagsbehandlere. De sagsbehandlere, der har behandlet tilsagnet, kan ikke deltage i behandlingen af udbetalingen.

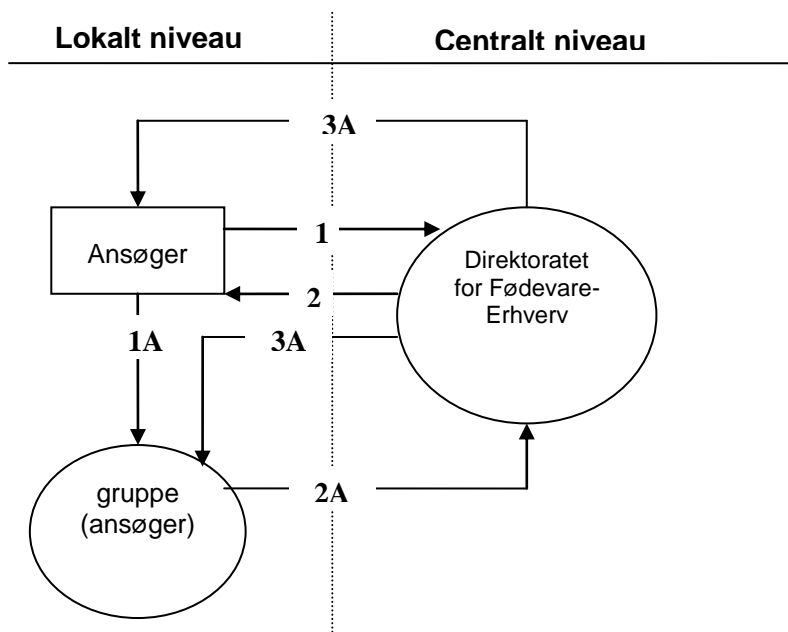
De nærmere procedurer for dobbelt sagsbehandling hos forvaltningsmyndigheden og den løbende kontrol af regnskabsoplysninger hos attesteringsmyndigheden vil fremgå af en beskrivelse af forvaltnings- og kontrolsystemerne for Danmark vedr. EFF 2007-2013.

Intern Revision (revisionsmyndigheden) varetager kontrollen med, om forvaltnings- og kontrolsystemerne fungerer effektivt, og sørger for den stikprøvevise kontrol omhandlet i Artikel 61 i Rådets forordning (EF) 1198/2006.

Vedr. tilrettelæggelse af sagsbehandling og kontrol mv. henvises til, at der efter programmets godkendelse vil blive udarbejdet en rapport, der skal ledsages af en vurdering om forvaltnings- og kontrolsystemerne, jf. artikel 71 i Rådets forordning (EF) 1198/2006.

8.3. Administration af ansøgninger

Figur 21 Administrativt flow

Ansøgninger i henhold til forordningens akse 1-3:

Ansøgninger sendes til NaturErhvervstyrelsen (1), der behandler ansøgningen og meddeler tilsagn eller afslag (2).

Ansøgninger i henhold til forordningens akse 4 (bæredygtig udvikling af fiskeriområder):

Ansøgningen sendes til den lokale aktionsgruppe (1A). Den lokale gruppe kan selv være projekthaver og indgive ansøgninger til NaturErhvervstyrelsen (2A).

Den lokale gruppe har til opgave at vurdere ansøgningen i henhold til den lokale udviklingsplan og indgive en indstilling til NaturErhvervstyrelsen (2A). Direktoratets opgave er udelukkende at foretage en legalitetskontrol på baggrund af indstillingen fra den lokale gruppe.

Tilsagn meddeles af NaturErhvervstyrelsen (3A eller 2).

8.3.1. Procedurer for at udvælge projekter

Udvælgelseskriterierne fremgår af regelgrundlaget, herunder den pågældende bekendtgørelse. Overvågningsudvalget hører om godkendelse af proceduren og udvælgelseskriterierne for udvælgelse af de aktiviteter, der skal støttes af programmet, jf. artikel 65 i EFF-forordningen.

Faglig rådgivning og ekspertviden kan være hensigtsmæssig for ordninger, hvor der skal ske en prioritering af ansøgningerne ud fra flere hensyn, og hvor faglig viden og branchekendskab er af væsentlig betydning ved vurdering af ansøgningerne.

Der udarbejdes instrukser for sagsbehandling af ansøgninger med retningslinjer for håndteringen af de enkelte faser i sagsbehandlingen. Der vil til dokumentation af de kontroller, der gennemføres ved sagsbehandlingen, blive knyttet tjeklister. Alle afgørelser om økonomiske transaktioner er underlagt dobbelt sagsbehandling.

Ansøgninger vedr. akse 4 behandles af lokale grupper og fremsendes derefter til forvaltningsmyndigheden. De lokale grupper vurderer, om ansøgningerne er i overensstemmelse med den lokale udviklingsstrategi. Afgørelse vedr. disse ansøgninger træffes af forvaltningsmyndigheden.

8.3.2. Nationalt netværkscenter

Med henblik på at koordinere aktiviteterne under akse 4 og med reference til reglerne vedr. implementering af lokale grupper under forordningen om bæredygtig udvikling af fiskeriområderne etableres et nationalt netværkscenter under Fødevarerministeriet. Centrets primære formål er at sikre løbende information og koordinering til partnerskabet, inklusive grupperne i fiskeriområderne.

Der etableres et Koordinatorforum for alle gruppekoordinatorer (igangsættere) i fiskeriområderne for at sikre informationsudveksling mellem grupperne og bidrage med input til politikudvikling.

Netværkssekretariatet fører tilsyn med netværksaktiviteterne. Det vil også fungere som et sekretariat for Overvågningsudvalget. Sekretariatet står endvidere for en hotline, der skal sikre offentligheden adgang til relevante informationer.

Netværkscentret får lignende funktioner for Landdistriktsprogrammet 2007-2013 og vil dermed også have en koordinerende rolle mellem programmerne.

EFF's finansielle bidrag til netværkscentret vil være foranstaltningen Teknisk bistand. Der vil blive foretaget en klar adskillelse mellem aktiviteterne under de to programmer og en klar adskillelse mellem netværksaktiviteterne og den overordnede forvaltning af programmet. Dette gøres gennem særskilte planer for kommunikation for henholdsvis Landdistriktsprogrammet og EFF-programmet samt den elektroniske tids- og aktivitetsregistrering.

Netværksopgaver

- Link til og dialog med fællesskabsnetværk
- Politikudvikling (eksempelvis dialog med de lokale grupper eller partnerskabet med henblik på at tilpasse målsætninger og redskaber til behovene i landdistrikterne)
- Dialog og sparring med lokale grupper
- Kommunikation om programmet (eksempelvis formidling af politikken eller information om programmets muligheder)
- Analyse og information om bedste praksis
- Uddannelse af nøglepersoner i lokale grupper og bistand til grupper, der ønsker at samarbejde med andre grupper nationalt og internationalt
- Erfaringsudveksling mellem koordinatorene (lokale grupper) og information til dem om nye eller ændrede politiske prioriteter

- Hotline, hvor borgerne via ét adgangspunkt kan få alle relevante oplysninger om programmet
- Godkendelse af lokale aktionsgrupper og disses planer

Vejledende budget

Det årlige vejledende budget for netværkscentret er ca. € 200.000 pr. år.

Netværkscentrets primære aktiviteter

På kort sigt

- Udarbejdelse af informationsbrochurer om landdistrikts-/fiskeriprogrammer og procedurer for etablering af lokale grupper
- Planlægning af et teknisk kommunalt seminar vedr. etablering af lokale aktionsgrupper
- Rådgivning om nye støtteordninger og lokale aktionsgrupper
- Information om implementering af programmerne, kommunikationsstrategi
- Etablering af en telefon-hotline
- Etablering af netværkets hjemmeside.

På mellemlang sigt

- Forhåndsgodkendelse af lokale grupper på baggrund af ansøgning
- Målrettet rådgivning til godkendte lokale aktionsgrupper
- Godkendelse af lokale udviklingsstrategier fra lokale grupper
- Møder for lokale grupper og koordinatore for at skabe en fælles referenceramme
- .

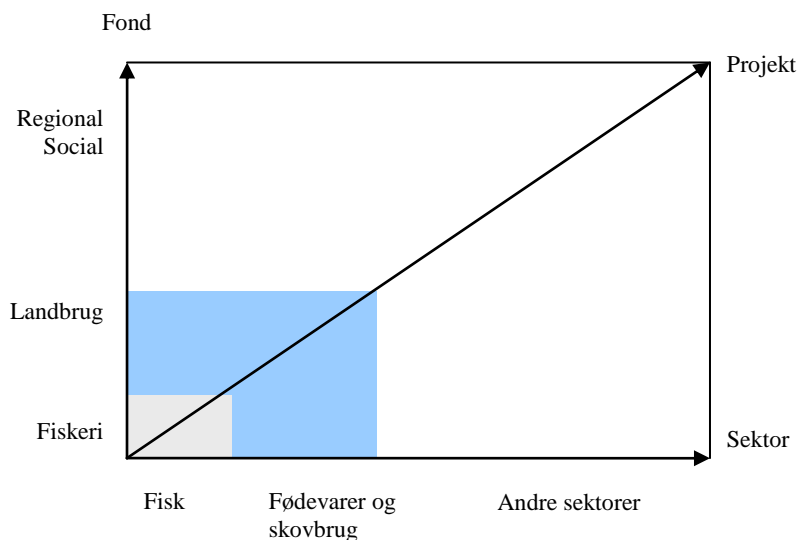
8.3.3. Koordinering med andre fællesskabsfonde

Sektoropdelingen vil være det bærende princip i afgrænsningen mellem de enkelte politikområder.

Et projekt, der kun berører én sektor, fx fiskeri- og akvakultursektoren, vil få støtte fra én fond – i dette eksempel fra Den Europæiske Fiskerifond. Omfatter projektet også andre dele af fødevarer- eller skovbrugssektoren, vil Landbrugsfonden kunne støtte projektet yderligere. Omfatter projektet også aktiviteter uden for disse sektorer, vil det i princippet også kunne støttes af Den Europæiske Fond for Regionaludvikling og Den Europæiske Socialfond.

Under disse omstændigheder vil det således evt. være muligt at støtte det samme projekt fra flere fonde med den samme foranstaltning eller med forskellige foranstaltninger. Det vil også være muligt at yde støtte fra flere fonde til den samme type aktiviteter i samme projekt, men *ikke* til den samme udgift. Det forventes imidlertid, at det kun vil ske i meget få tilfælde og ved større projekter.

Figur 22 Princip for afgrænsning og synergi mellem fondene

Beskrivelsen af programmets prioriterede akser i kapitel 6 indeholder oplysninger om, hvordan indsatsen under fondene vil supplere hinanden, med særlig vægt på tilfælde, hvor fondene retter sig mod nært tilgrænsende områder, og hvor der kan være tvivl om afgrænsningen mellem fondene.

Koordinering mellem myndighederne

For at undgå finansiering fra flere kilder til samme udgift eller projekt vil følgende procedure og oplysninger indgå i forvaltningssystemet:

Projektniveau

1. Ansøgeren skal – ved aflevering af ansøgningen – informere myndigheden om, hvorvidt han/hun har søgt om tilskud eller har modtaget tilskud fra andre offentlige fonde til projektet.

2. Ansøgeren skal vedlægge et udspecificeret budget, så forvaltningsmyndigheden kan kontrollere, hvordan tilskud fra EU eller nationale fonde vil blive inddraget i finansieringen af projektet.
3. Der kræves regnskabsbilag og revisorerklæring forud for udbetaling til støttemodtageren. Revisorkontrollen omfatter oplysninger om offentlig finansiering generelt til projektet for at undgå finansiering fra flere kilder. Hvis der er registreret offentlig finansiering fra flere fonde, foretager forvaltningsmyndigheden en krydskontrol af alle relevante myndigheder.

Overvågningsniveau

Koordinering mellem forvaltningsmyndighederne foretages af forvaltningsmyndighederne i hvert enkelt overvågningsudvalg for EU-programmerne. En medarbejder i forvaltningsmyndigheden er fx medlem af Overvågningsudvalget under ERDF-programmet.

Der kan endvidere afholdes tekniske koordineringsmøder eller oprettes netværk mellem forvaltningsmyndighederne.

8.3.4. Afgrænsning til Landdistriktsprogrammet og strukturfundsprogrammerne

I henhold til artikel 54 i forordningen om Den Europæiske Fiskerifond kan der ikke fra fondens side ydes tilskud til en udgift, som samtidig støttes af andre finansielle fællesskabsinstrumenter.

Dette sikres ved, at der ikke kan ydes tilskud fra flere fonde til samme *udgift* i et projekt. Hvis et projekt eller dele deraf er støtteberettiget under flere fonde, vil der derfor blive etableret administrative procedurer, som sikrer mod dobbeltfinansiering.

Derudover vil foranstaltninger under Fiskerifonden afgrænses til at støtte projekter af erhvervsmæssig karakter inden for fiskeri- og akvakultursektoren, der sigter på at skabe vækst og bæredygtig udvikling eller bidrager til en afbalanceret regional udvikling i fiskeriområderne.

Indsatsen under dette program begrænses ikke af mulighederne for støtte under programmerne inden for Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (EAFRD) eller strukturfondene (Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (ERDF) og Den Europæiske Socialfond (ESF)). Indsatsen under fondene skal supplere hinanden, så samspillet mellem fondene optimeres. Projekter med aktiviteter, som er støtteberettigede under flere programmer, vil således kunne opnå tilskud fra flere fonde.

Der kan forekomme overlap med aktiviteter, som er støtteberettigede under ERDF. Hvis dette sker, vil afgrænsningen ske således, at projekter til gavn for fiskeri- og akvakultursektoren vil være støtteberettigede under EFF. Hvis initiativerne er samarbejdsprojekter eller projekter, der på anden vis berører flere sektorer, er der mulighed for at opnå støtte fra flere fonde, herunder strukturfonde, på betingelse af at aktiviteterne i projektet deles i forskellige projekter. Der vil i enkeltstående projekter blive foretaget en konkret vurdering af, hvilken fond og hvilket program, der bedst vil kunne understøtte projektets formål i overensstemmelse med det overordnede afgrænsningsprincip.

8.4. Elektronisk udveksling af data mellem Kommissionen og de danske myndigheder

Al datadeling mellem medlemsstaten og Kommissionen vedr. det operationelle program overføres elektronisk. Hertil anvendes det af Kommissionen udviklede system (SFC 2007).

Systemet skal anvendes af forvaltningsmyndigheden, attesteringsmyndigheden og revisionsmyndigheden. I forbindelse med det danske operationelle program anvendes det derfor af afdelingen for udvikling, miljø og landdistrikter i NaturErhvervstyrelsen samt af direktoratets administrationsafdeling og af den interne revisionsenhed. Forvaltningsmyndigheden følger udviklingen af systemet og deltager i seminarer og kurser vedr. anvendelsen. Endvidere deltager direktoratets it-kontor i forbindelse med anvendelsen af systemet i direktoratet, herunder sikkerhed, samt ved udviklingen af en grænseflade mellem direktoratets økonomiadministrative systemer og SFC 2007-systemet.

Gennemførelsesforanstaltningerne for Rådets forordning (EF) 1198/2006 om Den Europæiske Fiskerifond præciserer de data, der som minimum skal udveksles og være tilgængelige i SFC-systemet. Dette omfatter selve det operationelle program, den nationale strategi og Kommissionens beslutnin-

ger vedr. programmet. Derudover omfatter det revisionsstrategien og en række rapporter vedr. gennemførelse og revision, forvaltning og kontrol, udbetalingsanmodninger mv. Endvidere skal systemet indeholde finansielle data og data vedr. alle uregelmæssigheder.

Den tekniske grænseflade mellem forvaltningssystemerne, SFC 2007 og direktoratets sagsbehandlingssystem BTAS, vil fungere i god tid, inden den første udbetalingsanmodning.

Erfaringerne fra BTAS-systemet 2000-2006 vedr. håndtering af data mv. har bidraget til den videre udvikling af systemet for programperioden 2007-2013 for at sikre et pålideligt system til økonomiadministration og udbetalingsanmodninger.

En medarbejder i forvaltningsmyndigheden (afdelingen for udvikling, miljø og landdistrikter) udpeges som referent (Member State (MS) Liaison) for systemets anvendelse i forbindelse med Den Europæiske Fiskerifond. Denne medarbejder står for alle anmodninger om etablering, annullering eller ændring af adgangsrettigheder til systemet. Anmodninger fremsendes pr. e-mail til MS Liaison af den pågældende medarbejders chef eller chefen for det respektive kontor i henholdsvis forvaltnings-, attesterings- eller revisionsmyndigheden.

Efter modtagelse af anmodningen kontrollerer MS Liaison:

- identiteten af den medarbejder, der ønsker adgang til systemet
- medarbejderens kontaktoplysninger
- adgangsniveau (læse, skrive og/eller send)

Anmodninger journaliseres af MS Liaison, der sender en anmodning til SFC 2007-sekretariatet samt opdaterer listen over personer med adgang og adgangsniveau til SFC 2007, når der er blevet tildelt tilladelse. MS Liaison har også ansvar for, at adgangstilladelse opdateres, og får derfor tilsendt en medarbejderliste fra personalekontoret, når der sker ændringer i medarbejdersammensætningen med betydning for de givne adgange. Ændringer af adgangstilladelser grundet personaleforhold vil derfor hurtigt kunne afsendes til SFC 2007-sekretariatet. Al korrespondance i den sammenhæng vil blive journaliseret af MS Liaison.

I NaturErhvervstyrelsen vil en række medarbejdere blive autoriseret med læseadgang og adgang til at indlægge data i systemet. Adgangen vil blive differentieret mellem de tre nævnte enheder, så de svarer til henholdsvis forvaltningsmyndigheden, attesteringsmyndigheden og revisionsmyndighedens opgaver i relation til programmet. I hver enhed vil én medarbejder

være autoriseret til at anvende elektronisk underskrift. Procedurene vil i øvrigt følge Kommissionens forskrifter for systemet.

For så vidt angår kontrollen af de data, der fremsendes i forbindelse med det operationelle program, sikrer forvaltningsmyndigheden (afdelingen for udvikling, miljø og landdistrikter i NaturErhvervstyrelsen), at de statistiske oplysninger, der er nødvendige for vurdering for programmets fremdrift, indsamles og kategoriseres under den almindelige sagsbehandling, hvor principperne om dobbelt sagsbehandling er implementeret. Direktoratets sagsbehandlingssystem BTAS opsættes til at kunne generere de nødvendige statistiske rapporter, når Kommissionen anmoder herom. Oplysningerne kontrolleres og afstemmes med direktoratets regnskabssystem Concorde XAL af mindst to medarbejdere i forvaltningsmyndigheden, inden de sendes til Kommissionen via SFC 2007-systemet.

Overvågningsrapporternes datagrundlag for så vidt angår statistiske oplysninger til måling af den afledte effekt af programindsatsen og redegørelser for den økonomiske fremdrift kontrolleres og afstemmes også af forvaltningsmyndigheden af mindst to medarbejdere, inden oplysningerne sendes via SFC-systemet.

For så vidt angår betalingsanmodninger overvejer it-kontoret i NaturErhvervstyrelsen de tekniske specifikationer for en grænseflade mellem direktoratets regnskabssystem Concorde XAL og Kommissionens SFC 2007-system, så atteringsmyndigheden kan afsende afstemte og kontrollerede betalingsanmodninger samt attesteringer mv. rettidigt, korrekt og sikkert til Kommissionen.

8.5. Overgangsordning

Idet EFF-programmet først forventes at være i drift i slutningen af 2007, vil FIUF-programmet (2000-2006) blive holdt åbent frem til den 30. september 2007. Muligheden for at søge tilskud under FIUF vil således blive forlænget for at lette overgangen mellem FIUF og EFF mest muligt.

Overgangsordningen vil blive etableret for følgende ordninger:

- Modernisering af fartøjer
- Forarbejdningsindustri
- Akvakultur

- Havnefaciliteter
- Kollektive aktioner og pilotprojekter

9. Partnerskab og kommunikation

Indledning

Relevante partnere inddrages i forberedelse, gennemførelse, overvågning og evaluering af programmet i overensstemmelse med artikel 8 i Rådets forordning (EF) 1198/2006. Miljøvurderingen af programmet i henhold til lov nr. 316 af 5. maj 2004 om miljøvurdering af planer og programmer har været i offentlig høring og er tilgængelig på www.fiskeriudvikling.dk som en integreret del af udkastet til programmet.

Som udgangspunkt inddrages alle partnere, som har deltaget i Overvågningsudvalget for FIUF-programmet, men derudover har andre også mulighed for at ytre sig på baggrund af bred information og høring af offentligheden. Der redegøres for partnerskabets konkrete inddragelse i forberedelsen af programmet og partnerskabets rådgivning herom i det følgende afsnit.

9.1. Partnerskab

Ved udarbejdelsen af strategier og programmer er de relevante institutionelle og sociale partnere blevet inddraget løbende i processen under forskellige former:

- Workshop
- Bilaterale møder
- Hjemmeside for fiskeriudvikling
- Interviewundersøgelse og analyser
- Inddragelse af Overvågningsudvalg
- National konference
- Høring af interessenter

9.1.1. Parallel proces for Den Nationale Strategiplan og en national handlingsplan for fiskeri og akvakultur

Som led i vedtagelsen af Ny Regulering af dansk fiskeri er det besluttet politisk, at fødevarerministeren skal udarbejde en handlingsplan for fiskeri- og akvakultursektoren, der med udgangspunkt i den nye regulering sætter fokus på de initiativer, der kan fremme øget værditilvækst i fiskeri- og akvakultursektoren, øget bæredygtighed i fiskeriet samt udnyttelse af vækstmulighederne i akvakultur. Der er en tæt sammenhæng mellem Den Nationale Handlingsplan og EFF-dokumenterne: Den Nationale Strategiplan og det operationelle program.

Som grundlag for Den Nationale Handlingsplan er der lavet et idékatalog, hvor erhvervet og andre med interesse for fiskeri og akvakultur har fremlagt konkrete forslag til, hvilke udviklingsområder der kan indgå i Den Nationale Handlingsplan. Idékataloget er udarbejdet i en åben proces, hvor der via hjemmesiden www.fiskeriudvikling.dk har været mulighed for at komme med konkrete og underbyggede forslag til indholdet i kataloget. I forbindelse med udarbejdelsen af kataloget er der blevet afholdt en række bilaterale møder med relevante organisationer mv.

Idékataloget har endvidere virket som inspirationskilde til udarbejdelsen af Fiskerifondsprogrammet. Både idékataloget og oplægget til den danske strategi under Den Europæiske Fiskerifond blev præsenteret på en national fiskerikonference den 18. maj 2006.

Partnerskabsproces

Oversigten nedenfor giver et generelt billede af partnerskabsprocessen i forbindelse med formulering og implementering af den nationale strategi og programmet. I bilag findes en deltageroversigt i forbindelse med den skriftlige høring, konferencen og workshoppen. Oversigten dækker dermed ikke rækken af møder med forskellige organisationer, myndigheder mv. der også har været en del af partnerskabsprocessen.

Den offentlige høring, høringen af Overvågningsudvalget og dialogen med Kommissionen om programmet har inkluderet miljøvurderingen af programmet, som skal gennemføres i henhold til Rådets direktiv 2001/42/EF om vurdering af bestemte planer og programmer indvirkning på miljøet.

Forhåndsevalueringen omfattede programmet, herunder miljøvurderingen.

Tabel 20 Partnerskabet

Partnerskabsprocedure	Høringsparter	Tid
Hjemmeside	Internetbrugere	Fra december 2005
Workshop i Direktoratet for FødevarerErhverv	Alle relevante organisationer, myndigheder og institutioner	Januar 2006
Interviewundersøgelse	Interviewpersoner i fiskeriområder og akvakultur	Februar-april 2006
Analyser om værditilvækst i forarbejdning og akvakultur	Udvalgte konsulenter, institutioner, innovationsudvalg og erhvervsorganisationer	April 2006
Strukturfonde, landdistriktsprogram, miljø, arbejdsmiljø, sikkerhed og turisme	Møder med relevante myndigheder	Løbende i 2006
National konference	Alle relevante organisationer og institutioner	18. maj 2006
Forhåndsevaluering	Evaluator	Maj-november 2006
Dialog med Kommissionen	Kommissionen	Juli (strategi) November 2006- november 2007 (program)
Drøftelse i Overvågningsudvalget	Høring af Overvågningsudvalget for FIUF	August (strategi) Oktober (program) 2006
Skriftlig høring	Alle relevante organisationer og institutioner	Juli-august (strategi) Oktober (program) 2006

9.1.2. Resultaterne af partnerskabet

Workshoppen i januar 2006 bidrog til formulering af strategien og information om behov for indsatsen fremover.

På den nationale konference, hvor der deltog over 100 beslutningstagere inden for fiskeri- og akvakultursektoren, myndigheder og interesseorganisationer, var formålet at informere om den nationale handlingsplan samt om oplægget til en strategi- og handlingsplan.

I høringsperioderne er der blevet afholdt temamøder i Overvågningsudvalget for FIUF, hvor henholdsvis udkast til strategi og program er blevet præ-senteret og drøftet.

I relation til miljøvurderingen af programmet og den offentlige høring heraf er der indkommet enkelte bemærkninger, som har medført justeringer i miljøvurderingen.

Programmet har i hele høringsperioden været offentlig tilgængeligt på internettet via en særlig hjemmeside for programmet: <http://www.fiskeriudvikling.dk/>. Derudover har programhøringen og miljøvurderingen omfattet de personer, der abonnerer på ministeriets høringer på fiskeriområdet.

Høringsprocessen har som tidligere nævnt været bred og åben. Ved høringsfristens udløb var der indkommet 15 høringssvar, hvoraf størstedelen indeholdt få og konstruktive forslag til ændringer i formuleringer. Kun enkelte høringssvar har indeholdt bemærkninger, som ministeriet ikke kunne imødekomme. Det gælder særligt forslag om flere indikatorer, hvilket på baggrund af manglende data ikke har været mulige.

Hovedkonklusionen på partnerskabet omkring udarbejdelsen af programmet er, at de relevante partnere har givet konstruktive og operationelle input. Processen har været positiv, og den høje grad af åbenhed har bidraget til et godt samarbejde mellem forvaltningsmyndigheden og partnerne.

9.1.3. Opretholdelse af partnerskabet

Partnerskabet opretholdes i programperioden, men ændres i form af en mere formel struktur, primært form af Overvågningsudvalget (jf. afsnit 9.2). Derudover overvejes det at oprette et dialogforum eller lignende mellem relevante forvaltningsmyndigheder eller overvågningsudvalg med henblik på at skabe en løbende dialog og erfaringsudveksling på tværs af fondene.

9.1.4. Godkendelse af strategi og program

Programmet og strategien blev godkendt nationalt den 22. marts 2007.

9.2. Overvågningsudvalget, evaluering og overvågning

Når programmet er blevet godkendt af Kommissionen, vil der blive nedsat et overvågningsudvalg. Overvågningsudvalget sammensættes af repræsentanter for medlemsstaten og Kommissionen. Kommissionen deltager som rådgiver. Repræsentanter for medlemsstaten er NaturErhvervstyrelsen (formandskab og sekretariat) og andre repræsentanter fra Fødevarerministeriet. I udvalget er der endvidere repræsentanter for den primære fiskerisektor, forarbejdningen af fiskeriprodukter, akvakultursektoren, medarbejdere, handel med og omsætning af fiskeriprodukter, regionale myndigheder, miljømyndighederne, søfartsmyndighederne samt EU- forvaltningsmyndighederne. Endvidere kan andre relevante organisationer, som repræsenterer konkrete eller almene interesser vedr. fiskeri- og akvakultursektoren, eller som arbejder for en bæredygtig udvikling, blive medlemmer.

Udvalgets medlemskreds fastsættes i Overvågningsudvalgets forretningsorden. Ved udpegning af medlemmer lægges der vægt på, at både mænd og kvinder er repræsenteret i udvalget.

Partnerskabet høres om udvalgets etablering og forretningsorden.

Ud over de nævnte repræsentanter kan personer med relevant sagkundskab også deltage i udvalgets arbejde. Der kan udpeges suppleanter for udvalgets medlemmer mv.

Udvalget afholder normalt to årlige møder. Flere møder kan afholdes efter behov. Overvågningsudvalget varetager opgaverne beskrevet i artikel 65 i Rådets forordning (EF) 1198/2006. Udvalget godkender de bekendtgørelser og vejledninger, som udfærdiges for tildeling af støtte i henhold til programmet.

Udvalget orienteres om lokale udviklingsstrategier inden for akse 4 og om anvendelsen af støtte, der gives efter indstilling fra de lokale grupper.

Overvågningsudvalget vurderer programmets fremskridt og resultaterne af gennemførelsen som anført i artikel 65 i Rådets forordning (EF) 1198/2006.

Der afsluttes en midtvejsevaluering inden udgangen af 2011. Udvalget udtaler sig om retningslinjer for evaluering af det operationelle program, eller dele deraf, og gennemgår især midtvejsevalueringen. Udvalget gennemgår

og godkender den årlige rapport. Udvalget underrettes om den årlige kontrolrapport og om Kommissionens eventuelle bemærkninger til rapporten.

Udvalget godkender alle forslag om ændringer af det operationelle program og programmets finansieringsplan. Endvidere kan udvalget tage initiativ til revision eller gennemgang af programmet.

Udvalget kan i øvrigt anmodes om at rådgive om den nationale statslige medfinansiering af programmet, om anvendelse af de midler, der er til rådighed, eller andre spørgsmål i relation til programmet. Overvågningsudvalget høres ikke om enkeltprojekter, men kan høres om godkendelsesproceduren og udvælgelseskriterierne ved beslutning om enkeltprojekter. Medlemmer af udvalget kan deltage som enkeltpersoner i rådgivning vedr. konkrete projekter.

Overvågningsudvalget varetager endvidere opgaver som overvågningsudvalg i relation til FIUF-programmet 2000-2006 og, om nødvendigt, FIUF- og PESCA-programmerne for perioden 1994-99.

Overvågningsudvalget har til opgave løbende at vurdere det finansielle afløb med henblik på en optimal anvendelse af midlerne, herunder virkningen af prioriteringen med henblik på eventuelle behov for justeringer.

9.3. Kommunikation og information

9.3.1. Indledning

Information til offentligheden og potentielle støttemodtagere

På NaturErhvervstyrelsens hjemmeside vil information om støttemuligheder, regler, vejledninger og ansøgningsskemaer blive stillet til rådighed for potentielle støttemodtagere. Hjemmesiden vil også anviser muligheder for kontakt og spørgsmål til direktoratet.

Forvaltningsmyndigheden informerer offentligheden om alle støttemodtagere og projekter, der har modtaget støtte fra EFF. Denne information gives normalt via NaturErhvervstyrelsens hjemmeside. Relevante rapporter og alle undersøgelser, som har modtaget tilskud, vil ligeledes blive offentliggjort på hjemmesiden.

Hjemmesiden vil ligeledes indeholde information om Overvågningsudvalgets aktiviteter. Materiale fra udvalgets møder og mødereferater vil være tilgængelige.

Ud over den generelle information vil der blive gennemført målrettede og regelmæssige informationsaktiviteter rettet mod offentligheden generelt og mod potentielle støttemodtagere og relevante organisationer mv. Disse aktiviteter vil blive varetaget i samarbejde mellem forvaltningsmyndigheden og Fødevarerministeriets informationsenhed.

En del af udgifterne til information vil blive afholdt inden for direktoratets overordnede budget. Udgifter til de målrettede aktiviteter vil blive afholdt som teknisk bistand.

Information til støttemodtagere

Forvaltningsmyndigheden sikrer, at støttemodtagerne informeres om fællesskabstilskuddet. Denne information sker i tilsagnet og i forbindelse med udbetalingen. I forbindelse med tilsagn og evt. udbetaling af støtte vil der blive stillet betingelser om information til offentligheden, fx om resultaterne af et projekt. Støttemodtageren vil blive informeret om forpligtelserne til at informere offentligheden om støtten i form af oplysningstavler mv.

I det følgende uddybes den eksterne kommunikation.

9.3.2. Formål

Kommunikationen skal understøtte implementeringen af programmet for Den Europæiske Fiskerifond ved at synliggøre og sikre kendskabet til programmet, dets muligheder og resultater over for både potentielle støttemodtagere og den brede offentlighed.

De overordnede mål for kommunikationsindsatsen er at:

- Sikre et bredt kendskab til programmet og dets konkrete muligheder, ikke mindst hos potentielle støttemodtagere.
- Synliggøre både visionerne bag programmet og de muligheder, det åbner sig for fiskerierhvervet, den regionale udvikling, forarbejdningsindustrien, borgerne mm.
- Bidrage til at skabe engagement om gennemførelsen af aktiviteterne i programmet og sikre fortsat involvering af centrale, regionale og lokale aktører.
- Varetage etableringen af gode rammer for aktørernes videndeling.

- Skabe sammenhæng mellem de forskellige tiltag på tværs af den danske strategis tre overordnede målområder inden for fiskeriudviklingen: branchemål, interaktionsmål og kollektive mål.

9.3.3. Målgrupper

Kommunikationen retter sig mod målgrupper på flere niveauer og med forskellige interesser i udviklingen af fiskerierhvervet. De omfatter bl.a.:

- Fiskere, dambrugere, havbrugere
- Fiskerihavne
- Akvakultursektoren
- Forarbejdnings- og følgevirksomheder inden for fiskeri- og akvakultursektoren, auktionshuse
- Forsøgs- og forskningsvirksomheder inden for fiskeriudvikling
- Erhvervs- og brancheorganisationer i fiskeriet, fiskeindustrien
- Forbrugere og forbrugerorganisationer
- Detailhandlen, cateringbranchen og deres organisationer
- Myndigheder, herunder kommuner og regioner
- Turist- og erhvervschefer, uddannelsesinstitutioner og andre centrale aktører i de fiskeriafhængige områder
- Borgere i de fiskeriafhængige områder
- NGO'er
- Den brede offentlighed, herunder presse og politikere.

Kommunikationen vil foregå i samarbejde med bl.a. erhvervs- og brancheorganisationer, der i forvejen er i tæt kontakt med målgrupperne.

9.3.4. Strategi

Kommunikationen vil have fokus på forskellige områder i løbet af programperioden. Overordnet kan kommunikationen inddeles i tre faser:

Fase 1 – Lancering og synlighed

I første fase vil kommunikationen have fokus på at udbrede kendskabet til indholdet og mulighederne i programmet til potentielle støtteansøgere. En væsentlig opgave i denne fase er at få et samspil med de vigtigste organisationer på området for at give kommunikationen større gennemslagskraft. Derudover skal det grundlæggende univers for hele kommunikationsindsatsen om programmet med hjemmeside, branding osv. bygges op i den første fase. Det vil også være centralt at få en række konkrete redskaber og værktøjer på plads, som skal understøtte kommunikationen.

Fase 2 – Synligheden udvides – den brede offentlighed

I anden fase vil kommunikationen flytte fokus, så den bliver centreret om at give den brede offentlighed information om mulighederne ved og resultaterne af projekter med medfinansiering fra Den Europæiske Fiskerifond. Det vil bl.a. ske ved at lade kommunikationsindsatsen omfatte de første gode eksempler på projekter, der er affødt af programmet, nye statistiske oplysninger mm. Sideløbende bygger kommunikationen videre på indsatsen fra første fase med at informere relevante støttemodtagere om de muligheder, fonden tilbyder. Der vil blive taget udgangspunkt i konkrete målgrupper af, hvilke målgrupper der mangler kendskab til de muligheder, programmet tilbyder.

Fase 3 – Måltrettet synlighed, dokumentation og forberedelse af næste program

I den sidste fase skal kommunikationen målrettes og prioriteres i forhold til de potentielle støttemodtagere, der endnu ikke har benyttet sig af mulighederne i programmet. Tredje fase vil samtidig fokusere på dokumentation af programmets effekt på udviklingen i fiskeriet og de fiskeriafhængige områder. Dokumentationen vil bl.a. indgå som element i forberedelsen af den efterfølgende fase til udvikling af fiskeri, akvakultur og fiskeriafhængige områder.

Kommunikationsindsatsen vil således udvikle sig i løbet af perioden. I begyndelsen vil den være fokuseret på at formidle information om støttemulighederne i programmet, ligesom de centrale kommunikationsmidler såsom hjemmeside, grundlæggende informationsmaterialer, presse mm. skal opbygges i denne fase. Kommunikationen i de senere faser vil bygge videre på disse kanaler og samtidig ændre fokus, så den også kommer til at omfatte den brede offentlighed, politikere mm. og have fokus på, hvordan den fremtidige udvikling af området skal finde sted.

9.3.5. Budskaber

Det overordnede budskab i kommunikationen om programmet er, at Fødevareministeriet og EU bidrager til en positiv udvikling i fiskeri- og akvakultursektoren og fiskeriområder. Den Europæiske Fiskerifond er med til at skabe udvikling. Budskabet vil blive formidlet inden for tre overordnede områder, der hver især samler flere af målene i strategien for den danske fiskeri- og akvakultursektor. De tre områder er:

- *Fisk, forbrugere og sundhed.* Fisk er sundt og indeholder en række fordele for forbrugerne. Kommunikationen om programmet skal underbygge en positiv fortælling om fisk set med forbrugernes øjne.
- *Fiskeri og akvakultur – innovation og vækst.* Kommunikationen om programmet skal være med til at underbygge en positiv fortælling om et erhverv i udvikling. Det handler om at synliggøre innovation i alle dele af produktionskæden fra primærfiskeri og akvakultur, over forarbejdning til distribution og afsætning. Hele kæden af virksomheder skal ses som innovative.
- *Udvikling af havneregionerne og de fiskeriafhængige områder.* Kommunikationen skal vise, hvordan Den Europæiske Fiskerifond er med til at skabe regional udvikling af stor betydning for de fiskeriafhængige områder.

Hovedbudskabet inden for hvert af disse områder vil blive suppleret med en række konkrete budskaber, der tager afsæt i strategiens branche-, interaktions- og kollektive mål. Budskaberne vil have fokus på *udvikling og fremtidssikring*, både i selve fiskeriet, i akvakulturerhvervet, i forarbejdningsindustrien, i detailhandlen samt i havne og kystområder.

Kommunikationen vil samtidig tage afsæt i at formidle formålet med og mulighederne i de enkelte støtteordninger, der iværksættes under fiskerifonden. Det er vigtigt at nå de potentielle støttemodtagere og de øvrige aktører, der skal være med til at skabe udvikling, jf. næste afsnit.

9.3.6. Initiativer over for potentielle støttemodtagere

Målgruppen af potentielle støttemodtagere for programmet er stor og spænder vidt. Kommunikationen skal sikre, at alle disse målgrupper er opmærksomme på mulighederne i Den Europæiske Fiskerifond. Samtidig skal målgrupperne gøres bekendte med de krav og kriterier, der skal opfyldes for at kunne opnå støtte.

Kommunikationsaktiviteterne vil bl.a. omfatte:

- Formidling af konkrete eksempler på projekter, der har modtaget støtte. Målgruppen kan herved se, hvordan andre har grebet projekter an, potentielle samarbejdspartnere, konkrete aktiviteter mm. – og på den måde blive inspireret til nye fiskeriudviklingsprojekter.

- Formidling af krav til formulering af støtteansøgninger, procedurer og kriterier for tildeling af støtte, mulighed for at indhente flere informationer om programmet mm.
- Styrket netværk og brobygning mellem aktører, der i øget omfang skal samtænke deres initiativer. Det kan fx være turismebranchen og havnene eller detailhandlen og fiskeindustrien eller miljømyndigheder og akvakultur.
- Udvikling af hjemmesiden, som er central for formidling af budskaber om Fiskerifonden. Hjemmesiden skal præsentere nye oplysninger, dele og fastholde viden, give overblik og give plads til debat og erfaringsudveksling.
- Pressearbejde med særlig vægt på lokale og regionale medier, der er vigtige i forhold til potentielle støttemodtagere.
- Direct mail med information til mulige støttemodtagere.
- Besøg i fiskeriområder.

9.3.7. Information til støttemodtagere

Til brug for kommunikationsaktiviteterne udarbejdes en designmanual i begyndelsen af fase 1. Retningslinjerne i designmanualen skal anvendes af alle parter i forbindelse med kommunikation om programmet. Designet og de tilhørende tekster skal være letgenkendelige og tydeligt signalere, at EU og Fødevareministeriet i fællesskab står bag kommunikationsaktiviteterne, og skal være med til at sikre, at alle målgrupper let kan identificere kommunikationsaktiviteter i forbindelse med Den Europæiske Fiskerifond. Følgende elementer er indeholdt:

- Logo, der viderefører det eksisterende logo sammen med Fødevareministeriets logo og EU's logo.
- Bærende tekster som fx top- og bundtekster i breve, på internettet mv.
- Designmanual med retningslinjer for, hvordan man bruger logoerne i praksis på brevpapir, i e-mails, pjecer og publikationer, på internettet, i annoncer, på plakater, slides, ved arrangementer mv.

- Retningslinjer for, hvordan støttemodtagere kan bruge logoerne ved arrangementer, på oplysningstavler mv.

9.3.8. Initiativer over for den brede offentlighed

Over for offentligheden vil der blive gjort en særlig indsats for at udbrede kendskabet til visionerne bag Den Europæiske Fiskerifond og de resultater, fonden har skabt. Det skal synliggøres, at Fødevareministeriet og EU spiller en positiv rolle for arbejdet med at udvikle de områder af Danmark, der er afhængige af fiskeriet. Det vil først og fremmest ske ved at fremhæve en række konkrete eksempler på nye udviklingsprojekter for fiskeri, havneudvikling osv. og den effekt, de har skabt.

Kommunikationen vil omfatte løbende pressearbejde i forhold til dagspresse, regionale og lokale medier og fagmedier. Pressearbejdet vil bl.a. tage udgangspunkt i offentliggørelse af statistikker over udviklingen i områderne, konkrete casestudier, bedste praksis og gode eksempler på projekter inden for fiskeriprogrammet.

- Udvikling af hjemmeside til at omfatte information til den brede offentlighed om bl.a. havneudvikling, nye tilbud til forbrugerne, udvikling af detailhandlens produkter mm.
- Arrangementer som fx konferencer, debatarrangementer eller udstillinger med fokus på resultater og muligheder inden for Fiskerifonden. Der vil både være tale om landsdækkende og regionale aktiviteter.
- Alliancer med øvrige aktører, der kan være med til at underbygge de positive fortællinger om fiskeriudvikling. Det kan fx være aktører på sundhedsområdet, inden for regional udvikling eller inden for erhvervsudvikling.
- Analyser, der er med til at sætte fiskeri- og akvakultursektoren og udviklingen i fiskeriområderne på den offentlige dagsorden.

De konkrete informationsaktiviteter med budget og tidsplan vil blive udarbejdet i en selvstændig kommunikationsplan.

9.3.9. Organisation og vejledende budget

Kommunikationen omkring programmet for den danske fiskeri- og akvakultursektor 2007-2013 varetages af Fødevareministeriet.

Informationen og kommunikationen omfatter forskellige slags aktiviteter:

- Offentligheden: Branding (hjemmeside, annoncering, pjecer mv.), nationale konferencer, årlig information om programmets effekt og evaluering af informationsaktiviteter
- Potentielle støttemodtagere: Hjemmeside, retningslinjer og skemaer, regionale seminarer og temaseminarer, informationsmøder og netværk. Derudover vil der være særlige aktiviteter for interessenter og grupper i fiskeriområderne (akse 4-foranstaltninger).

Der er udarbejdet et vejledende budget for aktiviteterne i hele programmeringsperioden på € 900.000²⁴

Tabel 21 Vejledende budget 2007-2013, €

Målgruppe	Vejledende budget, €
Offentligheden	225.000
Potentielle støttemodtagere	675.000
I alt	900.000

9.3.10. Mål- og succeskriterier for kommunikationen

Der bliver gjort status for kommunikationen i de obligatoriske årsrapporter. Kommunikationen vil blive evalueret undervejs med henblik på justeringer i den videre kommunikationsindsats. Det vil bl.a. ske i forbindelse med afslutning og påbegyndelse af hver af de tre faser i kommunikationsstrategien og som led i forhånds-, midtvejs- og den efterfølgende evaluering af programmet.

²⁴ Visse af aktiviteterne i forbindelse med udarbejdelse og fremme af EFF-programmet finansieres under FIUF-programmet.

BILAG

- I Partnerskabsliste
- II Forventede grupper inden for fiskeriområder
- III Sammenhæng med målene i Den Nationale Strategiplan

Bilag I Partnerskabsliste

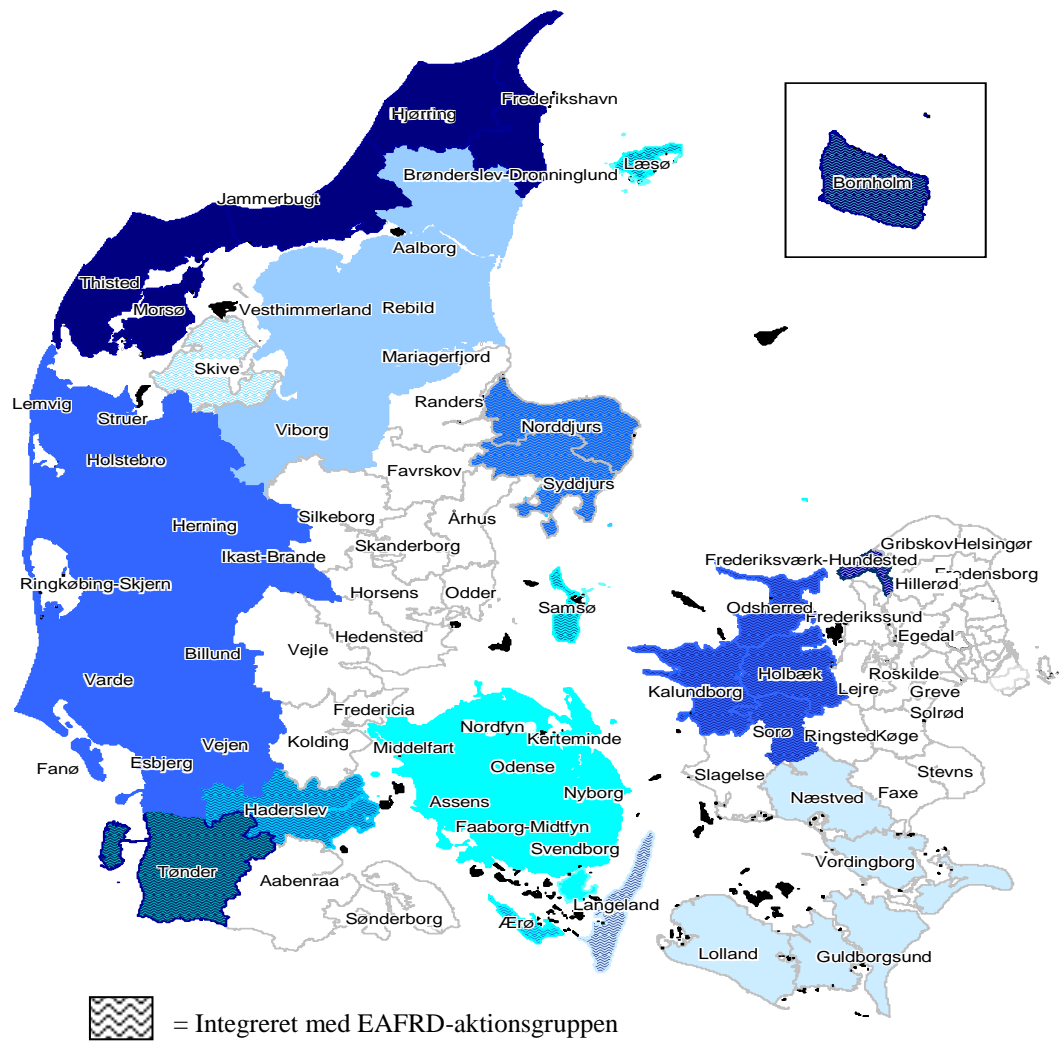
Oversigt over deltagere i workshop, konference og skriftlig høring	
Organisation	Har deltaget i
3F Vest	høring/konference
3F	konference/workshop
3F - Skagerak	konference
3F Esbjerg Transport	konference
3F Nordøst Vendsyssel	konference
A. Espersen A/S	konference
A/S O.V. Jørgensen	konference
advodan	konference
Amtsrådsforeningen	høring
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd	høring
Bioras	konference
Bornholms og Christiansøys Fiskeriforening	workshop
Bornholms Tidende	konference
BVQI Denmark A/S	konference
Bøgetorp Virksomhedsudvikling	konference
COWI	workshop
Danforel A/S	konference
Danmarks Fiskehandlere	konference
Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening	høring/konference/workshop
Danmarks Fiskeriforening	høring/konference/workshop
Danmarks Fiskeriundersøgelser	konference
Danmarks Fiskeriundersøgelser	konference
Danmarks Miljøundersøgelser	konference/workshop
Danmarks Naturfredningsforening	høring/konference
Danmarks Pelagiske Producentorganisation	høring/workshop
Danmarks Radio, Radioavisen	konference
Danmarks Sportsfiskerforbund	høring/konference/workshop
Dansk Akvakultur	høring/konference/workshop
Danmarks Fiskeriforening	høring/konference/workshop
Dansk Fisk	konference/workshop
Dansk Fritidsfiskerforbund	høring
Dansk Industri	høring/konference
Dansk Kystfiskerforening	høring/konference/workshop
Dansk Skaldyrcenter	høring/konference/workshop
Danske Fiskeres Producentorganisation	høring/konference
Danske Havne	høring/konference/workshop
Danmarks Fiskeriundersøgelser	konference/workshop
Danmarks Fødevarerforskning	konference
DHI Institut for Vand & Miljø	konference
Direktoratet for FødevarerErhverv	høring/konference/workshop
EnviroBaltic	konference

Erhvervs- og Byggestyrelsen	høring
Espersen A/S	konference
€OFISH	konference
Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark	høring
Finansministeriet	høring/konference
Finansrådet	høring
Fiskemelsforeningen	konference
Fiskeri Tidende	workshop
Fiskeribanken	høring/konference/workshop
Fiskeridirektoratet	høring/konference/workshop
Fiskeriets Arbejdsmiljøråd	høring/konference
Fiskeriets servicefag	høring
Fiskeriteknologuddannelsen	konference
FØI: Fødevarøkonomisk Institut	høring/konference/workshop
Folketinget	konference
Food Marketing ApS	workshop
Forbrugerrådet	høring
Foreningen Dansk Skaldyropdræt	konference
Foreningen for Danmarks Fiskemel- og Fiskeolie-industri	høring/workshop
Frederikshavn Kommune	konference
Frederiksværk Åleeksport A/S	konference
Færøernes Fiskerilaboratorium	konference
Fødevarerindustrien	konference
Fødevarerministeriet	konference/workshop
Faaborg Værft A/S	konference/workshop
GEMBA Innovation	konference/workshop
Greenpeace	konference
Grenå Kommune	konference
Gunner Høj, RI 344 mikkellouise	konference
Hanstholm Fiskeriforening	konference/workshop
Hanstholm Havn og Havneforum	konference
Hanstholm Kommune	konference
Harengus A/S	konference
HAWFISK International	konference
Hirtshals Havn	konference
HSR Skibselektronik ApS	konference
Hvide Sande Havn	konference
Højmarklaboratoriet as	konference
Håndværksrådet	høring
IFM - Institut for Fiskeriforvaltning	høring/konference/workshop
Indenrigs- og Sundhedsministeriet	høring
Infinity Systems Holding ApS	konference
Innovationsudvalget	høring/workshop
Irma	konference
J.P. Klausen & Co A/S	konference
Justitsministeriet	høring
Jyske Bank	workshop
Jørgen Buhl	konference

Kommunernes Landsforening	høring
Klintholm Fiskeriforening	workshop
Konsumfiskeindustriens Arbejdsgiverforening	høring
Krog Consult	konference
KVL	konference
Landbohøjskolen, Laboratorium for Fiskesyge- domme	konference
Landbrugsraadet	høring/konference
Landsforeningen Levende Hav	høring
Landsorganisationen af Danmarks Detailfiske- handlere	høring
LimfjordsKompagniet A/S	konference
Miljøministeriet	høring
Miljøstyrelsen	høring
Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender	høring
Mobile Nutrients	konference
Morgenavisen Jyllands-Posten	konference
Nexø Havn A/S	konference
Nordisk Ministerråd	konference
Nordsøcentret	konference
Nordsøcentret – Teknologisk Institut	workshop
Nordvestjysk Uddannelsescenter	konference
ODGAARD CONSULT	konference
osr-consulting	konference
Overvågningsudvalget for FIUF	høring
Palle Heinrich	konference
Perkulator	konference
Producentorganisation for Dansk Skaldyrsopdræt Amba	høring
Rahbek Fisk	konference
Ringkøbing-Skjern Kommune	konference
Den hollandske ambassade	konference
Roskilde Universitetscenter	konference
Sammenslutningen af Danske Fiskeriforeninger	høring/konference
Skagen Fiskernes Producent Organisation	høring
Skagen Skipperskole	konference
Skatteministeriet	høring
Naturstyrelsen	høring/konference/workshop
Social- og Ligestillingsministeriet	høring
Strandby Fiskeriforening	workshop
Syddansk Universitet	høring
Søfarts-styrelsen	høring/konference/workshop
Thorfisk A/S	konference
Thorsminde Havn	konference
Thyborøn Havns Fiskeriforening	konference
Transport- og Energiministeriet	høring
TripleNine Fish Protein	konference
Udenrigsministeriet	høring
Verner Møller	konference

Videnskabsministeriet	høring
Visit Denmark	høring/workshop
WWF	høring/konference/workshop

Bilag II. Forventede fiskeriområder

Bilag III. Sammenhæng med målene i Den Nationale Strategiplan

Mål	Akse 1	Akse 2	Akse 3	Akse 4
I fiskeriet skabes muligheder for lave omkostninger og stor værditilvækst inden for rammerne af et biologisk bæredygtigt fiskeri.	√	√	√	
Der skabes mulighed for en effektiv og tidssvarende flåde, der tilgodeser både havfiskeri og kystnært fiskeri.	√			
I de strategiske fiskerihavne tilbydes sammenhængende service på et højt niveau. I nichehavne, herunder landingspladser, tilbydes basale servicefunktioner for små og mindre, lokalt forankrede fiskerfartøjer.			√	
Der gennemføres aktiviteter, der fremmer de unges motivation til at søge ind i fiskerierhvervet.	√			
I akvakultur skabes mulighed for bæredygtig vækst gennem finansiering, innovation, kompetenceudvikling, reduktion af miljø- og naturbelastningen og etablering af nye samarbejdsformer.		√		
I forarbejdnings-, engros- og afsætningsleddene opretholdes og øges værditilvæksten gennem innovation, kompetenceudvikling og nye samarbejdsformer.		√	√	
I detailhandlen fremmes et bredt udbud af fiskeprodukter.			√	√
Samarbejdet i værdikæden om markedsinformation, kundekrav og produktudvikling forøges med henblik på at gøre den danske fiskerisektor i stand til at levere det, kunder og forbrugere efterspørger.			√	√
Rammerne for optimal kvalitet og sporbarhed forbedres gennem hele værdikæden.		√	√	
Rammerne for at optimere forarbejdningsindustriens råvaregrundlag styrkes, og værditilvæksten i sektoren som helhed forbedres.	√	√	√	
Fiskeri- og akvakultursektorens påvirkning af miljøet minimeres inden for rammerne af en	√	√	√	

overordnet samfundsmæssig prioritering.				
Påvirkning af havmiljøet og udsnid samt uønskede bifangster reduceres.	√		√	
Arbejds miljøet forbedres, og risikoen for arbejdsulykker reduceres.	√		√	
Fangsterne og fiskerindsatsen forvaltes på et niveau, som sikrer bæredygtig udnyttelse af ressourcerne.	√			
Forbrugernes sundhedstilstand understøttes gennem tilskyndelse til at spise mere fisk.			√	
Uddannelses- og kompetenceniveauet i hele fiskeri- og akvakultursektoren optimeres.	√	√	√	√
Beskæftigelsen i fiskeriområderne opretholdes.				√
Fiskeriområderne skal være attraktive for erhvervsudvikling og bosætning, med respekt for natur og lokale værdier.				√
Der skabes rammer for et differentieret erhvervs liv i fiskeriområder.				√